การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปริญญานิพนธ์

ของ

พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
สิงหาคม 2560

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปริญญานิพนธ์

ของ

พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
สิงหาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทคัดย่อ

ของ

พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
สิงหาคม 2560

พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ.(2560). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์, ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดี 2)เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3)เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้ดำเนินการ การวิจัยและพัฒนา ซึ่งใช้การวิจัยในรูปแบบวิธีผสมผสาน ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมทำการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถาม และศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี 4 พิพิธภัณฑ์ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการศึกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประชุมเชิงปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 16 แห่ง และระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาโครงสร้างการบริหารงาน การบริหารจัดการงบประมาณ แผนในการดำเนินกิจกรรม ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ปัญหาการนำเสนอข้อมูลการพัฒนาบุคลากร การจัดแสดง การบริการด้านพื้นที่พักผ่อน ความรู้การบริการและการประชาสัมพันธ์ รูปแบบในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประชุมเชิงปฏิบัติการ 4 ภูมิภาค จำนวน 16 พิพิธภัณฑ์ และผ่านการประเมินรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ผลวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประกอบด้วย 4 มิติมี18 องค์ประกอบ มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน ประกอบด้วย 1.จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ 2.โครงสร้างการบริหาร 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี มิติที่ 2 การจัดการด้านการมีส่วนร่วมประกอบด้วย1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา 3.เครือข่ายภายในและภายนอก 4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากรประกอบด้วย1.การบริหารจัดการงานบุคลากร

2.การบริหารจัดการงานงบประมาณ 3.การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถาน การดูแลรักษา 4.การจัดแสดง นิทรรศการ 5.สถานที่ ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 6.สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี และมิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ ประกอบด้วย1.กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2.บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.บริการนำชม เส้นทางการนำชมในชุมชน 4.การประชาสัมพันธ์ 5.การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT MODEL FOR COMMUNITY LOCAL MUSEUM TO PROMOTE LIFELONG LEARNING.

AN ABSTRACT
BY
PHISIT NADPRASERT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Educational Administration
atSrinakharinwirot University
August 2017

PhisitNadprasert. (2017). *The Development of Model for Community Local Museums to Promote of Lifelong Learning.* Thesis of Doctoral Degree of Education (Educational Administration and Management) Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Thesis Committee: Dr. GampanatBoribun, Professor Dr.SumaleeSungsri,

The development of a form of administration for local community museums promoting life-long learning, the objectives of which are as follows 1) to study the problems, needs and good practice of operating local museums; 2) to develop a form of administration for the learning centers in local communities or local museums; and (3) to evaluate the form of administration for local community museums.The research and development users with mixed method. The field data collection was carried out by using a questionnaire and an interview script as tools.

The findings of the research pointed out that the problems with local museums include management structure, budget management, plans for activities, participation to the construction of local curricula, the participation of activity leaders, museum networks, investigation of the histories of the local neighborhood, the presentation of information, display, leisure space services, knowledge of service works and public relations. In addition, concerning the urgent need for problem solving, it was discovered that the most urgent aspects are as follows : budget management, plans for activities, personnel management plans, the determination of the local curricula, network of museums, materials, organization of contents by the museums, development for personnel museums, an investigation of the histories of the local neighborhood, souvenir shops, public relations, materials for promoting learning and the knowledge of marketing and services.

The form of the administration of local museums to promote life-long learning was a workshop for sixteen museums from four regions, which has passed the assessment and received approval from nine experts. It was discovered that the administration of local museums consisted of four dimensions and eighteen components. The first dimension was the management of structure and plansthe components of which were : 1) goals, objectives and the commitment of the operation of museums; 2) management structure; and 3) annual operational plans. The second dimension was the management of participation, the components of which were 1) participation by community members, 2) participation by educational institutes, 3) internal and external networks, and 4) local activity leaders. The next dimension was resource management, the components of which were as follows :

1) management personnel; 2) budget management;3) management and maintenance of resources, materials and resources at archaic sites; 4) display and exhibitions; 5) areas and the premises of museums, and 6) media and technological materials. The fourth dimension is service management the components of which were : 1) learning promotion activities; 2) the services of permanent panels and exhibitions for promoting learning; 3) guide service and routes in communities; 4) public relations and 5) the sale of souvenirs as well as food and drink

งานวิจัยนี้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
และ
สถาบันพระปกเกล้า

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ของ

พิสิษฐ์ณัฏประเสริฐ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

แขนงวิชาการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

……คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ……..

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

……ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์)

……ที่ปรึกษารอง

(ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

……ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา)

……กรรมการ

(อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์)

……กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี)

……กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภานุวัฒน์ศิรินุพงศ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้จะสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากกอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างยิ่ง อ.ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาในการดูแลผู้วิจัย ให้คำแนะนำและสั่งสอนกระบวนการทำงานวิจัย และชี้แนะแนวทาง รู้สึกทราบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ที่ให้การตอนรับเป็นอย่างดีในการสนทนากลุ่มแต่ละพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสน จ.นครสวรรค์, พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว จ.กาญจนบุรี,พิพิธภัณฑ์ระโนด จ.สงขลา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย จ.ขอนแก่น, ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบมี่ให้ความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่ง อ.ดร.พยุง ใบแย้ม, ผอ.จารุณี อินเฉิดฉาย,ผศ.ดร.คีรีบูร จงวุฒิเวศย์, ผศ.ดร.ชนกนารท บุญวัฒนะกุล, ผศ.ดร. ปิยะ ศักดิ์เจริญ, อ.ดร.วีรานันท์ ดำรงสกุล, อ.ดร.ชไมพร ดิสถาพร, อ.ดร.อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์,อ.ดร.สถิดาพร คำสด, ที่ให้คำแนะนำการประเมิน รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ขอขอบพระคุณครอบครัวของข้าพเจ้าคุณพ่อคุณแม่ สมยศ-สุธิดา แนวประเสริฐ ผู้สนับสนุนบุตรในการศึกษาที่สูงสุด ที่คุณพ่อคุณแม่จะสามารถให้ได้ มากกว่าการให้ใดๆ รวมทั้งมอบกำลังใจคอยช่วยสนับสนุน ทุกอย่างที่ทำให้ลูกได้ประสบสำเร็จ ในการศึกษานี้ขอมอบคุณงามความดี โดยให้แก่ คุณครู อาจารย์ ที่สั่งสอน ผู้ให้คำแนะนำ สั่งสอน ผู้สนิท เพื่อน ญาติมิตร และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ

สารบัญ

บทที่ หน้า

1 บทนำ

ภูมิหลัง..... 1

ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 7

ความสำคัญ..... 7

ขอบเขตการวิจัย..... 9

นิยามศัพท์..... 10

กรอบแนวคิดการวิจัย..... 13

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 14

พิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น..... 14

รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ..... 39

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ..... 42

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต..... 49

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้..... 67

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 73

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 82

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น..... 83

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต..... 88

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต..... 93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการดำเนินการวิจัย	96
	ระยะที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.....	97
	ระยะที่ 2 ผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	175
	ระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	268
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	269
	สรุปผลวิจัย ในระยะที่ 1 การศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.....	270
	สรุปผลวิจัย ในระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	280
	สรุปผลวิจัย ในระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	282
	อภิปรายผล	302
บรรณานุกรม.....		313
ภาคผนวก.....		318
ประวัติผู้วิจัย.....		354

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลในระยะที่ 2.....	90
2	จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบ.....	94
3	สรุปการเก็บข้อมูลขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย.....	95
4	ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามฉบับที่ 1.....	99
5	ข้อมูลอายุการทำงาน และระดับการศึกษา ของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์.....	100
6	ความคิดเห็นจากผู้บริหาร เกี่ยวกับสภาพด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	100
7	ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านการมีส่วนร่วม.....	101
8	ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์.....	103
9	ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านการบริการ.....	104
10	ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้าน.. โครงสร้างและแผนงาน.....	106
11	ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วม.....	107
12	ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร.....	108
13	ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้าน. การบริการ.....	109
14	ความต้องการ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์.....	110
15	ความต้องการ ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์.....	112
16	ความต้องการ ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์.....	114
17	ความต้องการ ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสำหรับของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์.....	115

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
18	ปัญหาและอุปสรรคความต้องการการช่วยเหลือของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์.....	116
19	คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.....	122
20	ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.....	123
21	ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน.....	124
22	ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม.....	125
23	ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ..... ด้านการจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์.....	126
24	ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ด้านการจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์.....	127
25	ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ด้านโครงสร้างและแผนงาน.....	130
26	ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วม.....	131
27	ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้าน ทรัพยากร.....	132
28	ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านบริการ	133
29	การสังเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 พิพิธภัณฑ์ที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 4 ภาค.....	162
30	แสดงความเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อ การรับรองมิติของรูปแบบในการบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ 4 มิติ.....	261
31	ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 1 การบริหารจัดการจัดการด้านโครงสร้าง การบริหารและแผนงาน.....	262
32	ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 2 การบริหารจัดการจัดการด้านการมี ส่วนร่วม.....	263
33	ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 3 การบริหารจัดการจัดการด้านทรัพยากร....	264

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
34	ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 4 การบริหารจัดการจัดการด้านบริการ.....	265
35	ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ.....	266

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ความเป็นพลวัตรของสังคมโลกเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างและพัฒนาจากแต่ยุคแต่ละสมัย จากอดีต ปัจจุบัน และก้าวไปสู่อนาคต บนเส้นทางของการผันเปลี่ยนนั้นก็จะมีร่องรอยของการเปลี่ยนแปลง ร่องรอยการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นได้ทั้งศิลปะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นวัฏจักร เช่นนี้มายาวนาน ซึ่งมนุษย์ได้เห็นความสำคัญเกิดการรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ เป็นยุคของการก่อเกิดเป็นองค์การต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งองค์การที่เห็นความสำคัญของศึกษาร่องรอยความผันเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของโลก คือ องค์การ UNESCO (United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization) นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์รวบรวมศึกษาความเป็นมนุษยชาติ ได้ก่อตั้ง ICOM (International Council of Museums)เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ผู้ปฏิบัติงานในระดับสากล ขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1946 และได้นิยาม พิพิธภัณฑ์ (MUSEUM) ว่า เป็นเป็นสถาบันเพื่อพัฒนาสังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อบริการโดยไม่แสวงหาผลกำไร และให้การศึกษา ทำหน้าที่สำหรับสาธารณะในการรวบรวมอนุรักษ์ สื่อสาร ค้นคว้าวิจัย การศึกษาประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ โดยการจัดแสดงวัตถุที่เป็นหลักฐานของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้แล้ว พิพิธภัณฑ์(MUSEUM) ยังเป็นสถาบันบริการเพื่อจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ให้การศึกษาและความเพลิดเพลิน เป็นที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งของต่างๆ ที่มีความหมายสำคัญด้านวัฒนธรรม และด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ(สมลักษณ์ เจริญพจน์. 2550: 5) สอดคล้องกับการประชุมนานาชาติในกรุงเวียนนาประเทศออสเตรียในปีคริสต์ศักราช 2007 ให้นิยาม พิพิธภัณฑ์ เป็นสถานที่ถาวรที่ไม่แสวงหาผลกำไรบริการสังคมและการพัฒนาสังคมโดยเปิดให้ประชาชนเข้ามาอนุรักษ์ ศึกษา ค้นคว้าวิจัย การจัดแสดงนิทรรศการทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา เรียนรู้และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นนิยามที่ใช้ในการอ้างอิงในระดับสากล

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงจัดพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์เป็นครั้งแรกที่ตึกแบบฝรั่งโดยสร้างข้างพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมไหยสูรยพิมาน ด้านตะวันออก ซึ่งคำว่า “พิพิธภัณฑ์” มาจากนามของ พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ โปรดสร้างขึ้นในพระมหาราชวังเพื่อจัดเก็บศิลปวัตถุ ซึ่งตรงกับคำว่า Museum

และต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีความตื่นตัวด้านพิพิธภัณฑ์ ทรงก่อตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งประเทศไทย

ปัจจุบันในประเทศไทยได้ให้ความสนใจกับการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างมาก ทั้งในส่วนของภาครัฐ เอกชน และชุมชน จึงก่อเกิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล อันเป็นความพยายามของการมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรที่มีเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อการสร้างคลังความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่แสดงเรื่องราว วิถีชีวิต มรดกท้องถิ่น ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์แนวพื้นบ้าน ในแต่ละท้องถิ่นจะมีชื่อเรียกพิพิธภัณฑ์ต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของคนในท้องถิ่นเอง เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้แล้วบางท้องถิ่นไม่คำว่า “พิพิธภัณฑ์” (ปณิตา สระวาสี. 2557: 33-34) แต่จะใช้ชื่อเรียกว่า ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ หอวัฒนธรรม แต่แนวการดำเนินการบริหารจัดการจะไม่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละพิพิธภัณฑ์ก็จะประกอบด้วย โครงสร้าง เนื้อหา รูปแบบการจัดแสดง ทรัพยากรในท้องถิ่น และการบริการ การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนับว่าเป็นแหล่งเรียนตลอดชีวิตของท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้จึงเกิดขึ้นทั้งในวัด โรงเรียน ชุมชน องค์กรมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ

นักโบราณคดีของไทยได้ให้ความสำคัญว่า “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” เป็นของคนท้องถิ่น ไม่ใช่ของข้าพเจ้า ของหน่วยงาน หรือของคนอื่น ๆ จากภายนอก สิ่งที่แสดงคือเนื้อหาที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วคนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่ดูแลกันเอง รวมถึงอธิบายและนำชม การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจจะวิเคราะห์ได้ 2 ประการ เป็นการจัด 1) เป็นการจัดการโดยคนจากภายนอกที่มีความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ คำว่า ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ไม่ใช่คนผู้รับผิดชอบ เช่น จากหน่วยราชการก็จะไปรวบรวมบรรดาราวัตถุทั้งทางด้านโบราณคดี เช่น จากหน่วย ราชการก็จะไปรวบรวมบรรดาโบราณวัตถุ ทั้งทางด้านโบราณคดี และชาติพันธุ์ภายในพื้นที่ของท้องถิ่นมาตั้งแสดง ผู้จัดนอกจากจัดตั้งสิ่งของในการแสดงแล้วยังกำหนดเนื้อหาที่ตนได้ตีความจากบรรดาวัตถุเหล่านั้น โดยไม่เชื่อมไปถึงสภาพและความเป็นไปของสังคม-วัฒนธรรมท้องถิ่นแม้แต่น้อย 2) เป็นการดำเนินการโดยคนท้องถิ่น อย่างพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นตามวัด อันเนื่องมาจากพระภิกษุสงฆ์รวบรวมสิ่งของไว้ แล้วอาศัยลูกศิษย์จัดแสดงสร้างอาคาร พิพิธภัณฑ์แบบนี้เป็นเพียงการตั้งแสดงวัตถุไว้พิพิธภัณฑ์เหล่านั้นก็เปรียบได้กับโกดังเก็บของ ดังนั้นการจัดพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวไม่ หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่มีอยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่น (*ศรีศักร วัลลิโภดม*. 2551: 9) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นกระแสใหม่ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ เกิดขึ้นจำนวนมากแต่เมื่อเทียบกับจำนวนชุมชนหรือท้องถิ่นแล้วถือว่ามีจำนวนน้อย ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยประเทศที่พัฒนาแล้ว

มุ่งเน้นให้คนในชาติรู้จักตนเอง สถาบันการศึกษาก็มาเรียนรู้เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้คนท้องถิ่นรู้จักตนเอง มีสภาพแวดล้อม มีหลักฐานเก่าแกในการตั้งถิ่นฐาน การปรับตัว รวมถึงการพัฒนาทางสังคม การจัดการพิพิธภัณฑ์จะเห็นสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้ได้เห็น ได้คิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเกิดสติปัญญาพิพิธภัณฑ์ซึ่งประกอบด้วยหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม และหลักฐานทางชาติพันธุ์(ศรีศักร วัลลิโภดม.2551: 49) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นศูนย์กลางของประชาชน ในการบริการให้ความรู้และความเพลิดเพลิน พิพิธภัณฑ์มีหลากหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็จัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชุมหรือท้องถิ่น ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจเรียกได้ว่าพิพิธภัณฑ์แนวชาวบ้าน และมีชื่อเรียกมากมาย เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งอาจจะไม่ใช้คำว่า พิพิธภัณฑ์ เลยก็ได้แต่เรียกชื่ออื่น เช่น ศูนย์วัฒนธรรม หอวัฒนธรรม(ศรีศักร วัลลิโภดม. 2551: 9-10) ซึ่งพิพิธภัณฑ์ที่ไม่เป็นทางการเหล่านี้มีความหลากหลายทั้งในเป้าหมาย การดำเนินการ เนื้อหา รูปแบบการจัดแสดง การบริหารจัดการ รวมทั้งบุคคลในองค์กรต่างๆ ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นของซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีมากมาย เช่น วัด โรงเรียน ชุมชน องค์การเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ เป็นของคนท้องถิ่น สิ่งที่แสดงคือเนื้อหาที่เป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วคนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่ดูแลกันเอง รวมถึงอธิบายและนำชม

ลักษณะของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2551: 9); (UNESCO. 2552: 42-43) คือ 1) เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำท้องถิ่น ชาวบ้าน ชุมชน 2) การดำเนินการ คนในท้องถิ่นต้องเป็นคนในการดำเนินการ มีความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา ทางด้านประวัติศาสตร์และทางสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นดังนั้นการจัดพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่มีอยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่น 3) จะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่น และการประสานกันทั้งภาครัฐและเอกชนและชุมชน ให้ท้องถิ่นมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบเรียบง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์เป็นหลัก 4) เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการประสบการการณ์เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดการแหล่งเรียนรู้

พิพิธภัณฑ์ช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ โดยพิพิธภัณฑ์สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้มิได้อยู่เพียงแค่ในห้องเรียนเท่านั้น และในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 โดยการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญและการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ถือเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานการศึกษาตลอดชีวิต นับรวมถึงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สวัสดิการสังคมท้องถิ่น ศูนย์การศึกษาสตรีท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนชุมชน(Kominkan)ในญี่ปุ่น แห่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรของประเทศให้มีความรู้ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นรวมถึงการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทุกประเภทที่สามารถให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยทั่วโลกได้ให้ความสนใจในการพัฒนาคนและส่งเสริมให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนั้น UNESCO. (UNESCO.1997) มีความมุ่งมั่นให้เกิดการศึกษาพื้นฐานทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้แนวคิดหลักการของปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต สนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องโดยใช้การศึกษาทางไกลจากการริเริ่มการติดต่อกันผู้เรียนทางจดหมาย หลังจากนั้นเป็นต้นมา มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารที่เจริญอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นความท้าทายในการสร้างความรู้ใหม่ที่หลากหลาย อิสระจากข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และสถานที่ สอดคล้องกับในประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 แนวทางการพัฒนาที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต"และในขณะนี้ประเทศไทยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทักษะในวิชาชีพและมีจิตสาธารณะ 5 ด้าน ได้แก่ มีความรู้คิดเป็นทำเป็นมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความคิดสร้างสรรค์เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและมีคุณธรรมจริยธรรมจะเห็นได้ว่ามีการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

สถานภาพในปัจจุบันการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ถูกมองว่าเป็นที่รวบรวมของเก่าและพิพิธภัณฑ์ขาดความเคลื่อนไหวการจัดแสดงสิ่งของล้าสมัยไม่มีชีวิต มีความเห็นว่าการนำสื่อสมัยใหม่มาช่วยพิพิธภัณฑ์จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตได้ แต่หลายพิพิธภัณฑ์ได้นำแนวทางดังกล่าวมาใช้ พบว่า

สื่อสมัยใหม่อาจจะช่วยสร้างความเคลื่อนไหวกับความตื่นเต้นได้เพียงชั่วขณะแต่ไม่ใช่ความมีชีวิตที่ยังยืน และอยากให้เหมือนพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ สิ่งที่คนทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านต้องการคือคำตอบที่ได้คือ การแสดงที่ดีมีรูปแบบน่าสนใจ และทันสมัย ดูแล้วสนุกดี มีนิทรรศการพิเศษระดับโลก ห้องจัดแสดงติดเครื่องปรับอากาศ มีกิจกรรมมากมาย ให้ผู้เข้าชม ได้เข้าร่วม มีร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เดินทางสะดวก เจ้าหน้าที่ต้อนรับดี รายละเอียดเหล่านี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ฝันอยากจะให้พิพิธภัณฑ์ไทยไปให้ถึง ซึ่ง สถานการณ์ของพิพิธภัณฑ์ไทย(ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. 2549: 48-55) สามารถแบ่งออกได้เป็น 1) การสื่อสารและการแปลความหมาย นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์มักเต็มไปด้วยเนื้อหาทางวิชาการ มีข้อความจำนวนมากเกินกว่าที่ผู้เข้าชม จะสามารถอ่านได้หมด หรือบางครั้งก็เต็มด้วยศัพท์ทางวิชาการ ยากแก่ความเข้าใจ ของผู้เข้าชม โดยเฉพาะเยาวชน ผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องราวที่นิทรรศการนั้นนำเสนอมาก่อน 2) การจัดแสดง ส่วนใหญ่การจัดแสดงล้าสมัย ขาดความเคลื่อนไหวและไร้ชีวิต แต่เมื่อบางแห่งความสำคัญไปที่การพัฒนารูปแบบนิทรรศการให้น่าสนใจและทันสมัย โดยการนำสื่อสำเร็จรูปมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นป้ายคำบรรยายประกอบภาพสีสันสดใส หุ่นจำลองพร้อมฉากเหตุการณ์ วีดิทัศน์ และสื่อคอมพิวเตอร์ ก็พบว่าเมื่อเปิดให้บริการในระยะแรกๆ ก็สามารถสร้างความตื่นเต้นและเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมมาก แต่ก็จะชำรุดในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อขาดบุคลากรและงบประมาณในการซ่อมบำรุง ทำให้พิพิธภัณฑ์กลับไปล้าสมัย ขาดความเคลื่อนไหว และไรชีวิตเช่นเดิม 3) งบประมาณและบุคคลากรที่รัฐบาลให้แก่พิพิธภัณฑ์ในหน่วยงานรัฐไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ทำให้พิพิธภัณฑ์ ทำให้ไม่สามารถเติบโตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ประชาชนได้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่เคยได้รับการเหลียวแลจากภาครัฐ และต้องดำเนินการตามอัตภาพ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านวัฒนธรรม จึงมักถูกจัดอันดับความสำคัญท้ายๆในภารกิจของรัฐ และองค์กรท้องถิ่น รวมถึงประชาชน ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาเรื่องปากท้อง บางครั้งการสนับสนุนของรัฐบาลจัดสรรมาให้เพื่อตื่นตัวในการสร้างผลงานเงินงบประมาณเหล่านั้น 4) กระบวนการจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ ในประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีระยะเวลาเตรียมการและดำเนินงานไม่มากนัก 5) ผู้เข้าชม คนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ความสนใจต่อเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและการศึกษามีน้อยกว่าเรื่องการดำเนินชีวิตและเรื่องปากท้อง วิถีชีวิตที่เร่งรีบและการแข่งขันทำให้คนเคยชินกับการเสพสิ่งต่างๆผิวเผิน สื่อและสิ่งที่ง่าย เร็ว สะดวก และสบาย กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่างานศิลปวัฒนธรรม ที่ลุ่มลึก พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่อันดับท้ายๆที่คนไทยคิดจะเดินทางไป สิ่งที่เด็กคิดถึง คือ ร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า เด็กไทยบางคนไม่เคยไปพิพิธภัณฑ์เลยนอกจากโรงเรียนจะจัดทัศนศึกษา ถ้าครูจัดทัศนศึกษาครูก็จะมอบหมายงานให้ศึกษาก่อนเข้าชม นักเรียนก็จะกังวลกับโดยใช้เวลาส่วนใหญ่การจดจากป้ายนิทรรศการ และการฟังเจ้าหน้าที่รูปแบบการเรียนรู้จึงเป็นในลักษณะการบังคับและขาดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่

เหมาะสม และตรงกับความสนใจที่จะเรียนรู้ของแต่ละคน หรือถ้าหากไปกับครอบครัวสิ่งที่ได้มากว่าความรู้คือ รูปถ่าย และของที่ระลึก ที่กล่าวมาจะเป็นปัญหาที่ส่งผลกลับมาเป็นวงจรไม่สิ้นสุด การแก้ไขปัญหาอาจทำได้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์หลายประเทศให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนางานด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมกับการทำงานร่วมกับระหว่างโรงเรียนในชุมชน เพื่อร่วมกันคิดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับต่างๆ การกำหนดกระบวนการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ โดยครูเป็นผู้ปูพื้นฐานเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้จากโรงเรียน และกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนทำเมื่อถึงพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นพยายามให้เชื่อมโยงเรื่องราว และวิธีชีวิต หรือบรรพบุรุษของตน เพื่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน และส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่กำลังเรียนรู้ นอกจากการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมแล้ว พิพิธภัณฑ์ต้องปรับเปลี่ยนการให้บริการด้านอื่นๆควบคู่กันไป การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างร่วมกันในครอบครัว รวมถึงแผนกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้กับผู้ชมกลุ่มวัยรุ่น(UNESCO. 2552: 40-42)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งการกระจายตัวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีทุกภูมิภาคของประเทศ โดยมีเนื้อหาในการจัดแสดงเป็นวิถีชีวิตในอดีต และภูมิปัญญา รองลงมาคือเรื่องเกี่ยวกับวัตถุที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา พิธีกรรมส่วนที่เหลือจะเป็นกลุ่มของชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ประวัติบุคคลสำคัญ ศิลปะการแสดง และเรื่องราวเฉพาะสาขาต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบการบริหารที่แตกต่างกัน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยมูลนิธิองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เอกชน ชุมชน วัดและชุมชน หน่วยงานราชการ สถานศึกษา(ศูนย์มานุษยวิทยา. 2558: ออนไลน์) ในความเป็นพิพิธภัณฑ์จำนวนไม่น้อยที่อาจจะที่ไม่เป็นไปตามนิยามพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการซึ่งขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชน ขาดการดำเนินงานของคนในท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่น

สภาพปัญหาในการบริหารจัดการ ที่เกิดจากความต้องการจากภายในของคนในชุมชนท้องถิ่นและการเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องของการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้มาจัดแสดงแต่ไม่มีเนื้อหาหรือข้อมูลในการศึกษาหาความรู้พิพิธภัณฑ์จึงเป็นเพียงการตั้งแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์โดยไม่ทราบที่มาที่ไปของวัตถุและการใช้งาน การมีส่วนร่วมของคนพื้นที่ที่เป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2555: 9; (เหมือนพิมพ์ สุวรรณกาศ. 2558: 38) การออกแบบการจัดแสดงสิ่งสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นคือการนำความรู้ของคนในท้องถิ่นเป็นตัวนำสามารถสื่อสารกับคนในท้องถิ่น โดยการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องเกิดจากความต้องการภายในของคนท้องถิ่นซึ่งเนื้อหาในการจัดแสดงเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่นเน้นที่เนื้อหาในเรื่องประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ที่เน้นเรื่องสิ่งของศิลปวัตถุโบราณวัตถุที่มีราคาแพง มากกว่าเนื้อหา ทำให้มาตรการในการรักษาป้องกัน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการสงวนรักษาทั้งทรัพยากรด้านกำลังคนและงบประมาณ จุดอ่อนหนึ่งที่พิพิธภัณฑ์เน้นเพียงเรื่องศิลปวัตถุทำให้คนสนใจเพียงแค่ช่วงเวลาหนึ่งแล้วก็หายไปในที่สุดก็ดำรงอยู่มิได้นาน(ศรีศักร วัลลิโภดม. 2551: 19-20) ซึ่งการสื่อสารในการสื่อสารของงานพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นการจัดแสดงผ่านการเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาทางราชการบางครั้งเมื่อเยาวชนหรือเด็กเรียนรู้ก็จะเป็นการใช้ภาษาที่เข้าใจยากหรือมีเนื้อหาที่มากเกินบางครั้งนิทรรศการเยาวชนไม่มีพื้นฐานความรู้มาก่อน UNESCO (ยูเนสโก. 2552: 41)

ผู้วิจัยสนใจในการนำหลักการบริหารจัดการ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยึดถือเป็นแนวในการปฏิบัติ ให้คนไทยได้รับเรียนรู้ตลอดชีวิตจากพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดสังคมฐานความรู้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อประเมินประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของการวิจัย

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะพิพิธภัณฑ์จะทำหน้าที่บอกให้คนในท้องถิ่นรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ก่อให้เกิดสติปัญญา มีความตระหนักคิด ปลูกจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้เข้าใจประวัติศาสตร์ จุดกำเนิดที่มาของท้องถิ่น วิถีชีวิตท้องถิ่นตั้งแต่ครั้งอดีต ปัจจุบัน และสามารถกำหนดแนวโน้มในอนาคตของท้องถิ่นตนเองได้ สุดท้ายคือก่อเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกก็ให้ความสำคัญกับการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่น จะมีการจัดการด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้จักตัวตนของตนเอง(Knowing ourselves) สูงขึ้นไปให้รู้จักเพื่อนบ้าน (Knowing our neighbors) และต่อมาให้รู้จักโลก(Knowing the world) แม้สังคมญี่ปุ่นจะค่อนข้างโดดเดี่ยวทาง

วัฒนธรรม แต่มีการหลั่งไหลทางวัฒนธรรม ให้คนญี่ปุ่นรับรู้และเรียนรู้มากมายตั้งแต่วันเด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสม เป็นหัวใจสำคัญ ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันดีงามหลากหลาย แต่ขาดกระบวนการในการอนุรักษ์ และวิถีวัฒนธรรมไม่ก่อให้เกิดความสุขในสังคมเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญ ที่จะช่วยให้คนไทยเข้าใจตนเอง วัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น เข้าใจในชาติพันธุ์ มีจิตสำนึกตระหนักรักหวงแหนท้องถิ่น จะสังเกตได้ว่าท้องถิ่นเริ่มตื่นตัวในเรื่องของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการนำของพระสงฆ์ ครู ผู้นำชุมชน มีการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จัดทำพิพิธภัณฑ์ขึ้น แต่ก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ จึงทำให้วัตถุทางวัฒนธรรมถูกจัดเก็บไว้ที่วัดบ้าง วัฒนธรรมจังหวัดบ้าง และรวมถึงร้านขายของเก่าก็มีจำนวนไม่น้อย(ศรีศักร วัลลิโภดม. 2543: 3)

ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ศึกษาและพัฒนาการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบโดยผ่านกระบวนการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ และกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในขณะที่ก้าวเข้าสู้ศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่า การศึกษาและการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครอบคลุมกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ได้เรียนรู้ความจริงในโลกทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นซึ่งคณะกรรมาธิการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยูเนสโก ได้กล่าวในเรื่อง “Learning : The Treasure Within” กล่าวถึง สี่เสาหลักทางการศึกษา คือ การเรียนเพื่อรู้ การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริง เรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้เพื่อชีวิต และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดบทบัญญัติในการจัดการการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกล่าว คือ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความถนัด ความสนใจ ความแตกต่างของแต่ละบุคคล และรูปแบบที่เหมาะสมตามสภาพและความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนั้นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตต้องสอดคล้องกับความต้องการและทิศทางในการพัฒนาประเทศ และจะต้องจัดให้มีภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชน ประชาชน มีส่วนร่วมในการเสนอแนะในการจัดการศึกษา รวมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา จากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 เป็นกฎหมายทางการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการการศึกษาพระราชบัญญัติมีสาระที่สำคัญต่อการศึกษาไทยหลายประการคือ การรูปแบบการศึกษาใหม่ๆ ตั้งแต่โรงเรียนในบ้าน ศูนย์การเรียน ในวัด ในโรงเรียน ในสถานประกอบการณ์ ซึ่งสอดรับกับแนวคิด ความเท่าเทียม ทั่วถึง และการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษาที่หลากหลายตอบสนองการศึกษา

ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยสนในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในฐานะ ที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่จะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตในทุกรูปแบบโดยศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตร 25 รัฐต้องส่งเสริมการ ดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและ นันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของท้องถิ่นแต่ละแห่งในชุมชนเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยิ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการโดยท้องถิ่น ชุมชน ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็นประเภทพิพิธภัณฑ์ได้ดังนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน เกี่ยวกับเรื่องของ ชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ของท้องถิ่น และ ชาติพันธุ์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ รวมถึงเรื่องราวเฉพาะอื่นๆ ของท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบริหารจัดการโดยชุมชน ประเทศไทยมีจำนวน 77 แห่งทั่วประเทศ ปิดถาวร 2 แห่ง กำลังดำเนินการอีก 8 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยการวิจัยครั้งนี้คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการโดยท้องถิ่นชุมชน ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประเภทพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน เกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่น ชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของท้องถิ่น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ รวมถึงเรื่องราวเฉพาะอื่นๆ

ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

- ผู้บริหารงาน หรือ ผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 22 แห่ง
- ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 52 คน

ในการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี

- พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย 1 ภูมิภาค ละ 1 แห่ง

ในการศึกษาพัฒนารูปแบบ

- พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 16 แห่ง ประกอบด้วย 4 ภูมิภาค ละ 4 แห่ง

ผู้เชี่ยวชาญ

1) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับด้าน พิพิธภัณฑ์

2) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้บริหารงานวัฒนธรรม

4) ผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์

ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ

- ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินเครื่องมือแบบสอบถาม 5 ท่าน
- ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบจำนวน 9 ท่าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองทางความคิดที่นำไปสู่การหาคำตอบ เชิงสาเหตุ ด้วยความรู้ความเข้าใจจากการวิจัยและพัฒนาโดย รูปแบบนำไปสู่การทำงาน ด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผลที่สามารถพิสูจน์และตรวจสอบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบไปด้วยมิติและองค์ประกอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ความคิดรวบยอดในการแสวงหาความรู้ในเรื่องการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หมายถึง พิพิธภัณฑ์ที่เป็นความพยายามของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเพื่อธำรงรักษาความเป็นอารยธรรมท้องถิ่น พัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างคลังความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญามรดกของท้องถิ่น ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตคนในท้องถิ่นในอดีต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชาติพรรณ ประวัติบุคคลสำคัญ โบราณคดี ศิลปะและการแสดง ด้วยการร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่น กิจกรรมเพื่อคนในท้องถิ่นเป็นหลัก การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นผลพลอยได้

3. การบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานที่มีแบบแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีการวางแผน โครงสร้าง การบริหารทรัพยากร การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารการการบริการพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ประสบความสำเร็จในโดยมองเรื่องการจัดการใน 4 ด้าน

1) มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน โครงสร้างการบริหารจัดการแผนงานและแผนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน

2) มิติของการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในท้องถิ่นมองเรื่องของการจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาที่เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

3) มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้มีศักยภาพในการดำเนินงานสนับสนุนการเติบโตของพิพิธภัณฑ์ให้มีความก้าวหน้า มองในเรื่องของทรัพยากรด้านบุคลากรทรัพยากรด้านงบประมาณในการบริหารจัดการให้พิพิธภัณฑ์ดำรงอยู่ได้

4) มิติการบริหารจัดการด้านการบริการ ซึ่งหน้าที่พิพิธภัณฑ์คือการบริการในการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยให้บริการการศึกษาของคนในชุมชนเป็นหลักโดยการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้มีบทบาทในการให้การศึกษาของคนในท้องถิ่น ค้นคว้าวิจัย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

4. แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง สถานที่บุคคล กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ แหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณีขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ โบราณคดี วัตถุ ศิลปะการแสดงของท้องถิ่น โดยให้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงที่จัดขึ้นของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนความ ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจ ซึ่งบ้างเรื่องราวอาจนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น วัฒนธรรมการกิน ภาษา และการแต่งกายเป็นต้น

6. ทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพยากรทางชาติพันธุ์ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับทั้งทรัพยากรทางโบราณคดี และทรัพยากรที่เป็นวัตถุทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ทรัพยากรเชิงนามธรรม ความรู้ ภูมิปัญญา วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ปรัมปราคติ นิทานขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนพิธี พิธีกรรม ภาษา ศิลปะ ระเบียบข้อห้าม

7.ทรัพยากรโบราณคดี หมายถึง วัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ สถานที่ สิ่งก่อสร้าง ซึ่งรวมถึงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ในอดีตทุกยุคทุกสมัย ซึ่งสมามารถนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตแก่คนในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1.แหล่งโบราณคดี สถานที่คนในอดีตเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ เช่น พื้นที่เพาะปลูก คอกสัตว์ เหมืองแร่โบราณ สุสานฝังศพ 2.โบราณสถานสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยวัสดุต่างๆ ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3.โบราณวัตถุ สิ่งของ วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

8.การจัดการทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม และทรัพยากรทางด้านโบราณคดี หมายถึง กระบวนการให้ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นเจ้าของถิ่นกำเนิด ด้วยการปลูกจิตสำนักและการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่ความรู้

9. การจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กิจกรรมที่สอดคล้องกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวและถาวร โดยกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ ผ่านประสาทสัมผัส ด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากของจริงเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

กรอบการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สภาพปัญหา

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ลายเป็น โกดังเก็บของล้าสมัย การสื่อความหมายและแปลความหมาย การจัดแสดง บุคลากรผู้เข้าชมไม่เกิดการเรียนรู้ งบประมาณไม่เพียงพอ

การทบวนวรรณกรรม

1) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2) การเรียนรู้ตลอดชีวิต
3) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
4) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์
5) แนวคิดทฤษฎี
6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย

1) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี 4 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2) ประชุมเขียนแผนปฏิบัติการ 16 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน S: Structure and planning Management มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ 2.โครงสร้างการบริหารการจัดการ 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Management
มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ 4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Management
มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี 4.การจัดแสดง 5.สถานที่ 6.ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 7.สื่อวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี 8.การดูแลรักษาการอนุรักษ์ประเพณี

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Management
มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
3.การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชม 5. เส้นทางการนำชมท้องถิ่น
6.จำหน่ายของที่ระลึก 7.ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

ความเหมาะสม
รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ความเป็นไปได้
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2. รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1.1 ความหมายของพิพิธภัณฑ์

1.2 ประเภทพิพิธภัณฑ์

1.3 ความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1.4 หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

1.5 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

1.6 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1.7 สภาพของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย

1.1 ความหมาย พิพิธภัณฑ์

สมลักษณ์ เจริญพจน์. 2550: 5 ได้ให้ความหมาย พิพิธภัณฑ์ว่า หมายถึง สิ่งของ ต่างๆ ที่รวบรวมไว้ เพื่อประโยชน์ ในการศึกษาหาความรู้ โดยมาจากรากศัพท์ของคำว่า พิพิธ แปลว่าสิ่งของต่างๆ สมาส กับคำว่า ภัณฑ์ และราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ คำนิยามว่า สิ่งของต่างๆที่ได้รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ในขณะเดียวกันคำว่า พิพิธภัณฑสถาน หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมสิ่งต่างๆไว้เพื่อการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันความหมายของพิพิธภัณฑ์เอง ได้ถูกเรียกหมายถึงพิพิธภัณฑ์สถานเช่นเดียวกัน ต่อมา พิพิธภัณฑ์ เป็นคำเรียกสถานที่มากขึ้น โดยขาดความเข้าใจในรากศัพท์เดิม ที่ว่าพิพิธภัณฑ์ ที่มีความหมายว่าสิ่งของต่างๆที่รวบรวมไว้ ก็หายไปจากการใช้งานด้วย กลับมีคำว่า วัตถุ

พิพิธภัณฑ์ เข้ามาแทนที่ ซึ่งคำศัพท์ในหลักภาษาไทยเดิมนั้นมีความลึกซึ่งของภาษา ประกอบกับความชัดเจนกว่าปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของภาษา คำที่เรียกใช้ คือ สถาบันที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งของต่างๆ ที่มีความหมายสำคัญด้านวัฒนธรรม หรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ

สภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ(International Council of Museums) ICOM ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยองค์การ UNESCO เป็นองค์การศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทั่วโลก ระหว่างผู้ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ทั่วโลกได้ให้ ความหมาย MUSEUM หรือ พิพิธภัณฑ์ ซึ่งหมายถึง เป็นสถาบันและพัฒนาสังคม ที่ตั้งขึ้นอย่างถาวร โดยไม่แสวงหากำไร เปิดกว้างสำหรับสาธารณะ โดยทำหน้าที่แสวงหารวบรวม อนุรักษ์ วิจัย สื่อสาร และจัดแสดงวัตถุที่เป็นหลักฐานของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ให้การศึกษาเพื่อความเพลิดเพลิน ความหมายตามคำจำกัดความนี้ สามารถไปใช้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดในรูปแบบขององค์กร ลักษณะของพื้นที่หรืออาณาเขต โครงสร้างของประโยชน์ใช้สอย

ดังนั้นคำว่า พิพิธภัณฑ์ หมายถึง สถานที่รวบรวมวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ โดยสิ่งของต่าง ๆ นั้น จะบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่รวมทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วิวัฒนาการต่างๆ

สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2550: 6) กล่าวอีกว่า “พิพิธภัณฑ์” เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ภายใต้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ มีคุณสมบัติสามารถเป็นพิพิธภัณฑ์ คือโบราณสถานทางธรรมชาติ โบราณคดี และชาติพันธ์วิทยา และสื่อสารเรื่องราวหลักฐานที่เป็นวัตถุที่เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสิ่งแวดล้อม สถาบันที่รวบรวม และจัดแสดงวัตถุตัวอย่างของพืชและสัตว์ เช่น สวน พฤกษศาสตร์ และสวนสัตว์ สถาบันสัตว์น้ำ และสวนสัตว์ในอาคาร ศูนย์วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง หอศิลปะที่ไม่แสวงหาผลกำไรสถาบันอนุรักษ์และสถานที่จัดแสดงที่จัดตั้งอย่างถาวร ที่อยู่ในการควบคุมของห้องสมุด และศูนย์จดหมายเหตุสถานที่สงวนทางธรรมชาติ องค์กรพิพิธภัณฑ์ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค หรือระดับท้องถิ่น กรม หรือ องค์กรสาธารณะที่รับผิดชอบพิพิธภัณฑ์ตามคำจำกัดความ สถาบันที่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ วิจัย ให้การศึกษา ฝึกอบรม รวบรวมข้อมูลเป็นเอกสาร และทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑสถานวิทยา ศูนย์วัฒนธรรม และหน่วยงานอื่นๆที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สืบทอดและบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ มรดกที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและกิจกรรมที่เป็นผลจากการสร้างสรรค์ ด้วยระบบดิจิทัล สถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการบริหารของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษา พิจารณาว่ามีคุณสมบัติของพิพิธภัณฑ์ หรือ

องค์กรร่วมพิพิธภัณฑ์ และบุคคลากรทางวิชาชีพพิพิธภัณฑ์ ที่ผ่านการวิจัย และฝึกอบรมด้านพิพิธภัณฑสถานวิทยา

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์เป็น สถานที่ รวบรวม วัตถุ สิ่งของต่างๆ ไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ในการศึกษาหาความรู้ โดยสิ่งของต่างๆนั้น จะบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต พิพิธภัณฑ์นั้นมีความหลากหลายสาขา ขึ้นอยู่กับวัตถุพิพิธภัณฑ์ ที่เก็บสะสมทำให้พิพิธภัณฑ์นั้นมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับความชัดเจนในการดำเนินงานของแต่ละพิพิธภัณฑ์ขอบเขต ของแต่ละพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างเครือข่าย ช่วยเหลือ ส่งเสริมซึ่ง หลักฐานแต่ละชิ้นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา วิจัย อ้างอิง ซึ่งมรดกทางความรู้จากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

1.2 ประเภทของพิพิธภัณฑ์

ยูเนสโก (Unesco.1963) และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.(2536: 13) ได้แบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์ โดยยึดหลักการตามสาขาหรือสาระของวัตถุพิพิธภัณฑ์ และการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ได้ 2 ประเภท คือ

1.2.1 ประเภทพิพิธภัณฑ์ที่แบ่งตามสาขาหรือสาระของวัตถุพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นในระยะแรกในการเก็บรวบรวมวัตถุที่น่าสนใจ จนมีการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ และการให้การศึกษา ที่มีจุดมุงหมายเฉพาะ โดยแบ่งประเภทของ ออกเป็นสาขาต่างๆ ของนักพิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลกเป็นสาขาดังนี้

1.2.1.1 พิพิธภัณฑสถานทางศิลปะ (Museum of Art) เป็นสถานที่เก็บรวบรวมงานที่เป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าน่าจดจำ การเก็บรักษาเพื่อรักษางานศิลปะเอาไว้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชม กับสุนทรียะของศิลปะและศึกษาวิวัฒนาการศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ศิลปะ

1.2.1.2 พิพิธภัณฑสถานศิลปะร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Arts) เป็นสถานที่ธำรงรักษาความเคลื่อนไหวของศิลปะแห่งชาติให้คงไว้ให้ได้ พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่เชื่อมความเข้าใจระหว่างสังคมปัจจุบันกับงานต่างๆ พิพิธภัณฑ์ยังต้องเชื่อมศิลปะร่วมสมัยเข้าไปสู่สังคม ช่วยให้เข้ากันได้ของสังคมอุตสาหกรรมเพื่อให้ขยายงานศิลปะ ได้ครอบคลุมแขนงต่างๆ

1.2.1.3 พิพิธภัณฑสถานทางธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมวัตถุต่างๆ เช่น ธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตวศาสตร์ มานุษยวิทยา มีการจัดแสดงก่อนประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชาติพันธุ์วิทยา มักถูกจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติ นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติวิทยากับพิพิธภัณฑสถานทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา เช่น สาขาภูมิศาสตร์ พฤกษศาสตร์ มานุษยวิทยา อีกประการหนึ่งคือการเก็บรักษาไว้ตามธรรมชาติวัตถุทาง

ธรรมชาติตามสภาพของมัน คือ วนอุทยาน สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์เหล่านี้เรียกว่าพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยาทั้งสิ้น

1.2.1.4 พิพิธภัณฑสถานทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล (Museum of Science and Technology) เป็นพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องราวพุทธิปัญญาของมนุษย์ในเรื่องความดีงาม หรืออารยธรรมประวัติศาสตร์ ของมนุษยชาติ กับการคิดค้น เกี่ยวกับการผ่อนแรง การวิเคราะห์เรื่องราวของจักรวาลอันกว่างใหญ่

1.2.1.5 พิพิธภัณฑ์สถานทางมานุษยวิทยาศาสตร์และชาติพันธุ์และชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and Ethnology) พิพิธภัณฑ์มีขอบเขตที่กว้างขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์เข้าใจแต่ละเผ่าพันธุ์ได้เข้าใจวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อันเป็นความเข้าใจอันดีของสังคมมนุษยโลก ซึ่งพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้สมารถแบ่งย่อยออกได้ 3 กลุ่ม 1.พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาศาสตร์(Ethnological Museum) พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้เป็นงานกว้างขวางมาก 2.พิพิธภัณฑสถานศิลปะพื้นเมือง(Folk Art Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมือง เป็นพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา 3.พิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้ง (Open Air Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์โบราณคดีที่จัดกลางแจ้งประติมากรรม กิจกรรมทางการเกษตรงานฝีมือ

1.2.1.6 พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology) พิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ผู้เชี่ยวชาญ 1.พิพิธภัณฑ์สถานทางโบราณคดี พิพิธภัณฑสถานทางโบราณคดี 2.พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์ (Historical Museum) 3.พิพิธภัณฑ์สถานประจำโบราณสถาน (Site Museum)

1.2.1.7 พิพิธภัณฑ์สถานประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum-City Museum) พิพิธภัณฑสถานที่แสดงเรื่องราวของท้องถิ่นต่างๆ เป็นพิพิธภัณฑสถานนี้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว แผนงานที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น (Regional Part) การจัดแสดงวัตถุตัวอย่างต่างๆในขอบเขตเดียวกัน พิพิธภัณฑ์เริ่มต้นด้วยสภาพธรรมชาติ

1.2.1.8 พิพิธภัณฑสถานแบบพิเศษ (Specialized Museum) เกี่ยวข้องกับ ศิลปประยุกต์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชาติพันธ์วิทยา การศึกษาด้านสังคมต่างๆ ธรรมชาติวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคนิค เหตุผลทางปฏิบัติ

1.2.1.9 พิพิธภัณฑสถานของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum) การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานตามมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาต่างๆ ได้รับความนิยมมากขึ้นเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักศึกษาและภายนอกเข้าศึกษาหาความรู้ได้ด้วย

1.2.2 ประเภทพิพิธภัณฑ์ที่แบ่งตามการบริหารงาน

สมลักษณ์ เจริญพจน์.(2550: 7) ได้แบ่งตามการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ตามลักษณะการบริหารได้ 4 แนวทาง ได้แก่

1.2.2.1 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยรัฐบาลกลาง

1.2.2.2 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่น

1.2.2.3 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยหน่วยงาน

1.2.2.4 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยเอกชน

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไป ตามลักษณะการดำเนินงานดังนี้

1.2.2.1 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยรัฐบาลกลาง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รัฐบาลกลางจัดสรรและสนับสนุนงบประมาณ บริหารจัดการโดยกรมศิลปากร มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์แผ่นดิน ตาม ก่อนที่จะนำมาศึกษาวิจัยและเผยแพร่ให้คนไทยได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนไทยในทุกแง่มุมดังนั้นจึงต้องมีศักยภาพในการเป็นสถาบันเพื่อการอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งมีระบบบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานสากล ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้า และวิจัย
2. การจำแนกประเภทสิ่งของ
3. การจัดทำและตรวจสอบทะเบียนสิ่งของ
4. การจัดระบบคลัง
5. การสงวนรักษา
6. การบริการการศึกษา
7. การจัดแสดงนิทรรศการ ชั่วคราวและถาวร
8. การรักษาความปลอดภัย

ในการอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรมทุกด้านของชาติ ในพิพิธภัณฑ์ควรประกอบด้วย องค์ความรู้ ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ มนุษยวิทยา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ที่มีการดำเนินงานโดยหลักวิชาการ ด้านพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา และเทคนิคพิพิธภัณฑ์ เป็นสถาบันที่เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชาติและนานาชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1.2.2.2 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานในท้องถิ่น คนในท้องถิ่น หรือกลุ่มคนในท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์นี้อาจจัดตั้งขึ้นและบริหารงานโดยองค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ตำบล เมือง และจังหวัด เพื่อประชาชนและคนในท้องถิ่น ด้วย

การประชาสัมพันธ์เรื่องราวของท้องถิ่น นั้น และยังเป็นสถานที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์เมือง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการอนุรักษ์หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคนไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างถูกต้องหาก มีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่เป็นทรัพย์แผ่นดินไปจัดแสดงอยู่พิพิธภัณฑ์ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

1.2.2.3 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยหน่วยงาน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยหน่วยงาน (กระทรวง กรม สถานศึกษา) จัดตั้งขึ้นมาเพื่อการประชาสัมพันธ์เรื่องราวหน่วยงานเนื้อหาวิชาการที่เป็นเฉพาะเรื่อง ให้บริการในลักษณะเชิงวิชาการ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานศึกษา พิพิธภัณฑ์กระทรวง ทบวง กรม

1.2.2.4 พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยเอกชนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่บริหารงานโดยภาคเอกชนหรือ ส่วนบุคคล ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องราวหน่วยงานเอกชน และหรือ วิชาการเฉพาะเรื่องที่บุคคลนั้นให้ความสนใจ เช่น พิพิธภัณฑ์ของเล่น

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่เป็นของภาครัฐ เอกชน และส่วนบุคคล โดยการรวบรวมจัดเก็บและแสดง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ วัฒนธรรม อันเป็นทรัพยากรสำคัญอันมีค่าควรของท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศชาติ โดยการจัดอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการตามหลักสากล และพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 เป้าหมายสำคัญ คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้อย่างทั่วถึงและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

1.3 ความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีเรียกมากมาย ตามวัตถุประสงค์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์ชุมชน ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ และหอวัฒนธรรม เป็นต้น จัดตั้งโดยวัด โรงเรียน ชุมชน องค์เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่อยงานราชการ และบุคคล ในการดำเนินการ ประกอบด้วย บริหารจัดการ เนื้อหา รูปแบบการจัดแสดง การจัดกิจกรรม และการบริการ เป็นต้น

ปณิตา สระวาสี. (2557: 33-34) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นความพยามของบุคคลกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนโดยการสร้างคลังความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่แสดงเรื่องราว วิถีชีวิต มรดกท้องถิ่น ภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551: 9) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นของคนท้องถิ่น ไม่ใช่ของใครไม่ใช่ของหน่วยงาน สิ่งที่แสดงคือเนื้อหาที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และเมื่อเกิดขึ้นแล้ว

คนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่ดูแลกันเอง รวมถึงอธิบายและนำชม การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจจะวิเคราะห์ได้ 2 ประการ คือ

1. เป็นการจัดการโดยคนจากภายนอกที่มีความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ คำว่า ท้องถิ่น หมายถึงพื้นที่ไม่ใช่คนผู้รับผิดชอบ เช่น จากหน่วยราชการก็จะไปรวบรวมโบราณวัตถุทั้งทางด้านโบราณคดี เช่น จากหน่วย ราชการก็จะไปรวบรวมบรรดาโบราณวัตถุ ทั้งทางด้านโบราณคดี และชาติพันธุ์ภายในพื้นที่ของท้องถิ่นมาตั้งแสดง ผู้จัดนอกจากจัดตั้งสิ่งของในการแสดงแล้วยังกำหนดเนื้อหาที่ตนได้ตีความจากบรรดาวัตถุเหล่านั้น โดยไม่เชื่อมไปถึงสภาพและความเป็นไปของสังคม-วัฒนธรรมท้องถิ่นแม้แต่น้อย

2. เป็นการดำเนินการโดยคนท้องถิ่น อย่างพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นตามวัด อันเนื่องมาจากพระภิกษุสงฆ์รวบรวมสิ่งของไว้ แล้วอาศัยลูกศิษย์จัดแสดงสร้างอาคาร พิพิธภัณฑ์แบบนี้เป็นเพียงการตั้งแสดงวัตถุไว้พิพิธภัณฑ์เหล่านั้นก็เปรียบได้กับโกดังเก็บของ ดังนั้นการจัดพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวไม่ หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่มีอยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่น

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นสถานที่ ที่เกิดจากความพยายามของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเพื่อธำรงรักษาความเป็นอารยธรรมท้องถิ่น พัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างคลังความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญามรดกของท้องถิ่น ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตคนในท้องถิ่นในอดีต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชาติพรรณ ประวัติบุคคลสำคัญ โบราณคดี ศิลปะและการแสดง ด้วยการร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่น มีมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1.4 หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป็นของประชาชนหรือเป็นสมบัติของคนในชาติ เป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้และความเพลิดเพลินใจ พิพิธภัณฑ์จะต้องปฏิบัติหน้าที่ เชื่องโยงองค์ความรู้จากในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ของแต่ละยุคสมัย จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์และรวมถึงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นท้องถิ่นไว้ดังนี้

จิรโชค วีระสัย (2539: 23) และนิคม มูสิกะคามะ (2521: 10-21) พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในทางสังคม การศึกษา และวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สะท้อนให้เห็นถึงฐานะและความสนใจของรัฐ ของสังคมระดับชาติ รวมทั้งเป็นเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสนใจของผู้จัดตั้ง และดำเนินการ พิพิธภัณฑ์ยังสะท้อนให้เห็นถึงความมั่งคั่ง และพอที่จะกระจายความรู้และฐานะทางสังคมของผู้เก็บสะสม ในอดีตมักจะ

เป็นสมบัติของคนฐานะดีและมีอำนาจ แต่ในระยะหลังเป็นสมบัติของชุมชน และมีบทบาททางด้านการศึกษาทางวัฒนธรรม และการเก็บรักษา หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จึงไม่เป็นเพียงการอนุรักษ์ (Conservation) แต่จะรวมถึงการแก้ไข ปรับปรุงซ่อมแซม เพื่อให้อยู่ในสภาพที่หน้าจะเป็น (Restoration) ซึ่งจะเชื่อมโยงสู่งบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้ง การเก็บรักษา นิทรรศการ และการดูแลมิให้เสียหาย ทำให้เกิดสภาพดีขึ้นเป็นภารกิจของหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ออลเลน (Allen.1967: 13) : อ้างอิงจาก นิคม มูสิกะคามะ(2521: 10-21) หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย

1. การรวบรวมวัตถุ (Collecting) การเริ่มต้นของพิพิธภัณฑ์จะเกิดจากการรวบรวมวัตถุอันมีคุณค่าสิ่งของสิ่งของต่างๆ มนุษย์มีการสะสมสิ่งของตั้งแต่ดั้งเดิมเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เมื่อมีอารยธรรมสูงขึ้นรู้จักการสะสมสมบัติ ทรัพย์สินเพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งและฐานะทางสังคม ดังจะเห็นจากการสะสมสมบัติของเจ้าขุน มูลนาย ชนชั้นปกครองหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ วัตถุที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ก็จะถูกรวบรวม เป็นประเภทใดขึ้นอยู่กับนโยบายของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ ที่สำคัญต้องคำนึงถึงหลักการในการอนุรักษ์คือไม่ดำเนินการที่จะทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในด้านการอนุรักษ์และทางด้านวิชาการ

2. การตรวจสอบและจำแนกประเภทการศึกษา (Identifying ,Classifying ,Research) เมื่อมีการรวบรวมเข้าพิพิธภัณฑ์ต้องมีการตรวจสอบ ว่าเป็นอะไร ต้องมีความรู้ความชำนาญพอที่จะแยกวัตถุอายุ แบบ สมัย มีการทำมาจากวัตถุใด

3. การทำบันทึกหลักฐาน (Recording) เป็นการบันทึกหลักฐาน ลงทะเบียนวัตถุทุกชิ้นที่รวบรวมและเก็บรักษา เพื่อป้องกันการสูญหาย และที่สำคัญเป็นหลักฐานทางวิชาการ จะเป็นประโยชน์ของที่มาของวัตถุและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพราะเป็นทะเบียนประวัติที่มาของวัตถุ การตรวจสอบ จำแนกแยกประเภท การกำหนดอายุ สำคัญต่อการค้นคว้าและอ้างอิงต่อไป

4. การซ่อมบำรุงรักษา (Conservation and Preservation) คือการทำนุบำรุงรักษาวัตถุเป็นหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สงวนรักษาให้วัตถุ ไม่เสื่อมสลาย ของวัตถุและหาวิธีในการหยุดยั้งซ่อมแซม บำรุงให้คงทน

5. การรักษาความปลอดภัย (Museum Security) ปกป้องวัตถุให้มีความปลอดภัยเนื่องจากวัตถุที่มีคุณค่าเสี่ยงต่อการโจรกรรม โดยเฉพาะวัตถุที่มีมูลค่าจะต้องมีการรักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษ

6. การจัดแสดง (Exhibition) เป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งของพิพิธภัณฑ์การจัดแสดงที่ดีจะสามารถในการดึงความสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์ทำให้พิพิธภัณฑ์ไม่เป็นเพียงห้องเก็บวัตถุเท่านั้นแต่จะให้

พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา การจัดแสดงนอกจากมีการจัดแสดงถาวรแล้ว การจัดแสดงชั่วคราวก็เป็นสิ่งที่ให้ผู้เข้าชมเกิดความไม่น่าเบื่อ สามารถดึงความสนใจให้กับผู้เข้าชมได้

7. การให้การศึกษา (Museum Education) มีบทบาทในการให้การศึกษามีบทบาทในการค้นคว้าวิจัย ในนักวิชาการการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาไม่เพียงแต่ศึกษาในห้องเรียนเท่านั้น พิพิธภัณฑ์ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อการศึกษาค้นคว้าเชิงลึก และการอ้างอิงสำคัญต่อการศึกษา ของประชาชน

8. หน้าที่ทางสังคม (Social Function) มีหน้าที่ทางสังคม ในการจัดบริการให้กับประชาชนและคนในสังคม ดำเนินกิจการตามความต้องการของสังคม ทำหน้าที่เป็นศูนย์ศึกษาของชุมชน อำนวยความสะดวกสบายแก่ชุมชน สังคม ในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งความรู้ด้วยการนำชมให้ได้รับความรู้เพลิดเพลิน นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งพักผ่อนของคนในชุมชนและสังคม ซึ่งเป็นสถานที่ของประชาชนไดมีโอกาสในการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีบทบาทหน้าสำคัญทางสังคม โดยการบริหารจัดการตนเองและบริการจัดการความรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น มีหน้าที่รวบรวมจัดแสดงและเผยแพร่ให้บริการแก่ประชาชน

1.5 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

จิรโชค วีระสัย (2539: 23) และ นิคม มูสิกะคามะ. (2521: 10-21) กล่าวว่า ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วยโครงสร้างและแผนงาน ดังนี้

1.1 ฝ่ายการบริหาร (Administrative Office) ได้แก่ ผู้อำนวยการ เลขานุการ ธุรการ การเงิน

1.2 ฝ่ายอาคารสถานที่ และรักษาความปลอดภัย (Security Office) ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมดเป็นควบคุมการเข้าออก มีเจ้าหน้าที่เก็บกุญแจอาคารและตู้จัดแสดงทั้งหมด เป็น รวมทั้งมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิง และการซักซ้อม ขนย้ายวัตถุหายากเกิดเพลิงไหม้ หรือประสบภัยธรรมชาติ

1.3 ส่วนเทคนิคและทะเบียนคลัง (Technical and Museum Storage) คลัง(Museum Storage) ในทางปฏิบัติควรเก็บวัตถุที่เหลือจัด หรือ วัตถุเก็บรักษาเพื่อการศึกษา ค้นคว้า เป็นคลังรวมอยู่ในความดูแลของนายทะเบียน โดยเฉพาะโดยเก็บรักษาและจัดอย่างเป็นระบบตามประเภทวัตถุ หรือ อาจเก็บเป็น Collection พื้นที่คลังโดยมาตรฐานจะมีสัดส่วน 1 ใน 3 ของส่วนจัดแสดง และแบ่งเป็นคลังควบคุมพิเศษร้อยละ 20 คลังทั่วไป ร้อยละ 40 และส่วนคลังเก็บอุปกรณ์ไฟฟ้า ร้อยละ40

1.4 สำนักงานทะเบียน (Registry Office) ประกอบด้วย ห้องรับรอง สำนักงาน ห้องเก็บของ ห้องถ่ายภาพ และห้องปฏิบัติ การสงวนรักษา

1.5 ฝ่ายเทคนิค (Technical Workshop) ได้แก่ห้องปฏิบัติงานของช่างต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างปูน และห้องปฏิบัติการฝ่ายศิลป์

1.6 ฝ่ายวิชาการ (Research) มีหน้าที่ค้นคว้าข้อมูล เอกสาร ข่าวสาร เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง ทำหน้าที่สัมพันธ์กับฝ่ายเทคนิค และฝ่ายจัดแสดง

1.7 งานบริการการศึกษา เช่น ห้องบรรยาย ห้องสมุดสำหรับบริการประชาชน ห้องเก็บสิ่งของและการบริการให้ยืมสิ่งของ

2. ส่วนงานจัดแสดงห้องจัดแสดง ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของพิพิธภัณฑ์ผู้ชมมักตัดสินคุณค่าการจัดแสดงและประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑ์จากส่วนการจัดแสดงนี้ การจัดแสดงวัตถุไม่จำเป็นต้องจัดแสดงทุกชิ้น ที่มีแต่อาจจัดตามหัวข้อ ตามช่วงเวลา ตามเนื้อหาที่ต้องการเน้นการสลับหมุนเวียนกันไป หรือหากมีพื้นที่มากอาจแบ่งเป็นส่วนพิพิธภัณฑ์ถาวร และส่วนพิพิธภัณฑ์หมุนเวียนเพื่อให้เกิดกิจกรรมเคลื่อนไหว และทำให้ผู้ชมกลับมาชมพิพิธภัณฑ์ซ้ำเมื่อมีการเปลี่ยนชุดนิทรรศการและวัตถุจัดแสดง

3. ส่วนบริการสาธารณะ คือส่วนที่จัดไว้ให้ประชาชน พื้นที่ในส่วนนี้ประกอบด้วย ทางเข้าออกสำหรับผู้เข้าชม ทางเข้าออกสำหรับเจ้าหน้าที่ ที่จำหน่ายบัตรผ่านประตูส่วนรับฝากของ ที่ติดต่อสอบถาม สถานที่รับรองและต้อนรับผู้เข้าชม ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ห้องน้ำ ที่จอดรถ

สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารจัดการตั้งแต่อาคารสถานที่ งานวิชาการจัดทำระบบจัดเก็บสิ่งของ งานทะเบียน อำนวยความสะดวก จัดแสดงความรู้ และบริการการศึกษา ให้กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น

1.6 การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น(งามพิศ สัตย์สงวน. 2539: 20) เป็นกระบวนการท้องถิ่น ควรเป็นการจัดแสดงในระดับชุมชน สิ่งที่นำมาจัดแสดงในระดับชุมชนควรบอกถึงความเป็นมาให้ทำความเข้าใจชุมชน มาจัดแสดงควรบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชุมชน โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะที่ตั้ง ขนาด ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมการสื่อสาร โครงสร้างชุมชน สถานที่สำคัญ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร เพศ โครงสร้างอายุ สถิติการศึกษา ศาสนา รายได้ ชาติพรรณ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือญาติเป็นข้อมูลในการศึกษาวงญาติ

4. ประวัติความเป็นมาเป็นข้อมูลสำคัญมาก มักเป็นเรื่องเล่าต่อๆกันมา จนบางสิ่งขาดหายไป เพื่อการศึกษาให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้รู้จักประวัติความเป็นมาของชุมชน ชุมชนมาจากไหนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

5. วงจรชีวิตในรอบ 1ปี ของชุมชนนักพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นควรให้ความสนใจกับชีวิตของชาวบ้าน มีชีวิตประจำวันของชาวบ้านหรือประชากร มีวิถีชีวิตประจำวันอย่างไร มีการใช้ชีวิตในรอบเดือนต่างๆจนครบ 1 เดือน1 ปี มีพิธีกรรม หรือมีการกำหนดกิจกรรม ด้านต่างๆของชุมชน อย่างไร กิจกรรมของ คนรวย กิจกรรมของคนจน กิจกรรมของผู้หญิง ผู้ชาย คนชรา และกลุ่มย่อยๆ ทำกิจกรรมอะไรบ้าง

6. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มในสังคมกิจกรรมของการสมาคม ชมรม การมารวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของคนในสังคม ในชุมชน ในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมอะไรบ้าง ชุมชนได้พัฒนาตั้งกลุ่มเพื่อทำอะไร เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน

7. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุและเทคโนโลยีควรสังเกตเครื่องมือทำกิน หรือเทคโนโลยี เครื่องมือ ทำไร่ ทำนา พาหนะ และการสื่อสาร เครื่องบ่บอกฐานะทางสังคม เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ผู้ชาย ผู้หญิง คนรวย คนจน คนชรา เด็ก

8. ประวัติชีวิตนักวิจัยต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขอบครัว เก็บรวบรวมประวัติคนในวัยต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นชีวิตคนในชุมชน โดยแสดงให้เห็นชีวิตของแต่ละช่วงวัย ช่วงของแต่ละคน ได้ผ่ายวัยต่างๆมาโดยการเอาประวัติชีวิตของแต่ละคนมารวมกันจะเห็นภาพรวมที่สมบูรณ์ของชุมชนได้

9. ภาษาท้องถิ่นและศิลปะการบันทึกผลผลิตในภาพรวมของผลผลิตของวัฒนธรรม ภาษา ที่แสดงออกในรูปแบบของภาษา เช่น นิทานชาวบ้าน เพลง การละเล่น การเต้นรำ นิยายปรัมปรา นิทานชาวบ้าน นักพิพิธภัณฑ์จะศึกษาเสียงโดยเสียงคืออำนาจ เมื่อมีเสียงจะแสดงถึงการเกิดขึ้นอะไรบ้างของคนในสังคม ภาษาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมา กำลังจะหมดไป ซึ่งต้องให้ความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ ต้องรวบรวมของมีค่าก่อนที่จะเลือนหายไป

10. วัฒนธรรมด้านต่างๆ ควรเก็บรวบรวมของการแสดงพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ทุกด้าน ครบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนา และความเชื่อการศึกษาการแพทย์ สาธารณสุข การคมนาคม การสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นควรเป็นข้อมูลที่นำมาจัดแสดงในลักษณะทางกายภาพ (Ecological mapping) ได้แก่ ให้ความสำคัญในกิจกรรม 12 เดือน พิธีกรรม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน ประวัติชุมชน ประวัติท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชนทำอะไรบ้าง กิจกรรมอะไรในชีวิตประจำวัน ในการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นควรเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมด้วย มิใช่เพียงการรวบรวมสิ่งของ

อย่างเดียว ควรให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีกิจกรรมพบปะประจำเดือนเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมกัน ให้ทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและทำกิจกรรมร่วมกัน

1.7 สภาพการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนดระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ตามมาตรฐานสากล และ ตามอัตภาพของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง โดยมีหน้าที่หลัก คือ รวบรวม สงวนรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์แผ่นดิน จากการศึกษาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยของแต่ละแห่ง ของผู้วิจัยทำให้ได้เข้าใจถึงสภาพของพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

1.7.1 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ อ.เมือง จ.พะเยา

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 72-76) สรุปไว้ว่า การบริหารจัดการหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ อ.เมือง จ.พะเยา เป็นไปตามทัศนะ ของพระมหาโยธิน “อัตมาขันอาสาจะลองบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ หอวัฒนธรรมฯ น่าจะเปลี่ยนแปลง เลยจัดทำ SWOT หาจุดอ่อน จุดแข็ง ของหอวัฒนธรรม แล้วนำมาสร้างจุดขาย จึงเกิดเป็นนโยบาย “ปิด ปรับ เปลี่ยน เปิด” โดยหาจุดอ่อนและจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์ ได้แก่

1) การประชาสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่หอวัฒนธรรมดำเนินการแก้ไขจุดอ่อน คือ แต่เดิมเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยที่นักท่องเที่ยวมาวัดแต่ไม่รู้จักหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ทำให้ไม่มีคนเข้ามาเที่ยวชม จึงเข้าใจว่าจุดอ่อนคือ เรื่องของการประชาสัมพันธ์ จึงแก้ไขจุดอ่อนโดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) การหาจุดเด่น คือการหาสิ่งที่น่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์ คือ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ อะไรสามารถมาเป็นจุดขายเมื่อพิจารณาที่สามารถมาเป็นจุดดึงดูดได้ “อย่างหลวงพ่อพุทธเศียร เดิมไม่ได้ชื่อหลวงพ่อพุทธเศียร แต่มาตั้งเป็นหลวงพ่อพุทธเศียรเป็นพระพุทธรูปหินทราย ใหญ่และสวยงามที่สุดในพะเยา และ แท่นหมื่นอธิษฐาน เมื่อก่อนไม่ได้ชื่อนี้ มาตั้งชื่อเพราะแต่ละวัน แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเป็นหมื่นๆคนก็มาตั้งจิตอธิษฐานตรงนี้เนื่องจากสันนิษฐานว่าเศียรได้จากวัดสบร่องขุยเป็นวัดที่สามกษัตริย์ คือ พ่อขุนมังราย พ่อขุนงำเมือง และพระร่วง ได้ดื่มน้ำสัตยาบันร่วมกันจึงถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สมควรสักการะและตั้งจิตอธิษฐาน คือ พยายามหาจุดขายให้กับพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ คู่รักชีวิตผูกพันอมตะ ซึ่งเป็นฟอสซิวของปู ชาวบ้านนำมามอบให้วัด เมื่อนำไปเข้าเครื่องตรวจสอบ พบว่าเป็นปูที่มีอายุราว สามพันปี เมื่อก่อนเป็นแค่วัตถุจัดแสดงแต่พอมาตั้งชื่อหรือเป็นเรื่องเล่า สร้างจุดขาย เป็นคู่รักกมหัศจรรย์ชีวิตผูกพันอมตะ ใครยังไม่มีคู่ไปหาสิ่งนี้ ซึ่งเป็นหัวใจของการท่องเที่ยว

3) การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ความสำคัญของการจัดการและการถ่ายทอดความรู้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดเก็บ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำเสนอเขียนโปแกรมเกี่ยวกับวัตถุจัดแสดง มีคำบรรยายให้กับวัตถุจัดแสดงเมื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักศิลาจารึก

4) การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย ปรับเปลี่ยนหารายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ ปรับเงินเดือนให้เจ้าหน้าที่เมื่อทำกำไรได้เมื่อสิ้นปี และให้มีการจำหน่ายสินค้าและสร้างรายได้ ให้กับพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ปรับเปลี่ยนทัศนะคติเจ้าหน้าที่ เมื่อก่อนทำงานตามหน้าที่ ความรักไม่เกิดผู้บริหาร หรือกรรมการบริหารมิใช่ทำเพื่อการสงเคราะห์วัดโดยการสร้างขวัญและกำลังใจ

5) เครือข่ายสถาบันการศึกษา หอนิทัศน์ กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนต่างๆในภาคเหนือ ร่วมกับสถานศึกษาเชิญชวนให้นำนักเรียนเข้ามาศึกษาภายในวัด ทั้งเชียงราย ลำปาง นักเรียนเข้าศึกษาเก็บค่าเข้าชมนักเรียนคนละ 10 บาท สมาชิกคนละ 20 บาท สามารถเข้าชมได้ตลอดทั้งปี หอวัฒนธรรมนิทัศน์จะทำการปรับเปลี่ยนเชิงรุก เพื่อให้เข้าถึงเด็กนักเรียนและประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

6) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ คือ การรวมตัวสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นล้านนา เมื่อใดประสบปัญหาลักษณะเดียวกัน เครือข่ายจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ บางครั้งไม่ต้องลองผิดลองถูกสามารถหยิบวิธีแก้ไขนั้นมาสู่การแก้ไขได้เลย เพราะอาจมีที่อื่นประสบปัญหามาแล้ว ก็นำประสบการณ์ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

7) องค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินงานในอนาคตเพื่อ ให้องค์ความรู้เป็นหลักฐานทางวิชาการดึงเอาองค์ องค์กรต่างๆเอาแนวคิดต่างๆมาผสม แล้วผลิตหนังสือ เป็นหลักฐานให้คนได้ศึกษา ปราชญ์ท้องถิ่น องค์กรต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ละอำเภอ เข้าเป็นภาคีเครือข่าย

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ อ.เมือง จ.พะเยา ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ การหาจุดเด่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ และองค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น

1.7.2 พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอม

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 91-107) สรุปไว้ว่า พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอม เกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมถึง

การอนุรักษ์ สืบสานงานวัฒนธรรมถ้าลูกหลานหรือคนในชุมชนคนอื่นๆ ไม่สนใจพิพิธภัณฑ์หรืองานวัฒนธรรมที่เริ่มไว้ก็จะล้มหายตายจากไป จำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1) สร้างผู้สืบทอดวัฒนธรรม การสนับสนุนให้ทุนการศึกษาให้แก่เยาวชน ในท้องถิ่นได้เรียนวิชาศิลปะเพื่อนำมาใช้ในงานอนุรักษ์หนังใหญ่สร้างทายาทในการดำเนินงานอนุรักษ์และสืบสานงานวัฒนธรรมวางแผนและสร้างทายาท ให้ก้าวต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดย ชวนให้เยาวชนมาฝึกเชิดหนังใหญ่ ปัจจุบันหนังใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากเยาวชนรุ่นใหม่

2) เครือข่ายสถาบันการศึกษา นำเอาหนังใหญ่เข้าไปในโรงเรียนปัจจุบันพยายามเขียนเป็นหลักสูตร เพื่อหวังว่าเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา ปัจจุบันโรงเรียนวัดขนอมมีการเรียนการสอนเรื่องหนังใหญ่เข้าไปในโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชน ได้สำนึกรักบ้านเกิด เด็กผู้ชายมาเรียนรู้เชิดหนังใหญ่ เด็กผู้หญิงเรียนดนตรีไทย หรือเรียนรู้เรื่องการเกาะสลักหนัง ซึ่งเป็นช่องทางอาชีพและสร้างรายกได้

3) การบริหารจัดการรายได้ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่มีค่าตอบแทนปราชญ์พื้นบ้านที่มาสอน โดยใช้งบประมาณของวัด ครูสอนดนตรีไทยก็จะมีเงินเดือน การเกาะสลักตัวหนังก็มีก็มีงบประมาณให้เขาด้วย โดยการอนุรักษ์ต้องมีการเผยแพร่ การจัดแสดงในรอบวันเสาร์และอาทิตย์ ให้ชมฟรี โดยการตั้งตู้บริจาค นอกจากนั้นการจัดแสดงให้ทัวร์และจากโรงเรียน จะมีค่าใช้จ่าย 3500 บาท ใช้เวลาในการแสดง 45 นาที ในการแสดงจะต้องมีค่าตอบแทนเข้ามาบ้าง การรอให้คนมาเข้าชม แล้วได้รับค่าการแสดงอย่างเดียวคงอยู่ไม่ได้ พิพิธภัณฑ์ยังมีส่วนของร้ายขายของที่ระลึก มุมกาแฟ จำหน่ายเสื้อยืดพิมพ์ลาย ตัวหนังแกะย่อส่วน

4) การประชาสัมพันธ์ จัดเทศกาลหนังใหญ่วัดขนอมเป็นตัวประชาสัมพันธ์ โดยการจัดงานประจำปีเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งแต่เดิมเป็นงานปิดทองหลวงปู่กล่อม ได้จัดให้มีการแสดงหนังใหญ่ โดยเริ่มจัดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2549 ต่อมาเปลี่ยนชื่องานเป็น “เทศกาลหนังใหญ่วัดขนอม”

5) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ หนังใหญ่เคยไปนำเสนอผลงานที่ประเทศฝรั่งเศสและได้รู้จักกับหุ่นละครเล็กคลองบางหลวง จึงชวนมาร่วมในงานเทศกาลหนังใหญ่ในปีต่อ ๆ มา เราก็มีเครือข่ายเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มดินสอสี และยังทำงานร่วมกับเครือข่ายกลุ่มเพชรบุรี โดยใช้เวทีวัดขนอมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ไปช่วยงานกันระหว่างกลุ่มวัดพลับพลาชัย

6) บริการความรู้ นอกจากนี้ยังมิได้มีแค่หนังใหญ่ แต่มีการเล่าถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลวงปู่กล่อม พุทธประวัติ ของใช้พื้นบ้าน วัตถุสิ่งของที่เรามีอยู่ เรื่องด่านขนอม เนื่องมาจากเป็นชื่อของวัดขนอม ตามประวัติศาสตร์เดิมเป็นด่านเก็บภาษีอากร

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอม ประกอบด้วย การสร้างผู้สืบทอดวัฒนธรรม เครือข่ายสถาบันการศึกษา การบริหารจัดการรายได้ การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ และบริการความรู้

1.7.3 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านท่าพูด

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 111-123) สรุปไว้ว่า พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านท่าพูด เกิดจากเจ้าอาวาส องค์ก่อนท่านเก็บข้าวของเครื่องใช้ในกุฏิท่านไว้จำนวนมาก เมื่อท่านมรณภาพลงไม่มีใครดูแลสิ่งของเหล่านั้นเกรงว่าจะสูญหาย จึงขออนุญาตท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เดิมตอนแรกมีไม่มากมีเฉพาะของวัดต่อมามีประชาชนได้มาบริจาคของให้มากขึ้น การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) การบริหารจัดการ เมื่อชุมชนดังเดิมไม่มีคนอยู่แต่พิพิธภัณฑ์สร้างขึ้น นำวัตถุข้าวของเครื่องใช้ในอดีตของชุมชนมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เราได้เก็บสิ่งของให้อนุชนรุ่นหลังและคนในชุมชนได้ดู คนรุ่นหลังไม่อยู่ในชุมชน มีแต่พ่อแม่ ลุงป้าน้าอา ส่วนลูกหลานไปหมดแล้วออกไปทำงาน ไปเรียนหนังสือ ไม่ได้อยู่ในชุมชน มีแต่คนอื่นเข้ามาหาความรู้ในชุมชน

2) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชมรมเพื่อนพิพิธภัณฑ์นครปฐม ซึ่งเป็นชมรมที่เกิดจากการรวบรวมตัวของคนทำพิพิธภัณฑ์ ในนครปฐม ตอนแรกมี 5 พิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย พิพิธภัณฑ์ห้วยตะโก พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวนาไทบ้านแหลม พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านท่าพูด พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านสำโรง ต่อเพิ่มสมาชิกเรื่อยโดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์กลาง จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์ตื่นตัวและเดินหน้าไปอย่างไม่อยู่กับที่

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านท่าพูด ประกอบด้วย การบริหารจัดการ และเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1.7.4 ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าม่วง

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 131-144) สรุปไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พึ่งจะเริ่มเกิดการทำงานของชาวบ้าน และนักวิชาการร่วมกันในช่วงไม่กี่ปีนี้ แต่เป็นแหล่งความรู้เมื่อหลายทศวรรษก่อนหน้าซึ่งคัมภีร์ใบลาน ชุมชนมีวัตถุเก็บในวัดหลายชิ้นมาจากไหน ยังไงจึงเกิดความสนใจอยากเสาะหาที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) เครือข่ายสถาบันการศึกษา ชุมชนเห็นความสำคัญโดยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆนำความรู้เบื้องต้นมาให้ชุมชนเกิดความสนใจ และใส่ใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่ และได้รับการ

สนับสนุนจากมหาวิทยาลัยหลายที่ แล้วทางชุมชนสนใจเนื้อหาในหนังสือใบลาน “ มันหลับไป” มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เข้ามาทำความสะอาด แล้วจัดหมวดหมู่ และ สกว.ได้เริ่มเข้ามาทำวิจัยมา เริ่มจัดหมวดหมู่ลาน แบ่งออกเป็นแยกเป็นนิทาน วัฒนธรรมพื้นบ้าน และกฎหมู่บ้าน กฎมลเฑียรบาล ภายในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน หนังสือใบลานแล้วก็ได้เริ่มให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับหนังสือใบลานเหล่านี้ ลำดับแรกคือทำความสะอาดในอดีตผู้หญิงไม่สามารถจับคัมภีร์ได้แต่จะทำบุญด้วยการนำผ้าซิ่นห่อคัมภีร์มากกว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในลักษณะโครงการเข้ามาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสอนให้เด็กนักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน มาสอนภาษาไทย ฝึกหัดการดูแลรักษาคัมภีร์ และการห่อคัมภีร์ต้องทำอย่างไร สิ่งที่ชุมชนคาดหวัง คือ อยากเป็นสถานที่ประชุมประชาคม การเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลาน และวัตถุโบราณ ไถไม้ การเรียนรู้เรื่องการทำนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามาไม่ว่าจะเป็นรถเกี่ยวข้าว รถดำนา รถไถ ซึ่งวัตถุโบราณในวัฒนธรรมนาได้เลือนหายไปจากชุมชน จนลืมไปว่าอยู่ช่วงไหนและหายไปไหน

3) องค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น องค์ความรู้ของท้องถิ่น หนังสือไทยน้อย ชุดหนึ่งเป็นหนังสือชุดธรรม หนังสือขอม นิทานพื้นบ้าน หนังสือโหราศาสตร์ ตำรายาแยกเป็นชิ้นส่วน อักษรธรรมอีสาน อักษรไทยน้อย สนับสนุนงานฟื้นฟูภาษาที่บ้านท่าเยี่ยม

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เครือข่ายสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น

1.7.5 พิพิธภัณฑ์วัดหนังราชวรวิหาร

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 148-165) สรุปไว้ว่า พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาวัดหนังราชวรวิหาร ปฏิบัติตามแบบแผนพิพิธภัณฑ์วัดโดยทั่วไป ไม่เพียงแต่นำเสนอเรื่องราวและวัตถุทางธรรม ยังลงลึกวัฒนธรรมผู้คนในพื้นที่แถบวัดหนัง ผ่านการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ในรูปแบบอย่างง่าย ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นฝั่งธนบุรี เนื่องจากท่านรองเจ้าอาวาสได้เป็นผู้ดูแลทรัพย์สมบัติของวัด ท่านได้มรณภาพลง พระครูสังฆรักษ์ไพฑูรย์ สภาพโร เกิดแรงบรรดาลใจที่มีโอกาสไปชมพิพิธภัณฑ์วัดเจดีย์หอย และนึกถึงวัดหนังซึ่งมีของเกาอยู่จำนวนมากจะเป็นประโยชน์ในการตั้งใจทำการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์ มีรายการโทรทัศน์มาถ่ายทำ คนก็มาชมมากขึ้น ทำให้สถานที่คับแคบ เมื่อ พ.ศ. 2550 พระธรรมศีลาจารย์(สุกรี สุตามคโม) ท่านเจ้าอาวาสในขณะนั้นจึงให้ปรับปรุงอาคารจัดแสดงใหม่

2) เครือข่ายสถานศึกษาช่วงแรกผู้ชมส่วนใหญ่ เป็นนักเรียนจากโรงเรียนวัดหนัง นักเรียนโรงเรียนราชินีบน และสาธิตจุฬา อยากเห็นวิถีชีวิตฝั่งธน เรื่องชาวสวน จึงต้องปรับเปลี่ยนเริ่มเสาะแสวงหาข้าวของ เครื่องมือบางอย่าง ที่ใช้ทำสวนแม้จะไม่มีสวนแล้ว

3) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ความร่วมมือกับพันธมิตรหลายฝ่าย เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและสำนักงานเขตจอมทอง จัดงานปีละครั้ง “งานย้อนยุคเล่าขานตำนานวัดหนัง” มีการละเล่น การแสดง การทำอาหาร การสาธิตการต้มยา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของวัดหนัง เราเชิญพิพิธภัณฑ์เครือข่ายมาออกงาน นิทรรศการและสาธิตงานช่างฝีมือ เช่น พิพิธภัณฑ์กวานอาม่าน เกาะเกร็ด พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน ขอวัตถุจัดแสดงมาจัดแสดงชาวบ้านเห็นด้วยจึงมอบเครื่องมือในการทำสวน ที่ยังเก็บไว้

5) องค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น_สมัยก่อนชาวบ้านวัดหนังทำสวนผลไม้เป็นส่วนใหญ่ เช่น ส่วน ลิ้นจี่ มะม่วง มะไฟ มะพร้าว กล้วย ลิ้นจี่บางขุนเทียนมีชื่อเสียงมาก นอกจากนั้นยังนิยมปลูกหมากพลู และการใช้ประโยชน์จากต้นหมาก ฝ่าเรือนสมัยก่อนทำจากต้นหมากแก่ๆ สวนลิ้นจี่พอตอนติดลูกจะมีศัตรูพวกค้างคาวกระรอกมากิน ชาวสวนจะใช้ “ตะขาบ” เป็นเครื่องมือไล่สัตว์ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าสนใจ ทำจากปล่องไม่ไผ่ฝ่าซีก ประมาณ 2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 4 นิ้วเวลาใช้ไปแขวนไว้ในสวน แล้วต่อเชือกมาที่บ้านเพื่อดึงจะเกิดเสียงไม้กระทบกันทำให้สัตว์ตกใจหนี

6) การบริการความรู้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เด็กๆที่เข้ามาจะได้เรียนรู้สิ่งของวัตถุจัดแสดงที่เป็นของโบราณ เขาจะไม่ได้เรียนรู้เพียงของโบราณอย่างเดียว แต่จะสอนเรื่องอื่นๆไปด้วยเช่น ห้องหลวงปู่เอี่ยม สาธิตการกราบ การอาราธราศีล สอนธรรมะ ในส่วนพระพุทธรูปก็จะสอนราชาศัพท์

7) การบริหารจัดการ วิธีการนำชม จะรับเด็กเข้าชมครั้งละ 50 คน และแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 25 คน สำหรับชั้นบนและชั้นล่าง และแบ่งเป็นฐานมีพระสงฆ์มาช่วยเป็นฐาน มีใบงานและใบคำถาม เพื่อจดบันทึกและวาดภาพ ครูจะมาเตรียมการและนัดก่อนล่วงหน้า เพื่อเตรียมคำถาม 1 เดือน จะรับคณะเยี่ยมชมประมาณ 2 โรงเรียน พิพิธภัณฑ์จะรู้จักวิธีการปรับการนำเสนอ เข้าใจกลุ่มเป้าหมายที่เข้าชมแต่ละวัย กลุ่มเด็กประถมก็จะมีลักษณะการนำชมที่แตกต่างจากเด็ก มัธยม ผู้ใหญ่ ประชาชนทั่วไป ผู้จัดพิพิธภัณฑ์ต้องการอยากให้เด็กเข้าใจรากเหง้าของท้องถิ่นที่มาที่ไปของชุมชน

8) ผู้สืบทอดความรู้ ตอนนี้พระเป็นหลักในการดูแล และพระอีกรูปซึ่งตอนนี้เป็นผู้ช่วยในการนำชม เป็นคนในพื้นที่ท่านจบบรรณารักษ์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

9) การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย เนื่องจาพิพิธภัณฑ์ในวัด ค่าใช้จ่ายส่วนพิพิธภัณฑ์วัดอาศัยแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้ชม คือ จากตู้รับบริจาค พิพิธภัณฑ์วัดหนังไม่ลำบาก หรือขัดสนอะไรเดือน ค่าไฟ ประมาณสามร้อยกว่าบาท ค่าน้ำเจ็ดสิบกว่าบาท เราไม่ได้ใช้มากมาย

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์วัดหนังราชวรวิหาร ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ความรู้ปราชญ์ท้องถิ่น การบริการความรู้ การบริหาร ผู้สืบทอดความรู้ และการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย

1.7.6 พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 170-183) สรุปไว้ว่า การทำงานของกลุ่มคนหนุ่มสาว เมืองลำพูน ที่เรียกว่ากลุ่ม “กวงแหวนหละปูน” ทำงานอาสาสมัครให้กับชุมชนเมืองและชุมชนโดยรอบ พลังวัยรุ่นในการทำงานวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองลำพูน ผู้นำกลุ่มโดย นเรนทร์ ปัญญาภู ซึ่งคิดค้นวิธีการจัดหาวัตถุในการจัดแสดง ที่บอกเล่าความเป็นชุมชนในอดีต อาศัยประสบการณ์เพื่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) การบริหารจัดการ ตัวอาคารจัดแสดงเป็นอาคารเก่าแก่เป็นอาคารที่ออกแบบมาในลักษณะตะวันออกผสมตะวันตกมีความเป็นพื้นถิ่น มีลักษณะเฉพาะของจั่ว ที่เรียกว่า สรไน เป็นเอกลักษณ์ของเมือง จนเทศบาลเมืองลำพูน มีงบประมาณเข้ามาเข้าเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ งานพิพิธภัณฑ์ดำเนินงานโดยอาสาสมัคร ในเรื่องกิจกรรรมของเมืองมาโดยตลอด นำเสนอพิพิธภัณฑ์โดยภาพเก่าเล่าเรื่อง โดยการรับบริจาคภาพเก่า รูปภาพที่นำมาจัดแสดงได้รับการบริจาคภาพเล่าถึงเรื่องราวแล้วขออนุญาตลงชื่อผู้ให้ข้อมูลและเจ้าของภาพด้วยซึ่งเขาอนุญาต

2) การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย รายได้ในการดำเนินการหาทุนจากการทอดผ้าป่าสมทบทุนในการดำเนินงาน พิมพ์ซองผ้าป่าโดยมีวัตถุประสงค์ คือ นำมาจัดทำให้เรื่องของพิพิธภัณฑ์แจกจ่ายในบรรดาเครือญาติของสมาชิกเครือข่ายพี่น้อง ค่าเข้าชมตอนแรกไม่คิดค่าเข้าชมแต่เพื่อภายภาคหน้าจึงตั้งกล่องบริจาคตอนแรกไม่อยากทำคิดว่าต่อไปต้องมีการจัดการจึงทำกล่อง ได้รับการอนุเคราะห์พอสมควร

3) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มาร่วมการฉายหนังให้จริงการประชาสัมพันธ์ ทำหนังสือออกเป็นวารสารของเมืองลำพูน ชื่อหมายเหตุหิริภุญชัย เป็นรายสองเดือน ข้อมูลและภาพเก่ามาลงในหนังสือให้คนติดตาม จนกลายเป็นพื้นที่ทางสังคม ของเมืองในเรื่องของความทรงจำในอดีต

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการที่ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม ดึงเอาประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาชมภาพถ่าย โดยการดึงความทรงจำร่วมคนที่อยู่ในชุมชนจริงๆ อายุราว 40-60ปี ต้องการที่จะรับรู้เรื่องราวของบ้านเมืองตัวเอง เข้ามาดูภาพเก่า แล้วดึงความทรงจำร่วม สิ่งที่เราได้รับสิ่งที่เราได้รับรู้เมืองของเรา ว่ามีบริบททางสังคมอะไรเพิ่มขึ้นจากรูป

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน ประกอบด้วย การบริหารจัดการ การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.7.7 ห้องภาพเมืองสุรินทร์

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 186-203) สรุปไว้ว่า เริ่มต้นจากของชำรวยงานเกษียณ ของคุณพ่อที่เป็นครู อัดภาพเก่าแจกในงานและเป็นภาพที่เล่าขานกันทั้งงาน “จำคนนี้ได้ไหม จำคนนี้ได้ไหม เขาเล่าเหตุการณ์ในภาพสู่กันฟัง อัษฎางค์ ชมดี หนึ่งผู้ร่วมจัดตั้ง จากจุดเล็กๆที่คาดไม่ถึง การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) การบริหารจัดการ เกิดจาการแสดงนิทรรศการภาพถ่ายเมืองสุรินทร์กับเพื่อนๆไปตามสถานที่ต่างๆ บ้างก็ใช้สถานที่สนามหญ้าของเทศบาล ในการจัดแต่ละครั้งคือการลงขันของกลุ่มเพื่อนๆ มีกันตรึมโบราณ และเชิญท่านรองผู้ว่ามาเปิดงาน ถือเป็นกำลังใจหลังจากนั้นก็เริ่มมีผู้เห็นคุณค่า และในปี 2549 ได้ไปจัดนิทรรศการ 12 สิงหาคม วันเฉลิม ท่านผู้ว่าเรียกไปคุยและอยากให้ใช้งบจังหวัดสร้าง จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ได้ไหม

2) เครือข่ายสถานศึกษา หลังจากวันเปิดพิพิธภัณฑ์ คำสั่งย้ายรองผู้ว่าและรองก็มาที่ดูแล กลายเป็นว่าเราต้องดูแลแทน ทางมหาวิทยาลัยให้ใช้สถานที่ ช่วยค่าน้ำไฟไม่เก็บเงิน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น กิจกรรมเรื่องเล่าคุ้มวัด เป็นกิจกรรมให้เห็นพลังของภาพถ่ายกิจกรรมตามนิทรรศการของทางจังหวัด มีการจัดนิทรรศการและต่อเนื่องการจัดกิจกรรมเน้นโรงเรียนที่มีการจัดกลุ่มในการดูแลวัด

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของห้องภาพเมือง ประกอบด้วย การบริหารจัดการ เครือข่ายสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.7.8 พิพิธภัณฑ์เล่นได้

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 207-219) สรุปไว้ว่า พิพิธภัณฑ์เล่นได้มิใช่พิพิธภัณฑ์ของเล่นโบราณ เก็บของเก่า การที่ไม่รู้จักทักษะการใช้เครื่องมือแล้วค่านิยมยังบอกอีกว่าของเล่นพื้นบ้านเชย เก่าโบราณ เราพยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่นมากกว่าเกิด

จากความคิดที่ว่าช่องว่างระหว่างวัย “ คนหนุ่มสาวไปไหนกันหมดเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่กับเด็ก และหลายครั้งที่คนเฒ่าคนแก่สื่อสารกับเด็กไม่ค่อยเข้าใจ และเป็นเรื่องปกติที่เด็กไม่ฟังผู้ใหญ่ วีระพงษ์ กังวานนวกุล ผู้ก่อตั้งกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ มีความชอบของเล่นพื้นบ้าน ก็สอบถามพ่ออุ๊ย แม่อุ๊ย กว่าจะได้มาซึ่งสิ่งของแต่ละชิ้นอย่างไร พอเด็กมาเล่นคนแก่คนเฒ่าก็จะสนุกที่จะเล่า ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นเครื่องมือที่จะลดช่องว่างระหว่างวัย การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) การบริหารจัดการ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เล่นได้เปลี่ยนรูปแบบตามความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ตอนแรกไม่มีความรู้คือเอาของเล่นมาจัดแสดงแบบแห้งๆ ไม่มีลูกเล่น ไม่มีไฟแสง ทั้งกิจกรรมภายนอก คือเป็นที่เก็บของเล่น แต่เด็กหยิบเล่นได้ ทำได้สักระยะไม่ใช่ไม่ตอบโจทย์ความยั่งยืน เด็กต้องเข้าใจความสำคัญของของเล่น มองว่าของเล่นมาจากไหนเล่นแล้วมีประโยชน์อะไร เกิดอะไรจากการเล่น การนำเสนอของเล่นพิพิธภัณฑ์เล่นได้จึงเปลี่ยนไป สู่การเล่าเรื่องและการจับต้อง การจัดการเมื่อนักเรียนมาเป็นจำนวนมาก “ส่วนใหญ่เวลาโรงเรียนประสานมา จะขอข้อมูลก่อนว่าเป็นกลุ่มไหน เพราะว่ากลุ่มวันเด็ก อนุบาล ประถม มัธยม มหาวิทยาลัย กิจกรรมก็จะแตกต่างกัน กลุ่มเด็ก อยากจะให้สัมผัสตัวของเล่น หมายถึงเด็กที่อยู่ในชุมชน และต่างชุมชน ให้เขาสนุก สัมผัสของเล่นต่างๆ และมีกติกาง่ายๆ เล่นแล้วช่วยกันดูแลรักษา ช่วยกันเก็บ พิพิธภัณฑ์จะรับเด็ก 30-40 คน จัดของเล่นให้ได้เล่นด้านนอก และชวนไปบ้านพ่ออุ๊ยแม่อุ๊ย ทำของเล่น และเด็กประถมต้นประถมปลาย ก็คล้ายๆกัน ถ้ามากันหลายๆร้อย ก็จะต้องแบ่งเป็นฐาน ใช้พื้นที่รอบๆ ชุมชน มีฐานสีข้าว กว่าจะเป็นเมล็ดข้าว และก็ให้ข้าวเปลือกไปสี เด็กก็จะเดินเห็นวิถีชีวิตท้องถิ่นบ้านเราเป็นอย่างไรเป็นสังคมเกษตร เล่าเรื่องราวของท้องถิ่น หมุนเวียนสลับฐานกัน

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างกลุ่มคนที่เข้ามาในท้องถิ่น กับคนในท้องถิ่น ชุมชนเรามีแผนที่ของบ้าน อุ๊ย ก อุ๊ย ข ทำของเล่นที่แตกต่างกันและหลากหลาย ตามประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน ให้เด็กช่วยพ่ออุ๊ยแม่อุ๊ยทำของเล่น ก็จะมีฐานเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเดินไปชม เดินลงไปท้องถิ่นเพื่อให้รู้จักท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร ใช้พื้นที่ศาลาอเนกประสงค์ของวัดทำเป็นฐานบ้าง

3) เครือข่ายสถานศึกษา ร้อยละ 70 ของคนเยี่ยมชม เป็นกลุ่มนักเรียนที่โรงเรียนพามาทำกิจกรรม ส่วนใหญ่เราต้องเตรียมทั้งอุปกรณ์ ทั้งกระบวนการที่ใช้ทั้งตัวพิพิธภัณฑ์และฐานชุมชน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์เล่นได้ ประกอบด้วย การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายสถานศึกษา

1.7.9 พิพิธภัณฑ์สวนศรีวิทยา ภูมิปัญญาชาวบ้านลุ่มน้ำหลังสวน

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ.(2557: 223-234) สรุปไว้ว่า ในอดีตชาวบ้านหลังสวน แต่ละบ้านทำนา เขขาก็เก็บผลผลิตข้าว เอาไว้บริโภคในแต่ละปี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว แล้วมีผลผลิตผลไม้ พืชผัก ขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อเศรษฐกิจมาเกี่ยวข้องคนหันมาปลูกพืชเชิงเดียวทำให้เครื่องมือทางการเกษตรไม่ได้ใช้งาน ข้าวของเครื่องมือทางการเกษตรก็กลายเป็นของเก่าเก็บ โรงเรียนสวนศรีวิทยา เป็นอาคารหลังเก่าหลังเหลือหลังเดียว และอาคารหลังนี้ถูกทิ้งร้าง และนำทำโรงเรียนได้รับมอบจากกรมราชทัณฑ์ ซึ่งในอดีตเป็นเรือนจำขังนักโทษชาย หากมองในเชิงอนุรักษ์อาคารหลังนี้จนกลายมาเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) เครือข่ายสถานศึกษาเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณของโรงเรียนและดำเนินงานโดยอาจารย์ในโรงเรียนสวนศรีวิทยา นักเรียนเข้าทุกคนที่เข้ามาเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ในระดับชั้น ม. 1 ชื่อวิชา “ท้องถิ่นของเรา” เขาเรียนรู้ในประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาของหลังสวน การทำมาหากิน อาชีพของชาวหลังสวน และได้เรียนรู้ประเพณีโดยเฉพาะประเพณีการแข่งเรือยาว ใช้พิพิธภัณฑ์ทั้งหมดในการเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นข้อมูลสำหรับมาเรียนรู้วัฒนธรรมของนักศึกษาปริญญาตรี โท

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน ทางโรงเรียนมองเห็นคุณค่า ว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์และสามารถเป็นจุดขายของทางโรงเรียน ผู้บริหารสนับสนุนในการต่อเติมอาคาร ทาสี และเชิญผู้มีความรู้มาพูดคุย พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม ภาคเอกชน เพื่อหารือเรื่องการจัดการว่าจะไปทางไหน อาจารย์กฤษฎา บุษบรรณ “กล่าวกับนักเรียนในงานครบรอบหนึ่งร้อยปี โรงเรียนสวนศรีฯ ว่าหากเราจะสร้างพิพิธภัณฑ์ของโรงเรียนขึ้นมาจะดีไหม ชาวบ้านมอบสิ่งของต่างๆให้กับโรงเรียน พอรุ่งขึ้นมีคนนำกระบอกกดเส้นขนมจีนที่ทำจากทองเหลือง มามอบให้ ชาวบ้านที่นำของมาบริจาค กล่าวว่า เพื่อการเรียนรู้ให้กับโรงเรียน ให้กับชาวหลังสวนบ้านเราผมยินดีครับ

3) หาจุดเด่นหรือความน่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์ ที่ประชุมจากหลายฝ่ายมีข้อตกลงว่า หลังสวนนั้นมีจุดเด่นเรื่องหนึ่ง คือการแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง ซึ่งเป็นหนึ่งเดียวของประเทศไทย โดยจัดส่วนนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งในพิพิธภัณฑ์และสิ่งสะสมภูมิปัญญาชาวบ้านอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เป็นจุดยืนที่ชัดเจน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สวนศรีวิทยา ภูมิปัญญาชาวบ้านลุ่มน้ำหลังสวน ประกอบด้วย เครือข่ายสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน และหาจุดเด่นหรือความน่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์

1.7.10 พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง สุชาติ ทรัพย์สิน

ปณิตา สระวาสี และ ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2557: 239-252) สรุปไว้ว่า ครูหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินศิลปินแห่งชาติหนังตะลุง สาขาศิลปะการแสดง(การแสดงพื้นบ้าน) พ.ศ.2549 บุคคลสำคัญที่ให้หนังตะลุงเป็นที่รู้จัก อาจารย์วาที ทรัพย์สินทายาทของครูหนังตะลุงกล่าวว่า “พ่อได้ไปเล่นหนังตะลุงให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตร เมื่อพ.ศ.2527 หรือ พ.ศ.2528 พระเจ้าอยู่หัวตรัสว่า ขอบใจนะที่รักษาของเก่าไว้ให้ แต่อย่าหวงวิชา ขอให้ถ่ายทอด นั่นคือแรงบันดาลใจของพ่อ” การเริ่มงานพิพิธภัณฑ์ ครั้งแรกไม่ใช่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงแต่เป็นพิพิธภัณฑ์เก็บทุกอย่าง เราเก็บของเก่าจากสมบัติของพ่อแม่ วงศาคณาญาติมารวมกันบนพิพิธภัณฑ์ คิดว่าไปที่ไหนก็เห็นของเก่าก็คล้ายๆกันการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1) หาจุดเด่นหรือความน่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์ ตอนแรกเป็นพิพิธภัณฑ์เก็บทุกอย่าง เราเก็บของเก่าจากสมบัติของพ่อแม่ วงศาคณาญาติมารวมกันบนพิพิธภัณฑ์ คิดว่าไปที่ไหนก็เห็นของเก่าก็ ต้องหาจุดเด่น น่าจะทำพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องสักเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับวิชาชีพของพ่อ พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง น่าจะเป็น ช่วงพ.ศ.2531

2) การบริหารจัดการ การจัดเนื้อหาและรูปแบบต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ มีสี่ส่วน ส่วนความเป็นช่างแกะหนัง ส่วนของนักแสดงหนังตะลุง ส่วนความเป็นวิชาการพิพิธภัณฑ์ ส่วนที่สี่เป็นส่วนเสริมธรรมชาติกับศิลปะ และมีอาคารรวมทั้งหมดสามหลัง หลังแรกเป็นเรื่องของสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับการแกะสลักหนังตะลุง หลังที่สองเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเชิดตัวหนัง หลังที่สามเป็นพิพิธภัณฑ์รูปตัวหนัง และดนตรีหนังตะลุง อาคารที่สี่เครื่องมือเครื่องใช้ในวิถีชีวิตของคนใต้

3) การบริหารจัดการค่าใช้จ่าย การทำพิพิธภัณฑ์เพื่อตอบแทนพระคุณตัวหนังตะลุง พอพูดถึงการตอบแทนพระคุณให้เรารู้สึกไม่เหนื่อย ฉะนั้นเราไม่เก็บเงินค่าเข้าชม มันขัดกับความรู้สึกเพื่อทดแทนบุญคุณ คนเข้ามาดูพิพิธภัณฑ์เรามีความสุข เรารู้สึกว่าถ้าเราสืบสานหนังตะลุงให้ยั่งยืนให้คนรู้จักสิ่งเหล่านั้นคือการทดแทนพระคุณ นักศึกษามาทำรายงานเราก็ตอบคำถามต้องอธิบายหลายคนต้องการอธิบาย หลายคนต้องการดูกระบวนการแกะหนัง สาธิตการแสดง คิดแล้วไม่มีเงินเข้ามาเลย การหารายได้พิพิธภัณฑ์ คือ การทำของที่ระลึก รูปหนังตะลุง กลุ่มเป้าหมายคือต้องการซื้อรูปตัวหนังจริงๆ ยังไม่สามารถที่จะเอาเงินจากคนที่ไม่ต้องการอยากได้รูปตัวหนัง แต่อยากได้สัญลักษณ์เลยคิดทำสกรีนเสื้อ หรือ พวงกุญแจ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุง สุชาติ ทรัพย์สิน ประกอบด้วย การหาจุดเด่นหรือความน่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้ง 10 แห่ง และการศึกษาด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผนวกกับประเด็นในด้านอื่นๆ ที่ปรากฏของข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทำให้ได้แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑ์ ดังนี้ ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าวิจัยหาจุดเด่นหรือความน่าสนใจ การจำแนกประเภท การจัดทำและตรวจสอบทะเบียน การจัดระบบคลัง การสงวนรักษา การบริการการศึกษา การจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวและถาวร การประชาสัมพันธ์ โครงสร้างการบริหารแบ่งงานการหารายได้ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ เครือข่ายชุมชน ผู้สืบทอด การมีส่วนร่วมคนในชุมชน การสนับสนุนของสถาบันการศึกษา และ สิ่งอำนวยความสะดวก

โดยมาตรฐานสากลในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ A Minimum Standard for Museums This Code represents a minimum standard for museums. It is presented as a series of principles supported by guidelines of desirable professional practice. ICOM (Running a Museum: A Practical Handbook ICOM Code of Professional Ethics, 2004: 221)

1. พิพิธภัณฑ์รักษาส่งเสริมและรักษามรดกทางมรดกทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติของมนุษย์
    1) จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์
    2) ทรัพยากรทางกายภาพ Physical resources
    3) ทรัพยากรทางการเงิน Financial resources
    4) ทรัพยากรบุคคล Personnel
2. พิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บรักษาสะสมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและเป็นที่ไว้วางใจ
    1) แสวงหา สะสม การเก็บรักษา
    2) นำออกมาจัดแสดงเผยแพร่
    3) การดูแลรักษา
3. พิพิธภัณฑ์ยึดหลักในการจัดตั้งเพื่อส่งเสริมความรู้
    1) หลักพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
    2) การค้นคว้ารวบรวมหลักฐาน และการวิจัย
4. พิพิธภัณฑ์สร้างให้เกิดความชื่นชม ความเพลิดเพลิน ความเข้าใจในธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม
    1) การจัดแสดงและนิทรรศการ
    2) แหล่งทรัพยากร
5. พิพิธภัณฑ์เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงการบริการสาธารณะ
    1) การบริการพลเมือง

6. พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมมือกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ต้นกำเนิดในการบริการ

1) ต้นกำเนิดพิพิธภัณฑ์

2) ให้ความสำคัญกับการบริการชุมชน

7. พิพิธภัณฑ์ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

1) ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

8. พิพิธภัณฑ์ดำเนินงานอย่างมืออาชีพ

1) การปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ไม่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์

นอกจากนั้นปรากฏของข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถแบ่งประเภทการบริหารโดยแบ่งจากการบริหารงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นออกเป็นการบริหารงาน 3 ลักษณะ คือ

1. พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยวัด คือ พิพิธภัณฑ์ที่อยู่ภายในวัดโดยวัดเป็นสถานที่ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ ซึ่งวัดเป็นแหล่งที่ผูกพันธุ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเป็นศูนย์กลางของคนในสมัยอดีต เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธดังนั้นการตั้งชุมชนหรือถิ่นฐานต่างๆ จะต้องมีวัดเป็นศูนย์กลางจะเห็นได้ว่า ในอดีตการศึกษาก็จะมีการเล่าเรียนจากวัดสอนวิทยาการต่างๆ วัดจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากพระเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ดังนั้นผู้หญิงจะขาดการได้รับความรู้นั้น หลังจากมีการจัดตั้งโรงเรียน “วัดท่าม่วง ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สังเกตจากหนังสือธรรมและข้อมูลจารึกใบลาน มีอยู่มากมาย เป็นสำนักเรียน สอนพวกตัวธรรม ตัวไทยน้อย หนังสือผูกมีเยอะมาก ส่วนมากเป็นผู้ชายมาเรียนที่วัด มีหนังสือนิทานต่างๆ นิทานภาษาถิ่น โหราศาสตร์ การดูฤกษ์ยาม ตำรายาสมุนไพร คำสอนพุทธศาสนา เป็นหนังสือผูก ต่อมาประมาณปลายปี พ.ศ.2450 กิจกรรมเหล่านี้ลดบทบาทลงไปสู่โรงเรียน บทบาทวัดเหลือแต่เพียงวัตรปฏิบัติของผู้สูงอายุ จากนั้นคัมภีร์ต่างๆก็ถูกเก็บเข้าตู้ต่างๆมัดไว้เป็นอย่างดี เกือบร้อยกว่าปีแล้วที่คัมภีร์นั้นหลับไป” บทบาททางการให้การศึกษาของก็ลดลงเหลือเพียงบทบาททางด้านศาสนา จะเห็นได้จากโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ตั้งชื่อจากวัดและชื่อวัดก็เป็นชื่อของชุมชนและท้องถิ่น เช่น ท่าพูด ปรากฏชื่อในโฉนดที่ดินเก่า พ.ศ.2450 คือ ตำบลท่าพูดเขตอำเภอตลาดใหม่ แขวงเมืองนครไชยศรี ปัจจุบันคือตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จ.นครปฐม และชื่อวัดท่าพูด “วัดท่าพูดตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี ไม่ปรากฏหลักฐานสร้างเมื่อใดใครเป็นคนสร้าง จากหลักฐานวัตถุโบราณวัตถุ สันนิษฐานว่าวัดท่าพูด อาจจะมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงคือ พระอาจารย์รด ซึ่งเป็นที่นับถือ ของพระเจ้าตากสิน โดยชาวบ้านเชื่อว่าพระยานมาศ หัวเรือกัญญา และกระโถนถมปัด ที่เก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เป็นสิ่งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินถวายพระอาจารย์รด” ซึ่งถือว่าวัดจะเป็นศูนย์รวมของชุมชนและท้องถิ่น วัดจะรวบรวมความเป็นท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคนในชุมชนไว้จำนวนมาก วัตถุเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำมาหากิน หรือ วัตถุทางศาสนาต่างๆ “พิพิธภัณฑ์วัดท่า

พูด จุดเริ่มต้นของพิพิธภัณฑ์ อันเนื่องมาจากเจ้าอาวาสองค์ก่อนท่านเก็บข้าวของเครื่องมือเครื่องใช้ในกฏิของท่านไว้จำนวนมาก”

2. พิพิธภัณฑ์ที่บริหารงานโดยศิลปิน คือ การรวบรวมวิชาชีพทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงท้องถิ่น งานศิลปะ เช่น พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง ครูหนังตะลุง สุชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติหนังตะลุง สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) พ.ศ. 2549 บุคคลสำคัญที่ให้หนังตะลุงเป็นที่รู้จัก อาจารย์วาที ทรัพย์สิน ทายาทของครูหนังตะลุงกล่าวว่า “พ่อได้ไปเล่นหนังตะลุงให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตร เมื่อ พ.ศ. 2527 หรือ พ.ศ. 2528 พระเจ้าอยู่หัว ตรัสว่า ขอบใจนะที่รักษาของเก่าไว้ให้ แต่อย่าหวงวิชา ขอให้ถ่ายทอด นั่นคือแรงบันดาลใจของพ่อ ตอนแรกเป็นพิพิธภัณฑ์เก็บทุกอย่าง เราเก็บของเก่าจากสมบัติของพ่อแม่ วงศาคณาญาติมารวมกันบนพิพิธภัณฑ์ คิดว่าไปที่ไหนก็เห็นของเก่าก็ ต้องหาจุดเด่น น่าจะทำพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องสักเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับวิชาชีพของพ่อ พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง” “พิพิธภัณฑ์เล่นได้มิใช่พิพิธภัณฑ์ของเล่นโบราณ เก็บของเก่า การที่ไม่รู้จักทักษะการใช้เครื่องมือแล้วค่านิยมยังบอกอีกว่าของเล่นพื้นบ้านเชย เก่าโบราณ เราพยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่นมากกว่าเกิดจากความคิดที่ว่าช่องว่างระหว่างวัย “ คนหนุ่มสาวไปไหนกันหมดเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่กับเด็ก และหลายครั้งที่คนเฒ่าคนแก่สื่อสารกับเด็กไม่ค่อยเข้าใจ และเป็นเรื่องปกติที่เด็กไม่ฟังผู้ใหญ่ วีระพงษ์ กังวานนวกุล ผู้ก่อตั้งกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ มีความชอบของเล่นพื้นบ้าน ก็สอบถามพ่ออุ๊ย แม่อุ๊ย กว่าจะได้มาซึ่งสิ่งของแต่ละชิ้นอย่างไร พอเด็กมาเล่นคนแก่คนเฒ่าก็จะสนุกที่จะเล่า ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นเครื่องมือที่จะลดช่องว่างระหว่างวัย”

3. พิพิธภัณฑ์ที่บริหารจัดการโดยชุมชน คือ พิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อนำเสนอหรือ บอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น เช่น การทำงานของกลุ่มคนหนุ่มสาว เมืองลำพูน ที่เรียกว่ากลุ่ม “กวงแหวนหละปูน” ทำงานอาสาสมัครให้กับชุมชนเมืองและชุมชนโดยรอบ พลังวัยรุ่นในการทำงานวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองลำพูน ผู้นำกลุ่มโดย นเรนทร์ ปัญญาภู ซึ่งคิดค้นวิธีการจัดหาวัตถุในการจัดแสดง ที่บอกเล่าความเป็นชุมชนในอดีต อาศัยประสบการณ์เพื่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม”

สรุป การบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในการบริหารอาจจะมีแนวความคิดที่มีความแตกต่างกันออกไปตามนักวิชาการทางด้านโบราณคดีนักพิพิธภัณฑ์ และนักมานุษยวิทยา ที่มองการบริหารเป็นเรื่องของระดับคน ซึ่งนักมานุษยวิทยาจะมองการบริหารแบบในลักษณะความเป็นท้องถิ่น การอยู่รวมกลุ่มกันเป็นชุมชน ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องเกิดจากคนในท้องถิ่น และการบริหารต้องเกิดจากคนในท้องถิ่นเองไม่ได้เป็นของรัฐที่จัดตั้งขึ้น และเกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่นซึ่งการบริหารที่วัดเข้ามาเป็นผู้บริหารงานนั้นก็เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความสนใจของเจ้าอาวาส และอาจจะถูกจัดว่าวัดเป็นเรื่องของเอกชน และความสะดวกในการบริหาร แต่ถึงอย่างไรการบริหารจัดการโดยก็เป็นสิ่ง

ที่ดีในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคนในสังคมและส่วนมากจะมีงบประมาณในการดูแลรักษาแต่จะต้องมีความรู้เรื่องของการจัดแสดงซึ่งถ้าเป็นเจ้าของคนเดียวหรือตัวศิลปินในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะถูกเรียกว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เป็นของเอกชนซึ่งแตกต่างจาการที่พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่น

2. รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

2.1 ความหมายของรูปแบบ

2.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

2.3 ลักษณะของรูปแบบ

2.4 การพัฒนารูปแบบ

2.1 รูปแบบ หมายถึง

รูปแบบ หรือ โมเดล (Model) เป็นแบบแผน หรือ ต้นแบบ แบบจำลอง ที่เป็นแผนทางความคิดที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้ได้เข้าใจความคิดอย่างชัดเจน ในความคิดเพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ ต่างๆอย่างเป็นระบบ ทำความเข้าใจในความคิดที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการหาคำตอบเชิงความรู้และเหตุผล ในองค์ประกอบหรือ ตัวแปรต่างๆ ของสถานการณ์ในปัญหา โดยสร้างขึ้นจากข้อค้นพบ ประสบการณ์ การหยั่งรู้ ทฤษฎี หลักการต่างๆ โดยมีนักวิชาการได้นำคำว่ารูปแบบไปใช้ในการเรียนการสอน

รูปแบบ หมายถึง ความเกี่ยวพันธ์กันในเชิงสาเหตุ และเหตุผล เป็นโครงสร้างเกี่ยวกับตัวแปรในส่วนต่างๆ รูปแบบจะมีมากกว่าหลายตัวแปรและมีหลายมิติ(อุทุมพร จามรมาร. 2541: 22) รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ ทั้งหลาย (ทิศนา แขมมณี. 2555: 222) สมมุติฐานฐานเหล่านี้มักจะได้จากข้อมูลความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมา หรืออาจจะเกิดประสบการณ์หรือการ หยั่งรู้ (Intuition) ของผู้ศึกษาหรือ อาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่างๆ สมมุติฐานเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ของเรื่องสถานการณ์ปัญหานั้นๆ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบ สามารถนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ โดยรูปแบบ สมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิดประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่างๆ ซึ่ง สามารถแสดงความคิดได้ในลักษณะ(รัตนะ บัวสนธ์. 2552: 124) ที่เป็นแผนภาพหรือภาพร่างเหมือนความจริง หรือแบบแผนความสัมพันธ์เชิงตัวแปรในลักษณะสูตรคณิตศาสตร์ หรือแผนภาพที่แสดงออกถึงการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เรียกว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีและแนวคิด

สรุปได้ว่า รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามปัจจัยตัวแปรองค์ประกอบในที่ศึกษา เพื่อให้เข้าใจง่ายความคิดให้เป็นรูปธรรม โดยการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เชิงโครงสร้างเชิงสาเหตุ ที่มีน่าเชื่อถือและนำไปใช้เป็นแนวทางได้ โดยองค์ประกอบของแบบจำลองเกิดจากปรากฏการณ์

2.2 องค์ประกอบของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ ทิศนา แขมมณี. 2545: 218-220; Kemp. 1977: 386-394

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย(prediction) ผลที่ตามมาสามารถพิสูจน์และทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปพิสูจน์และทดสอบได้ 2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ(causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ หรือเรื่องนั้นได้ 3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ(imagination) มโนทัศน์ (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ 4. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationships) 5. รูปแบบเชิงสาเหตุ(Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์หรือปัญหาใด ๆ ส่วนใหญ่มักเป็นรูปแบบด้านศึกษาศาสตร์ และ Brown; & Moberg. 1980: 16-17 อ้างอิงจาก วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2553: 5 ได้สังเคราะห์รูปแบเชิงระบบ System Approach) และหลักการบริหารตามสถานการณ์ Contingency Approach ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1. สภาพแวดล้อม Environment 2.เทคโนโลยี Technology 3.โครงสร้าง Structure 4.กระบวนการ Management Process 5.การตัดสินใจสั่งการ Decision Making

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบจะเป็นองค์ประกอบที่อธิบายเชิงเหตุผลกับปัจจัยและตัวแปรโดยมีโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยหลักการและทฤษฎี ที่อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆในการทำความเข้าใจในองค์ประกอบนั้นๆ สามารถพิสูจน์ทำนายทดสอบได้

2.3 ลักษณะของรูปแบบ

รูปแบบเป็นการอธิบายสิ่งที่เข้าใจได้ยากให้เข้าให้มีความเข้าใจได้ง่ายโดยอาศัยสิ่งที่สามารถเทียบเคียง หรือ อธิบายได้อย่างง่ายให้เข้าใจในลักษณะเชิงหลักการเหตุผลและแนวคิดที่สามารถทดสอบได้ ซึ่งสามารถบรรยายปรากฏการณ์ต่างได้ โดยทั่วไปรูปแบบมี 4 ลักษณะ(Keeves. 1988: 561-565) คือ

1. ลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ เปรียบเทียบเคียงองค์ประกอบให้เข้าใจง่าย มีองค์ประกอบที่ชัดเจน สามารถนำไปทดสอบใน รูปแบบความคิดที่แสดงออกใน อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป

รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เป็นรูปแบบเชิงเปรียบเทียบ(Analogue Model) ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนโดยการสร้างขึ้นจำลองขึ้นในลักษณะเทียบเคียง ที่สามารถอธิบายได้อย่างเข้าใจ

2. ลักษณะแสดงออกผ่านทางการใช้ ภาษารูปแบบแผนที่ความคิดที่ใช้ภาษาอธิบายเป็นสื่อในการบรรยายปรากฏการณ์ ด้วยสัญลักษณ์ ภาพ ให้เห็นโครงสร้างทางความคิด กระบวนการและองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ในลักษณะขององค์ประกอบ (Semantic Model)

3. ลักษณะรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่าน ทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้วเป็นรูปแบบเชิงคณิตศาสตร์(Mathematical Model) ที่มีความสัมพันธ์ทางองค์ประกอบและตัวแปร เป็นสมการทางคณิตศาสตร์

4. ลักษณะรูปแบบเชิงสาเหตุ เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ มีตัวแปรที่มีความซับซ้อน โดยใช้ทฤษฎีในการอธิบายความหมายระหว่างตัวแปร ในการวิเคราะห์เส้นทาง(Path Analysis)

2.4 การพัฒนารูปแบบ

มีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนในการพัฒนา

ในการพัฒนารูปแบบมี 2 ขั้นตอน (Willer. 1986: 83) ได้แก่ การสร้างและการตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบ 1) การสร้างรูปแบบ Construct การสร้างศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ ความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง 2) การหาความตรงหรือการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินงานอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ การสร้างรูปแบบมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจจะใช้การวิเคราะห์จากหลักฐาน เชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบรูปแบบ (อุทุมพร จามรมาน. 2541) กล่าวว่า ควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ 1) การตรวจสอบความสัมพันธ์เหตุผลระหว่างตัวแปร ความเกี่ยวข้อง 2) ค่าความสัมพันธ์การประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยสามารถประมาณค่าข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือ (Across Time, Samples Sites) สถานที่ โดยอ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรได้ โดยผลการตรวจสอบนาไปสู่การหาคำตอบตอบได้ 2 ข้อ คือ การสร้างรูปแบบ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม นอกจากนั้น ตรวจสอบรูปแบบ(Eisner .1976) ได้เสนอแนวคิดการในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1) การประเมินโดยแนวทางนี้มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย การตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือ กระบวนการตัดสินใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทาการประเมิน

2) ผู้เชี่ยวชาญระดับสูงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง(specialization) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้น ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งาน ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่า ที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนาแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผลจึงจะทราบและเข้าใจลึกซึ้งจริง

3) ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ เกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเอง

4) ผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยความถนัดของแต่ละคน เป็นรูปแบบที่ให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของ นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล

สรุปว่า การพัฒนารูปแบบเกิดจากการสร้างที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการวิเคราะห์สังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบเชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างเข้าใจได้ง่ายและมีการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบซึ่งสามารถทำได้โดยประเมินเพื่อหาคำตอบเชิงสาเหตุที่อธิบายโดยรูปแบบมีการปรับปรุง ตรวจสอบมีการปรับปรุงหรือพัฒนาจากเดิม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

3.1 แนวคิดการบริหารจัดการองค์กร เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการไว้หลายท่าน ดังนี้

โรเบิร์ต เอส .แคแลน (Robbest s.Kaplan) ได้นำเสนอเครื่องมือของการจัดการองค์กรสมัยใหม่ ที่เรียกว่า Balanced Scorecard โดยให้ความสำคัญต่อการกำหนด วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย การริเริ่มแผนงาน ถือเป็นนวัตกรรมด้านการจัดการ

องค์กรสมัยใหม่ เครื่องมือ Balanced Scorecard เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กรโดยตรง นักวิชาการด้านการจัดการได้ใช้ไปสู่การจัดการในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

รอบบิมส์ และโคลเตอร์(Robbims; & Coulter,2002: 565) กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง Balanced Scorecard ในปัจจุบันการประเมินผลองค์กรไม่สามารถใช้ตัวชี้วัดทางด้านการเงินเพียงอย่างเดียว ประกอบด้วยมุมมอง 4 ด้าน คือ มุมมองการเงิน ด้านการเงิน (Financial Perspective) เน้นการหาคำตอบเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน องค์กรควรทำอย่างไร มุมมองผู้รับบริการเน้นการตอบคำถามที่ว่าเพื่อให้องค์กรบรรลุ วิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า มุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและมุมมองการเรียนรู้และการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.(2557) ได้นำเครื่องมือมาใช้ โดยดัดแปลงองค์กรใหม่ออกเป็น 4 มุมมอง คือมุมมองด้านประสิทธิผล มุมมองด้านการบริการ ประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติราชการ และมุมมองด้านการพัฒนาองค์กร แนวคิดเรื่องการจัดการแบบองค์รวม มีความสำคัญต่อกลยุทธ์ในการจัดการ ในการจัดการแบบสากลได้นำแนวคิดการจัดการแบบองค์รวม ระบบคุณภาพมาตรฐานสากล ทั่วทั้งองค์กร Total Quality Management : TQM รางวัลคุณภาพระดับชาติ Malcolm Balding National Quality Award (MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบที่หลายประเทศได้นำไปประยุกต์ใช้ เช่น การประยุกต์ BSC ใช้กับการศึกษา Applying the Balanced Scorecard to Education

วิลเลียม อี สมิท (William E. Smith Smith, 1983) แห่งมหาวิทยาลัยเพนซินวาเนีย ได้ใช้งานโครงการ World Bank project ประสบการณ์การทำงานกับการดำเนินการขั้นตอนการแสดงให้เห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในธรรมชาติกระบวนการ AIC จะช่วยให้ผู้คนและองค์กรที่จะเพิ่มขึ้นสู่ระดับใหม่ของความเข้าใจความสัมพันธ์ และประสิทธิภาพการทำงาน กระบวนการต้องอาศัยความเข้าใจใหม่ และสูตรใหม่ของความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการแสดงออกกับสภาพแวดล้อม ผู้เขียน รุ่นห้ามิติขององค์กร มีการเปลี่ยนแปลง แนวความคิดของความสัมพันธ์ในปัจจุบัน พฤติกรรมการแสดงออกกับสภาพแวดล้อม จากหนึ่งในการควบคุมและการปรับตัวให้เป็นหนึ่งในการข้อตกลงเพื่อสร้างสรรค์

เพอร์สัน (Parsons, 1960) จากฐานทางสังคมวิทยา พูดถึงแนวคิด ในการสร้างขึ้นของรูปแบบ AIC ส่งผลให้ผู้นำให้ความสนใจลักษณะรักษาองค์กรและชุมชนระบบเชิงเดียว เมื่อโครงสร้างกระบวนการในสังคมสมัยใหม่ มีองค์ประกอบหลายมิติ แบ่งออกเป็นชั้นๆ ประกอบกัน คือ การบริหารจัดการสถาบัน และเพิ่มระดับในแนวตั้งเป็นแนวคิดกระบวนการวิทยาศาสตร์รวมถึงการมีส่วนร่วม เอเมอรีและทริสท์(Emery; & Trist,1965) และมิติในแนวนอน Emery and Trist มององค์กรมิติที่สาม

สภาพล้อมศูนย์กลาง ภายในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบริบททั้งสามมิติต้องมีการควบคุม และมุมมองขององค์กร เพิ่มอีกสองมิติ คือ เวลาและจิตใจ/จิตวิญญาณ องค์กรจะมองใน 5 มิติ ประกอบด้วย กระบวนการเป็นระบบทางวิทยาศาสตร์ การมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เวลา จิตใจและจิตวิญญาณแนวคิดทั้ง 5 มิตินี้ เป็นผลจากการปรับแนวคิดใหม่ของกระบวนการองค์กรที่พยายามจะจัดองค์กรให้มีศักยภาพเต็มที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ในบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กร สมิท (Smith, 2004, 1996, 1992, 1983, 1980) ผลจากการดำเนินการตามแนวคิดของ AIC ช่วยให้องค์กรและชุมชนในหลายประเทศในโลกได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่มีต้นทุนต่ำแต่บรรลุวัตถุประสงค์ในระดับสูง ได้ในระยะเวลาอันสั้นใช้ปกติการซ้ำย้ำในกระบวนการ ตัวอย่างเช่น AIC ได้ถูกใช้ในประเทศไทย ให้ชุมชนศูนย์กลาง ตะหนักถึงพลังของชุมชน เพื่อให้ช่วยเหลือตนเอง ปราศจากความอ่อนแอเนื่องจากสามารถพึ่งตนเองโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนและสภาพแวดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม.(2558) อ้างถึงใน ประเวศ วะสี.(2558) ถึงวิธีการ AIC (Appreciation, Influence, Control) ได้นำมาใช้อย่างเป็นระบบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

เดวิส และ สมิท(Davis; & Smith's, 2004, 2003, 2002) จากความร่วมมือของกระทรวงวิทยาศาสตร์ และองค์กรของมหาวิทยาลัย George Washington ได้นำแนวคิดรูปแบบโมเดล AIC ไปประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงผู้นำและออกแบบกระบวนการจัดการและยุทธศาสตร์ และล่าสุดสังเคราะห์กลยุทธ์ที่ใช้ในระบบและอำนาจที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้นำและในห้องเรียนนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาตรี สนทนาในทางทฤษฎี ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จนไปสู่ข้อสรุปว่า ผู้นำการแสดงออกทางพฤติกรรม และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์กระบวนการ ในการที่จะเข้าไปถึงความคิดภายในของการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความคิด เป็นกิจกรรมที่มีอิทธิผลต่อความคิดดั่งเดิมประสบการณ์ที่เคยผ่านมา ผู้นำการแสดงออกจะปรับให้พอเหมาะและอิสระทางด้านการแสดงออกทางความคิด

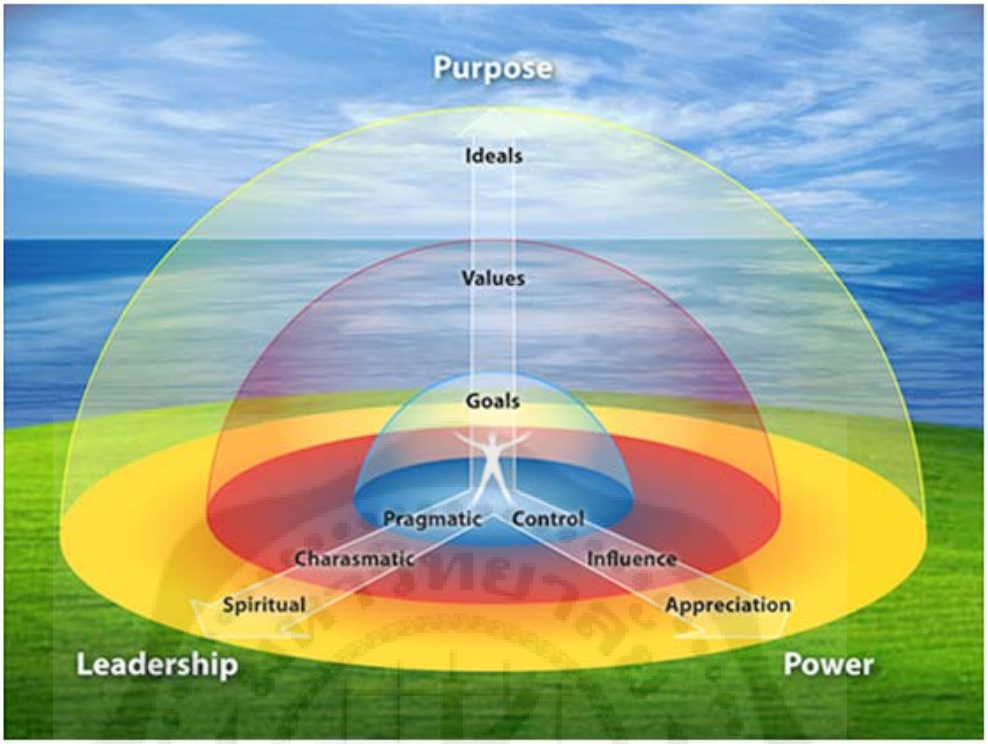

ภาพประกอบ 1 AIC Model William E. Smith PhD, Director ODII Elizabeth B. Davis PhD, Director Organizational Sciences GWU, TRANSFORMING ORGANIZATIONS A Five Dimensional Process .2004

ที่มา: ภาพ : http://www.odii.com/index.php

AIC เป็นกระบวนการที่เน้นวัตถุประสงค์ไม่ได้มองที่ตัวอย่างของการมั่งคั่งและอำนาจ หรือการมีพลังของการมีความรู้เป็นฐาน ทุกจุดประสงค์เป้าหมายก็จะมองจากมวลชนเป็นหลัก และแรงดึงดูดให้วัตถุประสงค์นั้นเกิดอย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสัดส่วนของ มวลชน ซึ่งมีพลังอำนาจมากอย่างมีศักยภาพ

วิคเคอร์ส (Vickers, 1966) ได้รับการยกย่อง AIC Model ว่า ทรงพลังในการ สภาพแวดล้อมภายนอกจะเป็นตัวกำหนดพื้นที่ในการแสดงออกนอกการที่ควบคุม นักมนุษยสัมพันธ์อำนาจในการเชื่อมกับสิ่งแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ระบบภายในจะเป็นขอบเขตเป็นสิ่งควบคุมในการทำกระบวนการเปลี่ยนแปลง นักมนุษยสัมพันธ์พวกเขา ความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกซึ่งเป็นที่มีพลังมาก ประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่ ระบบภายในจะที่มีขอบเขต ขอบเขตคือ การ

ควบคุม (Controls) ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลง ขอบเขต คือ อิทธิพล (Influence) และขอบเขตบริบท คือ การยอมรับ การเห็นคุณค่า (Appreciation) AIC เป็นพลังที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตามเหตุผลที่สร้างความสัมพันธ์นั่นคือการแลกเปลี่ยนระหว่างสภาพแวดล้อมและผู้ปฏิบัติ นำมาใช้ในการประชุม ซึ่งมีพลังระหว่าง a และ a,i,c ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์เชิงลึกซึ่งที่มีความสัมพันธ์

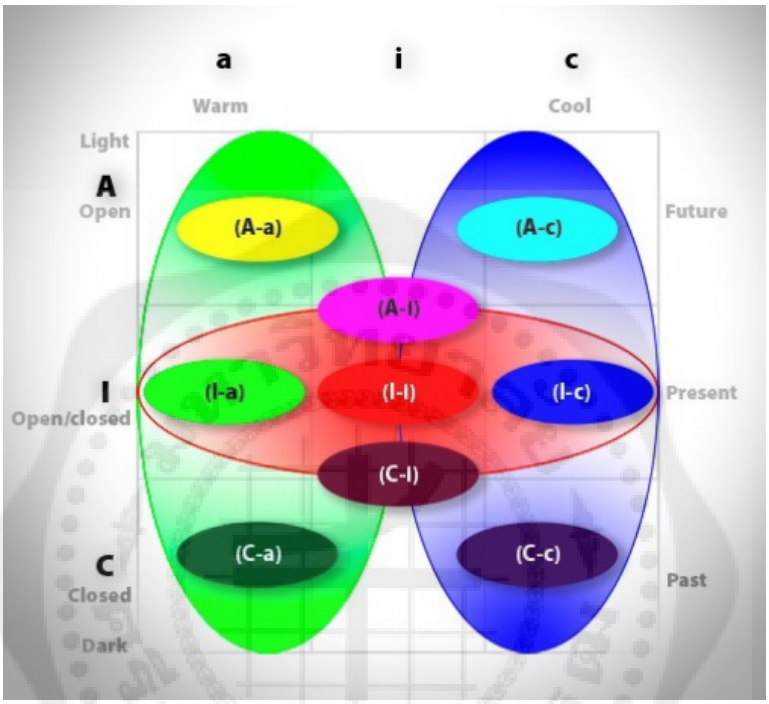

ภาพประกอบ 2 แสดง สัญลักษณ์ A สัญลักษณ์ A I C แสดงถึงพลังของนักปฏิบัติ มากกว่าสภาพแวดล้อม และ a,i,c แสดงถึงการแลกเปลี่ยนกันระหว่างสภาพแวดล้อม

William E. Smith PhD, Director ODII Elizabeth B. Davis PhD, Director Organizational Sciences GWU,TRANSFORMING ORGANIZATIONS A Five Dimensional Process .2004

ที่มา: ภาพ : http://www.odii.com/papers/How_maps_work.pdf

(A-a) การค้นพบ (Discovery) เป็นขั้นตอนที่ทำให้ก้าวออกนอกกรอบ เป็นผลของคิดที่จะทำโดยไม่มีกรอบอนุญาตให้คิดโดยปราศจากรอบทั้งตัวเองและคนผู้อื่น

(A-i) การเจรจา (Diplomacy) องค์กรมีการทดสอบแนวคิดใหม่บนพื้นความเป็นไปได้และความจริงกับแหล่งที่แตกต่างให้มากที่สุดจากอิทธิพลที่เป็นไปได้

(A-c) นโยบาย (Policy) เป็นขั้นตอนที่ คณะกรรมการองค์กรในการกำหนดนโยบายชุดใหม่ถึงความเป็นไปได้และความจริง

(I-a) กลยุทธ์การประเมินค่า (Strategic Appraisal) องค์กรระบุกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ปัจจัยสำคัญ พื้นที่หลัก ที่นำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดใหม่ให้มีศักยภาพ และมีความเป็นจริง และจะต้องระบุถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ และเป็นกลางสิ่งนี้จำเป็นจะต้องทำเป็นสิ่งสำคัญ

(I-i) การเจรจาต่อรอง (Negotiation)กระบวนการที่องค์กรมีการเจรจาต่อรองกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้ที่มีผลกระทบและผู้ที่ได้รับผลกระทบ สิ่งนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ

(I-c) กลยุทธ์ (Negotiation)จำกัดกลยุทธ์ ความเป็นไปได้ จัดลำดับความสำคัญ ของรูปแบบหรือ กลยุทธ์

(C-a) การตรวจสอบ (Monitoring) องค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ การเห็นคุณค่าของความเป็นไปได้และความจริงของพวกเขาในพื้นที่ในการดำเนินการตรวจสอบการออกแบบการเรียนรู้หรือระบบการติดตามผล

(C-i) ข้อตกลงในการทำงาน (Working Agreements) สร้างข้อตกลงในการทำงานระหว่างพื้นที่และความรับผิดชอบ สำหรับความร่วมแรงร่วมใจซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นการดำเนินการบนข้อเสนอแนะ

(C-c) การดำเนินงาน (Operations) องค์กรจะดำเนินงานตามผลที่ได้รับ

แนวคิดการบริหารแบบ 7-S Framework (อนุวัฒน์ ทรัพย์ผล แปล. 2546: 233-234) เป็นแนวคิดที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เป็นแนวคิดที่พัฒนาเพื่อบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ Mckinsey โดยถูกพัฒนาขึ้นเพื่อหาการบริหารที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จมุมมองที่จะทำให้การผสมผสานกลยุทธ์ที่ดีสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยมีแนวคิดการบริหารทั้ง 7-S ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

1. มีค่านิยมร่วม Shared value

2. กลยุทธ์ Strategy หมายถึง วัตถุประสงค์ขององค์กรและทางเลือกสำหรับการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้น

3. โครงสร้าง Structure หมายถึง โครงสร้างองค์กร ระดับขั้นการบังคับบัญชา และการติดต่อประสานงาน รวมถึงการจัดแบ่งเป็นหน่วยงานเพื่อกระทำกิจกรรมต่างๆ

4. ระบบ Systems หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานในระบบหลักและรอง ที่องค์กรกำหนดขึ้น เพื่อเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ระบบการผลิต การวางแผนการผลิต ระบบบริหารจัดการ

5. ทักษะ Skill หมายถึง สมรรถภาพขององค์กร ที่ไม่เหมือนใคร และมักไม่อยู่ในกลุ่มของ Hard และ Soft

6. พนักงาน Staff หมายถึง เป็นพนักงานที่อยู่ในองค์กรเป็นทรัพยากรตัวบุคคล

7. สไตล์การบริหาร Style หมายถึง สิ่งที่ไม่ได้กำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรแต่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกที่องค์กรให้ความสำคัญเป็นหลักในการบริหารงาน

นอกจากนั้นยังสามารถสามารถแบ่งได้เป็น สองกลุ่มได้แก่ 1.กลุ่มของสิ่งที่สัมผัสได้ ได้แก่ กลยุทธ์ โครงสร้าง และระบบ 2.กลุ่มที่สัมผัสไม่ได้ ค่านิยมร่วม สไตล์การบริหาร พนักงานและทักษะ

แนวคิดการบริหารแบบ 5 M

การบริหาร ที่มองเรื่องของทรัพยากร ได้แก่ 1.(Man)คน 2.(Money)งบประมาณ 3.(Materials.)วัสดุ 4.(Machine)เครื่องมือ 5.(Method)วิธีการ

การบริหารการจัดการ ทรัพยากร หรือ นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. คน (Man) คือ เป็นหัวใจขององค์การ ทรัพยากรบุคคล เป็นทรัพยากรสำคัญ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ

2. งบประมาณ เงิน (Money) คือ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้กิจกรรม ดำเนินไปได้ก็จะต้องใช้งบประมาณ องค์การดำเนินการต่อไปได้

3. วัสดุ(Materials) คือ วัตถุดิบ เป็น สิ่งสำคัญที่เป็นสิ่งสนับสนุนธุรกิจ ในกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่าง มีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต วิชาชีพ งาน คน คิด สูง กลาง ต้น ปฏิบัติการ ความคิด การตัดสินใจ เก่งคน เก่งงาน

4.เครื่องจักร(Machine) อุปกรณ์ เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิต

5. วิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ(Management or Method)การจัดการหรือการบริหารในองค์กร ธุรกิจประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่างๆ หากมีระบบที่ชัดเจนตลอดจนมีขั้นตอน ระเบียบ ระบบ วิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

4.1 ความหมายการศึกษาตลอดชีวิต

4.2 เป้าหมายการศึกษาตลอดชีวิต

4.3 ความสำคัญจำเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

4.4 ความสำคัญจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.5 การจัดการศึกษาตลอดชีวิต

4.6 การศึกษาในระบบโรงเรียน

4.7 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

4.8 การศึกษาตามอัธยาศัย

4.9 การศึกษาตลอดชีวิตในสาธารณรัฐเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น

4.1 ความหมาย การศึกษาตลอดชีวิต

UNESCO. (1968: 20)ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการศึกษาที่จะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม จะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

การศึกษานอกโรงเรียน. (2538) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด ที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง และสร้างการมีส่วนร่วมให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545: 2) ให้นิยามของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543: 2) กล่าวว่า เป็นการผสมผสานใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 เป็นการพิจารณาในแนวตั้งว่าการศึกษามีความจำเป็นแก่บุคคลในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่เฉพาะเมื่อบุคคลอยู่ในวัยเรียนเท่านั้น มิติที่ 2 เป็นการพิจารณาในแนวนอนว่าการศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาหรือการเรียนรู้จึงควรผสมผสานกลมกลืนเข้ากับการดำเนินชีวิต นั่นคือ การผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อช่วยพัฒนาบุคคลในทุกๆ ด้านอย่างสมบูรณ์

สุนทร สุนันท์ชัย. (2543: 11) ความหมาย ว่าเป็นการจัดกระบวนการอันบังเกิดผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลซึ่งอาจทำโดยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อมุ่งให้คนเราได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบัน และพัฒนาต่อไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาลักษณะนี้ผู้เรียนจะต้องมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะต้องวางแผนการเรียนของตนเอง

สุมาลี สังข์ศรี. (2544) กล่าวว่าเป็นภาพรวมของการศึกษาที่เกิดขึ้นทุกประเภท ที่บุคคลจะสามารถเรียนรู้ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งกระบวนการดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

กล้า สมตระกูล. (2547: ออนไลน์) นักการศึกษาและวิชาการ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก โดยในการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) จัดโดย UNESCO ที่กรุงมอนทรีอัล ประเทศแคนาดา ค.ศ. 1960 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ. 1986 ได้พัฒนาแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต,ที่มีสาระสำคัญ ดังนี้

1.มนุษย์แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรมและการสมาคม

2.การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียน แต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาส จึงไม่มีที่สิ้นสุด

3.การศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนเองต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

Dave.(1975: 42) ; อ้างอิงจาก สุมาลี สังข์ศรี. (2556: 17) ให้ความหมายว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education)การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ช่วงชีวิตคน) และเนื้อหา และเทคนิคการเรียนการสอน ซึ่งมีลักษณะคล้ายการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และมีใจกว้างยอมรับว่าการเรียนรู้มีหลายรูปแบบและหลายวิธีการเน้นการพัฒนาของคนในทุกๆด้าน

สุนทร สุนันท์ชัย. (2557: 1-12) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) มีลักษณะดังนี้ เป็นการศึกษาที่ดำเนินตลอดชีวิต

มีการจัดการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ทักษะ และเจตคติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา เป็นการเรียนที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียน ให้บุคคลได้พัฒนาตนเอง โดยเกิดจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งภายในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การพัฒนาความรู้ของมนุษย์ตลอดระยะเวลาที่มีชีวิตให้การเรียนรู้ตั้งแต่เกิดถึงตาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นจากการนำตนเอง หรือ มีการจัดการส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ เป็นนิยมในยุคสมัยนี้เป็นอย่างมากในขณะที่มีมานานแล้วและเกิดการเรียนรู้ได้ทั้ง ในระบบการศึกษา นอกระบบการศึกษา และตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมบุคคลได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเรียนรู้ให้เท่าทันและพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และชุมชน โดยบุคคลจะได้รับการศึกษาตลอดชีวิตจากกิจกรรมที่จัดขึ้นจากการผสมผสานและเชื่อมโยงกันระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4.2 เป้าหมายการศึกษาตลอดชีวิต

จากความหมาย แนวทางและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต จะเห็นว่าการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมีเป้าหมายในการให้บริการทางการศึกษาครอบคลุมทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ให้ได้พัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายต่อเนื่องไปทุกช่วงของชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี. 2545: 6-7) ประกอบด้วย บุคคลแต่ละช่วงอายุ ดังนี้

1) กลุ่มเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด 0-3 ปี
2) เด็กก่อนวัยเรียน 3-6 ปี
3) เยาวชนในวัยเรียน 6-22 ปี
4) ผู้ที่พ้นวัยเรียนและเข้าสู่การทำงาน 22-60 ปี
5) ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป

สุนทร สุนันท์ชัย. (2534: 8-10) กล่าวว่าเป็นการดำเนินการตลอดชีวิตของบุคคล และเป็นการจัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท ทั้งแบบในระบบ (Formal) นอกระบบ (Non-formal) และไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัย (Informal)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายไม่จำกัดอายุ เพศ และระดับการศึกษา เพื่อให้ได้การศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุมตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย เป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิต

4.3 ความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต(Dave. 1973) ได้เสนอว่า ลักษณะที่มีส่วนสำคัญในการเป็นการศึกษาตลอดชีวิตประกอบไปด้วย 20 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต มีประเด็นที่มีส่วนสำคัญ 3 คำ คือ ชีวิต (life) ตลอดช่วงของชีวิต (lifelong) และคำว่า การศึกษา (education) รวมกันเป็น การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เป็นการให้ความหมายที่ค่อนข้างใหญ่ อีกทั้งเน้นให้เกิดการเรียน รู้ของบุคคลที่มีความยาวนานตลอดชีวิต

2. การศึกษาลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ได้จบลงหลังจากที่บุคคลนั้นได้สำเร็จการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วเท่านั้น แต่กระบวนการการศึกษาและการเรียนรู้จะมีความเกี่ยวโยงกับชีวิตตลอดทุกช่วงวัย ในทุกโอกาส

3. การศึกษาตลอดชีวิต ไม่ได้เน้นประเด็นในการศึกษาและพัฒนาเฉพาะเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เท่านั้น แต่เป็นการเน้นกระบวนการศึกษาของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ ตั้งแต่การศึกษาเริ่มแรก คือ การศึกษาก่อนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งไปถึงการศึกษาในระดับอื่นๆ ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะในทุกระดับการศึกษา

4. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่นำเอาการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมไว้ในตัวเอง

5. การเรียนรู้ของบุคคลที่ได้เรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง ล้วนเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในบ้าน ชีวิตครอบครัว ถือเป็นการเรียนรู้อันดับแรก ซึ่งมีความสำคัญที่สุดของการศึกษาตลอดชีวิต

6. บทบาทของชุมชน ถือเป็นบทบาทอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาตลอดชีวิต ในการทำหน้าที่ในการให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทำให้บุคคลได้เรียนรู้ในการทำหน้าที่ของตนเอง และการประกอบอาชีพที่ต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรอบข้าง

7. โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันการฝึกอบรม รวมไปถึงสถาบันที่ให้ความรู้ต่าง ก็มีส่วนสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วสถาบันเหล่านี้จะดำเนินการให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตเพียงสถาบันเดียวไม่ได้ จะต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างความร่วมมือในการให้บุคคลได้มีการศึกษาตลอดชีวิต

8. การศึกษาตลอดชีวิต มุ่งเน้นให้ใช้ชีวิตบุคคลเป็นฐานในการเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่

9. การศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะของการบูรณาการเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แก่ชีวิต โดยใช้บทบาททั้งชีวิต และสังคม ในมิติต่างๆ มาทำให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต

10. ข้อบ่งชี้ถึงความมีประชาธิปไตยทางด้านการศึกษา สามารถพิจารณาได้จากการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะเป็นการเปิดให้บุคคลได้เข้าถึงซึ่งความเท่าเทียมโอกาสทางการศึกษา

11. ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ถือเป็นลักษณะสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

12 การศึกษาตลอดชีวิตมีลักษณะที่มีความต่อเนื่อง (Dynamic Approach) โดยเน้นไปที่การให้การศึกษาที่มีสื่อการเรียนรู้ รวมไปถึงเครื่องมือทางการศึกษา เพื่อนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พัฒนาทักษะใหม่ๆ

13. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่นำเอารูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ ของบุคคลมาผสมผสานให้เกิดรูปแบบและวิธีการใหม่ๆ ที่เรียกว่า เป็นวิทยาการทางการศึกษา

14. การศึกษาตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 2 ส่วนเนื้อหาที่สำคัญ คือ ความรู้ทั่วไปและความรู้ที่เป็นทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งสองส่วนนี้มีความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติ กล่าวคือความรู้ทั่วไปเป็นพื้นฐานในกาเรียนรู้ทักษะที่มีความละเอียดอ่อน

15. นวัตกรรมการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่จะนำมาสู่ทักษะประสบการณ์ และความสำเร็จของบุคคล จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาตลอดชีวิต

16. หลักสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนเองมีความต้องการ ดังนั้นกระบวนการข้างต้นจึงเอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้เรียนในระบบโรงเรียนที่ไม่สามารถเรียนรู้จากความต้องการของผู้เรียนได้

17. การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นสิ่งมุ่งหวังปลายทาง (The ultimate goal) ของการศึกษาตลอดชีวิต

18. คุณลักษณะที่สำคัญของการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความสำคัญ คือ การเอื้อต่อการเข้าถึงโอกาสของทุกคน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการเรียน

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ตามศักยภาพที่มีของตนเอง ทั้งนี้จะต้องนำเอาทรัพยากรทางการศึกษาต่างๆ มาใช้เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้

19. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นแกนกลางหรือตัวจักรสำคัญในการวางแผนทั้งในทางทฤษฎีและโครงสร้างของการศึกษาอื่นๆ ทุกรูปแบบ

20. การนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ จะต้องสร้างจุดเชื่อมโยงระหว่างการศึกษารูปแบบต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สุนทร สุนันท์ชัย. (2543) ได้เสนอเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การได้พัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ด้วยความต้องการทางการเรียนรู้ของตนเอง อันจะหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และการทำงาน ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคลนั้น

สุมาลี สังข์ศรี. (2544) ได้เสนอเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เพื่อต้องการให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยนำเอาวิถีการดำเนินชีวิตมาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน และสามารถนำความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่ได้ไปแก้ปัญหาชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นแล้วยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะที่มีส่วนสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีสาระที่กล่าวถึง คือ ชีวิต (life) ตลอดชีวิต (lifelong) และการศึกษา (education) เป็นการกล่าวถึงการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งไม่ได้จบลงที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา นอกจากนั้นแล้วไม่จำเพาะว่าเน้นการศึกษาผู้ใหญ่เพียงเท่านั้น แต่การเริ่มต้นของการเรียนรู้ คือ การเรียนที่บ้าน ทั้งนี้เพราะเป็นการรู้บทบาทและหน้าที่ของตน การจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวนี้ต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วนในการจัด ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีการเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และต้องมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ และเป้าหมายสำคัญ คือ การเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.4 ความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ย่อมมีช่วงวัยเริ่มตั้งแต่ตนเองโดยจะมีพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาของชีวิตจากวัยทารกสู่วัยเด็ก จากวัยเด็กสู่วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุต่อเนื่องไป จะต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆอยู่เสมอ ทั้งที่อาจจะพิจารณา ซึ่งจะมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ความคิด สติปัญญา และบทบาทหน้าที่ที่ได้รับของแต่ละคน ในแต่ละช่วงวัยในการดำเนินชีวิตต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนและ สังคมสิ่งเหล่านี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สุมาลี สังข์ศรี.(2556: 25)กล่าวถึงความจำเป็นของการที่จะต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้จากการศึกษาข้อคิด งานเขียน แนวคิดและประสบการณ์ของนักการศึกษาหลายๆท่านจากหลายๆประเทศตั้งแต่เริ่มนำการศึกษาตลอดชีวิตมาสู่ประเทศจนถึงปัจจุบันซึ่งไว้ดังนี้

4.4.1 ความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของบุคคลในแต่ละช่วงวัย

ในทางจิตวิทยาบุคคลจะมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ทุกช่วงของชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ จะมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การศึกษาจะช่วยให้บุคคลมีพัฒนาการทางด้านต่างๆอย่างเหมาะสม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามเอกัตภาพ เช่น ตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์มารดา ถ้าพ่อแม่ได้รับความรู้ที่ถูกต้องก็จะช่วยให้การดูแลประคับประคองทารกเป็นไปอย่างเหมาะสม โครงสร้างและส่วนประกอบต่างๆของสมองถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ในตัวอ่อนของทารก ภายใต้การควบคุมของพันธุกรรม การได้รับอาหารดี ได้รับการดูแลอย่างถูกสุขลักษณะจะมีผลต่อเนื่องมาถึงพัฒนาการของร่างกายและสติปัญญาในวัยต่อๆ มาด้วย

4.4.2 การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิต

ในการดำเนินชีวิตตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยสูงอายุ มนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมในทุกช่วงอายุ (Dave,R.H.,1973) Lifelong Education and School Curriculum. UIE Monograph I Hamburg : UNESCO Institute for Education.อ้างอิงใน สุมาลี สังข์ศรี.(2556: 26) การศึกษาจะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ เช่น ในวัยเด็กบุคคลจะมีบทบาทในการศึกษาเล่าเรียน เป็นบุตรหลานที่ดีประพฤติเหมาะสม เมื่อเป็นวัยรุ่นอาจจะมีบทบาทในการเข้าสังคมกับเพื่อนฝูงมากขึ้น การประพฤติปฏิบัติตัวให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม

4.4.3 ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

สังคมมีความเปลี่ยนแปลงทุกยุคทุกสมัย ยิ่งในสภาวะปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ปัญหาของสังคมมีความซับซ้อนมาก Apps, J.W. (1992), Lengrand, P.(1972), Knapper, C. and Cropley, A.J. (1991) อ้างอิงใน สุมาลี สังข์ศรี.(2556: 26) กล่าวว่าในหลายประเทศในหลายชุมชนสังคมชนบทได้ริเริ่มเปลี่ยนมาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น สภาพความเป็นอยู่ สภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลเปลี่ยนไปจากการพึ่งอาศัยเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกันมาเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีการอพยพย้ายถิ่นจากเมืองเล็กมาสู่เมืองใหญ่มากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมใหม่

4.4.4 ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของโลกและของประเทศต่างๆ มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้มีผลกระทบอย่างมากต่อความเป็นอยู่ ต่อการดำเนินชีวิตของ

ประชาชนในทุกประเทศเพราะเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต ในประเทศอุตสาหกรรม เทคโนโลยีในการผลิตและการเพิ่มผลผลิตได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น เพราะฉะนั้น จึงมีความต้องการบุคลากรและคนงานที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่ก้าวหน้าทัดเทียมกับความเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมใหม่ๆ

4.4.5 ความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี

ความรู้ วิทยาการและเทคโนโลยีมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและรวดเร็ว นักวิชาการ นักการศึกษา นักวิทยาศาสตร์ได้ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้ในทาง อุตสาหกรรม สถาปัตยกรรม วิทยาศาสตร์ เกษตร สาธารณสุข การสื่อสาร การคมนาคม ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหล่านี้มีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศต่างๆเป็นอย่างมาก

4.4.6 การแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร

ในปัจจุบันนี้มีแหล่งเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วมากมายข้อมูลข่าวสารเหล่านี้สามารถแพร่หลายด้วยสื่อชนิดต่างๆไปยังประชาชนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเร็วของการสื่อสารผ่านเครือข่าย นับว่ามีบทบาทอย่างมากในยุคปัจจุบัน ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารทันทั่วภูมิภาคอย่างรวดเร็วและทันเวลา นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยรวดเร็วทันกับสถานการณ์ ปัจจุบัน

4.4.7 ความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร

โครงสร้างของประชากรของประเทศต่างๆ จะมีลักษณะเป็นรูปพีระมิด ฐานกว้างยอดแหลม โดยจะมีประชากรในวัยเด็กมากที่สุด รองลงมาจะเป็นวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ตามลำดับ จำนวนประชากรที่น้อยที่สุดคือวัยผู้สูงอายุ ในปัจจุบันทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนคือ ประชากรในวัยเด็กลดน้อยลงและจำนวนประชากรในวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมาก และจำนวนประชากรที่มากที่จุดคือวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาทั้งหลายจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้น

4.4.8. ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองประเทศต่างๆ

ในโลกส่วนใหญ่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชน มีเสรีภาพ มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีสิทธิในการแสวงหาความรู้ และในประเทศต่างๆให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการนำพาประเทศสู่การพัฒนาและให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษา มุ่งเน้นขยายโอกาสและการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง มีสิทธิเสรีภาพในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

4.4.9.การศึกษาที่มีอยู่ยังไม่เอื้อให้บุคคลได้รับการศึกษาทุกช่วงของชีวิต

ทั่วโลกยังเน้นการจัดการศึกษาที่ในรูปแบบการศึกษาในระบบ ซึ่งในประเทศส่วนใหญ่จัดการศึกษาเพียงช่วงต้นของชีวิตแต่ละประเทศให้งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร เพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบ โดยมุ่งเน้นจัดการศึกษาสำหรับบุคคลในวัยเรียน เป็นการศึกษาที่สำคัญมาก ซึ่งในความเป็นจริงจากการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการการศึกษาจำนวนมาก พบว่า การศึกษาสำหรับบุคคลในช่วงอายุอื่นๆ ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ในสภาพที่เป็นอยู่การจัดการการศึกษาต่อเนื่องหลังวัยเรียนที่หลายประเทศได้ทำอยู่ คือการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในวัยเรียน

4.4.10.ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา

การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่แม้จะเน้นการศึกษาในระบบโรงเรียน มีการพัฒนาการศึกษาในระบบเป็นอย่างมาก แต่ในทางปฏิบัติในหลายประเทศยังพบว่าประชาชนยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาจะประสบกับปัญหาดังกล่าวนี้มาก ไปหาอาชีพตามที่ต่างๆ หรือผู้ที่มีโอกาส

4.5 การจัดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงและผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนักการศึกษาหลายท่าน อาทิ ดาเว่ (Dave) แอกซิน (Axinn) โนลส์ (Knowles) ฮูล (Houle) ไรอัน (Ryan) คูมส์ (Coombs) ก่อ สวัสดิพานิชย์ โกวิท วรพิพัฒน์ และสุนทร สุนันท์ชัย ได้แบ่งประเภทของการศึกษา ออกเป็น 3 ประเภท (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2544: 153 ; กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 292) ที่ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยจะได้นำความสำคัญของการศึกษาแต่ละประเภท ดังนี้

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) ได้นำเสนอสี่เสาหลักในการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ ดังนี้ (Delors et al, 1996)

1. การเรียนเพื่อที่จะรู้ (Learning to know) เป็นความต้องการในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้รู้จริงของเรื่องนั้นๆ อันจะทำให้ความรู้รอบในบริบทที่จะเรียนรู้

2. การเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง (Learning to do) เป็นการเรียนรู้เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามจะต้องอาศัยการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในด้านนั้นๆ ที่มีความเกี่ยวโยงกับงานที่ปฏิบัติอยู่

3. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) เป็นการเรียนรู้ของบุคคลเพื่อให้มีความเข้าใจในความแตกต่างกันซึ่งกันและกัน ซึ่งในการพิจารณาจะต้องอาศัยข้อมูลประกอบในเรื่อง วัฒนธรรม สังคม ชุมชน ทั้งนี้เป็นการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) เป็นการเรียนรู้ในการปรับทัศนคติของตนเอง ซึ่งต้องผ่านความคิดไตร่ตรองให้รอบครอบ อาจหมายรวมไปถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุความมุ่งหวังร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2543) ได้ให้หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. หลักความจำเป็น เน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้เรียน หน่วยงานองค์กรต่างๆ และภาคีเครือข่ายได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน

2. หลักความเชื่อมั่น ปรัชญาพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีความเชื่อว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. หลักความครอบคลุม หลักการนี้แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นจะต้องครอบคลุมในเนื้อหาสาระ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4. หลักความเสมอภาค เป็นหลักที่ต้องให้บุคคลทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงซึ่งโอกาสได้อย่างเท่าเทียมกัน

5. หลักการผสมผสาน การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นให้เกิดการผสมผสานทั้งเนื้อหา และสาระโดยใช้การศึกษาหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

6. หลักการเทียบโอน การส่งเสริมให้มีการเทียบโอนการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็สามารถเรียนรู้ในระบบเดียวกันได้ ซึ่งการเทียบโอนสามารถเทียบโอนได้ทั้งระบบเดียวกันและระหว่างการศึกษาทั้ง 3รูปแบบ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

7. หลักของความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความหลากหลาย ซึ่งจะทำให้กิจกรรมที่มีเนื้อหาสาระที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะของตนเองตามความสมัครใจและความต้องการ

8. หลักของความยืดหยุ่น เป็นการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ รวมถึงลดระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรค์ในการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้บุคคลเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นตัวเองมากขึ้น อีกทั้งเพื่อให้บุคคลได้จัดสรรเวลา สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ที่ตนเองวางแผนไว้

9. หลักความต่อเนื่อง เป็นการจัดการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ที่หลากหลายโอกาส ทั้งในห้องเรียนและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

10. หลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิต การที่บุคคลจะเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนรู้นั้นจะต้องมีความเกี่ยวพันกับชีวิต การทำงานของตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ความตระหนักของการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต

11. หลักการแสวงหาความรู้ เป็นการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในการเรียนรู้ที่ตนเองมีความสนใจ และนำพาตนเองไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยการวางแผน และการประเมินตนเองและเป็นการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ อย่างเต็มความสามารถเพื่อพัฒนาตนเอง

12. หลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน การเรียนรู้ที่สำคัญจะเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชนจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในการบ่มเพาะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย

13. หลักการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการผสมผสานความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งจากสถาบันการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท

สนอง โลหิตวิเศษ. (2540: 10) ; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2544: 150-151) เสนอการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญๆ กล่าวไว้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนทุกวัย เพื่อพัฒนาให้บุคคลทุกช่วงวัยปรับตัวกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต โดยการบูรณาการการเรียนรู้จากการเรียนในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยตั้งแต่เกิดจนตาย

3. การศึกษาตลอดชีวิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานในสังคม

4. มีรูปแบบที่ยืดหยุ่น ใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ ด้วยการผสมผสานและบูรณาการ การเรียนจากผู้สอน จากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต วิดีโอ การประชุม การอบรม ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกสภาวการณ์

5. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตยึดหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2545: 1-40) ดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2. การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่เกิดจากทักษะ การฝึกอาชีพและประสบการณ์จากการทำงานมาเทียบโอนได้

3. แนวทางการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ให้มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญา ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เพื่อให้คนไทยมีนิสัยใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

5. การวัดและประเมินผลให้สถานศึกษาประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพฤติกรรม การจัดกิจกรรม ควบคู่ไปกับการทดสอบตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

6. การมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องดับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

7. ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา จากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นๆ และต่างประเทศ

8.เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากหลักการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงพอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น สถานศึกษาและชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสังคมจะต้องร่วมกันจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และต้องปลูกฝังทั้งด้านวิชาการและศิลปวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสวามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง และผลการเรียนรู้ ทักษะ รวมทั้งประสบการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถเทียบโอนกันได้ทั้งสามรูปแบบ นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่มีคุณภาพและไม่เสียค่าใช้จ่ายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมตามสิทธิแล้ว ยังต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย

สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะยืนหยัดและดำรงตนอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของกระแสสังคมโลกในยุคปัจจุบันได้อย่างมั่นคงนั้น การศึกษาตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างและพัฒนาให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากสื่อและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและบุคคลสามารถเลือกรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ไปทุกช่วงของชีวิตอย่างเท่าเทียมกันการจัดการศึกษาสำหรับคน 40ล้านคน ถือว่าเป็นภาระที่ยิ่งใหญ่ของหน่วยงานอย่างจึงจำเป็นจะต้องมีแนวคิดและวิธีที่ที่สุด (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในประเทศต่างๆ เช่นบัญชีเงินฝากเพื่อการเรียนรู้ (Individual Learning Account) ประเทศอังกฤษ ระบบโอนหน่วยกิจการเรียน (Academic Credit Bank) ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และการนำระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ (Lifelong Learning on Information Highway) ของประเทศแคนนาดา มาปรับใช้ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของคนไทยจากภาพรวมของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งความหมาย แนวคิด หลักการ และองค์ประกอบ จึงเห็นได้ว่าการศึกษาทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต่างมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันที่จะส่งเสริมให้บุคคลได้เกิดจากเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรูปแบบและวิธีการจัดที่แตกต่างกันไป เพื่อให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม อันเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาของทุกประเทศ

4.6 การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education)

การศึกษาในระบบโรงเรียน การจัดการศึกษาที่มีหลักการระเบียบ ซึ่งกล่าวได้ว่า ความหมายของการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี.(2544: 26) ให้ความหมายของการศึกษาในระบบโรงเรียน(Formal Education) ว่า เป็น การศึกษาที่จัดขึ้นโดยมีโครงสร้าง กฎ ระเบียบต่างๆ ค่อยข้างตายตัว เช่น ในเรื่องของการแบ่งระดับชั้นการเรียนการสอน อายุของผู้เรียน การกำหนดหลักสูตร การกำหนดเวลาเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเรียนเต็มเวลา มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้น มีเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวในการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนเกิดขึ้นในสถานที่หรือที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545: 10) ให้ความหมายของการศึกษาในระบบ ว่าเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา

รุ่ง แก้วแดง.(2546: 74) ที่อธิบายว่า ปัจจุบัน สถานศึกษาของไทยจัดการศึกษาในระบบเป็นระดับต่างๆ เหมือนกับสากล คือระดับอนุบาล ซึ่งมีอยู่ 2 ระบบ คือ อนุบาล 3 ปี และอนุบาล 2 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญหรือสายอาชีพอีก 3 ปี และระดับอุดมศึกษาซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คืออุดมศึกษาก่อนปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตร 2 ปี หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง และหลักสูตรอื่นๆ ที่เทียบเท่าระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา

สรุปได้ว่า ความหมายและลักษณะของการศึกษา การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่มีรูปแบบและโครงสร้างของกลักสูตร ระยะเวลาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามระดับการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนตายตัว มีเงื่อนไขที่สำเร็จการศึกษาแน่นอน และมีใบประกาศนียบัตรรับรองการจบในแต่ละช่วงชั้นปี โดยจัดให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในเกณฑ์อายุที่จะต้องได้รับการศึกษาในระบบเหมือนกันทั้งประเทศ

4.7 การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non formal Education)

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน.(2538: 112) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกโรงเรียนว่าเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเป็นประชาชนที่ยู่นอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีลักษณะสำคัญคือ มีหลักสูตร

เวลาเรียน มีการลงทะเบียน มีการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตรไม่จำกัดอายุ เป็นการเรียนนอกโรงเรียน เป็นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

สนอง โลหิตวิเศษ.(2544: 13) กล่าวว่า การดำเนินการนอกระบบโรงเรียน กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ทัศนคติ หรือการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่ง ฟอร์ดแฮม เห็นว่าการศึกษานอกระบบมีคุณลักษณะหลักๆ 4 ประการ คือ สัมพันธ์กับความต้องการของกลุ่มด้อยโอกาส เกี่ยวข้องกับบุคคลเฉพาะกลุ่ม มีจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีความยืดหยุ่นในองค์กรและวิธีการ

สรุปกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษานอกระบบ จึงเป็นการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่มีหลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสได้เรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะเดียวกันมีการจัดหลักสูตร การวัดประเมินผล แต่มีความยืดหยุ่นในวิธีการ เช่น ไม่จำกัดในเรื่องของสถานที่ ระยะเวลา เนื้อหา หลักสูตร สามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามความพร้อมและความต้องการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามความพร้อมและความต้องการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแก้ปัญหาหรือปรับใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต\

4.8 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

สุนทร สุนันท์ชัย.(2532: 10) ให้ความหมาย การศึกษาตามอัธยาศัยว่า หมายถึง การได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติ จากประสบการณ์ประจำวัน ในครอบครัว ชุมชน จากการทำงาน การเล่น ห้องสมุด สื่อมวลชนหรืออื่นๆ ในสภาพแวดล้อมของบุคคล

ปฐม นิคมานนท์.(2532: 112) ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลได้เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม ทักษะ ความรู้ต่างๆ ในภาพแวดล้อม เช่นการเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการทำงาน การเล่น จากตลาด ร้านค้า ห้องสมุด ตลอดจนเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน.(2538: 112) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่า หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากสื่อ จากชุมชนจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ ความบันเทิงและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็

ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่ เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545: 10) กล่าวถึงการศึกษาตามอัธยาศัย ว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ.(2544: 3) การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนโดยเฉพาะสื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2541: 195) กล่าวว่า เป็นการศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของบุคคลทั้งที่มีอยู่เองและที่มนุษย์จงใจสร้างขึ้นลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนและสถานที่แน่นอน เรียนได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร และเกิดขึ้นทุกช่วงตลอดชีวิต

รุ่ง แก้วแดง. (2546: 83) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาตามความสนใจยึดหลักว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตจากบุคคลอื่น แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และสื่อต่างๆ ดังนั้น สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ต ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง

สรุปกล่าว ได้ว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการศึกษาที่บุคคลได้รับจากเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของการดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน และเกิดการสะสมสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่ได้รับจากทักษะประสบการณ์ ครอบครัว สภาพแวดล้อม การทำงาน การพักผ่อน แหล่งเรียนรู้และสื่อที่มีอยู่มากมาย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความสนใจใฝ่รู้ของบุคคล หรือถึงแม้ไม่สนใจแต่บุคคลสามารถรับรู้และสัมผัสได้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างไม่รู้ตัว เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเงื่อนไขของเวลา สถานที่และอายุของผู้เรียนมาเป็นตัวกำหนด ไม่มีการรับใบประกาศนียบัตร และเกิดขึ้นกับบุคคลตลอดชีวิต และสามารถที่จะนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิต

4.9 การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของในต่างประเทศ

4.9.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของสาธารณรัฐเกาหลี

รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเน้นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเน้นมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลาง (Lifelong Education Center University) จัดให้ประชาชนที่ต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อ

ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาในมหาวิทยาลัย จัดให้มีเมืองแห่งการเรียนเป็นโครงการที่ให้ประชาชนเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อบูรณาการณ์สังคมเศรษฐกิจ นอกจากนั้นยังมีระบบธนาคารหน่วยกิจ (Academic Credit Bank System) ยอมรับประสบการณ์จากการเรียน สาธารณรัฐเกาหลีให้การสนับสนุนการรู้หนังสือของผู้ใหญ่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ และมีการวิจัยเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ ยังมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมผู้ใหญ่ในโครงการฝึกอบรมให้สนับสนุนบุคลากรที่รับผิดชอบงานการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนถือเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานการศึกษาตลอดชีวิต นับรวมถึงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สวัสดิการสังคมท้องถิ่น ศูนย์การศึกษาสตรีท้องถิ่น

นโยบายทางด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสาธารณรัฐเกาหลี (สุมาลี สังข์ศรี.2556: 142) รัฐบาลเกาหลีได้ให้ความสนจนกับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาสนใจที่จะให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ความสนใจกับผู้ใหญ่ผู้สูงอายุที่ยังอ่านไม่ออก และเขียนไม่ได้ รวมถึง ผู้พิการ ผู้ยากจน สตรี และผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีการฝึกอบรมส่งเสริมให้การศึกษา กระทรวงการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ออกกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎหมายการศึกษาระดับประถมและมัธยม กฎหมายการศึกษาพิเศษ กฎหมายการอุดมศึกษา และการสะสมหน่วยกิจ กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้รัฐบาลเกาหลีได้ก่อตั้ง The National Center for lifelong Education ซึ่งมีภารกิจ ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยทางด่วนการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการฝึกอบรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต โดยการจัดการศึกษา มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เมืองที่ตระหนักถึงทุนมนุษย์ โดยสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกับผู้อื่น โดยร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเทียบเข้ากับระบบการศึกษา(Credit Bank System)(สุมาลี สังข์ศรี.2556 :153) ; (ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ.2555 : 8) สำหรับการเทียบหน่วยกิต RILABS ; Regional Individual Learning Activity Bank System ส่งเสรมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าทั้ง ในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งจะร่วมส่งเสริมและเปิดโอกาสร่วมกันเป็นเครือข่าย

รูปแบบการจัดกิจกรรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต(ศรีสว่าง เลี้ยววาริน.2555: 9)

1.การศึกษาตลอดชีวิตที่เน้นมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลาง(Lifelong Education Centre University) จัดให้ประชาชนที่ต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาในระดับมหาวิทยาลัย

2.เมืองแห่งการเรียนรู้ (Lifelong Learning City)เป็นโครงการระดับภูมิภาคที่มุ่งประกันสิทธิของประชาชนในการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสามารถบูรณาการณ์ด้านสังคมและการพัฒนาการเศรษฐกิจ

3.ระบบธนาคารหน่วยกิจการศึกษา (Academic Credit Bank System)ยอมรับประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลในโรงเรียนและยอกโรงเรียน โดยอนุญาตให้ประชาชนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างเข้ารับการศึกษา ในระดับสูงกว่าจนถึงระดับปริญญาตรี

4.การรู้หนังสือผู้ใหญ่(Adult Training) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ ให้เงินสนับสนุนหน่วยงานที่จัดโครงการการส่งเสริมการรู้หนังสือ และวิจัยงานส่งเสริมการรู้หนังสือ

5.การฝึกอบรมผู้ใหญ่(Adult Training) จัดโครงการฝึกอบรมแก่นักศึกษา หรือบุคคลากรที่รับผิดชอบงานการศึกษาตลอดชีวิต ให้การสนับสนุนนักการศึกษาและบุคลากรการศึกษาตลอดชีวิตที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต

สำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ถือเป็นหน่วยดำเนินการศึกษาตลอดชีวิตในท้องถิ่น ซึ่งนับรวมห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สวัสดิการสังคมท้องถิ่น ศูนย์การศึกษาสตรีท้องถิ่น รัฐได้นำระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Lifelong Learning Account System) มาจัดบันทึกการเรียนรู้ และชดเชยสำหรับค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ที่พึงมีสิทธิ์ได้

4.9.2 ตัวอย่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ.1990 ทำให้เกิดหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของญี่ปุ่นทำให้ทุกหน่วยงานเข้ามามีบทบาททั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทุกระดับ ส่วนกลางได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี()จะเป็นองค์กรหลักของหน่วยงานภาครัฐรับผิดชอบงานการศึกษา มีอำนาจพัฒนากำหนดนโยบาย ดำเนินงานร่วมกับองค์กรหลักของหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนชุมชน (Kominkan) แห่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โดยกระทรวงจะดำเนินงานร่วมกับกระทรวงต่างๆ โดยสภาการศึกษาส่วนกลาง (Central Council for Education)เป็นหน่วยงานกำหนดมาตรฐานการจัด สาขาการเรียนรู้ที่จะจัด ส่วนท้องถิ่นหรือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (โคมินกัง) จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่คนในชุมชนตามพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ และพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น Kimitsu City Lifelong Learning Community Centre ชุมชนเรียนรู้ตลอดชีวิตเมืองคิมิสึ ขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการ กำกับดูแล ตรวจสอบติดตาม ให้คำแนะนำด้านวิชาการ (โคมินกัง) ทั้ง 7 แห่ง ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2 แห่ง ที่อยู่ในเมืองคิมึสึ ซึ่งเป็นหน่วยงานท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดชีวิตตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีห้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด จะเป็นหน่วยงานเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำกิจกรรมเชื่อมโยงกันและหลากหลาย สามารถสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รัฐบาลญี่ปุ่นให้

การสนับสนุนการสร้างอาคารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสนับสนุนงบประมาณ กำหนดบทบาทชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาพื้นฐาน ว่าด้วยการศึกษาเพื่อสังคม Social Education กำหนดคุณสมบัติ คุณวุฒิของบุคลากร การจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ โดยร่วมมือกับเครือข่ายการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ โรงเรียน ศูนย์สุขภาพประชาชน สมาคม องค์การพัฒนาเอกชน ชุมชน ทั้งนี้กฎหมายได้นิยาม Social Education กิจกรรมทางการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการ พลศึกษา สำหรับผู้ใหญ่และเยาวชน

5. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

5.1 แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับคอนสตรัคติวิสต์

5.2 ความต้องการ

5.3 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

5.4 แหล่งเรียนรู้

5.5 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

5.6 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

5.7 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

5.8 รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้

5.1 แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

แนวคิดนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากระบวนการที่เกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ จากความสัมพันธ์ระหว่างที่เห็นจากสิ่งที่พบเห็นผนวกกับประสบการณ์ความรู้เดิมที่มีมาก่อน พยายามเชื่อมความสัมพันธ์กับสิ่งที่พบเห็นเข้าใจในเหตุการณ์สร้างเป็น (Cognitive Structure) โครงสร้างทางปัญญา อาจจะขึ้นอยู่กับความรู้และเข้าใจในประสบการณ์ในการเรียนรู้ของแต่ละคน และเชื่อว่าเป็นกระบวนการในการสร้างความรู้มากกว่าการับรู้ เน้นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละคนจากสภาพแวดล้อมมีความหมายในการสร้าง

5.2 ความต้องการ (needs)

ผู้เรียนมีความต้องการที่หลากหลายที่จะเติบโต ลำดับแรกความต้องการผู้เรียนขั้นพื้นฐานที่สำคัญจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับกับทัศนคติที่ดีและแรงขับในการเรียนรู้ลำดับขั้นที่สองความต้องการขั้น

ทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การฟัง เพื่อใช้สามารถดำเนินการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ขั้นที่สามต้องการในการเข้าใจตนเองในจุดแข็ง และจุดอ่อนของผู้เรียนสถานการณ์การเรียนรู้และสภาพแวดล้อมสำหรับผู้เรียนเอง ขั้นที่สี่ผู้เรียนต้องการทักษะในการดำเนินการเรียนรู้สามกระบวนการเรียนรู้ การกำกับตนเอง การทำงานร่วมกัน และสถาบันองค์กร การกำกับตนเอง(Self-directed) ขั้นสูงสุดของการพัฒนาทักษะสำหรับการวางแผน ควบคุม กำกับติดตามของตัวผู้เรียนเอง การมีส่วนร่วม (Collaborative) จำเป็นจะต้องใช้ทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสถาบันการเรียนรู้ (Institutional learning) ต้องการทักษะการศึกษาพื้นฐาน เช่น การจดบันทึก การเขียน การทดสอบ

5.3 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ส่งผลให้บุคคลสามารถเข้าถึงกรศึกษาตลอดชีวิตได้ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หรือการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Self-directed Learning ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

Knowles โนลส์ (Knowles. 1975: 18) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเรียนที่บุคคลมีความคิดในการริเริ่มที่จะวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ ตลอดจนการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ รวมทั้ง การประเมินผลการเรียน โดยได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้อื่น (http//www.cade.athabascau.ca/vol1.1/moore.html)

Piskurich พิสคูริค (อัญชลี ชาติกิติสาร. 2542: 7; อ้างอิงจาก Piskurich.1994: 31) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ควบคุมถึงกิจกรรมที่ทำตั้งแต่การอ่านหนังสือ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การเรียนรู้ด้วยตนเองเกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ ในการทำงาน หลักเลิกงาน ศูนย์กลางของชุมชนและในห้องเรียนซึ่งเกิดขึ้นอย่างที่ไม่ได้ตั้งใจ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2546: 12) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล โดยบุคคลนั้น มีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการเรียนเลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวัดและประเมินตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงเป็นการที่ยุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ และมีการวางแผนการเรียนรู้ไว้อย่างมีระบบ นับจากการกำหนดแนวทางและจุดมุ่งหมายของการเรียน การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยจะมีหรือไม่มีบุคคลอื่น เช่น ครู หรือ เพื่อน เป็นที่ปรึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้

โนลส์ (Knowles. 1975: 61; อ้างอิงจาก สุวัฒน์ วัฒนวงค์. 2546: 15) สรุปลักษณะของผู้เรียนด้วยการนำตนเองไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. มีความเข้าใจในความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียน และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้นั่นคือ รู้ความแตกต่างระหว่างการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้นำ กับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2. มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ในฐานะที่เป็นบุคคลที่เป็นของตัวเอง มีความเป็นอิสระและสามารถนำตนเองได้

3. มีความสามารถที่จะสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ได้ดี เพื่อที่จะใช้บุคคลเหล่านี้เป็นเสมือนสิ่งสะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้และการช่วยเหลือบุคคลอื่น และการได้รับความช่วยเหลือเหล่านั้น

4. มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างสมจริง โดยความช่วยเหลือจากผู้อื่น

5. มีความสามารถในการแปลงความต้องการในการเรียน ออกมาเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ในรูปแบบที่อาจจะทำให้การประเมินผลสำเร็จนั้นเป็นไปได้

6. มีความสามารถในการโยงความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอนในการทำเรื่องยากให้ง่ายขึ้น

7. มีความสามารถในการหาบุคคล และแหล่งเอกสาร วิทยาการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. มีความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการ และมีความคิดริเริ่มในการวางแผนนโยบายอย่างมีทักษะความชำนาญ

9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลของข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการที่ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีมีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายเป็นวิธีการที่จะเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องนั่งอยู่ในห้องเรียนและฟังครูบอก แต่ผู้เรียนสามารถที่จะศึกษา ค้นคิด วิเคราะห์และมีประสานสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของตนเองให้ประสบผลสำเร็จ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

5.4 แหล่งเรียนรู้

มนุษย์ทุกคนมีโอกาสที่จะได้จะเรียนรู้ตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยน เผยแพร่มีการสร้างและการกระจายความรู้ ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ ในรูปแบบนอกระบบและในระบบ ระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน ในแต่ละระดับตลอดจนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เกิดเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ทำให้พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่เกิดได้ทุกคน ทุกวัย ทุกเพศ โดยอาศัยประสบการณ์ความรู้เดิม นอกจากนั้นยังอาศัยฐานความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความรู้ โดยมีการจัดการขององค์กรเป็นหน่วยในการจัดมีการจัดการร่วมกันเพื่อเรียนรู้ร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน และการเป็นลักษณะโดยใช้เครือข่ายที่เรียกว่า เครือข่ายการเรียนรู้ และใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ไขปัญหาร่วมกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542แก้ไขเพิ่มเติม 2545 มาตรา 25 รัฐต้องดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

5.5 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี สารสนเทศ และประสบการณ์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ กระทรวงการศึกษาธิการ, 2548, น.43) หน่วยงาน สถาบัน และวัตถุของที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือกิจกรรม ประเพณี หรือการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ในท้องถิ่นที่คุณค่าสำคัญต่อการให้เกิดการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี. (2557) ได้ให้ความหมายว่าแหล่งเรียนรู้คือ บุคคล กิจกรรม สื่อและสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถให้ความรู้สื่อและสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถให้ความรู้และประสบการณ์แก่ประชาชนได้ แหล่งเรียนรู้อาจเป็น พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา ห้องสมุด ศูนย์การศึกษาในชุมชน สถานประกอบการหรือหน่วยงานต่างๆ

บุญเลิศ มาแสง. (2532) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งวิทยาการเป็นแหล่งรวมกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา แหล่งความรู้จะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

5.6 การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.(2550: 1) การใช้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญที่กระบวนการการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาจากสภาพจริง การจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อื่นๆ ซึ่งผู้เรียน สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่สนใจ จากแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชน และขุมทรัพย์ทางความรู้ที่สามารถค้นพบความรู้ได้ไม่รู้จบทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ลักษณะเด่นของการจัดการการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

1) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
2) ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ไขปัญหา ช่วยให้เกิดทักษะการเรียนรู้และกระบวนการ
3) ผู้เรียนได้เกิดการสังเกต เก็บข้อมูลรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล คิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ
4) ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง
5) ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์เผยแพร่ความรู้ได้
6) ผู้สอนให้คำแนะนำและสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

5.7 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความถนัดและความสนใจ และความพร้อมของตน ปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ววิทยาการสมัยใหม่ไปอย่างรวดเร็ว และการศึกษาจะไม่มีเพียงในระบบโรงเรียนเท่านั้นแต่จะสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกคนสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน (นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์.2533) มีความสำคัญในชุมชน

1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา ความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

2) เป็นแหล่งที่ช่วยการเรียนในระบบโรงเรียน

3) เป็นแหล่งที่ให้ประชาชนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ศึกษาหาความรู้ จากแหล่งกำเนิด ได้แก่ โบราณวัตถุ โบราณสถาน สภาพที่เป็นจริงตามธรรมชาติ

4) เป็นแหลงที่ให้เกิดประสบการณ์ตรง ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสัมพันธ์ได้ลงมือทำลงมือปฏิบัติจริง

5) เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ

โดยสื่อที่มีความสำคัญ เป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้เปิดโลกทัศน์ ทัศนคติ อุดมการณ์ ค่านิยม ให้เกิดความรู้ใหม่

5.8 รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการประสบการการณ์เรียนรู้ เพื่อกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการแหล่งเรียนรู้ จะต้องอาศัยความร่วมมือ และการประสานกันทั้งภาครัฐและเอกชน และชุมชน การจัดการแหล่งเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชน ในท้องถิ่นที่จะได้รับ

โดยนักวิชาการได้แบ่งรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 4 รูปแบบ

1. แหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสำคัญแห่งหนึ่งของหมู่บ้านนอกจากการไปโรงเรียน ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ขยายออกไปให้ทั่วทุกหมู่บ้านสนับสนุนหนังสือพิมพ์และวารสาร นอกจากนั้นได้พัฒนาที่อ่าหนังสือพิมพ์และวารสารประจำหมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้หมู่บ้าน โดยความร่วมมือของชาวบ้าน

2. แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านที่จัดขึ้นในวัด ในท้องถิ่นวัดจะถือว่าเป็นจุดกลางที่เชื่อมโยงตนในชุมชน เป็นสถานที่พบปะ ประกอบพิธีกรรมต่างๆร่วมกัน โดยเฉพาะ พระสงฆ์ จะมีบทบาทในการหล่อหลอมอบรม เทศนา ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยสามารถให้ความรู้ของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยวัดจะมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมถึงความเคารพนับถือของสมาชิกในชุมชน สามารถที่จะดูแลประสานงานกับสมาชิกในชุมชนให้เกิดความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียน ก็เป็นสถานที่ที่มีบริเวณหรือพื้นที่ในการจัดแหล่งเรียนรู้ มีความพร้อมในสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด สามารถจัดกิจกรรมเพื่อที่จะให้บริการคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ให้เข้ามาใช้บริการแก่ชาวบ้านได้

4. แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นในสถานที่สาธารณะ แหล่งเรียนรู้ที่ชุมชนห่างไกลออกไปจากโรงเรียนหรือวัด ก็สามารถใช้พื้นที่ สาธารณประโยชน์ หรือเป็นที่ที่ได้รับการบริจาค ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้ หรือเป็นพื้นที่ที่สมาชิกในชุมชนได้ทำการร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์กันของคนในชุมชน จะต้องอยู่ในหมู่บ้านมีความสะดวกและปลอดภัย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีนักวิจัยได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวข้องไว้หลายท่าน ดังนี้

สุทัศน์ ฟังประเสริฐกุล. (2558: บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านบ้านภัณฑารักษ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาและบริบทของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านภูมิปัญญา เกิดจาก ความต้องการของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์รักษาสิ่งที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมา ไปพร้อมกับรักษา เอกลักษณ์ของความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งได้รับผลกระทบจากความ เจริญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จนเป็นเหตุให้เกิดความสูญเสีย หากมิได้รับการอนุรักษ์ รักษาให้ คงอยู่และให้มีการสืบทอด รวมทั้งสามารถนำเสนอและเรียนรู้ได้ 2) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน บ้าน ภัณฑารักษ์นั้น มีการสร้างพิพิธภัณฑ์ให้มีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่า มีการบริหารพิพิธภัณฑ์ที่เป็นการขับเคลื่อนให้มีการเคลื่อนไหวการพัฒนาและดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองในหลักการบริหาร ของ เฮนรีฟาโยล์ รวมทั้งมีการบริหารงานพิพิธภัณฑ์แบบพึ่งพาตนเอง ด้วยการจัดทำโครงการนำร่องร้านค้า ชุมชน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น 3) รูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น.

วรรณา ศิลประเสริฐ (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาคุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรณีศึกษาจอปาถะภัณฑ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าในการก่อตั้งสามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ 1) คุณค่าในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาวไท-ยวน 2) คุณค่าด้านการเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาว ไท-ยวน 3) คุณค่าในด้านการเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ของความเป็นท้องถิ่นหรือชุมชน ผ่านการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ จำแนกออกเป็น ๕ ส่วน ได้แก่ สิ่งของที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวไท-ยวน หุ่นจำลองวิถีชีวิตหรือเหตุการณ์ในอดีตของบรรพบุรุษชาวไท-ยวน สิ่งของที่สะท้อนเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ยุคใกล้ของท้องถิ่น ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่ค้นพบในท้องถิ่น หุ่นชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดราชบุรี

ปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อตั้งในการก่อตั้งให้เกิดความสำเร็จมี 5 ประการ ได้แก่ มีแกนนำในการก่อตั้งที่เข้มแข็ง คณะผู้ดำเนินการก่อตั้งมีความตั้งใจจริงมุ่งมั่น และดำรงความมุ่งมั่นหมายเดิม ความเสียสละของผู้ดำเนินการ การบริหารงานมีความโปร่งใส และ การทำงานเพื่อส่วนรวม

กฤษฎา ตัสมา. (2556: 117-118) ศึกษาการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า เพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการในเชิงคุณภาพ โดยเน้นการศึกษาพิพิธภัณฑ์ระบบการบริหารและการจัดการแบบมีส่วนร่วม สภาพปัญหาพบว่าการดำเนินการพิพิธภัณฑ์เป็นการจัดการโดยขาดการมีส่วนร่วม ทำ

ให้พิพิธภัณฑ์ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ขาดการพัฒนาและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรรม ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมจะต้องใช้การมีส่วนรวมต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ เชิญปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้เรื่องของโบราณวัตถุในท้องถิ่น เชื่อมโยงกับความเป็นท้องถิ่น และให้เห็นคุณค่าสายสัมพันธ์ของคนในชุมชน คุณค่าคนในท้องถิ่น

ด้านการจัดการวัดศรีสุพรรณเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ภายในวัด ซึ่งจะมีข้อจำกัดเรื่องการดูแลพิพิธภัณฑ์เนื่องจากคนดูแลเป็นเจ้าอาวาสและลูกวัด ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องของกิจของสงฆ์ ซึ่งจะมีกิจปฏิบัติของสงฆ์

ด้านการจัดการแสดง พิพิธภัณฑ์ วัดศรีสุพรรณเปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดวัตถุจัดแสดงไม่มีเอกลักษณ์ โบราณวัตถุยังขาดความน่าสนใจ ขาดวิทยากรในการนำชม มีการเขียนป้ายแสดงวัตถุแต่ไม่มีรายละเอียดอธิบาย วัตถุโบราณวางรวมกันไม่แยกและจัดหมวดหมู่

การจัดการองค์ความรู้ โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์ยังขาดเนื้อหา รายละเอียดในการบรรยายให้ความหมาย วิธีการใช้ ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดให้ผู้เข้าชมได้ รู้ถึงคุณค่าของโบราณวัตถุ

การให้บริการ ประชาสัมพันธ์และกิจกรรม ขาดการจัดการด้านองค์ความรู้ ความไม่พร้อมสถานที่จัดแสดง และการประชาสัมพันธ์ให้บริการทางด้านวิชาการ และการจัดกิจกรรรม ทำให้คนในชุมชนขาดความเข้าใจในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมเนื่องจากไม่เห็นคุณค่า

ความเข้าใจของชุมชน จากการศึกษาเป็นการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียวทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานไม่สามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเป็นข้อจำกัดเรื่องของการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องงบประมาณ ทั้งในด้านบุคลากร

พิเนตร ดาวเรือง. (2555: 75) การวิเคราะห์สถานภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรูปแบบเป็นไปตามอัตภาพ และมักประสบปัญหาในเรื่องงบประมาณ ผู้ดูแลและหน่วยงานที่รับผิดชอบมองว่าหากมีงบมาดำเนินการ ทุกอย่างจะเกิดขึ้นตามมา ภาพของผู้ช่วยเหลือในด้านงบประมาณที่คิดไว้จะมาจากหน่วยงานของรัฐ เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมจังหวัด นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลายแห่งต้องล้มเลิกไป ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์สิ่งแรกที่ต้องทำคือ ต้องทำให้จดจำและเป็นที่สนใจให้ได้และต้องสร้างแบรนด์ ทำให้คนที่เข้ามาจดจำพิพิธภัณฑ์ได้มากขึ้น การหางบประมาณอีกแนวทางหนึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดคนให้เข้ามาดูและยังช่วยในเรื่องเงินสนับสนุน นอกจากนี้นิทรรศการจะต้องเน้นการปฏิบัติเพื่อให้เด็กและผู้เข้าชมได้เรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้แบบ Learning by doing โดยใช้หลักการ 7 ส คือ สงสัย

สำรวจ สัมผัส สังเกต สืบค้น สั่งสม และสรุป กิจกรรมดังกล่าวชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสำนึกร่วมอันจะนำไปสู่การเกิดพลังท้องถิ่น

มัณฑนา หนูอร่าม. (2553: 77-92) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อาหารไทย กรณีตัวอย่างบริเวณแพร่งนรา ผลการวิจัย พบว่า เป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมภูมิปัญญาอาหารไทยเข้าไว้ด้วยกัน โยงรูปแบบและการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ต้องแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ทั่วไป คือ ด้านการจัดแสดง ต้องสัมผัสและโต้ตอบกับสิ่งที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบที่ทันสมัย มีความแปลกใหม่ไม่น่าเบื่อ ควรมีนิทรรศการหมุนเวียนเพื่อไม่ให้พิพิธภัณฑ์หยุดนิ่ง และมีกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ สามารถจับต้องได้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตนเอง ซึ่งความหลากหลายเกิดความประทับใจกลับมาใช้บริการซ้ำอีก การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจจะมีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการบริโภคและการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดอำนาจในการซื้อ การใช้จ่ายของผู้บริโภคส่วนใหญ่จะกำหนดด้วยรายได้มากก็สามารถใช้จ่ายได้มาก ถ้ามีน้อยก็จะต้องประหยัดและรู้จักใช้มากขึ้น เพราะหากเศรษฐกิจไม่ดีผู้บริโภคก็จะประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ของใช้ที่ไม่จำเป็น ท่องเที่ยว ดังนั้นดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจสำคัญ ที่ควรมีการติดตาม เช่น รายได้ประชาชาติ นโยบายทางการเงินการคลัง สภาพเศรษฐกิจโดยรวม สภาวะเงินเฟ้อ การวิเคราะห์ด้านการบริหารและการจัดการ พิพิธภัณฑ์อาหารไทย มีลักษณะการทำพิพิธภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ที่เน้นการให้บริการด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ และให้ข้อมูลข่าวสาร ที่ช่วยอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหาร รวมทั้งการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมในทุกกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป ดังนั้นด้านการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้มีจุดเด่นที่แตกต่าง มีความแปลกใหม่และทันสมัย พร้อมสอดแทรกเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้มีความลงตัว โดยจุดมุ่งหมายสำคัญทำให้ผู้เข้าชมได้เกิดการเรียนรู้ รู้จักและเข้าใจในลักษณะความเป็นอาหารไทยซึ่งมีความละเอียด ประณีตในแบบไทยๆ ด้วยเทคนิคการนำเสนอและเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยสื่อมัลติมีเดียแนวใหม่ที่มีความทันสมัย ผ่านกิจกรรมและนิทรรศการการหมุนเวียนต่างๆ ที่มีความหลากหลายมีความสนุกสนาน แปลกใหม่ คึกคักไม่เงียบเหงา เพื่อดึงดูดเยาวชนให้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการอยากรู้และต้องการเข้ามาสัมผัสด้วยตนเอง

การบริหารจัดการ ควรมีคณะทำงานในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ ใช้ระบบการบริหารแบบเอกชนเพื่อลดขั้นตอนในการทำงานแต่อยู่ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาล

การจัดแสดงนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์อาหารไทยเป็นการนำเอามรดกวัฒนธรรมของชาติประเภทหนึ่งมาจัดแสดง ควรมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมด้าน

อาหารไทยไม่ใช่การจัดแสกงเพียงวัตถุอย่างเดียว ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย เพื่อไม่ให้พิพิธภัณฑ์อยู่นิ่ง มีการนำเสนอสิ่งที่นาสนใจให้แก่ผู้เข้าชมตลอดเวลา มีกิจกรรมหมุนเวียนไม่หยุดนิ่งเพื่อให้เข้ามาใช้บริการซ้ำ

การตลาดและการประชาสัมพันธ์ นอกจากจะมีการประชาสัมพันธ์แล้วยังจะมีการพูดปากต่อปาก เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค จะต้องทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจก่อนตั้งแต่เริ่มใช้บริการ ขณะใช้บริการ จนกระทั้งเสร็จสินการบริการ พนักงานก็จะสร้างความประทับใจได้เช่นพนักงานต้อนรับ พนักงานในส่วนการจัดแสดง พนักงานธุรการ มีการอบรมการให้บริการแก่พนักงานจะส่งผลต่อผู้ที่มารับบริการเกิดความประทับใจและกลับมาใช้ซ้ำ.

สัมฤทธิ์ ทองสิมา (2553: 73) ศึกษาวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษ เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดท่าพูด ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะมีโบราณสถาน และสิ่งของมากมายหลายอย่างทั้งเป็นโบราณวัตถุ ที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายตลอดจนที่ร่วมสมัย

วิธีการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก มีการทำการตลาด สำรวจและมีการกำหนดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมาย และจัดกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจส่งเสริมให้สถานศึกษาเข้ามามีส่วนในการจัด ช่วยจัดกิจกรรม หรือจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกับโรงเรียนเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีต่างๆ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีกลยุทธ์ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของหรือเข้ามามีส่วนในการบริหารงาน ในหลากหลายลักษณะเช่น การเข้าชม เข้ามาทำกิจกรรม เข้ามาช่วยในการทำประชาสัมพันธ์ เป็นอาสาสมัครในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นแหล่งเสริมสร้างให้พิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต นอกจากนั้นสถาบันการศึกษายังมีส่วนร่วมได้หลายลักษณะ โดยเฉพาะเข้ามาช่วยให้ความรู้และความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์

การให้บริการ พิพิธภัณฑ์ควรเปิดทุกวัน โดยหมุนเวียนบุคลากรมาปฏิบัติงาน รองลงมาคือการให้มีวันหยุดบ้าง ส่วนค่าธรรมเนียมส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการเก็บค่าธรรมเนียม หรืออาจเก็บบ้างแต่เก็บตามความเหมาะสมของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง

การสร้างเครือข่าย ควรประสานงานเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ด้วยกัน หรือองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเข้าชม หรือการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม สร้างเครือข่ายทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศและต่างประเทศ โดยการสร้างเครือข่ายจะช่วยให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ และช่วยในการประชาสัมพันธ์

การประเมินผล ช่วยให้ทราบผลของการดำเนินกิจกรรมผลงานต่างๆและข้อปรับปรุงบกพร่องในการทำงานเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานต่อไป สิ่งที่ควรประเมินให้ครอบคลุมทุกเรื่องได้แก่ โครงสร้างการบริหาร การดำเนินงาน การจัดแสดง กิจกรรมการให้บริการ และผลการดำเนินงาน การประเมินประกอบด้วยกลุ่ม บุคลากรที่ให้บริการ ประชาชน ผู้เข้าชม และประชาชนในท้องถิ่น

ความต้องการที่ต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาล คือ มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต รณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานและประชาชนเรื่องพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต รณรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสม ให้การสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ของเอกชนที่มีทุนน้อย

สุจารีย์ จรัสด้วง (2552: บทคัดย่อ) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพฯ พบว่า รูปแบบในการดำเนินงานและการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ถึงแม่เบื้องต้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพกำหนดนโยบายโดยสำนักงานวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ทั้งหมดจัดได้รับการวางแผน และกำหนดนโยบาย แต่ภายหลังจากโอนภารกิจในการดำเนินงานให้สำนักงานเขต แต่ละเขตของแต่ละพื้นที่ปกครองเป็นผู้บริหารจัดการและกำหนดแผนในการดำเนินงาน การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ภายในพื้นที่พระนคร ได้แก่ เขตวังทองหลาง และเขตพญาไท ยังคมยึดรูปแบบและกรอบแนวทางการบริหารจัดการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว เป็นสำคัญ โดยขาดการวางแผนงานและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของตน ตลอดจนขาดการนำชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพฯ ฝั่งธนบุรี ได้แก่ เขตบางขุนเทียนและเขตบางกอกใหญ่ ที่มีการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามกรอบแนวทางการบริหารของสำนักงานวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว รวมทั้งการนำชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น การเป็นอาสาสมัครนำชม การบริจาคสิ่งของ การดำเนินและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนั้นจาการศึกษาปัจจัย ความสำเร็จในการดำเนินงานและบริหารจัดการ พบว่า ตลอดจนจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง และครอบคลุมโดยเฉพาะประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรู้สึกมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ด้านการวางแผนงาน พบว่า การวางแผนในการดำเนินงานและการบริหารจัดการที่ต่างกัน โดยมิติสภากรุงเทพมหานครคือ กำหนดให้พิพิธภัณฑ์การกำหนดให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครมีบทบาทหน้าที่ในการศึกษารวบรวมข้อมูล วัตถุ สิ่งของ และองค์ความรู้เกี่ยวข้องกีบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมองให้สำนักการวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อมาโอนภาระกิจการดำเนินงานให้สำนักงานเขตของแต่ละเขตพื้นที่

ปกครองเป็นผู้ดูแลและบริการจัดการ ซึ่งกำหนดให้พัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและบริหารจัดการด้านการให้บริการและประชาสัมพันธ์รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนั้นทำให้การวางแผนงานในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบที่สอดคล้องกัน การบริหารจัดการด้านงบประมาณ เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ได้รับการจัดสรรด้วยรัฐบาลด้านการท่องเที่ยวและกีฬา โดยสำนักงานเขตพื้นที่เป็นผู้จัดทำคำขอและตั้งงบประมาณให้สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวเป็นผู้พิจารณาในการจัดสรรงบประมาณการบริหารจัดการดังนั้นทำให้พิพิธภัณฑ์กรุงเทพไม่ประสบปัญหาเรื่องงบ ซึ่งมีความแตกต่างจาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยทั่วไปซึ่งประสบปัญหาเรื่องงบประมาณ แต่ก็หารายได้จากแหล่งอื่นในการหาแหล่งทุนสนับสนุนแต่ก็ประสบปัญหาเรื่องการเบิกจ่ายเงินเดือนของอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์อาจล่าช้าบ้างเนื่องจากเป็นระบบราชการ

การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ มีการบริหารจัดการในรูปแบบที่แตกต่างกันคือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเขตฝั่งพระนครจะมีการดำเนินงานตามแบบของกรุงเทพมหานคร ตามกรอบงานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจาเขตพื้นที่ฝังธนบุรีมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของตนเอง เช่นการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานประเพณี

มาฆวดี บุญสมบัติ (2552: 84-90) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เรือเอกพระเจ้าวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมพระยาเขตอุดมศักดิ์ ผลการวิจัยพบว่า พบว่า เห็นควรปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ในหลายด้าน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์การจัดแสดงสิ่งของต่างๆ และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเป็นสื่อนำเสนอ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชม ซึ่งการประชาสัมพันธ์จะมีผลต่อจำนวนผู้เข้าชมและช่วยดึงดูดความสนใจ การปรับภูมิทัศน์โดยรอบนอกจากนั้นยังให้ความสำคัญต่อการจัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑ์ การมีส่วนร่วม หรือแหล่งทุนจากหน่วยงานอื่นนอกจากนั้นยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้สนใจ โดยการจัดแสดงควรจัดนิทรรศการและกิจกรรมสำคัญของพระองค์ท่าน ควรมีการจัดสิ่งของเครื่องใช้ของพระองค์ท่านภายในอาคาร และเป็นสื่อการเรียนรู้ ควรมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในแผนปฏิบัติราชการ เพื่อสร้างบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ในงานพิพิธภัณฑ์โดยส่งไปศึกษา ค้นคว้า รับผิดชอบโดยตรง และควรกำหนดให้เป็นเรื่องการจัดการความรู้ ให้หน่วยงานเกิดการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่น นอกจากนั้นการจัดแสดงควรมีนิทรรศการพิเศษ คือ นิทรรศการชั่วคราวสำหรับประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้มีความรู้เรื่องต่างๆ เฉพาะเรื่องเพื่อให้ประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์เป็นประจำไม่ใช่เข้าเพียงครั้งเดียวแล้วไม่เข้าชมอีกต่อไป ควรมีการปรับปรุงการจัดแสดงทั้งในด้านรูปแบการจัดแสดง เช่นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่การใช้วัตถุประกอบการจัดแสดง ในด้านสื่อการจัดแสดง โดยจากการรวบรวมบริจาค หรือขอยืมจัดแสดง

และการจัดกิจกรรมพิเศษการบรรยายและการปาฐกถาทางวิชาการ ที่มีประชาชนมีพื้นฐานความรู้ หรือกลุ่มนักวิชาการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่เพื่อการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาแก่ผู้เข้าชม คือการจัดชมรม เป็นการจัดกิจกรรมของทางชมรม เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ การจัดทัศนศึกษาพื้นที่ต่างๆ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ควรรับบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

สุมาลี สังข์ศรีและคณะ.(2548) การวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑ์ แนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัย พบว่า จุดมุ่งหมายและนโยบาย เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญาศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการธำรงไว้ซึ่งเป็นมรดกและเอกลักษณ์ของชาติเป็นแหล่งถ่ายทอดและแหล่งรวบรวมศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเฉพาะทาง เป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ที่ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ ควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงกับงาน มีจิตใจพร้อมให้บริการเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี เป็นนักประชาสัมพันธ์ และมีจำนวนพอเพียงกับงานที่รับผิดชอบ ควรมีการพัฒนาบุคลากรและการส่งเสริมให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ บุคลากรต้องเป็นผู้ มีความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติมีความเชี่ยวชาญ มีใจรักด้านศิลปวัฒนธรรม หรืองานที่จัดแสดงโดยจิตวิญญาณ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจให้บริการ พร้อมปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เป็นนักสื่อสารและนักถ่ายทอดที่ดี บุคลากรต้องมีจำนวนที่เพียงพอกับงานแต่ละด้าน เช่น บุคลากรด้านนำชม ด้านภัณฑารักษ์ และนอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมควรจัดมีความหลากหลาย อยู่ในขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละแห่ง ควรวิเคราะห์หาจุดเด่นของตน ควรจัดกิจกรรมหลัก กิจกรรมเสริม จัดกิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่ม กิจกรรมที่จัดควรมีชีวิตชีวา น่าสนใจ จัดกิจกรรมนอกสถานที่ จัดทำสื่อต่างๆ เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน พิพิธภัณฑ์ควรมีทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริม กิจกรรมหลักควรเป็นกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่น่าสนใจ เป็นแรงจูงใจกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นควรจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ยังไม่ที่รู้จักของประชาชนอย่างกว้างขวางประชาชนบางกลุ่มไม่รู้จักว่าให้ความรู้แก่เขาบ้าง นอกจากนั้นยังพบว่าการปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติในหมู่เยาวชนยังน้อย เยาวชนได้ให้ความสนใจน้อยควรมีการรณรงค์ให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักพิพิธภัณฑ์ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียง

งานวิจัยต่างประเทศ

Nadezhda Dimitrova Savova. 2009 ได้วิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแบบเปิด ในเมืองริโอเดอจาเนโรลสลัมที่เก่าแก่ที่สุด ของ เทศบาลได้ พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแบบเปิดเพื่อการเฉลิมฉลอง เพื่อเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับโครงสร้างการพัฒนาขนาดใหญ่ ในแผนกำหนดการของบราซิล นโยบายทางวัฒนธรรมที่จะปฏิบัติตามข้อแนะนำของยูเนสโก ในการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมที่หาได้หาชมได้ยากในท้องถิ่นทั่วโลก วิธีการแปลความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรับเปลี่ยนยกระดับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้กับเทศบาลหรือรัฐและยูเนสโก พบว่า นโยบายวิธีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และมองถึงวิธีการเชื่อมต่อระหว่างการท่องเที่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูทางวัฒนธรรม การพัฒนาตามแนวคิดของ kinaesthetics แยกออกระหว่างจินตนาการออกจากกฎหมายที่จะทำให้สภาพแวดล้อมอย่างมีคุณภาพสามารถขยับเคลื่อนได้มีชีวิตชีวาสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เข้าชมเดินได้รอบ รวมถึงการถ่ายภาพ

foze Hudales. (2006) ได้วิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในใจของชุมชนคือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการกำหนดบาทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนไปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อวิกฤตของสถาบันพิพิธภัณฑ์กลายเป็นข้อเท็จจริง เมื่อพิพิธภัณฑ์ส่วนมากมักจะเป็นวัตถุจัดแสดงที่เป็น วัตถุโบราณ หรือ ฟอสซิล ที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว พบว่า พิพิธภัณฑ์สโลวาเนีย ในทศวรรษที่ผ่านมา กฎสังคมนิยมและหลังสังคมนิยม ได้ผ่านการพัฒนาในแนวเดียวกัน ครั้งแรกโดยการสร้างแรงจูงใจให้เปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในพิพิธภัณฑ์ และวิธีการที่แตกต่างจากวิธีการแต่ก่อนเมื่อหลังจากปี 1980 ส่วนใหญ่ประเทศในระดับภูมิภาค พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่พยายามสำหรับการเปลี่ยนแปลงมาจากชาติพันธวิทยา โดยเล่าประสบการณ์ ในประสบการณ์โครงการสามพิพิธภัณฑ์ในปี 1993, 2000,2006 เกี่ยวกับวัตถุพิพิธภัณฑ์กับการแก้ไขปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับวิกฤตพิพิธภัณฑ์

Sherene Suchy. (2006) ศึกษาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ที่ต่อสู้กับคุณค่าทางอารมณ์และการเป็นชุมชน ได้นำเสนอต่อการประชุมพิพิธภัณฑ์นานาชาติในปี 2005 ประเทศออสเตเรีย ในรูปแบบของการต่อสู่ทางอารมณ์นำไปสู่การขยายผลต่อการประชุมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ICOM 2006 ในการประชุมที่ไต้หวัน ซึ่งทำงานร่วมกับ 3 พิพิธภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกันมากในสหรัฐอเมริกาในเรื่องของขนาดพิพิธภัณฑ์,ประเภทพิพิธภัณฑ์, พันธกิจ,และวิธีการ, อ่านและเขียนด้วยชื่นชอบเรียนรู้จากความจากกรณีศึกษาวิธีการที่พิพิธภัณฑ์เข้าถึงผู้ชมด้วยการพัฒนาใช้คุณค่าทางอารมณ์ที่จะได้รับจากวัฒนธรรม การรับรู้ที่มีคุณค่าทางอารมณ์ สิ่งผลให้มีอิทธิผลต่อวิธีการที่ ครอบครัว ตัดสินใจที่จะเสียเวลา เสียเงิน และการบริจาคเงินเข้าพิพิธภัณฑ์ การบริการใช้คุณค่าอารมณ์ในการสร้าง ฐานลูกค่าให้มีความแข็งแกร่งเป็นการลงทุนทางเศรษฐกิจในระยะยาว การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การรักษาความ

ไว้วางใจในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการสร้างคุณค่าทางอารมณ์ เพื่อรักษาให้พิพิธภัณฑ์เป็นที่อยู่ในใจของชุมชน

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งในแต่ละระยะการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินเป็นขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการสร้างเครื่องมือที่ในการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดี
ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ผู้วิจัยการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในระยะนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น2 ขั้นตอน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย

1.1 ขั้นตอนศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

1.2 ขั้นตอนหาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1.1 ขั้นตอนศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

ประชากร

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่บริหารจัดการโดยชุมชนในประเทศไทยมีจำนวน77แห่งทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นประเภทพิพิธภัณฑ์ตามการบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่บริหารจัดการโดยชุมชนในประเทศไทย สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2559
(http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/museum_current_report_status.php

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 22 แห่ง และ ผู้เข้าชมจำนวน 52 คนผู้วิจัยส่งแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามและได้กลับคืนมาเพียง 22 แห่ง ซึ่งพยายามติดตามหลายครั้ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

- ผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ จำนวน 22 แห่ง
- ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 52 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ สำหรับสอบถามผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ และ สำหรับสอบถามผู้เคยเข้าชม

1. เครื่องมือแบบสอบถาม สร้างจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาตั้งเป็นข้อคำถามถึงสภาพ ปัญหา และความต้องการในการแก้ไขปัญหาโดยใช้แบบสอบถามคำถามปลายเปิดและปลายปิดระดับจำนวน 2 ฉบับซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญหาความสอดคล้อง

- แบบสอบถามฉบับ ที่ 1 สอบถามผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
- แบบสอบถามฉบับ ที่ 2ถามผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม ด้วยการหาความสอดคล้องIOC ก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามในการวิจัยขั้นนี้ใช้แบบสอบถาม2ฉบับได้แก่โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวนจำนวน 2 ท่าน โดยมีประสบการณ์การทำงานด้านพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 3ปีหรือเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้อง

2) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจำนวน 2 ท่าน โดยมีประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาตลอดชีวิตไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ เป็นที่ยอมรับในด้านการศึกษาตลอดชีวิต

3) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และตอบกลับ โดยส่งแบบสอบถาม 2ฉบับได้แก่ ฉบับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ 1 ชุด 22 พิพิธภัณฑ์ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 22 พิพิธภัณฑ์ที่ตอบกลับแบบสอบถาม และฉบับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ 2 ชุด ถามกลุ่มตัวอย่าง 26 แห่งกระจายทั่วประเทศจำนวน 52 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

พิพิธภัณฑ์จำนวน 22 แห่ง และผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 52 คนข้อมูลที่เก็บได้เกี่ยวกับได้รับมาจากการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ซึ่งตอบกลับแบบสอบถามจำนวน 22 พิพิธภัณฑ์ ด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน(Median)โดยสอบถามจากสอบถามฉบับที่ 1 สอบถามผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและฉบับที่ 2 สอบถามประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าใช้บริการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาในระยะต่อไป

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นBest Practices หาองค์ประกอบการบริหารจัดการ

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีทำการเปรียบเทียบ การวัดเปรียบเทียบค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีBest Practicesวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติโดยเป็น การดำเนินงานให้องค์กรที่จะดำเนินไปให้ถึงเป้าหมายแล้วจึงศึกษาเปรียบเทียบและนำมาประยุกต์เพื่อทำให้องค์กรดีขึ้น เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติของผู้อื่นที่เป็นระบบและมีวัตถุประสงค์เพื่อนำวิธีการกระทำวิธีปฏิบัติเป็นเลิศเรียนรู้ให้เหมาะสมกับองค์กรเพื่อหาองค์ประกอบในลักษณะ BSC(Balanced Scorecard) ในองค์ประกอบ 4 ด้านจากการศึกษาเอกสารตามแนวทางที่ศึกษาจากเอกสารโครงร่างรูปแบบการบริหารจัดการตามเอกสารในบทที่ 2และผลจากระยะที่ 1เป็นกรอบในการสนทนากลุ่ม

1) การบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างและแผนงาน
2) การบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม
3) การบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร
4) การบริหารจัดการ ด้านการบริการ

กลุ่มตัวอย่าง

โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 แห่ง ประกับข้อมูลในการเก็บแบบสอบถามจาการลงภาคสนามโดยเห็นแนวปฏิบัติที่ดี เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

1) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนที่เปิดดำเนินงานต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 3ปีหรือ
2) ได้รับการยอมรับเป็นที่ประจักษ์ หรือ ได้รับรางวัลต่างๆหรือ
3) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการกล่าวถึงหรือแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
4) ที่มีความโดดเด่นในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้วยวาทกรรมมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มต้นด้วยการทำพิพิธภัณฑ์ด้วยความรักและหวงแหน ความภาคภูมิใจในการสร้างพิพิธภัณฑ์เกิดความร่วมมือของคนในท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วม ในสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของตนคุณค่าที่แสดงถึงตัวตนของคนในท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒธรรมที่จะถ่ายทอดให้กับลูกหลาน ที่ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตภูมิปัญญา ประสบการณ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักตัวตนภูมิใจในท้องถิ่นตนและรู้จักประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นโดยกลุ่มตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแบ่งตามการบริหารงานและแบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาคๆ ละ1 แห่ง เป็นตัวแทนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน

โดยมีผู้ให้ข้อมูล และร่วมเสวนา ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ ผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ และคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์
2. ผู้นำท้องถิ่นชุมชน
3. สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นชุมชน
4. ปราชญ์ชาวบ้าน และเยาวชน

ครั้งที่ 1 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสน จ.นครสวรรค์ จำนวนผู้ร่วมเสวนา 19 ท่าน

ครั้งที่ 2 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว จ.กาญจนบุรีจำนวนผู้ร่วมเสวนา9 ท่าน

ครั้งที่ 3 พิพิธภัณฑ์ระโนด จ.สงขลาจำนวนผู้ร่วมเสวนา 13 ท่าน

ครั้งที่ 4 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย จ.ขอนแก่นจำนวนผู้ร่วมเสวนา 10 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่ม แนวทางในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างเครื่องมือที่ใช้คือประเด็นในการสนทนากลุ่ม ตามกรอบที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบทั้ง 4 มิติโดยมีประเด็นคำถามแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างไรให้ประสบความสำเร็จในแต่ละมิติตามข้อมูลปัญหาจากแบบสอบถามในระยะที่ 1 โดยสอบถามแนวทางการบริหารจัดการอย่างไร ให้ประสบความสำเร็จประเด็นคำถามในแต่ละด้าน

1) มิติการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างและแผนงาน
2) มิติการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม
3) มิติการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร
4) มิติการบริหารจัดการ ด้านการบริการ

ลงภาคสนามจัดการสนทนากลุ่ม พร้อมด้วยเครื่องบันทึกเสียง ทำการสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายภาพสังเกตสภาพจริงของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน ทำการสังเคราะห์

2. การเทียบเทียง แนวปฏิบัติที่ดี แล้วจึงศึกษาเปรียบเทียบเคียบและเพื่อนำวิธีการกระทำปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศเรียนรู้ให้เหมาะกับองค์กร โดยใช้กรอบ Balanced Scorecard (BSC) ระบบการควบคุมการบริหารจัดการแบบองค์รวม(Comprehensive Mangement Control System) ซึ่งประกอบด้วยการทำให้เกิดความสมดุล(Balances) การวัดด้านการปฏิบัติ(Operational Measures)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ซึ่งผู้วิจัยเลือกสนทนากลุ่ม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวน 4 แห่ง โดยออกหนังสือเชิญตัวแทนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่สามารถสะดวกให้การสนทนากลุ่ม ในแนวปฏิบัติที่ดีของพิพิธภัณฑ์ ประสานงานก่อนวันลงเก็บข้อมูล และ ลงภาคสนามและสังเกตสภาพการบริหารจัดการจากสภาพจริง ในพื้นที่ การสนทนา ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ จำนวน 4 แห่ง ทั่วประเทศ

ครั้งที่ 1พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว จ.กาญจนบุรี

วันที่ 21 ธันวาคม 2559 จำนวนผู้ร่วมสนทนากลุ่ม9 ท่าน

ครั้งที่ 2พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสน จ.นครสวรรค์

วันที่ 22 ธันวาคม 2559 จำนวนผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 19 ท่าน

ครั้งที่ 3พิพิธภัณฑ์ระโนด จ.สงขลา

วันที่ 12 พฤษภาคม 2560 จำนวนผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 13 ท่าน

ครั้งที่ 4 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย จ.ขอนแก่น

วันที่ 17 พฤษภาคม 2560 จำนวนผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 10 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 4 แห่ง การวัดเปรียบเทียบ(Benchmarking)ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด(Best Practices) ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในแต่ละองค์ประกอบเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดี และหาองค์ประกอบแต่ละด้าน โดยแบ่งเป็น 1) การบริหารจัดการ ด้านการเงิน 2) การบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม3) การบริหารจัดการ ด้านการจัดการทรัพยากร4) การบริหารจัดการ ด้านการบริการผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นยืนยันองค์ประกอบในการร่างรูปแบบในระยะถัดไป

ระยะที่ 2 การจัดทำและพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน

ในระยะนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากระยะที่ 1 ซึ่งจะได้ข้อมูลปัญหาและอุปสรรครวมทั้งจากการเปรียบเทียบตัวอย่างที่ดีBenchmarking จะได้การยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ ซึ่งจะดำเนินการสร้างรูปแบบ และจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการและการจัดการแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน ในระยะที่ 2 ต่อไป ในระยะนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนจัดทำและสร้างรูปแบบการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน

2.1 ขั้นตอนการจัดทำและสร้างรูปแบบการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

จัดประชุมเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบตามองค์ประกอบแบ่งเป็นใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) William E. Smith; &Turid Sato) คือการประชุมที่มีวิธีการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประชุมระดมสมองพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ (ชอบ เข็มกลัด และโกวิทย์ พวงงาม. 2547: 54-58)

AIC เป็นตัวแทนของผู้ปฏิบัติ (บุคคล องค์กร หรือชุมชน) เป็นพลังที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อม ที่สร้างความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและผู้ปฏิบัติที่นำมาใช้ในการประชุมปฏิบัติการโดยการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สู่กระบวนการวางแผนแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ในกระบวนการความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ กลุ่มคน และองค์กรในสังคมโดยแบ่งสนามพลังออกเป็น 3ระดับ

1) ขอบเขตการควบคุม (Control Power File) ซึ่งเป็นสนามพลังที่ตัวเรา (The self) สามารถควบคุมและจัดการได้ เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง

2) ขอบเขตพลังกระทบ (Influence Power File)เป็นการส่ง พลังที่กะทบไปยัง ผู้อื่น (Other) โดยที่ผู้อื่น จะไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของตัวเรา พร้อมกับส่งพลังผลกระทบให้แก่ตัวเราได้เช่นกัน

3) ขอบเขตพลังเข้าใจ (Apperciation Power File) เป็นการที่ตัวเรา (on the self) โดยสร้างความเข้าใจ Apperciation เกี่ยวกับ องค์รวม (The Whole) ซึ่งใหญ่กว่าตัวเรา ซึ่งไม่สามารถ ควบคุม (Controt) แม้แต่ผลกระทบได้ (Influence)

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน กลุ่มผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ในชุมชนเดียวกันกลุ่มของคนในท้องถิ่นชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์ กลุ่มสถานศึกษาโดยรอบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างดุลยภาพในขณะที่ทัศนะของบุคคลภายใน (Insider) และบุคคลภายนอก

(Outsider)ในกลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ทรงอิทธิผล และกลุ่มของผู้ที่ได้รับการยอมรับ ในการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมถึงนักวิชาการที่สนใจในเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการจัดการแหล่งเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิต

กลุ่มตัวอย่าง

โดยเลือกจากข้อมูลในระยะที่ 1 ประกอบการเลือกแบบเจาะจง ที่มีการบริหารจัดการที่ดี ครบ 4 ด้าน 16 พิพิธภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 64 ท่าน โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 ภาคๆ ละ 4แห่ง รวมทั้งสิ้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เข้าร่วมใน กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) จำนวน 16แห่งทั่วประเทศ ประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์

โดยแบ่งเป็น ภูมิภาคภาคละ 4 แห่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น ภาคเหนือจำนวน 4แห่ง, ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง, และภาคใต้ จำนวน4 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 แห่งโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลดังนี

การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเลือกจาก

1) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้าน ชาติพันธุ์/วิถีชีวิต/ภูมิปัญญา ไม่น้อยกว่า 3ปี

2) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้าน ชาติพันธุ์/โบราณคดี/ประวัติศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 3ปี

3) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน

4) เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนที่มีการบริหารที่ดีครบทั้ง 4 ด้าน

โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละภาค โดยแบ่งเป็นดังนี้ ภาคเหนือ,ภาคกลาง,ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,ภาคใต้

ในแต่ละภูมิภาคประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น จำนวน 4 ท่าน
- ผู้แทนด้านวัฒนธรรมหรือสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน
- ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน จำนวน 4 ท่าน
- ผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 4 ท่าน

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลในระยะที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลในการทำ A-I-C	ภูมิภาค				รวม
	เหนือ	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	
1. ผู้นำชุมชนและคนในท้องถิ่น	4	4	4	4	16 แห่ง
2. งานวัฒนธรรมจังหวัดในหรือหน่วยงานราชการ	4	4	4	4	16แห่ง
3. สถาบันการศึกษา	4	4	4	4	16ท่าน
4. กลุ่มผู้บริหารพิพิธภัณฑ์	4	4	4	4	16 ท่าน
รวม	16ท่าน	16ท่าน	16 ท่าน	16ท่าน	64 ท่าน

จากตาราง 1 แสดงผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางในแต่ละภาค โดยเชิงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและทำหนังสือเชิงเข่าร่วมประชุมและแบบตอบรับเข้าร่วมปะชุมเชิงปฏิบัติการตามวันและเวลาในการนัดหมาย

1. ครั้งที่ 1 ภาคเหนือ ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง“การพัฒนารูปแบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”
   ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2560 เวลา 08.30 – 16.30 น.
   ณ ทีคการ์เด้นท์สปา รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย
2. ครั้งที่ 2ภาคกลาง ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง“การพัฒนารูปแบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”
   ในวันที่ 16 มิถุนายน 2560
   ณ โรงแรม เอส สวิส จังหวัดราชบุรี
3. ครั้งที่ 3ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง“การพัฒนารูปแบบบริหารจัดการ
   พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
   ในวันที่ 18 มิถุนายน 2560
   ณ โรงแรม พลูแมน ขอนแก่น ราชา ออคิด

4. ครั้งที่ 4 ภาคใต้ ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในวันที่ 22 มิถุนายน 2560
ณ พิพิธภัณฑ์ขุนละหาร จังหวัดนราธิวาส

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการในกระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) (William E. Smith; & Turid Sato) คือการประชุมที่มีวิธีการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประชุมระดมสมองพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเขียนแผนกิจกรรม

ขั้นการยอมรับชื่นชม (Appreciation) ขั้นนี้ผู้วิจัยเชิญผู้มีประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดีมาให้แนวทางยอมรับคนอื่น สร้างการรับรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้อื่น ผ่านข้อมูลเข้าใจคนอื่น ใช้หลักการประชาธิปไตย เปิดโอกาศให้ทุกคนมีส่วนร่วม อย่างเท่าเทียมด้วยการพูด การเขียน โดยใช้การสื่อสารและการแสดงออกทางความคิด อย่างเสรีให้ทุกคนเกิดความเข้าใจในทัศนคติเจตคติ สร้างบรรยากาศเป็นมิตร เพื่อให้ทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีกรอบ โดยเป็นกลุ่มผู้แทนและกลุ่มผลประโยชน์ โดยให้ทุกคนมีส่วนในการสร้างพลังร่วม โดยใช้เหตุผลที่จะนำทุกคนไปสู่เป้าหมาย โดยให้เห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และมองเป้าหมายในอนาคต ให้อยากเดินไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ให้ทุกคนมีเหตุผลและรู้สึกอยากจะแสดงออกและรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากผู้อื่น รู้สึกดี รู้สึกมีพลัง ยอมรับ รับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น รู้สึกทุกคนมีพลังร่วมสร้างวิสัยทัศน์ร่วม อนาคตที่ทุกคนร่วมกันฝัน โดยไม่คำนึงถึงกรอบ เดิมๆแนวคิดเดิมๆ

ขั้นของผลกระทบ (Influence) ประชุมกลุ่มย่อยขั้นที่แสดงความคิดของแต่ละคนออกมาใช้ความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละคนได้แสดงออกมา ในการกำหนดวิธีการต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย หรือวิสัยทัศน์ เป็นการระดมความคิด เกิดกระบวนการคิดร่วมกันในการแก้ไขปัญหา หรือการนำพาไปสู้เป้าหมายอย่างเท่าเทียมและมีส่วนร่วมร่วมกัน ในแต่ละคนจะช่วยกันให้เกิดกิจกรรม โดยกิจกรรมทั้งหมดจะถูกแยก และหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ในการวิเคราะห์และพิจารณาร่วมกัน และเลือกในสิ่งที่สำคัญเหมาะสมเร่งด่วน เปิดโอกาสให้เสนอแนะ โดยใช้เหตุผลในการต่อรองกับ กับของความเป็นจริง และเหตุผลที่สามารถเป็นไปได้ ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ วิธีการ กลยุทธ์ ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย คัดเลือกและนำเสนอเพื่อให้เกิดการยอมรับมากที่สุด และจัดลำดับความสำคัญ

ขั้นของการควบคุม (Control) การนำเสนอแต่ละกลุ่มและแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเป็นการควบคุมโดยมีการวางแผนในการดำเนินการโดยกำหนดผู้รับผิดชอบในกิจกรรมเพื่อให้มีการตรวจสอบ ควบคุม ประเมิน โดยรายละเอียดกิจกรรมโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย ค่าใช้จ่ายงบประมาณ แล้วท้องถิ่นจะได้อะไร เกิดจากการยอมรับและข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย ควบคุมให้เกิดการกระทำไปสู่การปฏิบัติ

การเก็บการรวบรวมข้อมูล

จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้ข้อมูลประกอบด้วยดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวปฏิบัติในการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วย กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) โดยในแต่ละภูมิภาค จำนวน 4 ครั้ง โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมประชุมโดยเดินทางมาเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ตัวอย่าง กำหนดการในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

กำหนดการ
ประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง“การพัฒนารูปแบบบริหารจัดการ
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”
ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2560 เวลา 08.30 – 16.30 น.
ณ ทีคการ์เด้นท์สปา รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย

08.30 – 09.00น.	ลงทะเบียนรับเอกสาร
09.00 - 10.00 น.	●วิทยากรบรรยาย เรื่อง มาตรฐานในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ภัณฑ์ โดย ผู้อำนวยการ จารุณี อินเฉดฉาย สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก กรมศิลปากร
10.00 – 11.00 น.	●วิทยากรบรรยาย เรื่อง “แนวทางการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ” ใน 4 ด้าน - การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน - การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน - การบริหารจัดการด้านทรัพยากร - การบริหารจัดการด้านการบริการ โดยครูนารัตน์ ทองแท้ คณะกรรมการพิพิธภัณฑ์จันเสน จ. นครสวรรค์

11.00 – 12.00 น. ●ประชุมกลุ่มย่อย เขียนแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
กำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ประชุมกลุ่มย่อย โดย ในระดมสมอง คิดนอกกรอบในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ จากแนวปฏิบัติที่ดี ที่เป็นตัวอย่าง โดยแต่ละกลุ่มย่อย

12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00 – 14.00 น. ประชุมกลุ่มย่อย เขียนแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

14.00 – 15.30 น. นำเสนอแผนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

15.30 – 16.30 น. สรุปข้อแสนอแนะ และหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ในการประเมินรูปแบบนี้ผู้วิจัยประเมินรูปแบบ สอบถามเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ใช้การตรวจสอบและประเมินรูปแบบโดยใช้แบบประเมิน ยืนยันรูปแบบ และการประเมินความเป็นไปได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ที่เชี่ยวชาญในด้านการศึกษาตลอดชีวิต การบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับทางด้านต่างๆซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 ดังนี้

1) เป็นผู้เชี่ยวชาญและทำงานในด้าน
การศึกษาตลอดชีวิต, การบริหารและจัดการแหล่งเรียนรู้, พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า5ปี
2) เป็นผู้ได้รับการยอมรับทางสังคม หรือได้รับรางวัลในด้าน
การศึกษาตลอดชีวิต,การบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้, พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น,

ตาราง 2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบ

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ	จำนวน
1)	ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การศึกษาตลอดชีวิต	3 ท่าน
2)	ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	3 ท่าน
3)	ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้	3ท่าน
	รวม	9ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสนทนากลุ่ม

2. แบบรับรองรูปแบบประเมินrating scale 5 ระดับ ที่ใช้ในการวิจัยการความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับรองรูปแบบการวิจัย แบ่งออกเป็น 3ตอน

ตอน 1. ประเมินมิติรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ 4 มิติ

ตอน 2. ประเมินองค์ประกอบในแต่ละมิติ

ตอน 3. แบบยืนยันรับรองความเป็นไปได้ในรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ประเมินรูปแบบ การรับรองรูปแบบการวิจัย โดยการให้ ใช้น้ำหนักในการประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งทุกข้อจะต้องมีคะแนนในระดับที่มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ที่ทำให้องค์ประกอบนั้นสามารถนำมาใช้ได้จริง

การเก็บการรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่านโดย ในการเชิญประชุมเพื่อสนทนา และใช้แบบประเมินในการประเมินรูปแบบ 5 ระดับ กลุ่ม ณ ห้องประชุมอาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลดังนี้

ตาราง 3 สรุปการเก็บข้อมูลขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

ระยะ	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ข้อมูลที่ได้และการนำไปใช้
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวปฏิบัติที่ดี	ขั้นตอนที่ 1.1 ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหา 1.ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือ ผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	แบบสอบถามฉบับที่ 1	สภาพปัญหาและความต้องการ
	3.ประชาชนทั่วไปที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	แบบสอบถามฉบับที่ 2	
	ขั้นตอนที่ 1.2. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีBest Practices(BSC) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน จำนวน 4 กระจายแห่งทั่วประเทศ	จัดการสนทนากลุ่ม จำนวน ผู้ให้ข้อมูล ภูมิภาคละ 1 แห่ง รวม4 แห่ง	องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีและแนวทางการบริหารจัดการในการสร้างรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการ
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	ขั้นตอน การพัฒนารูปแบบ ภูมิภาคละ 4 แห่ง 4 ภาค รวมทั้งหมด 16แห่ง	ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม A-I-C (appreciation-influence-control) จำนวน ผู้ให้ข้อมูล 64ท่าน	พัฒนากิจกรรมและรูปแบบในการดำเนินงานบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบและนำเสนอรูปแบบในการสัมมนา	การประเมินรูปแบบบริหารจัดการ ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาตลอดชีวิต3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 3 ท่าน	ทำการสนทนากลุ่มและใช้ แบบรับรองรูปแบบ rating scale 5 ระดับ จำนวนผู้เชียวชาญประเมิน9ท่าน	รับรองรูปแบบและประเมินรูปแบบการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในความเป็นไปได้

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วยดังนี้

4.1 ระยะที่ 1ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4.2 ระยะที่ 2ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3 ระยะที่ 3ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1 ระยะที่ 1 ผลของการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากผู้ที่เคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

เพื่อศึกษาสภาพของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องแนวทางปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ในการร่างรูปแบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนในการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ประชากร

ประชากรเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่บริหารจัดการโดยชุมชนในประเทศไทยมีจำนวน 77แห่งทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นประเภทพิพิธภัณฑ์ตามการบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่บริหารจัดการโดยชุมชนในประเทศไทย (สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2559 ;http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/museum_current_report_status.php.)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 22 แห่ง และผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์แบบเจาะจง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

- ผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ จำนวน 22 แห่ง
- ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 52 คน

เครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับได้แก่

ฉบับที่ 1 ใช้สอบถามผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และ

ฉบับที่ 2 ใช้สอบถามผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์

เครื่องมือผ่านผู้เชี่ยวชาญในการหาคุณภาพของเครื่องมือในแบบสอบถาม IOC

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ โดยแบ่งเป็นสอบถามผู้บริหารจำนวน 1 ชุด และผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ จำนวน 2 ชุดส่งไปรษณีย์ตามที่อยู่ฐานข้อมูลศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธรฯ และได้การตอบกลับแบบสอบถามมา 22 แห่ง ข้อมูลใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 22 พิพิธภัณฑ์

ผู้ตอบกลับแบบสอบถามชุดที่ 1 ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วย

<u>พิพิธภัณฑ์ภาคเหนือ</u>

1.พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแม่ฮ่องสอน, 2.พิพิธภัณฑ์ไทยม้งบ้านห้วยน้ำไซใต้, 3.พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานภูพยัคฆ์ 4.พิพิธภัณฑ์ลาหู่, 5.พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านชาวเขา, 6.ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน 7.พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง, 8.พิพิธภัณฑ์เครือข่ายต้นทะเล(บ้านกุยต๊ะ), 9.พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ภาพเขียนสีโบราณ

<u>พิพิธภัณฑ์ภาคกลาง</u>

1.พิพิธภัณฑ์สามชุกตลาดร้อยปี, 2.พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร, 3.พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน4.พิพิธภัณฑ์ศูนย์ตุ๊กตาชาววัง, 5.พิพิธภัณฑ์แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งตะขบ, 6.พิพิธภัณฑ์แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว, 7.พิพิธภัณฑ์โบราณคดีบ้านวังหาด, 8.พิพิธภัณฑ์ชาติภูมิสถาน ป.อ.ปยุตโต

<u>พิพิธภัณฑ์ภาคใต้</u>

1.พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตำบลตะโล๊ะหะลอ, 2.พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมมอแกนบ้านทุ่งหว้า (ชาวเล)

<u>พิพิธภัณฑ์ภาคอีสาน</u>

1.พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโฮงประวัติศาสตร์ยโสธร, 2.พิพิธภัณฑ์อาคารเก็บใบเสมาบ้านกุดโง้ง, 3.พิพิธภัณฑ์บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ

4.1.1.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ตาราง 4 ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามฉบับที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิภาคสำหรับผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (N = 22)

	ข้อมูลคุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	14	63.64
	หญิง	8	36.36
รวม		22	100
อายุ	36-45	4	18.19
	46-55	3	13.64
	56-65	10	45.45
	66-75	5	22.73
รวม		22	100
ภาค	เหนือ	9	40.91
	กลาง	8	13.64
	อีสาน	3	36.36
	ใต้	2	9.09
รวม		22	100

จากตารางที่4พบว่า จำแนกตามเพศสำหรับผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นเพศชายส่วนมาก ร้อยละ 63.34 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 36.36 นอกจากนั้นหาก และมีช่วงอายุ ส่วนมากมีอายุ อยู่ระหว่าง 56 – 65 ปี ร้อยละ 45.45รองลงมาอายุระหว่าง 66 – 75 ปี ร้อยละ 22.73 และอายุระหว่าง 46 – 55มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 13.64 และช่วงอายุอื่น ๆ ตามลำดับนอกจากนั้นจำแนกตามภูมิภาคสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์และผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 40.91 รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 36.36 ภาคกลาง ร้อยละ 13.64 และภาคใต้ ร้อยละ 09.09

ตาราง 5 ข้อมูลอายุการทำงาน และระดับการศึกษาของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์

	อายุการทำงาน				ระดับการศึกษา		
	1-3	4-6	7-10	>10	<ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	>ปริญญาตรี
จำนวน	6	4	5	2	9	10	3
ร้อยละ	27.27	18.18	22.73	9.09	40.91	45.45	13.64

จากตารางที่5พบว่าจำแนกตามอายุการทำงานสำหรับผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนมากมีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี ร้อยละ 27.27 รองลงมาอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 7 – 10 ปี ร้อยละ 22.73 และช่วงอายุการทำงานอื่น ๆ ตามลำดับ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาสำหรับผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ45.45รองลงมาจบการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 40.91 และจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 13.64

4.1.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพของพิพิธภัณฑ์ ของความคิดเห็นจากผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ตาราง 6 ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สภาพโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ท่านมี โครงสร้างการบริหารบุคลากรในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	2.59	0.67	ปานกลาง
2. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ระยะยาว	2.45	0.80	น้อย
3. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ระยะสั้น	2.52	0.81	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	1.86	0.94	น้อย
5. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านการจัดแสดงนิทรรศการ	2.52	0.60	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

สภาพโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
6. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร	2.32	0.84	น้อย
7. พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์	2.71	0.64	ปานกลาง
8. พิพิธภัณฑ์ท่านมี ฝ่ายต่างๆในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	2.27	0.83	น้อย
9. พิพิธภัณฑ์ท่านมี เป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	2.73	0.63	ปานกลาง
10. พิพิธภัณฑ์ท่านมี การกำหนดพันธกิจของพิพิธภัณฑ์	2.24	0.94	น้อย
11. พิพิธภัณฑ์ท่านมี การกำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	2.27	0.88	น้อย
12. พิพิธภัณฑ์ท่านมี การแบ่งภาระงานหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน	2.09	0.92	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.38	0.79	น้อย

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับการโครงสร้างการบริหารและแผนงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.38) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและน้อยตามรายการที่แสดงคือ พิพิธภัณฑ์มีเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.73) รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์มีแผนในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x}$=2.71) พิพิธภัณฑ์มีโครงสร้างบุคลากรในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ($\bar{x}$=2.59) และพิพิธภัณฑ์ท่านมีแผนการบริหารจัดการการด้านงบประมาณน้อยที่สุด ($\bar{x}$=1.86)

ตาราง 7 ความคิดเห็นจากผู้บริหาร เกี่ยวกับสภาพด้านการมีส่วนร่วม

สภาพด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นจาก ความต้องการของท้องถิ่น	1.82	0.39	น้อย
2. พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย การร่วมกลุ่มของคนในชุมชน	1.82	0.39	น้อย
3. พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย หน่วยงานภาครัฐ	1.38	0.50	น้อยที่สุด
4. พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย ปราชญ์ ผู้มีความรู้ ในท้องถิ่น	1.86	0.36	น้อย
5. พิพิธภัณฑ์ท่าน มีความร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	2.68	0.65	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

สภาพด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
6. พิพิธภัณฑ์ท่าน มีคณะกรรมการบริหารจากคนในชุมชนและท้องถิ่น	2.36	0.90	น้อย
7. พิพิธภัณฑ์ท่าน ร่วมกับสถานศึกษาทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน	2.29	0.85	น้อย
8. พิพิธภัณฑ์ท่าน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆกับชุมชน	2.59	0.73	ปานกลาง
9. พิพิธภัณฑ์ท่าน การจัดพื้นที่ให้กับชุมชนมามีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน	2.73	0.63	ปานกลาง
10. พิพิธภัณฑ์มี อาสาสมัครเข้ามาทำงานหรือช่วยเหลือในกิจกรรมพิพิธภัณฑ์	2.45	0.86	น้อย
11. พิพิธภัณฑ์มี เป้าหมายจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น	2.77	0.53	ปานกลาง
12. พิพิธภัณฑ์มี การเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น	2.82	0.39	ปานกลาง
13. พิพิธภัณฑ์มี การให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน องค์กรต่างๆ	2.86	0.35	ปานกลาง
14. พิพิธภัณฑ์มี เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์อื่น	2.55	0.74	ปานกลาง
15. พิพิธภัณฑ์มี การสมัครเป็นสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.90	1.00	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.33	0.62	น้อย

จากตารางที่ 7 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.33) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามรายการคือ พิพิธภัณฑ์มีการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียนองค์กรต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.86) รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น ($\bar{x}$=2.82) มีเป้าหมายจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยในจำนวนที่เท่ากันคือ ($\bar{x}$=2.77) และพิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย หน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับน้อยที่สุด($\bar{x}$=1.38)และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

ตาราง 8 ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์

สภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มี การรวบรวมหลักฐานที่ตีพิมพ์เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	2.18	0.91	น้อย
2. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน	2.32	0.84	น้อย
3. พิพิธภัณฑ์มี ห้องจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์	2.59	0.80	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์มี เทคนิคการเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์	1.82	0.96	น้อย
5. พิพิธภัณฑ์มี รวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์	2.77	0.61	ปานกลาง
6. พิพิธภัณฑ์มี บุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	2.23	0.97	น้อย
7. พิพิธภัณฑ์มี ภัณฑารักษ์	1.64	0.90	น้อย
8. พิพิธภัณฑ์มี การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์	2.32	0.78	น้อย
9. พิพิธภัณฑ์มี การบริหารจัดการบุคลากรที่เพียงพอกับงานพิพิธภัณฑ์	2.09	0.92	น้อย
10. พิพิธภัณฑ์มี การจัดการด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม	1.91	0.97	น้อย
11. พิพิธภัณฑ์มี การจัดการด้านงบประมาณในการทำนุบำรุง	1.82	0.96	น้อย
12. พิพิธภัณฑ์มี การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	1.95	0.90	น้อย
13. พิพิธภัณฑ์มี การสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐ	1.73	0.94	น้อย
14. พิพิธภัณฑ์มี การสนับสนุนเงินทุนจากคนในท้องถิ่นชุมชน	2.23	0.92	น้อย
15. พิพิธภัณฑ์มี การจัดทำทะเบียนวัตถุในการจัดแสดง	2.18	0.91	น้อย
16. พิพิธภัณฑ์มี การถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน	2.91	0.29	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.17	0.85	น้อย

จากตารางที่ 8 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.17) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และน้อยตามลำดับคือ การถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.91) พิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.77) รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์มีห้องจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ ($\bar{x}$=2.59) และพิพิธภัณฑ์มีภัณฑารักษ์อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=1.64)และในด้านอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและ น้อยตามลำดับ

ตาราง 9 ความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านการบริการ

สภาพด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น	2.95	0.21	ปานกลาง
2. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเนื้อหากิจกรรมแสดงถึง การศึกษาค้นคว้า และจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	2.68	0.65	ปานกลาง
3. พิพิธภัณฑ์มี การจัดลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น	2.64	0.73	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์มี การจัดโซนพื้นที่แสดงวัตถุหรือเรื่องราวตามหมวดหมู่	2.33	0.91	น้อย
5. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเส้นทางการชมพิพิธภัณฑ์	2.45	0.86	น้อย
6. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายแสดงคำบรรยายใต้วัตถุพิพิธภัณฑ์	2.36	0.90	น้อย
7. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกทาง	2.23	0.87	น้อย
8. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใหญ่	2.09	0.97	น้อย
9. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็ก	1.91	0.92	น้อย
10. พิพิธภัณฑ์มี กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชน	2.82	0.50	ปานกลาง
11. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมงานประจำปี	2.45	0.80	น้อย
12. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับคนในชุมชนท้องถิ่น	2.86	0.35	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
13. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ชมกลับเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง	2.59	0.67	ปานกลาง
14. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว	2.59	0.67	ปานกลาง
15. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการถาวร	2.05	1.00	น้อย
16. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญของที่เกี่ยวกับท้องถิ่น	2.18	0.91	น้อย
17. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญทางศาสนา	2.00	0.93	น้อย
18. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงโดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น เสียง ภาพถ่าย วีดีทัศน์	2.00	0.87	น้อย
19. พิพิธภัณฑ์มี บริการเอกสารตีพิมพ์หรือเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	2.14	0.94	น้อย
20. พิพิธภัณฑ์มี บริการแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	1.68	0.95	น้อย
21. พิพิธภัณฑ์มี บริการพื้นที่สำหรับพักผ่อน	2.23	0.97	น้อย
22. พิพิธภัณฑ์มี บริการเครื่องดื่ม	1.86	0.99	น้อย
23. พิพิธภัณฑ์มี บริการห้องน้ำ	2.82	0.59	ปานกลาง
24. พิพิธภัณฑ์มี การรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.76	0.89	น้อย
25. พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายของที่ระลึก	2.23	0.92	น้อย
26. พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายสินค้าในชุมชน	2.32	0.95	น้อย
27. พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายบัตรเข้าชม	1.27	0.70	น้อยที่สุด
28. พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายอาหาร และเครื่องดื่ม	1.64	0.90	น้อย
29. พิพิธภัณฑ์มี บุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์	2.91	0.43	ปานกลาง
30. พิพิธภัณฑ์มี บริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์	2.91	0.43	ปานกลาง
31. พิพิธภัณฑ์มี การแบ่งกลุ่มการให้ความรู้สำหรับช่วงอายุ	2.09	0.92	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.29	0.78	น้อย

จากตารางที่ 9 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับด้านการบริการโดยรวมอยู่ในระดับน้อย($\bar{x}$=2.29) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางและน้อยตามรายการคือ พิพิธภัณฑ์มีการจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}$=2.95) รองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์มีบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ และมีบริการนำชมในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}$= 2.95) และรองลงมา พิพิธภัณฑ์มีบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์มีบริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยในจำนวนที่เท่ากันคือ ($\bar{x}$=2.91) พิพิธภัณฑ์มีการจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับคนในชุมชนท้องถิ่นและในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}$=2.86) และพิพิธภัณฑ์มีการจำหน่ายบัตรเข้าชมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อยที่สุด($\bar{x}$=1.27) และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และน้อยตามลำดับ

4.1.1.3 ผลการศึกษาข้อมูลปัญหาของพิพิธภัณฑ์ข้อมูลจากของความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ตาราง 10 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านโครงสร้างและแผนงาน

ปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	3.91	0.50	มาก
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนในการดำเนินงานและกิจกรรม	3.77	0.58	มาก
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	3.86	0.47	มาก
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร	3.64	0.61	มาก
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนด้านการประชาสัมพันธ์	3.45	0.55	ปานกลาง
6. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหา เป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	3.59	0.48	มาก
7. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหา การแบ่งภาระงานกิจกรรมอย่างชัดเจน	3.41	0.54	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.66	0.53	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านโครงสร้างและแผนงาน

ผลการตอบแบบสอบถามโดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.66) คือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านโครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์($\bar{x}$=3.91) อยู่ในระดับมาก และพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านแผนการบริหารจัดการงบประมาณ($\bar{x}$=3.86) อยู่ในระดับมากรองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนในการดำเนินงานและกิจกรรม($\bar{x}$=3.77)อยู่ในระดับมากและในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปานกลางตามลำดับ

การจัดลำดับจากปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานโดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุปได้ดังนี้

1) แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ

2) โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม

3) แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร

ตาราง 11 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	3.36	0.52	ปานกลาง
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา	4.68	0.43	มากที่สุด
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น	3.73	0.46	มาก
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น	3.05	0.43	ปานกลาง
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม	3.23	0.56	ปานกลาง
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน	4.05	0.26	มาก
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	4.18	0.45	มาก
8. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรม	4.14	0.31	มาก
รวมเฉลี่ย	3.80	0.43	มาก

จากตารางที่ 11พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วม

ผลการตอบแบบสอบถามโดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.80) คือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา($\bar{x}$=4.68) อยู่ในระดับมาก และพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์($\bar{x}$=4.18) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรม($\bar{x}$=4.14)อยู่ในระดับมาก และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มาก และปานกลางตามลำดับ

การจัดลำดับจากปัญหาด้านการมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น

2) ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม

3) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน

ตาราง 12 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร

ปัญหาการจัดการด้านทรัพยากร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์	2.18	0.52	น้อย
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น	1.45	0.50	น้อยที่สุด
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ผู้มีความรู้ด้านการจัดแสดง	2.36	0.46	น้อย
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ผู้มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2.32	0.43	น้อย
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านการนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์	1.64	0.46	น้อย
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านการพัฒนาบุคลากร	2.64	0.58	ปานกลาง
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์	3.59	0.54	มาก
8. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านสถานที่	2.64	0.58	ปานกลาง
9. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์	2.36	0.64	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.78	0.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร

ผลการตอบแบบสอบถามโดยรวมทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.78) คือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์($\bar{x}$=3.59) อยู่ในระดับมาก และพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ประสบปัญหา ด้านสถานที่ และ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{x}$=2.64) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ และความรู้เรื่องการจัดแสดง ($\bar{x}$=2.36)อยู่ในระดับน้อย และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปานกลางน้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

การจัดลำดับจากปัญหาด้านทรัพยากร โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) ด้านวัสดุ อุปกรณ์

2) การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์

3) การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น

ตาราง 13 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การบริการด้านพื้นที่พักผ่อน	1.86	0.31	น้อย
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์	2.82	0.30	ปานกลาง
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก	3.50	0.50	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการตลาด	4.23	0.49	มาก
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการบริการ	2.95	0.35	ปานกลาง
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้	3.59	0.48	มาก
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดการด้านประชาสัมพันธ์	3.41	0.63	ปานกลาง
8. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา เรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	3.32	0.62	ปานกลาง
9. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดบริการห้องสมุด	3.86	0.55	มาก
รวมเฉลี่ย	3.28	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 13พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ

ผลการตอบแบบสอบถามโดยรวมทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.28) คือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านความรู้เรื่องการตลาด($\bar{x}$=4.23) อยู่ในระดับมาก และพิพิธภัณฑ์ประสบการจัดบริการห้องสมุด($\bar{x}$=3.86) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้($\bar{x}$=3.59)อยู่ในระดับมาก และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปานกลางน้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

การจัดลำดับจากปัญหาด้านการบริการ โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก และด้านความรู้เรื่องการตลาด

2) ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดการด้านประชาสัมพันธ์

3) ด้านความรู้เรื่องการบริการ

4.1.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการและคาดหวัง ความคิดเห็นจากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ผลจากข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวัง

ตาราง 14 ความต้องการ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
1. โครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	ควรมีการจัดการโครงสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่สายงานผู้บริหารจนถึงสายงานสนับสนุน โดยแยกหมวดหมู่งานให้กับผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ไม่จัดส่วนงานที่เกี่ยวข้องกันให้แยกออกจากกัน และควรนำประชาชนหรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่มาอยู่ในคณะกรรมการในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ในจังหวัดนั้น ๆ อีกด้วย
2. แผนการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการแผนการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ เช่น การมีบุคคลากรที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุโบราณที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ โดยมีการ

ตาราง 14 (ต่อ)

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
	จัดการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประชาชน หรือผู้มีความรู้ด้านวัตถุโบราณกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ
3. เป้าหมายของพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ ว่าต่อไปพิพิธภัณฑ์ของเราจะต้องดำเนินการเรื่องไหนอย่างไร เพื่อให้ทันกับยุคสมัย และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการนำความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ให้มาเป็นมาตรฐานทุกๆ พิพิธภัณฑ์
4. บริหารจัดการ บุคลากรพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการด้านบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยและในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับประชาชนที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทราบถึงความเป็นมา และควรส่งบุคคลากรไปเข้ารับการอบรมต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เดือนครั้ง เพื่อนำความรู้และวิวัฒนาการใหม่ ๆ มาปรับใช้กับพิพิธภัณฑ์ โดยมีการหมุนเวียนกันไปเข้ารับการอบรมทุกคน
5. อื่นๆ	ควรมีการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานตั้งแต่แรก โดยการขอทุนสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเอกชน และควรมีคณะกรรมการด้านการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ตรวจสอบการดำเนินงานที่หลากหลาย เพื่อกันปัญหาการทุจริต และควรตรวจสอบวัสดุที่ผู้รับเหมาใช้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นระยะ ๆ กันการสอดแทรกของไม่ได้คุณภาพมาสร้างพิพิธภัณฑ์ ด้านการวางแผนงานควรศึกษาจากโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ทั้งภายใน และต่างประเทศ และนำมาประยุกต์ใช้กับพิพิธภัณฑ์ที่จะสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้ได้การบริหารจัดการให้ดีที่สุด

จากตารางที่ 14 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์มีความต้องการจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ในมิติด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน การบริหารจัดการควรมีการแบ่งหน้าที่ในการบริหารชัดเจนมีโครงสร้างในการบริหารฝ่ายต่างๆ และมีคณะกรรมการในการบริหารงาน มีแผนในการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประชาชน ควรมีเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ที่ชัดเจน มีแผนในการพัฒนาบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับวิวัฒนาการใหม่ๆ มีคณะกรรมการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมไว้ตรวจสอบการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

ตาราง 15 ความต้องการ ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
1. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น	ควรมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การเชิญให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หรือการจัดตั้งเวทีเพื่อแสดงความรู้เกี่ยวกับวัตถุโบราณของจังหวัดนั้น ๆ ว่ามีคุณค่าและเป็นที่เรื่องลือของจังหวัด และวิถีความเป็นมาของสิ่ง ๆ นั้น ว่ามีมายาวนานแค่ไหน
2. การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น	ควรมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา เช่น การจัดแสดงวัตถุโบราณตามสถาบันต่าง ๆ จัดโครงการให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษาเกี่ยวกับวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ โดยให้สถานศึกษาพานักเรียน และ แต่การให้ความรู้กับนักเรียน และนักศึกษาเมื่อเค้าได้รับความรู้เค้าจะนำความรู้ที่ได้รับไปบอกต่อให้กับครอบครัวทราบว่าในท้องถิ่นของเรามีวัตถุโบราณประจำท้องถิ่นอะไรบ้าง บางอย่างผู้ปกครองอาจไม่ทราบว่ามีก็อาจจะสนใจและพาคนในครอบครัวมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์
3. ผู้นำท้องถิ่น	ควรมีการจัดประชุมใหญ่โดยเชิญผู้นำท้องถิ่นภายในจังหวัดมาเข้ารับการอบรม อาจขอความร่วมมือจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการเป็นประธานในพิธีเพื่อเป็นการกระตุ้นในผู้นำในชุมชนต่าง ๆ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุมเพิ่มมากขึ้น และบรรยายให้ผู้นำเหล่านั้นตระหนักถึงการรวบรวมเก็บรักษาวัตถุโบราณต่าง ๆ ของจังหวัดได้
4. หน่วยงานภาครัฐ	ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพราะพิพิธภัณฑ์ในทุกจังหวัดก็เป็นการรวบรวมเรื่องราวตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ว่าประเทศไทยเรามีความเป็นมาอย่างไร อีกทั้งยังขอความร่วมมือจากรัฐบาลในการให้รัฐบาลเป็นสื่อกลางในการขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในกรณีต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลไม่สามารถเข้ามาดูแลบริหารจัดการได้
5. เครือข่ายพิพิธภัณฑ์	ควรมีการจัดอบรมสัมมนาระหว่างผู้บริหารและบุคคลากรในพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ให้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน โดยอาจแบ่งเป็นภูมิภาคก่อน แล้วค่อยส่งตัวแทนแต่ละภูมิภาคมาประชุมรวมกันทุกภาคอีก

ตาราง 15 (ต่อ)

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
	ครั้ง การประชุม อบรม หรือสัมมนา ควรจัดอย่างน้อยครั้งละ 1 ปี ที่นำผู้บริหาร บุคคลากรที่เกี่ยวข้องมาพบกัน แต่กลุ่มย่อยอาจจัดมากกว่า 1 ครั้งต่อปีก็ได้
6. อาสาสมัครมาทำงานพิพิธภัณฑ์	ควรมีการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษาฝึกงาน อาสาสมัครที่ต้องการมอบความรู้ให้กับผู้อื่นมาเข้าร่วมงานด้วย อาจจัดเป็นการอบรมโดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนนักเรียนที่มีความสนใจในวัตถุโบราณ และรักบ้านเกิดมาเข้ารับการอบรมเป็นมัคคุเทศก์น้อย เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปบริการประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนอีกด้วย
7.ด้านอื่นๆ	ควรมีการรับบุคคลากรที่มีคุณภาพโดยไม่เน้นใบปริญญา แต่เน้นที่ความรู้ความสามารถเป็นหลัก เพราะการทำงานหากทำด้วยใจผลที่ได้ก็จะออกมาดีและเป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไป รวมถึงงบประมาณที่ได้จากรัฐบาลควรมีการบริหารจัดการให้ถูกจุด เมื่อมีบุคคลากรดี การประสานงานต่าง ๆ ก็จะดีไปด้วย เช่น การประชาสัมพันธ์

จากตารางที่ 15 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์มีความต้องการจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ต้องการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เชิญคนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน จัดการเสวนาเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น มีการจัดการพิพิธภัณฑ์ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นจัดกิจกรรมร่วมกัน และให้ผู้นำท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเยี่ยมชมงานพิพิธภัณฑ์ มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนงบประมาณ มีการเครือข่ายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ให้เข้มแข็งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จัดให้มีอาสาสมัครเข้ามาดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้สำนึกรักบ้านเกิดส่งเสริมให้เข้ามาทำงานในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยใจ

ตาราง 16 ความต้องการ ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
1.การบริหารจัดการบุคลากรพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการบุคลากรตามส่วนการบริหารที่มีความรู้ความสามารถตรงกับตำแหน่งที่ได้รับ และบุคคลากรในหน่วยงานมีน้อยไม่เพียงพอกับภาระงานที่มี ประกอบกับบุคลากรส่วนมากยังไม่เข้าใจถึงวิธีการเก็บรักษาวัตถุโบราณ และการปฏิบัติงานในส่วนอื่น ๆ
2. งบประมาณพิพิธภัณฑ์	ควรบริหารจัดการงบประมาณในแต่ละส่วนให้เหมาะสมกับความจำเป็น เช่น ส่วนการบำรุงรักษาวัตถุโบราณจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการซ่อมแซมและบำรุงรักษามากกว่าส่วนงานอื่น ก็จัดสรรงบประมาณให้กับส่วนงานนี้มากกว่าส่วนงานอื่น ๆ
3. ขนาดพื้นที่ พิพิธภัณฑ์	ควรบริหารจัดการขนาดพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ให้มีความเกื้อหนุนกัน เช่น ฝ่ายดูแลรักษาวัตถุโบราณควรเชื่อมโยงกับห้องเก็บวัตถุโบราณ เพื่อให้มองเห็นว่าวัตถุชิ้นไหนควรต้องซ่อมแซม หรือชำรุดจากอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด
4 วัสดุ สื่อ อุปกรณ์พิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในพิพิธภัณฑ์ให้มีความพร้อมต่อความต้องการของส่วนงานต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ทุกเดือนว่าสิ่งไหนต้องจัดซื้อเข้ามาเก็บไว้ในคลัง และสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ต้องมีที่จัดเก็บที่เป็นระเบียบเพื่อง่ายต่อการใช้งานครั้งต่อ ๆ ไป
5. อื่นๆที่	ต้องการให้มีสถาปนิกในการออกแบบสร้างพิพิธภัณฑ์โดยมีความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน อีกทั้งยังต้องการวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับสื่อที่จำเป็นต้องใช้เป็นอย่างมากคือ อุปกรณ์โสตต่าง ๆ เช่น LCD Projector, Visualizer, ไมโครโฟนตั้งโต๊ะ, ไมโครโฟนไร้สาย, จอรับภาพ และ เครื่องเสียงภายในสถานที่เป็นต้น

จากตารางที่ 16 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์มีความต้องการจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ด้านทรัพยากรควรมีการบริหารจัดการให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการพิพิธภัณฑ์ให้บุคลากรมีความรู้วิธีการเก็บรักษาวัตถุโบราณ และการปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ในด้านงบประมาณควรมีการวางแผนงบประมาณในการบำรุงรักษาวัตถุโบราณซึ่ง

จำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการซ่อมแซม และบำรุงรักษา ควรจัดสรรงบประมาณ มีการใช้พื้นที่พิพิธภัณฑ์ให้เหมาะสม มีการบริหารจัดการ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในพิพิธภัณฑ์ให้มีความพร้อมต่อความต้องการมีการบำรุงรักษา วัสดุอุปกรณ์ทุกเดือนว่าสิ่งไหน และสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เทคโนโลยีสมัยใหม่

ตาราง 17ความต้องการ ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสำหรับ ของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
1. การจัดแสดงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารงานเกี่ยวกับเนื้อหาในการจัดแสดง เช่น ควรมอบหมายงานให้กับบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดแสดง และด้านเนื้อหาให้มาทำงานร่วมกันโดยตั้งเป็นคณะทำงาน เพราะบางที่บุคคลากรบางคนอาจถนัดแค่ด้านการจัดแสดง แต่ไม่ถนัดด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์	ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมให้ประชาชน และนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณ
3. การประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์ทุกมิตินอกจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ค ทวิสเตอร์ ไลน์ ยูทูป เป็นต้น
4. ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการด้านร้านค้าและของที่ระลึกให้มีความโดดเด่นและเป็นที่ต้องการของประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และราคาไม่แพงจนเกินไป เช่น การนำของดีของขึ้นชื่อของจังหวัดมาผนวกรวมกับของวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับตัวสิ้นค้า และควรมีของที่ระลึกที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย เพื่อเป็นการจูงใจให้ประชาชนเลือกซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก อีกทั้งการนำสินค้า OTOP ประจำจังหวัดมาวางจำหน่ายรวมกับของระลึกที่พิพิธภัณฑ์จัดทำขึ้น เพื่อเป็นอุดหนุนและสร้างเสริมรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านในจังหวัด
5. การตลาดพิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับทรัพยากรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมเป็นระยะ รวมถึงการจัด

ตาราง 17 (ต่อ)

ความต้องการ/คาดหวัง	เหตุผล
	พื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความน่าสนใจอีกด้วย
7. การสื่อสาร ภาษา พิพิธภัณฑ์	ควรมีการบริหารจัดการด้านภาษา เช่น จัดให้มีการอบรมบุคคลากรเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปพัฒนาในการทำงาน และสามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้
8. ด้านการบริการอื่นๆ ที่ท่านต้องการ	ควรมีการบริหารจัดการบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้มีที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

จากตารางที่ 17 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์มีความต้องการจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ด้านการบริการ ต้องการให้จัดตั้งคณะกรรมการในการจัดการด้านการเกี่ยวเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ จัดให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องในด้านการจัดกิจกรรมให้ประชาชน และนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณควรมีการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์ทุกมิตินอกจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ มีการจำหน่ายของที่ระลึกที่มีจุดเด่นและเป็นที่ต้องการของประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และราคาไม่แพงจนเกินไป นำของดีของขึ้นชื่อของจังหวัดมาผนวกรวมกับของวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับตัวสิ้นค้าสร้างเสริมรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านควรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับทรัพยากรให้เหมาะสมควรมีการบริหารจัดการด้านภาษา เช่น จัดให้มีการอบรมบุคคลากรเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษ ควรมีการบริหารจัดการบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้มีที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะ

ตาราง 18 ปัญหาและอุปสรรคความต้องการการช่วยเหลือของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์

ชื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน	ปัญหาและอุปสรรคทาง	การช่วยเหลือ
พิพิธภัณฑ์ใบเสมาบ้านกุดโง้ง	ขาดงบประมาณในการดำเนินการ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตำบลตะโล๊ะหะลอ	ผู้นำชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ	การแก้ปัญหาร่วมกัน
พิพิธภัณฑ์ม้ง บ้านห้วยน้ำไซใต้	ขาดงบประมาณในการ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน	ปัญหาและอุปสรรคทางดำเนินการ	การช่วยเหลือ
พิพิธภัณฑ์โบราณคดีบ้านวังหาด	ขาดงบประมาณในการดำเนินการรวมถึงป้ายบอกทางในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน
ศูนย์วัฒนธรรมมอแกนบ้านทุ่งหว้า (ชาวเล)	เจ้าของวัตถุโบราณมีสิทธิขายวัตถุโบราณที่เข้าร่วมทำให้ทางพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถขายของที่ระลึกได้	ด้านวิชาการและเอกสารในการเผยแพร่ข้อมูลของพิพิธภัณฑ์
แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งตะขบ	ขาดงบประมาณในการดำเนินการรวมถึงบุคลากรที่มีความสามารถ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน
สามชุกตลาดร้อยปี	บุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ	งบประมาณและทุนอุดหนุนในการซ่อมแซมศูนย์
พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร	มีบุคคลากรในการนำชมน้อยเกินไปทำให้ไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว	บุคคลากรในการปฏิบัติงานด้านการนำชมพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์ลาหู่	ขาดงบประมาณในการดำเนินการ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน
ชาติภูมิสถาน ป.อ.ปยุตโต	บุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถ	งบประมาณจากรัฐบาลและบุคคลกรที่มีความรู้ความสามารถ
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน	ห่างไกลจากหมู่บ้านและเดินทางลำบาก	งบประมาณจากรัฐบาลและบุคคลกรที่มีความรู้ความสามารถ
อนุสรณ์สถานภูพยัคฆ์	ด้านการบริหารจัดการ	งบประมาณจากรัฐบาล
พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ภาพเขียนสีโบราณ	ด้านการบริหารจัดการ	งบประมาณจากรัฐบาลและเอกชน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน	ปัญหาและอุปสรรคทาง	การช่วยเหลือ
ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง	จำนวนบุคคลากร และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ	งบประมาณจากรัฐบาลและเอกชน
ศูนย์ตุ๊กตาชาววัง	การจัดแสดงที่น่าสนใจ	มัลติมีเดียในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์
แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว	โครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ วัตถุมีการจัดแสดงน้อยเกินไป รวมถึงงบประมาณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณในการดำเนินการ
พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านชาวเขา	โครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ วัตถุมีการจัดแสดงน้อยเกินไป รวมถึงงบประมาณไม่เพียงพอ	ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณในการดำเนินการ และการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์
ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน	ขาดงบประมาณในการดำเนินการ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน
พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแม่ฮ่องสอน	ขาดงบประมาณในการดำเนินการ	การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน

จากตารางที่ 18 พบว่าความต้องการการช่วยเหลือ ของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ในแต่ละพิพิธภัณฑ์จากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า โดยส่วนมากประสบปัญหาเรื่อง งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดการด้านบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านพิพิธภัณฑ์ การนำชมและการใช้ภาษา และ จำนวนบุคลากรให้เพียงพอ และต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนในทุกๆด้าน

สรุปผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 แห่ง พบว่าสภาพ ปัญหา และความต้องการ ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานของพิพิธภัณฑ์ พบว่าสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์มีแผนในการบริหารจัดการและมีโครงสร้างในการบริหารใน

ระดับปานกลาง แต่ขาดการวางแผนในการจัดการด้านงบประมาณซึ่งอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านโครงสร้างในการบริหารงานและแผนในการจัดการด้านงบประมาณ แผนในการดำเนินกิจกรรมซึ่งประสบปัญหาอยู่ในระดับมาก

นอกจากนั้น ปัญหาเร่งด่วนที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องการแก้ไขปัญหา คือ แผนในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ โครงสร้างการบริหารงาน และแผนกิจกรรม รวมถึงการบริหารจัดการด้านบุคลากร และความต้องการของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ในมิติด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานในการตอบแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า การบริหารจัดการควรมีการแบ่งหน้าที่ในการบริหารชัดเจน มีโครงสร้างในการบริหารฝ่ายต่างๆ และมีคณะกรรมการในการบริหารงาน มีแผนในการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประชาชน ควรมีเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ที่ชัดเจน มีแผนในการพัฒนาบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับวิวัฒนาการใหม่ๆ มีคณะกรรมการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมไว้ตรวจสอบการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

2. ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และองค์กรต่างๆ พิพิธภัณฑ์มีการเปิดรับฟังความรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน พิพิธภัณฑ์มีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งอยู่ในระดับน้อยที่สุดสอดคล้องกับพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดและคนในท้องถิ่นไม่เข้าชม คนในท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

นอกจากนั้นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข การจัดหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมและความต้องการจากความคิดเห็นของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ พบว่าด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ต้องการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมโดยเชิญคนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน มีการจัดการเสวนาเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น และมีการจัดการพิพิธภัณฑ์ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และให้ผู้นำท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเยี่ยมชมงานพิพิธภัณฑ์ มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนงบประมาณ มีการเครือข่ายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ให้เข้มแข็งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จัดให้มีอาสาสมัครเข้ามาดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้สำนึกรักบ้านเกิดส่งเสริมให้เข้ามาทำงานในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยใจ

3. ด้านทรัพยากร พบว่าสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน มีการรวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และมีห้องจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์มีภัณฑารักษ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการ

จัดการทรัพยากร พบว่าด้านวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก และ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนั้นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข คือวัสดุอุปกรณ์ การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นและในการตอบคำถามปลายเปิด พบว่าความต้องการของผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องการให้มีการบริหารจัดการให้บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการพิพิธภัณฑ์ ให้บุคลากรมีความรู้วิธีการเก็บรักษาวัตถุโบราณ และการปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ในด้านงบประมาณควรมีการวางแผนงบประมาณในการบำรุงรักษาวัตถุโบราณซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการซ่อมแซม และบำรุงรักษา ต้องการให้มีจัดสรรงบประมาณให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการใช้พื้นที่พิพิธภัณฑ์ให้เหมาะสม มีการบริหารจัดการ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในพิพิธภัณฑ์ให้มีความพร้อมต่อความต้องการมีการงบบำรุงรักษา วัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรด้านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์

4. ด้านการบริการ พบว่าสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์มีบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ และมีการบริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชน โดยรอบพิพิธภัณฑ์ ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์จำหน่ายบัตรเข้าชม อยู่ในระดับน้อยที่สุด นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประสบปัญหาเรื่อง ความรู้ด้านการตลาด การจัดบริการด้านห้องสมุด บริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้

นอกจากนั้นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการรับการแก้ไข คือ ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก ความรู้ด้านการตลาด ขนาดของพื้นที่ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ และความรู้เรื่องการบริการ และในส่วนของความต้องการในการตอบคำถามปลายเปิด พบว่าด้านการบริการ ต้องการให้จัดตั้งคณะกรรมการในการจัดการด้านการเกี่ยวเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ จัดให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ในด้านการจัดกิจกรรมให้ประชาชน และนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณควรมีการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์ทุกมิตินอกจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ มีการจำหน่ายของที่ระลึกที่มีจุดเด่นและเป็นที่ต้องการของประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และราคาไม่แพงจนเกินไป นำของดีของขึ้นชื่อของจังหวัดมาผนวกรวมกับของวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับตัวสิ้นค้าสร้างเสริมรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านควรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับทรัพยากรให้เหมาะสมควรมีการบริหารจัดการด้านภาษา เช่น จัดให้มีการอบรมบุคคลากรเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษ ควรมีการบริหารจัดการบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้มีที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะ

4.2.1 ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

เครื่องมือแบบสอบถามแจกไปพร้อมกับฉบับของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์โดยสอบถามผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์แล้วส่งกลับมายังผู้วิจัย จำแนกตามชื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เข้าชมสำหรับ จากแบบสอบถามผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นผู้ที่เคยเข้าชม 26 แห่ง แห่งละ 2 ฉบับ(n=52)

1. พิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน
2. ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง
3. พิพิธภัณฑ์ใบเสมาบ้านกุดโง้ง
4. พิพิธภัณฑ์ลาหู่
5. พิพิธภัณฑ์เล่นได้
6. พิพิธภัณฑ์ชาวเขาดอยปุย
7. พิพิธภัณฑ์เครือข่ายต้นทะเล (บ้านกุยต๊ะ)
8. พิพิธภัณฑ์บ้านบ่อสวก
9. อนุสรณ์สถานภูพยัคฆ์
10. ศูนย์วัฒนธรรมมอแกนบ้านทุ่งหว้า (ชาวเล)
11. บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ
12. พิพิธภัณฑ์มีชีวิต จังหวัดแม่ฮ่องสอน
13. พิพิธภัณฑ์ปางมะผ้า
14. โฮงประวัติศาสตร์โสธร-ชมรมอนุรักษ์มรดกยโสธร
15. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตำบลตะโล๊ะหะลอ
16. พิพิธภัณฑ์โป่งมะนาว
17. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ไทยเบิ้งโคกสลุง
18. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ภาพเขียนโบราณประตูภา
19. พิพิธภัณฑ์บ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำ
20. พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร
21. พิพิธภัณฑ์แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งตะขบ
22. พิพิธภัณฑ์โบราณคดีบ้านวังหาด
23. พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจำนง
24. พิพิธภัณฑ์ชาติภูมิสถาน ป.อ.ปยุตโต
25. พิพิธภัณฑ์ศูนย์ตุ๊กตาชาววัง จ.อ่างทอง
26. พิพิธภัณฑ์เมืองอุดรธาน

ตาราง 19 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (n = 52)

เพศ/อายุ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	29	55.77
	หญิง	23	44.23
	รวม	52	100
อายุ	15-20	7	13.47
	21-25	4	7.69
	26-30	6	11.54
	31-35	9	17.31
	36-40	10	19.23
	41-45	4	7.69
	46-50	3	5.77
	51-55	3	5.77
	56-60	4	7.69
	65-70	1	1.92
	71-75	1	1.92
	รวม	52	100

จากตารางที่ 19 พบว่าจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ และ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม“ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น”ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.77 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.23ซึ่ง พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 36 - 40 ปี ร้อยละ 19.23 รองลงมาอายุระหว่าง 31 – 35 ปี ร้อยละ 17.31 และช่วงอายุ 15-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.47 และลำดับอื่น ๆ ตามลำดับ

ตาราง 20 ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (n = 52)

การศึกษา/อาชีพ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา	ประถม	5	9.62
	มัธยม	17	32.69
	ปริญญาตรี	24	46.15
	สูงกว่าปริญญาตรี	6	11.54
	รวม	52	100
อาชีพ	นักเรียน	9	17.31
	ข้าราชการ	14	26.92
	พนักงานเอกชน	4	7.69
	ค้าขาย	2	3.85
	บำนาญ	1	1.92
	ธุรกิจส่วนตัว	1	1.92
	ว่างงาน	1	1.92
	อื่นๆ	20	38.46
	รวม	52	100

จากตารางที่ 20 พบว่าระดับการศึกษาของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 26 แห่งพบว่ามีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และในระดับมัธยม จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 32.69 และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.54 นอกจากนั้น การศึกษาในระดับ ประถมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.62 โดยเป็นนักเรียน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 17.31 และเป็นข้าราชการจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.62 อื่นๆ 20 คนคิดเป็นร้อยละ 38.46 และตามลำดับรายการที่แสดงในตารางที่ 20

4.1.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพของพิพิธภัณฑ์ของกลุ่มตัวอย่าง จากความคิดเห็นของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ตาราง 21ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน(n=52)

ความพึงพอใจด้านโครงสร้างและแผนงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ความพึงพอใจในโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	3.75	1.00	มาก
2. ความพึงพอใจในแผนการบริหารจัดการด้านการจัดแสดงนิทรรศการ	3.63	1.12	มาก
3. ความพึงพอใจในฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	3.74	1.06	มาก
4. ความพึงพอใจในเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	3.93	1.04	มาก
5. ความพึงพอใจในพันธกิจของพิพิธภัณฑ์	3.63	0.99	มาก
6. ความพึงพอใจใน วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	3.74	0.95	มาก
7. ความพึงพอใจใน การแบ่งภาระงานหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน	3.67	0.96	มาก
รวมเฉลี่ย	3.63	0.00	มาก

จากตารางที่ 21พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.67) มีความพึงพอใจในโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.75)มีความพึงพอใจในการวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ($\bar{x}$=3.74) และโดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ยกเว้นด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.42)

ตาราง 22 ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม (n=52)

ความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในวันสำคัญต่างๆ กับชุมชน	3.95	1.22	มาก
2. ความพึงพอใจในส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	3.74	1.21	มาก
3. ความพึงพอใจอาสาสมัครเข้ามาทำงาน หรือช่วยเหลือในกิจกรรมพิพิธภัณฑ์	3.68	1.28	มาก
4. ความพึงพอใจแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น	3.91	1.17	มาก
5. ความพึงพอใจส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์	3.77	1.20	มาก
6. ความพึงพอใจเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์	3.79	1.14	มาก
7. ความพึงพอใจในการเป็นสมาชิกพิพิธภัณฑ์	3.61	1.23	มาก
รวมเฉลี่ย	3.78	1.20	มาก

จากตารางที่ 22 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=3.78) ซึ่งทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมดตามรายการคือ มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ ในวันสำคัญต่างๆกับชุมชน ($\bar{x}$=3.95) รองลงมาคือความพึงพอใจแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น ($\bar{x}$=3.91)ความพึงพอใจเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์($\bar{x}$=3.79) และในรายการอื่นๆ ตามลำดับ

ตาราง 23 ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ (n=52)

ความพึงพอใจด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ความพึงพอใจการรวบรวมหลักฐานที่ตีพิมพ์เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	3.49	1.15	ปานกลาง
2. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์ที่มีแหล่งให้ค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	3.30	1.23	ปานกลาง
3. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน	3.67	1.23	มาก
4. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบ	3.84	1.08	มาก
5. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีเทคนิคการเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์	3.58	1.15	มาก
6. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	4.11	1.07	มาก
7. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	3.82	1.13	มาก
8. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีภัณฑารักษ์	3.65	1.11	มาก
9. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์	3.56	1.03	มาก
10. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการบริหารบุคลากรที่เพียงพอกับงานพิพิธภัณฑ์	3.56	1.09	มาก
11. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	3.39	1.33	ปานกลาง
12. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีว่าการสนับสนุนเงินทุนจากคนในท้องถิ่นชุมชน	3.30	1.30	ปานกลาง
13. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดทำทะเบียนวัตถุในการจัดแสดง	3.35	1.26	ปานกลาง
14. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน	3.98	1.01	มาก

จากตารางที่ 23 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.61) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปานกลางคือ ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.11) รองลงมาคือความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน ($\bar{x}$=3.98)ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน($\bar{x}$=3.85) และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปานกลางตามลำดับ

ตาราง 24 ระดับความพึงพอใจของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการบริการ (n=52)

ความพึงพอใจด้านการจัดการด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ความพึงพอใจในการจัดเนื้อหาหรือกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	3.93	1.12	มาก
2. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเนื้อหากิจกรรมแสดงถึงการศึกษาค้นคว้า	3.74	1.00	มาก
3. ความพึงพอใจในจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	3.93	1.04	มาก
4. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเรียงลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น	3.65	1.12	มาก
5. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแบ่งโซนพื้นที่แสดงวัตถุหรือเรียงเรื่องราวตามหมวดหมู่	3.60	1.17	มาก
6. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเส้นทางในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์	3.63	1.00	มาก
7. ความพึงพอใจในการจัดป้ายแสดงคำบรรยายเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	3.53	1.27	มาก
8. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายแสดงคำบรรยายใต้วัตถุพิพิธภัณฑ์	3.49	1.19	ปานกลาง
9. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์การจัดป้ายบอกทาง	3.30	1.21	มาก

ตาราง 24 (ต่อ)

ความพึงพอใจด้านการจัดการด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
10. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใหญ่	3.60	1.15	มาก
11. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็กและเยาวชน	3.51	1.21	มาก
12. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่น ชุมชน	3.86	1.12	มาก
13. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์และงานประจำปี	3.95	1.25	มาก
14. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจรรมเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่น	4.14	1.16	มาก
15. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมที่ให้ผู้ชมกลับเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง	3.72	1.06	มาก
16. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดการแสดงนิทรรศการชั่วคราว	3.60	1.20	มาก
17. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการถาวร	3.49	1.22	ปานกลาง
18. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญของที่เกี่ยวกับท้องถิ่น	3.70	1.15	มาก
19. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญทางศาสนา	3.54	1.27	มาก
20. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงโดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น เสียง ภาพถ่าย วีดีทัศน์	3.26	1.36	ปานกลาง
21. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการเอกสารตีพิมพ์หรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชุมชน	3.46	1.36	ปานกลาง
22. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	3.16	1.46	ปานกลาง
23. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการพื้นที่สำหรับพักผ่อน	3.21	1.29	ปานกลาง
24. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการน้ำดื่มฟรี	3.25	1.34	ปานกลาง
25. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการห้องน้ำ	3.35	1.30	ปานกลาง

ตาราง 24 (ต่อ)

ความพึงพอใจด้านการจัดการด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์	3.18	1.37	ปานกลาง
26. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดจำหน่ายของที่ระลึก	3.39	1.33	ปานกลาง
27. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดจำหน่ายสินค้าในชุมชน	3.33	1.39	ปานกลาง
28. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จำหน่ายบัตรเข้าชม	2.86	1.48	ปานกลาง
29. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	2.95	1.47	ปานกลาง
30. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์	3.74	1.21	มาก
31. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์	3.74	1.29	มาก
32. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการแบ่งกลุ่มการให้ความรู้สำหรับเด็กและผู้ใหญ่	3.53	1.38	มาก
รวมเฉลี่ย	3.52	1.24	มาก

จากตารางที่ 24 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการด้านบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.52) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก และปานกลางตามรายการคือ ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมให้เชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=4.14) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์งานประจำปี อยู่ในระดับมาก($\bar{x}$=3.95) และความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชน ($\bar{x}$=3.86) และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปานกลางตามลำดับ

4.1.3.ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ความคิดเห็นจากผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์

ตาราง 25 ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านโครงสร้างและแผนงาน

ปัญหาการจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาโครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	2.37	0.84	น้อย
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม	4.19	0.60	มาก
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	3.58	0.53	มาก
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการบริหารจัดการโครงสร้างบุคลากร	2.58	0.67	ปานกลาง
5. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหาการเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์	2.37	0.63	น้อย
6. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหาการแบ่งภาระงานกิจกรรมอย่างชัดเจน	3.73	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย	3.13	0.64	ปานกลาง

จากตารางที่ 25พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของ ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านโครงสร้างและแผนงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.13) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปานกลาง น้อย ตามรายการ

พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนงานในการดำเนินงานและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยในจำนวนที่เท่ากันอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{x}$=4.19) รองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหาการแบ่งภาระงานกิจกรรมอย่างชัดเจน ($\bar{x}$=3.73) และ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ($\bar{x}$=3.58) และในด้านอื่น ๆ ตามลำดับรายการ

จากการตอบแบบสอบถามให้จัดลำดับความต้องการ จัดลำดับจากปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ

2) โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

3) การแบ่งภาระงานอย่างชัดเจน

ตาราง 26 ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วม(n=52)

ปัญหาการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	3.61	0.69	มาก
2. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา	2.37	0.48	น้อย
3. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น	2.77	0.62	ปานกลาง
4. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม	3.82	0.72	มาก
5. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน	3.16	0.64	ปานกลาง
6. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	3.61	0.59	มาก
7. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจกิจกรรม	3.61	0.67	มาก
8. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาอาสาสมัครทำงานพิพิธภัณฑ์	3.60	0.65	มาก
รวมเฉลี่ย	3.32	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 26 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.32)

ปัญหาด้านประสบปัญหาขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ =3.82) และผู้เคยเข้าชมพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ และท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจกิจกรรมท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความร่วมมือของคนในท้องถิ่น เท่ากันคือ ($\bar{x}$=3.61) ตามลำดับรายการที่แสดง

จากการตอบแบบสอบถามให้จัดลำดับความต้องการ จัดลำดับจากปัญหา ด้านการมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) อาสาสมัครทำงานพิพิธภัณฑ์

2) ความร่วมมือของคนในท้องถิ่น

3) การทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น และขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ตาราง 27ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร (n=52)

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์	3.70	0.59	มาก
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น	2.42	0.59	น้อย
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความรู้ด้านการจัดแสดงวัตถุ	2.54	0.68	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2.54	0.70	ปานกลาง
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์	3.30	0.46	ปานกลาง
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร	2.89	0.81	ปานกลาง
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์	3.89	0.55	มาก
รวมเฉลี่ย	3.04	0.62	ปานกลาง

จากตารางที่ 27พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากรโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=3.04) พบว่า พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์($\bar{x}$=3.89) รองลงมา พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์($\bar{x}$=3.70) และ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์($\bar{x}$=3.30)และในด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปานกลางและน้อยตามลำดับ

จากการตอบแบบสอบถามให้จัดลำดับความต้องการ จัดลำดับจากปัญหา ด้านทรัพยากร โดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์

2) ด้านการนำเสนอข้อมูล

3) ด้านความรู้เรื่องการจัดแสดง

ตาราง 28 ความคิดเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านบริการ

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาการบริการด้านพื้นที่พักผ่อน	3.49	0.73	ปานกลาง
2. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ไม่เพียงพอ	3.19	0.45	ปานกลาง
3. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก	3.19	0.57	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาด้านความรู้เรื่องการตลาด	3.49	0.78	ปานกลาง
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านความรู้เรื่องการบริการ	3.65	0.64	มาก
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้	3.49	0.50	ปานกลาง
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการจัดการด้านประชาสัมพันธ์	3.35	0.54	ปานกลาง
8. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	4.30	0.49	มาก
9. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการจัดบริการห้องสมุด	3.35	0.64	ปานกลาง
10. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องห้องน้ำ	3.35	0.86	ปานกลาง
11. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์	3.26	0.46	ปานกลาง
12. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องวันในการเปิดให้บริการเข้าชม	4.33	0.51	มาก
13. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเปิดให้บริการเข้าชม	4.26	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	3.60	0.59	มาก

จากตารางที่ 28 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาการด้านการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.60) โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปานกลาง ตามรายการคือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา

เรื่องวันในการเปิดให้บริการเข้าชมคือ ($\bar{x}$=4.33) รองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คือ ($\bar{x}$=4.30) และพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเปิดให้บริการเข้าชม($\bar{x}$=4.26) และด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ

จากการตอบแบบสอบถามให้จัดลำดับความต้องการ การจัดลำดับจากปัญหา ด้านการบริการโดยเรียงลำดับเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข 3 ลำดับ สรุป ได้ดังนี้

1) ด้านบริการพื้นที่พักผ่อน

2) ด้านปัญหาขนาดของพื้นที่

3) ด้านปัญหาร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก

สรุปผลการศึกษาจากแบบสอบถามผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 26 แห่ง จำนวน 52 คน พบว่าสภาพของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ปัญหา และความต้องการ

1. ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานของพิพิธภัณฑ์จากความพึงพอใจต่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่า มีความพึงพอใจในเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ มีความพึงพอใจต่อโครงสร้างในการบริหารงาน วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และมีความพึงพอใจในฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

ปัญหาในการดำเนินงานด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานจากการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชม พบว่า ประสบปัญหาแผนในการดำเนินกิจกรรม ปัญหาการแบ่งภาระงานอย่างชัดเจน ปัญหาด้านการบริหารงานงบประมาณ และโครงสร้างการบริหาร ซึ่งปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไข คือปัญหาเรื่องของการบริหารงบประมาณ การแบ่งภาระงานอย่างชัดเจนในการบริหารและปัญหาในเรื่องของโครงสร้างในการบริหาร

2. ด้านการมีส่วนร่วม จากความพึงพอใจต่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่ามีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น มีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน มีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเก็บ อยู่ในระดับมาก

ปัญหาในการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ปัญหาขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม ประสบปัญหาความร่วมมือของคนในท้องถิ่น และปัญหาคนในท้องถิ่นไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และปัญหาคนในท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจ ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข อาสาสมัครเข้ามาทำงานพิพิธภัณฑ์ ต้องการความรวมมือของคนในท้องถิ่น การทำกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น

3. ด้านทรัพยากรจากความพึงพอใจต่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่ามีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมให้เชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคน

ในชุมชนท้องถิ่น มีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์งานประจำปี และมีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชนและในด้านอื่น ๆ

ปัญหาในการดำเนินงานด้านทรัพยากร พบว่า พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหามาก ด้าน วัสดุอุปกรณ์ และปัญหาด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข ด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ ด้านการนำเสนอข้อมูล และด้านความรู้เรื่องการจัดแสดง

4. ด้านการบริการ จากความพึงพอใจต่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่า มีความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชน มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์และงานประจำปี มีความพึงพอใจในการจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน และมีความพึงพอใจในการจัดเนื้อหาหรือกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

ปัญหาในการดำเนินงานด้านการบริการ พบว่า พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องวันในการเปิดบริการเข้าชม พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเปิดให้บริการเข้าชม และปัญหาเรื่องของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข ปัญหาของการบริการพื้นที่พักผ่อน ปัญหาเรื่องขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ และปัญหาเรื่องของร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก

ขั้นตอนที่ 2 แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

โดยกระบวนการจัดเวทีเสวนา ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีทำการเปรียบเทียบการวัดเปรียบเทียบ(Benchmarking) ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติโดยเป็น การดำเนินงานให้องค์กรที่จะดำเนินไปให้ถึงเป้าหมายแล้วจึงศึกษาเปรียบเทียบและนำมาประยุกต์เพื่อทำให้องค์กรดีขึ้น เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติของผู้อื่นที่เป็นระบบและมีวัตถุประสงค์เพื่อนำวิธีการกระทำวิธีปฏิบัติเป็นเลิศเรียนรู้ให้เหมาะสมกับองค์กรเพื่อหาองค์ประกอบในลักษณะ BSC (Balanced Scorecard) ในองค์ประกอบ 4แนวปฏิบัติที่ดี(Best practice)

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล หาแนวปฏิบัติที่ดี จากกลุ่มตัวอย่าง 4 แห่ง 4 ภาค

4.2.1.1 แนวปฏิบัติ ภาคเหนือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสน ตำบลจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

4.2.1.2 แนวปฏิบัติ ภาคกลาง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี

4.2.1.3 แนวปฏิบัติ ภาคใต้ พิพิธภัณฑ์ระโนด ตำบลระโนด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

4.2.1.4 แนวปฏิบัติ ภาคอีสาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย ตำบลบัวใหญ่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วย4ภาค โดยการจัดการแบ่งออกเป็น 4 มิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่ม แนวทางในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นในการสนทนากลุ่ม ตามกรอบที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบทั้ง 4 มิติโดยมีประเด็นคำถาม แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างไรให้ประสบความสำเร็จในแต่ละมิติตามข้อมูลปัญหาจากแบบสอบถามในระยะที่ 1 โดยสอบถามแนวทางการบริหารจัดการอย่างไร ให้ประสบความสำเร็จ

1. มิติการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างและแผนงาน
2. มิติการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม
3. มิติการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร
4. มิติการบริหารจัดการ ด้านการบริการ

ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี ดังต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสน ตำบลจันเสน

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์จันเสน

พิพิธภัณฑ์จันเสนเปิดให้บริการตั้งแต่ปีพ.ศ.2539 และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อเมื่อวันที่14 กรกฎาคม พ.ศ.2539 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จเปิดพิพิธภัณฑ์ ซึ่งก่อสร้างขึ้นด้วยเงินงบประมาณของชาวบ้านทั้งหมดพิพิธภัณฑ์จันเสนก่อตั้งขึ้นจากความคิดริเริ่มของท่านเจ้าอาวาสหลวงพ่อโอด มองว่าในท้องถิ่นหรือชุมชนที่ตั้งอยู่นี้เป็นเมืองโบราณ มีการขุดพบวัตถุโบราณพบจำนวนมาก ชาวบ้านพบแล้วนำไปขายกัน หลวงพ่อมองว่าเป็นสิ่งของล้ำค่า ท่านประสงค์ ที่จะรับซื้อ โดยผู้ดูแลให้ข้อมูลว่าหลวงพ่อได้ให้แง่คิดไว้ว่า “ ใครอยากเรียนรู้ให้มาเรียนรู้บ้านเรา ” ซึ่งชาวบ้านเกิดความกลัว จึงนำมาถวายวัด และมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ หลวงพ่อ จึงเกิดแนวคิดว่าจะรวบรวมสิ่งของ

เหล่านี้จัดตั้งเป็น พิพิธภัณฑ์ ด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาจาก พระครูนิสัยจริยคุณ หรือ หลวงพ่อโอด อดีตท่านเจ้าอาวาสวัดจันเสน และเจ้าคณะอำเภอตาคลี เป็นผู้นำให้ชุมชนจันเสน มีความเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจในการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผ่านการเห็นคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งพื้นที่ในจันเสนเป็นพื้นที่ที่มีการค้นพบเมืองโบราณจันเสนจากการค้นพบภาพถ่ายทางอากาศ โดยนักวางผังเมือง อาจารย์นิจ หิญชีระนันท์ ในพ.ศ.2509จากการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ และได้เข้าไปถ่ายรูปโบราณวัตถุต่างๆ ในบริเวณนั้นแล้วได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ต่อมาในพ.ศ.2511-2512ได้มีการศึกษาสภาพกายภาพของเมืองโบราณ และขุดสำรวจทางโบราณคดี โดยความร่วมมือทั้งนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ซึ่งถือว่าเป็นการขุดค้นหาโบราณคดีอย่างมีระบบเป็นครั้งแรกในประเทศไทย จากการศึกษาครั้งนั้น พบว่าเมืองโบราณจันเสนเป็นเมืองโบราณที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และมีความชัดเจนในการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในสมัยทวารวดีตอนต้นหรือประมาณ 1,500 ปีก่อนหลังการขุดสำรวจแล้วเสร็จและข่าวแพร่ออกไป จันเสนก็ถูกทอดทิ้งจากหน่วยงานทั้งหลาย เป็นช่องทางให้โบราณวัตถุมากมายบริเวณนั้น ถูกลักลอบขุดและจำหน่วยให้กับพ่อค่าวัตถุโบราณ กระทั่งพระครูนิสัยจริยคุณ หรือที่รู้จักกันดีในนาม หลวงพ่อโอดอดีตเจ้าอาวาสวัดจันเสนในสมัยนั้นเกรงว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชาติจะถูกลักลอบขุดไปเสียหมด จึงได้รวบรวมโบราณวัตถุที่แตกหักเสียหายจากการถูกลักลอบขุดนั้นมาเก็บไว้ที่วัดจันเสน โดยมีดำริที่จะก่อสร้างอาคาร เพื่อจะจัดเก็บวัตถุดังกล่าวรวมถึงสิ่งของสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พระครูได้เก็บสะสมไว้จำนวนหนึ่ง จึงคิดว่าควรจะนำมารวมไว้ในสถานที่เดียวกัน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา รู้หรือไม่ : คำจารึกที่ฐานพระมหาธาตุเจดีย์ศรีจันเสนบอกไว้ว่า ‘เมืองจันเสน’ เป็นเมืองนครโบราณสมัยทวารวดีตอนต้นที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พัฒนาขึ้นมาจากชุมชนสมัยโลหะตอนปลายมีอายุไม่ต่ำกว่า 2,000ปีมาแล้ว นับว่าเป็นชุมชนแรกเริ่มในสุวรรณภูมิที่มีการติดต่อกับอินเดียร่วมสมัยกับเมืองอู่ทองในลุ่มน้ำท่าจีน และเมืองฟูนันใกล้ปากแม่น้ำโขงดังเห็นได้จากโบราณวัตถุที่เป็นตราดินเผา เศษภาชนะประดับลักษณะเดียวกับที่พบในอินเดียและแค้วนฟูนัน และการติดต่ออินเดียนี้เองทำให้จันเสนเป็นชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม สังเกตได้จากการสร้างรูปเคารพ สิ่งของสิริมงคลต่างๆทั้งยังมีซากสถูปเจดีย์อันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุซึ่งสร้างขึ้นไว้บูชา เกิดความร่วมมือในการออกแบบและสร้างโดย

1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน

การดำเนินการของพิพิธภัณฑ์จันเสนมีการดำเนินงานอย่างมีระบบแบบแผนโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย โครงสร้างในการบริหาร มีการแบ่งฝ่ายงานในการรับผิดชอบและดำเนินงานแผนในการดำเนินกิจกรรม แผนงานในการใช้งบประมาณ

1.1 วิสัยทัศน์

พิพิธภัณฑ์จันเสนมีการวางแนวความคิดและกำหนดวิสัยทัศน์ของพิพิธภัณฑ์ที่มีความตั้งใจในการสืบสานสร้างพิพิธภัณฑ์จันแสน คือ ให้ผู้สนใจได้มาศึกษาแล้วเข้าชมโบราณวัตถุในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทวาราวดี รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกให้กับคนที่มาเข้าชม และคนในท้องถิ่นนะคะ เพื่อที่จะช่วยกันรักและก็หวงแหนสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ แล้วก็เป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานต่อไป

1.2 พันธกิจ

จัดอบรมอาสาสมัครยุวมัคคุเทศก์ปีละ1รุ่น ประมาณเดือนมิถุนายนมีการบรรยายนำชมให้แก่หน่วยงาน สถานศึกษาและผู้ที่มาศึกษาเรียนรู้ มีการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาอยู่ตลอดเวลาไม่ได้หยุดนิ่ง

1.3 นโยบายของพิพิธภัณฑ์

ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสร้างให้พิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยเปิดให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เข้ามาเยี่ยมชมตั้งแต่ปี 2540 จะเห็นว่ามีจำนวนผู้ให้ความสนใจเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี ที่ผ่านมาการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ใช้การบริหารงานโดยใช้งบประมาณที่ได้รับจากเงินบริจาคโครงสร้างการบริหารในการดำเนินกิจกรรม

พิพิธภัณฑ์จันแสนมีการกำหนดแบ่งการดำเนินการออกเป็นฝ่าย ได้แก่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 8ฝ่าย ประกอบด้วย 1.ฝ่ายภัณฑารักษ์ 2.ฝ่ายกิจกรรม3.ฝ่ายการเงิน 4.ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 5.ฝ่ายอาคารสถานที่ 6.ฝ่ายของที่ระลึก 7.ฝ่ายศิลปกรรม 8.ฝ่ายนันทนาการและเอกสาร

1.4 แผนงานในการใช้งบประมาณ

งบประมาณในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ได้จากการบริจาคและองค์การบริหารส่วนตำบล แผนงานการดำเนินกิจกรรมในแต่ละเดือน พิพิธภัณฑ์ได้มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์จันเสนในการจัดกิจกรรมและโครงการในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ การจัดทำรายงานผลการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ได้มีการจัดทำรายงานการดำเนินงานประจำปีมีการจัดทำรายงานการใช้งบประมาณในการดำเนินการและรายรับรายจ่าย สถิติสรุปยอดผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในแต่ละเดือน มีการจัดทำบันทึกรายงานผู้เข้าชม

2) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของพิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางโดยอาศัยแรงศรัทธาในพุทธศาสนา ศูนย์กลางในการดำเนินงานด้วยใจ ที่รักชุมชนท้องถิ่นที่ ประกอบด้วย คนในท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ ซึ่งใช้แนวคิด บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ในการมีส่วนร่วม ทุกคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์นำโดยเจ้าอาวาสท่านมีวิสัยทัศน์ ในการนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

ประกอบกับท้องถิ่นชุมชนมีการนำการมีส่วนร่วมเห็นความสำคัญของอดีตเจ้าอาวาสที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์โดยให้คนในชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของ มีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ทุกๆ 3 เดือน 6 เดือน เกิดการรวมกลุ่ม ในการขับเคลื่อน กลุ่มอาชีพ ชมรมเรารักษ์จันแสน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมทอผ้าด้วยกี่กะตุกกลุ่มจักรสาน และกลุ่มขนมของฝาก โดยทุกคนในชุมชน เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เกิดเป็นอาชีพและรายได้ ภายในพิพิธภัณฑ์ เกิดขึ้นจากความสามัคคีและรักบ้านเกิดและความเชื่อและแรงศรัทธราความเป็นต้นแบบพระนักพัฒนาพระครูนิสัยจริยคุณ และพระครูนิวิฐธรรมขันธ์

2.1 <u>การมีส่วนร่วมคนในท้องถิ่น</u>

จัดตั้งกลุ่มอาชีพ ต่างๆ เพื่อส่งเสริม พิพิธภัณฑ์ โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐาน การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทุกคนเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์การที่พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางแล้วยังสามารถสร้างกิจกรรมและการที่พิพิธภัณฑ์อยู่รอดได้ชาวบ้านต้องอยู่รอดด้วย เป็นการบริหารจัดการที่เรียกตามแนวคิด คือ บวร ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียนซึ่งหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนในการบริหาร เข้ามาเป็นกรรมการในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นร่วมกัน

“ซึ่งปีนี้ก็เป็นปีที่ 20 **แล้วค่ะ ซึ่งทำมาอย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี** 2540 **มีการประชุมคณะกรรมการอาจจะทุก** 3 **เดือน หรือ** 6 **เดือน อย่างที่หลวงพ่อบอก ในทุกๆ**5 **ปี เราจะมีการจัดเสวนาการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์เราด้วย ครั้งที่แล้วครบ** 10 **ปี เราจัดงานครบ** 100 **ปี วัดจันเสน” (มณีรัตน์ แก้วศรี.**2559)

“โครงสร้างการบริหารการมีส่วนร่วม แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางพิพิธภัณฑ์โดยคณะกรรมการประชุมเสร็จแล้วก็ตั้งกลุ่มอาชีพกันขึ้นมา กลุ่มอาชีพเพื่อสร้างความรู้สึกว่า พิพิธภัณฑ์ตรงนี้ให้อะไรกับชาวบ้านบ้าง มาร้อยถึงชุมชนได้อย่างไร กลุ่มอาชีพที่ปรากฏชัดเจนและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วๆไป ก็ได้แก่ กลุ่มทอผ้า ก็ยืนยงมาได้เกือบ 20 ปีแล้ว กลุ่มจักสาน 2 กลุ่มนี้ ถือว่าเข้มแข็งในปัจจุบัน และกลุ่มที่ยังอ่อนแออยู่ก็ต้องพัฒนากันต่อไปอีก แล้วก็หน่วยงานทางภาครัฐ หน่วยงานทางราชการ ทางอำเภอ จังหวัด อะไรก็ เราก็เชิญเขา นายอำเภอเป็นกรรมการที่ปรึกษา ความมีส่วนร่วม เราไม่ได้ดำเนินไปโดยโดดเดี่ยวโดยเฉพาะชุมชนอย่างเดียว เราก็เชื่อมโยงกับทางอำเภอ ทางจังหวัด เพื่อให้เขารับรู้รับทราบว่าการบริหารจัดการของเราเป็นอย่างไร”(พระครูนิวิฐธรรมขันธ์. 2559)

“ การบริหารแบบบวรคือ มี บ้าน วัด โรงเรียน แล้วก็หน่วยงานราชการ จะเห็นถึงความเป็นบวร คือ การร่วมจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่างๆในชุมชนจันเสน ชมรมผู้สูงอายุ ไปรษณีย์จันเสน โรงเรียนวัดจันเสน โรงเรียนจันเสนองค์การบริหารส่วนตำบลจันเสน รพ.สต.จันเสน กลุ่มจักสาน สถานีตำรวจภูธรจันเสนด้วย จะมาร่วมจัดนิทรรศการกัน นอกจากที่จะให้ความร่วมมือด้านอื่นเวลาเราขอความร่วมมือในการจัดนิทรรศการก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี..ที่เห็นถึงความเป็นบวร ที่ชาวบ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงหน่วยงานราชการด้วย อย่างโรงเรียน ก็จะมาแสดงเป็นรำรำทวาราวดี และระบำ

จันเสน ซึ่งคิดค้นท่ารำโดยนำท่ารำมาจากภาพจิตกรรมฝาผนังในพิพิธภัณฑ์จันเสน ก็นำมารำเป็นระบำจันเสน...” (นารัตน์ทองแท้.2559)

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา

ในการจัดให้มี หลักสูตรท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์จันเสน มีการบรรจุเข้าไปในการเรียนในระดับโรงเรียนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมโดยจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีคุณครูผู้สอนเข้ามาทำงานร่วมกับพิพิธภัณฑ์ซึ่งดำเนินการเป็น ฝ่ายวิชาการของพิพิธภัณฑ์ จัดให้มีการเรียนรู้ผ่าน หลักสูตรท้องถิ่นลงไปในวิชาสังคมศึกษา เรียนรู้ผ่าน แหล่งเรียนรู้ที่มีจาก เมืองโบราณ โดยผ่านโครงงานและการนำเสนอของนักเรียน

“ตัวสถานที่ เล่าเรื่องความเป็นประวัติศาสตร์ได้ โบราณวัตถุที่ขุดได้มาเล่าเรื่องสมัยนั้นได้แล้วของ ๆ เราที่ขุดมันเป็นวิถีชีวิต แทนที่เขาจะเข้าไปเดินดูในเมืองโบราณ เขาก็เข้ามาดูนิพิพิธภัณฑ์นี้ ซึ่งเด็กก็จะเล่าออกมาเป็นเรื่องราวตรงนั้นได้ คนในท้องถิ่น หรือเด็กในท้องถิ่นเขาเรียนรู้ตัวตนของเขาจากตรงนี้ได้ ครูนี่แหละเป็นคนทำหลักสูตรท้องถิ่น เอาเด็กมาเรียน แล้วครูก็ผลิตตรงนั้นออกมา และให้มาสู่การเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้” (**นารัตน์ทองแท้**. 2559)

2.3 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการในชุมชนให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์จันเสน ได้แก่ ไปรษณีย์ รถไฟจันเสน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งหน่วยงานราชการนั้นเป็นสิ่งสำคัญซึ่งการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นกลยุทธ์ในการดึงการมีส่วนร่วมให้เห็นเด่นชัดที่พระคุณเจ้าได้ให้ทุกคนเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์คือการทอดผ้าป่าให้กับรถไฟในการจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงานและเพราะเป็นที่อยู่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ดูสวยงามและให้บอกข้อมูลในการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์

“ ทำงานมากับท้องถิ่นเป็นระยะเวลา 19 ปีเศษ ๆ 19 ปีนี้ ไม่เคยไม่มาประชุมที่วัดนอกจากติดประชุมที่จังหวัดหรือกรุงเทพฯ ดังนั้น เรื่องทุกเรื่องภายในวัดก็พอจะรู้เรื่องเกือบทั้งหมด เพื่อน ๆ ภายในตำบลเกือบจะรู้หมดแต่ก็อยากรู้เพิ่ม เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมก็จะเป็นในเรื่องของทางวัดจะมีกิจกรรม ก็เรียกมาประชุมปรึกษาหารือ ถ้าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและองค์กร และอยู่ในขอบเขตที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำได้ เราจะทำทันที บุคลากรต่าง ๆ อย่างเช่น ทางวัดขาดเหลือบุคลากรอะไร เช่น นักโบราณคดีที่จบมาจาก ม.นเรศวร ก็ส่งไปเรียน เรียนเสร็จต้องกลับมาทำงานที่ชุมชนอย่างที่หลวงพ่อได้เกริ่นไว้ เธอจะรับได้ไหม ถ้าเธอรับได้ ฉันจะส่งเธอไป หลวงพ่อช่วยบ้าง อบต.ช่วยบ้าง ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายหลวงพ่อช่วย ผมบ้าง อะไรบ้าง คุณครูบ้าง อีกหลาย ๆ ท่านช่วย ๆ กันให้กลับมาช่วยดูแลท้องถิ่น และอีกท่านหนึ่งก็เป็นมัคคุเทศก์รุ่นแรก...”(วันชาติ เหลืองบำรุงรักษ์, อบต.จันเสน, 2559)

“อันดับแรกนะครับ ตั้งแต่เข้ามาอยู่จันเสน คณะครู กรรมการวัด จัดตั้งกองผ้าป่าให้กับสถานีรถไฟเพื่อนำเงินมาปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อให้สอดคล้องกับเมืองโบราณ เงินที่ได้ในการทอดผ้าป่าครั้งนี้สองหมื่นกับห้าร้อยบาท และท่านพระครูได้มอบเงินส่วนตัวของท่านอีกหนึ่งหมื่นบาทมอบให้กับสถานีมีนายสถานีเป็นคนรับ เงินที่ได้เราก็นำไปปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานีและรั้วโดยรอบนะครับ เพื่อให้สถานีเกิดความสวยงามเพิ่มมากขึ้นนะครับ ผมเชื่อได้ว่าผ้าป่ากองนี้เป็นที่แรกและแห่งเดียวในประเทศไทย เชื่อว่าไม่มีที่ไหนที่วัดสร้างกองผ้าป่าให้กับสถานีแน่นอนนะครับ ไม่ว่าวัดจะมีกิจกรรมหรือการประชุมอะไร สถานีรถไฟจะเข้าร่วมทุกครั้ง ถ้านายติดภาระหรืออะไรก็จะให้กระผมมาเข้าประชุมแทนนะครับ ดูได้จากภาพต่อไปนะครับว่าสถานีมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน” (วิชาญ คำมา. 2559)

3) การบริหารจัดการด้านการจัดการทรัพยากร

3.1 บริหารจัดการทรัพยากรบุคคล

พิพิธภัณฑ์จันเสนได้มีการการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนให้ทุนการศึกษา พัฒนาภัณฑารักษ์เพื่อกลับมาพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้ทุนศึกษาต่อ แล้วนำความรู้กลับมาทำงานให้กับพิพิธภัณฑ์พัฒนาท้องถิ่นต่อไป และมีการพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้เป็นยุวมัคคุเทศก์ในการนำชมซึ่งจะรับผิดชอบนำชมและอธิบายให้ความรู้

“ จากกระบวนการเรียนการสอนของในท้องถิ่น โดยนำเด็กไปเรียนในสถานที่จริง ให้เขาได้เห็นของจริง แล้วก็เอาเด็กที่มีศักยภาพสำหรับที่จะมาบรรยายในพิพิธภัณฑ์ได้ คือเด็กทั้งห้องเรียน 25 คน ไม่ใช่ว่าจะต้องเป็นยุวมัคคุเทศก์ทั้งหมด มองแค่ศักยภาพ แต่พอเรียนเอาไปเรียนด้วยกันทั้งหมดให้เขาได้เรียนรู้ซึมซับสิ่งที่เขาเป็นวิถีชีวิตความเป็นตัวตนของเขา ผ่านกระบวนการเรียนการสอน แล้วบางส่วนที่เขามีศักยภาพก็มาจัดเป็นยุวมัคคุเทศก์ ส่วนโรงเรียนถือว่าเป็นแกนหลักอย่างหนึ่งเลยนะ ทั้งครู ทั้งผู้บริหาร เพราะว่าในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนี่ ไม่ว่าครู ไม่ว่านักเรียน จะต้องออกมาช่วยกิจกรรมที่เด่นที่สุดตอนนี้ในเรื่องของการรำ การแสดงของเขาสามารถที่จะบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนก็คือ รำทวาราวดีและรำระบำจันเสน ซึ่งเป็นตัวตนของคนที่นี่”

3.2 ตัวอาคาร

การจัดการทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ มีการออกแบบอาคารที่ได้มีการออกแบบอาคารอย่างเหมาะสม มีห้องจัดแสดงแบ่งเป็นโซนๆ และมีการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบซึ่งได้รับการช่วยเหลือในระยะการก่อตั้งที่มีนักวิชาการให้ความช่วยเหลือและได้รับการสนับสนุนในการก่อสร้างในระยะเริ่มต้นมีการออกแบบและการจัดแสดงโดยนักวิชาการ

“หลวงพ่อท่านมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากเลยนะ เรามีโบราณวัตถุเรามีเมืองโบราณนะ แล้วคนก็เข้าไปอยู่ มีการขุดค้น แล้วเอาไปขายกัน ก็เริ่มเข้าหูท่าน ท่านบอกกับชาวบ้านว่า ถ้าจะขายให้มาขายท่าน หรือใครที่ได้ไปแล้วแล้วกลัว หรืออะไรต่าง ๆ ก็มาถวายท่านท่านก็มองว่าเป็นของล้ำค่า

ท่านก็เลยบอกชาวบ้าน ท่านก็เก็บรวบรวมไว้ แล้วท่านก็บอกกับลูกศิษย์ลูกหาท่านว่า ท่านอยากจะจัดทำพิพิธภัณฑ์ ทีนี้ท่านใช้คำนี้ที่ครูทึ่งมากเลย "ใครอยากเรียนรู้ให้เขามาเรียนรู้บ้านเรา" ซึ่งตอนนั้นก่อนปี 2500ท่านคิดได้ แต่เราปฏิรูปการศึกษา 2540 แล้วจึงมา 2542จึงมีพระราชบัญญัติออกมา ท่านคิดอันนี้ก่อนการศึกษามา 40กว่าปี แต่ท่านไม่รู้ว่านักการศึกษาใช้คำว่าอะไร แต่ท่านบอก "เขาอยากจะเรียนรู้ให้เขามาเรียนรู้บ้านเรา" แล้วก็อีกจุดประสงค์หนึ่งก็คือ เรามีของโบราณวัตถุเราใช่ไหม ท่านก็อยากจะสร้างพิพิธภัณฑ์ ทีนี้สร้างพิพิธภัณฑ์คนออกแบบแรก ๆ ก็ออกแบบมาเป็นตึกสี่เหลี่ยม ท่านบอกไม่ใช่ จันเสน ต้องสื่อถึงความเป็นทวาราวดี มันต้องสื่อถึงศาสนาพุทธ เพราะฉะนั้น องค์ระฆังมันสื่อ มันเป็นสถูปใช่ไหม มันจะสื่อถึงศาสนาพุทธ แล้วลักษณะการสร้างแบบนี้มันอิงในเรื่องของศิลปทวาราวดี เพราะฉะนั้นท่านบอกตึกสี่เหลี่ยม มันไม่ใช่ มันไม่สื่อถึงทวาราวดี ไม่ใช่เป็นตัวตนของจันเสน จริง ๆ ท่านสร้างแบรนด์ ของท่านขึ้นมาเอง ท่านคิดของท่านขึ้นมาตรงนี้เอง แล้วเสร็จแล้วอาจารย์นิดา ก็มาดูแลให้ออกแบบให้ แล้วพอออกแบบเสร็จท่านก็ชอบ คือ อาจารย์วนิดาตอบโจทย์ได้หมด ทวาราวดี ตอบโจทย์เรื่องของศาสนาพุทธเข้ามาในช่วงนั้นการเป็นทวาราวดีคือท้องถิ่นตรงนี้" (นารัตน์ทองแท้. 2559)

3.3 การจัดการทรัพยากรพื้นที่แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อม

พิพิธภัณฑ์มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและจัดทำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมโดยได้รับการสนับสนุนให้จัดทำศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไม่หยุดนิ่งและมีทรัพยากรในการเป็นเมืองโบราณ

"ของเราจะมีแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างหลากหลายรวมถึงวัฒนธรรมด้วย ที่นี่จะมีเรื่องราวของวัฒนธรรมก็คือ ประเพณีสิบสองเดือน ส่วนแหล่งเรียนรู้ก็โดยหลักจะเป็นพิพิธภัณฑ์จันเสนนะคะ ซึ่งเปิดให้เข้าชมตั้งแต่ปี 2540 ปัจจุบันก็ 19 ปี เข้าปีที่ 20 แล้ว ก็จะมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงจำนวน นักท่องเที่ยวก็ยังคงเดิมและเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ปัจจุบันจากการสรุปก็จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ ปีละสามหมื่นคนนะคะ และแหล่งเรียนรู้อีกหนึ่งแห่งที่เพิ่งเปิดไปเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2559 ก็คือ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์ สำหรับศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์นี้จะมุ่งประเด็นหลัก 2 ประเด็น ก็คือ เชิดชูสถาบันพระมหา กษัตริย์ ก็จะมีห้องเฉลิมพระเกียรติ 1 ห้อง แล้วก็เก็บรวบรวมและจัดแสดงมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทอผ้าหรือการจักสาน จะมีเมืองโบราณจันเสนซึ่งเป็นเมืองโบราณในสมัยทวาราวดี และมีการขุดค้นในปี 2511 ตรงเมืองโบราณนี้ก็มีการนำวัตถุโบราณที่ขุดได้มาจัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์จันเสนด้วย ปัจจุบันเมืองโบราณนี้มีชาวบ้านอยู่อาศัยแต่ว่าก็มีการรณรงค์ให้ดูแลรักษาร่วมกันด้วยค่ะ และบึงโบราณจันเสนเป็นบึงที่สันนิษฐานว่า เกิดขึ้นมาภายหลังจากสร้างเมืองโบราณ จันเสนแล้วนะคะ ปัจจุบันบึงนี้ได้มีการใช้งานอยู่ ก็คือใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จะมีศาลาท่าน้ำสำหรับใช้ในประเพณีลอยกระทงด้วยนะ

คะ ตรงนี้ก็จะมีการอนุรักษ์รวมถึงฟื้นฟูบึงให้มีสภาพที่ดีขึ้น และน้ำก็พยายามสร้างสมดุลของน้ำให้น้ำสะอาดอยู่ตลอดเวลา"

3.4 การจัดเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

นอกจากศึกษาในพิพิธภัณฑ์แล้ว พิพิธภัณฑ์ยังสร้างเครือข่ายโดยจัดให้มีโปรแกรมเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์สร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่เชื่อมกับเมืองโบราณ และท้องถิ่น โดยการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเป็นจุดเด่นสำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์กับชุมชนท้องถิ่นด้วยการสร้างกิจกรรมเชื่อมโยงไปยังบ้านของปราชญ์ชาวบ้านแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน อาชีพต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการเป็นองค์ความรู้ในเรื่องการเกษตร การทำปุ๋ย การพัฒนาที่ดิน ซึ่งเยาวชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เช่น ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงลุงปรุง, เส้นทางไหว้พระเก้าวัด ณ จันเสน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณค่า

"จันเสนของเรามีดีอย่างหนึ่ง ทุกคนสามัคคีกัน ผมมีส่วนร่วมในตำบลจันเสนก็คือ เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ก็จะอบรมเด็ก สอนเด็ก ทำสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ก็มีคนเข้ามาดูงานบ้างเยอะไม่น้อยที่สวนผสม ส่วนใหญ่จะไปอบรมเด็กนักเรียน เยาวชนของตำบลจันเสนของเรา มีกิจกรรมคือ แห่หลวงพ่อนาค เทศกาลสงกรานต์ประจำทุกปี คนจะเยอะ ถ้าจันเสนมีงานคนก็จะมาแทบหมดหมู่บ้านเลย ผมก็เป็นศูนย์เรียนรู้ของพัฒนาที่ดิน ไปประกวดมาได้ระดับที่ 1 ของประเทศ ไปประกวดเป็นระดับต้นแบบ ได้ที่ 3 ของจังหวัดนครสวรรค์ ตอนนี้ยังทำโครงการของพัฒนาชุมชนอยู่ ยังไม่ได้เริ่มทำ มีหลายคนๆที่อื่นก็มาดูงานที่สวน มาเป็นคณะเราก็จะอบรมเป็นคณะ ไม่มีรายได้อะไรหรอก อบรมฟรี ไม่มีค่าอะไรหรอก สอนตั้งแต่ทำสมุนไพรไล่แมลงอะไรหลายอย่าง" (ปรุง ขำสุ่ม. 2559)

4) การบริหารจัดการด้านการบริการ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันเสนเปิดให้บริการ วันจันทร์ ถึง วันอาทิตย์ เวลา 09.00 น. ถึง 16.00น. ซึ่งพิพิธภัณฑ์จันเสนมีการบริการในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์สนับสนุนการเรียนรู้ ตามเดือนต่างๆ ตามเทศการประเพณีไทย 12 เดือน โดยเชื่อมโยงกับพุทธศาสนามีการจัดให้มีบริการการนำชมโดยยุวมัคคุเทศก์ มีเอกสารและแผ่นพับให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ มีป้ายบอกทางในการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ที่เห็นเด่นชัด มีการบริการแหล่งเรียนรู้ในเรื่องของการทอผ้า ห้องสมุดเอกสารข้อมูลต่างๆให้ค้นคว้า และมีศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

4.1 กิจกรรมพิพิธภัณฑ์

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่เพียงการจัดแสดงและตั้งวัตถุเพียงอย่างเดียวแต่การดำเนินงานกิจกรรมนั้นจะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดความเคลื่อนไหว กิจกรรมพิพิธภัณฑ์

คณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ได้ผูกกับศาสนาคือพื้นที่ของวัดที่ใช้ในการขับเคลื่อน ตามแนววัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งจัดกิจกรรมเป็น 12 เดือนตามประเพณีไทย ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมให้ฝึกทำดอกไม้จากใบเตย งูบบ การท่อผ้า

“ ชุมชนจันเสน วัดจันเสน มีความแตกต่างจากท้องถิ่นอื่นอยู่อย่างหนึ่ง ก็คือ วัด หรือ ชุมชนมีเกี่ยวกับแนววัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่นอยู่ อันนี้เราดึงเข้ามาเป็นโครงสร้างได้ คือ ประเพณีของท้องถิ่น เช่น อย่างปีใหม่เราก็มีการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง แล้วก็วันมาฆบูชาเชื่อมโยงถึงศาสนาด้วยอยู่ในวัด มีการบวชชีพราหมณ์ วันสงกรานต์ วันกวนข้าวทิพย์ วันเข้าพรรษา เทศน์มหาชาติ ตักบาตรเทโว อะไรต่าง ๆ เรามีประเพณีของท้องถิ่นอยู่ เราดึงเข้ามาบริหารจัดการให้เป็นโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประเพณีนี้เราให้ความสำคัญแล้วโยงเข้าไปหาศาสนา แล้วศาสนาก็โยงมาถึงพิพิธภัณฑ์ โยงกันไปโยงกันมาอย่างนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ”

4.2 การบริการด้านการนำชม

การจัดตั้งโครงการยุวมัคคุเทศก์ บริการนำชมโดยการฝึกหัดนักเรียนในโรงเรียนให้เป็นผู้ที่สามารถนำชมพิพิธภัณฑ์เกิดการเรียนรู้ทั้งพิพิธภัณฑ์ด้วยการศึกษาและสามารถอธิบายความรู้ในแต่ละตู้ได้ ซึ่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเพียงเด็ก ผู้ปกครองเรียนรู้จากเด็ก ด้วย สำคัญคือ พ่อแม่เข้าใจและให้ความสำคัญที่เด็กได้พบเจอกับผู้คนที่หลากหลายที่เข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งในวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุดราชการก็จะมีน้องๆ มัคคุเทศก์มาทำหน้าที่บรรยายนำชมนักท่องเที่ยว ซึ่งปีนี้ก็เป็นปีที่ 20 แล้วค่ะ ซึ่งทำมาอย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี 2540

“การบริหารจัดการด้านทรัพยากร ยุวมัคคุเทศก์รุ่นแรก ๆ ไปได้ดี แต่ข้อสำคัญเราได้พ่อแม่ของเด็ก ๆ ยุวมัคคุเทศก์ เขาภูมิใจนะลูกเขาทำงานตรงนี้ ลูกเขาได้สัมผัสกับบุคคลหลากหลายที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นี้ หลากหลายความรู้ หลากหลายบุคลิก หลากหลายวัฒนธรรมที่มาตรงนี้ เด็กก็มีโอกาสได้ซึมซับเจอบุคคลต้นแบบอะไรต่าง ๆ ที่จะนำพาชีวิตของเขาให้ก้าวหน้าไป ให้เขามีทางที่จะพาชีวิตของเขาประสบความสำเร็จก้าวหน้า...นักท่องเที่ยวมาดูก็อาศัยครูด้วยแล้วก็เจ้าหน้าที่ให้การบริการ ให้การต้อนรับแก่ผู้ที่มาเยือน มาศึกษา และอธิบายนำชมอะไรต่าง ๆ รวมทั้งไปชมในเมืองโบราณจันเสนด้วย แล้วยุวมัคคุเทศก์นี่เขาจะคุยได้หมดเลย ในชุมชนของตัวเองคุยได้หมด แล้วก็อีกอย่างหนึ่งเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมันก็ไปโยงกับตรงนั้น เริ่มเป็นรูปธรรมขึ้นมาแล้ว การบริหารท้องถิ่นทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ ทั้ง 3 ข้อ เป็นภารกิจ ทำไมถึงยืนยงอยู่ได้ตลอดไป ต้องให้คณะกรรมการศึกษาเรียนรู้จากที่อื่นบ้าง ไม่ใช่ว่าเรามองของเราอยู่คนเดียว ก้มหน้าก้มตาทำงานของเราอย่างเดียว ต้องไปดูคนอื่นบ้างอย่างนั้นนะการบริหารจัดการ แล้วก็มี เครือข่าย มีพันธมิตร” (**ขนิษฐา รุ่งเรืองวิโรจน์**. 2559)

4.3 การบริการของที่ระลึก

สินค้าชุมชน ที่มีเอกลักษณ์ ร้านค้าและของที่ระลึกเป็นสิ่งที่สร้างความจดจำให้กับผู้มาเยือน โดยการสร้างมูลค่า นอกจากจะเพิ่มรายได้ของคนในท้องถิ่นแล้ว การบริการของที่ระลึก โดยการรวมกลุ่มที่เกิดจากพิพิธภัณฑ์ไม่หยุดนิ่ง เกิดกลุ่มต่างๆ ที่แรงขับเคลื่อนโดยชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งเกิดกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มขนมของฝาก กลุ่มเครดิตยูเนียนจันเสน49 ชมรมเรารักษ์จันเสน การร่วมกลุ่มแล้วทำให้เกิดรายได้กับคนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ เช่น ลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้รับความนิยมเป็น OTOP 5 ดาว โดยเชื่อมโยงนวัตกรรมในการออกแบบรูปทรงพิพิธภัณฑ์ลงไปในลายผ้า

“พิพิธภัณฑ์นี้ก็เพื่อตอบโจทย์ให้กับชาวบ้าน แรกๆ ชาวบ้านไม่รู้เรื่องอะไรว่า พิพิธภัณฑ์ คืออะไร รู้แต่ว่า พิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บของเฉยๆ มีประโยชน์อย่างไร สร้างหมดไป 40 กว่าล้าน บางกระแสเสียงยัง ไม่รู้ว่าจะสร้างทุ่มเทอะไรไปมากมาย เสียดายสตางค์ เป็นอย่างนั้นนะ สร้างเยอะไป ใช้ทุนทรัพย์เยอะไป ชาวบ้านมีคำถาม ทีนี้เราทำอย่างไรถึงจะตอบโจทย์ชาวบ้านได้ พิพิธภัณฑ์นี่ให้อะไรกับชาวบ้านบ้าง จึงได้มีกลุ่มอาชีพอย่างนี้ขึ้นมา กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน อะไรต่างๆ นี่คือการตอบโจทย์ชาวบ้านด้วย แต่ไม่ได้พูดนะชาวบ้าน “มันตอบโจทย์แล้ว” แต่ให้เขาคิดเอาเอง ประการสำคัญคือ แหล่งเรียนรู้ นี่คือการตอบโจทย์พิพิธภัณฑ์ให้อะไรกับชุมชน ”(พระครูนิวิฐธรรมขันธ์.2559)

“ถ้ามีพิพิธภัณฑ์จันเสนมันน่าจะมีสินค้า ถูกไหม สินค้าที่จะไป เกาะร่วมกับตัวพิพิธภัณฑ์ เวลาคนไปดูพิพิธภัณฑ์ ออกไปเลยไหม หรือถ้าเกิดเขาแวะเข้ามา เขาก็จะได้ของที่ระลึกกลับไป ถ้า 1 ชิ้น มันคือ ตัวแทน ตัวแทนของชุมชนเรา ถูกไหม ผ้า 1 ชิ้น จากไหน ผ้านี้มาจากไหน ซื้อจากไหน ซื้อจากพิพิธภัณฑ์จันเสน สวยไหม สวย ลองไปดูสิ คือ เรื่องของการประชาสัมพันธ์ ได้เรื่องของการผูกมิตรไมตรีด้วย เพราะว่ามานี่ไม่ใช่มาถึงซื้อแล้วกลับเลยนะ ต้องนั่งคุย ต้องนั่งอะไร ถามว่านี่คืออะไร นั่นคืออะไร คือมันได้ปฏิสัมพันธ์ ใช่ไหม ครูมองว่าการปฏิสัมพันธ์ มันเรื่องของการสร้าง ผูกมิตรไมตรีกันมากกว่าตรงนี้ เมื่อเราได้ชิ้นผ้ากลับไป เราก็ยังนึกถึงจันเสน อันนี้เราได้มาจากจันเสน”(นารัตน์ ทองแท้. 2559)

4.4 การใช้ประโยชน์สถานที่

การบริการที่พักผ่อนหย่อนใจ มีบริการห้องสุขา สถานที่โดยรอบ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการจัดภูมิทัศน์ ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้พบว่า พิพิธภัณฑ์ มีห้องสมุดบริการข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การรวมกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งพิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางโดยการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ภายในวัดจันเสน มีการเคลื่อนไหวกิจกรรมซึ่งวัดไม่มีรั้วขอบชิด ชุมชน เดินทางเข้าออก และสัญจรไปมา ทุกคนมีส่วนร่วมในชุมชน ที่สามารถเดินทางไปมาผ่านท่าเรือ เป็นพื้นที่ที่มีความร่มเย็น เห็นภูมิทัศน์ของมหาเจดีย์ที่สวยงาม

4.5 การบริการคู่มือการนำชม และการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์มีบริการข้อมูลพิพิธภัณฑ์ แผ่นพับ ใบปลิว เอกสารและหนังสือต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยว

2. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว ตำบลหนองขาว

ข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่นหนองขาว

สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี กาญจนบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน เส้นทางทัพของพม่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตำบลหนองขาวประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านดงรัง มีวัดประจำ หมู่บ้านคือวัดใหญ่ดงรังหมู่บ้านดอนกระเดื่อง เป็นวัดโบสถ์เป็นวัดประจำหมู่บ้าน (ปัจจุบัน คือ ที่ตั้งของโรงเรียนหนองขาวโกวิทพิทยาคม) จากการทำศึกกับพม่าครั้งนั้น ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านได้รวมตัวกันต่อสู้กับข้าศึกอย่างกล้าหาญ ยังมีครบเป็นหลักฐานอยู่ที่ (ทุ่งคู) จากการสู้รบครั้งนั้น หมู่บ้านทั้งสองถูกทำลายเสียหาย เหลือแต่ซากวัดและเจดีย์ปรากฏอยู่หลังสงครามยุติชาวบ้านได้พากันหลบหนีมารวมตัวกันที่บริเวณหนองน้ำใหญ่ ตั้งเป็น หมู่บ้านเรียกว่า “บ้านหนองหญ้าดอกขาว” ซึ่งคือหมู่บ้านหนองขาวในปัจจุบันหมู่บ้านหนองขาวเป็นหมู่บ้านใหญ่ในสมัยตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ได้รับการเอาใจใส่จากพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ เช่น รัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จมาเมืองกาญจน์และผ่านหนองขาวดังพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ของเจ้าพระยาธิภากรวงค์ กล่าวว่า รุ่งขึ้นวันศุกร์ แรม 14 ค่ำ เสด็จจากพลับ พลาเมืองกาญจน์ ถึงพลับพลาบ้านหนองขาว ประทับแรมอยู่หนึ่งราตรี และได้ทรงพระราชนิพนธ์ในกลอนไดอารี่ซึมซาบตอนหนึ่งว่า "ราษฎรพากันดาษดื่นเห็นแต่นั่งหน้าพลับพลากว่าห้าร้อย มีเขียนโต๊ะ ขันหมาก ขันพานบ้านนอก ข้าวหลามสี่ห้ากระบอก ขนมไหม้ จัดตามมีตามจนกันคนละเล็กละน้อยมานั่งคอยถวายล้อมอยู่พร้อมเพรียง ทรงปราศรัยไปทุกหน้าที่มานั้นก็ทูลกันสนองออกซ้องเสียง ฟังเหน่อหน่าตามประสาแปร่งสำเนียง บางขึ้นเสียงทานขัดคอกัน" ซึ่งหมู่บ้านหญ้าดอกข้าว เรียกสั้นๆว่า บ้านหนองขาว มีวัดหนองขาวเป็นศูนย์รวมจิตใจที่คอยอบรมบ่มเพราะหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิต เวลาลูกอายุครบที่จะอุปสมบทพ่อแม่นำลูกไปฝากตัวไว้ที่วัด บวชเรียน ซึ่งหลวงพ่อพะยอม โกวิโท เจ้าอาวาสวัดหนองขาวได้เกิดความคิดที่จะสร้างอาคารเรียนถาวรขึ้น หมู่บ้านหนองขาวได้ผ่านความเจริญขึ้นตามลำดับจวบจนปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ของที่นี่ยังคงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอยู่ในสังคมเกษตรกรรมสภาพบ้านเรือนไทยสมัยเก่า วีถีชีวิตและขนบธรรมเนียมแบบโบราณ ยังคงเป็นภาพชินตาให้เห็นอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน

การศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 แห่ง คือ วัดอินทาราม ประชาชนในเขตเทศบาลยังคงยึดถือการดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่าย และสืบทอดวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ อาทิเช่น ประเพณีเกี่ยวกับการทำนา การทำขวัญข้าว ประเพณีการบรรพชาพระภิกษุ การเทศน์มหาชาติ จะมีการจัดริ้วขบวนที่สวยงาม บอกเล่าถึงประวัติของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเสวยชาติเป็นพระเวชสันดร ถือเป็นเอกลักษณ์ของบ้านหนองขาว ที่มีการจัดเพียงไม่กี่แห่งในประเทศไทย ที่ยังคงสืบทอดประเพณีนี้ และการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นเหยี่ยวเฉี่ยวไก่ วัวชน อุ้มลูกตามผัว โม่งเดินกุบกับ อ่วมแป๊ว ฯลฯ

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหนองขาว

พิพิธภัณฑ์ได้เปิดให้เข้าชมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เกิดจากความต้องการและหวนหาอดีตของผู้คนในหนองขาว ซึ่งใช้เวลาในการจัดตั้งเป็นเวลา 2 ปีนับตั้งแต่ชาวบ้านชุมชนได้ประชุมลงความเห็นกันว่าจะดำเนินการนำเอาอาคารหลังเก่าที่อยากจะอนุรักษ์ไว้ มาทำพิพิธภัณฑ์ ซึ่งวัดหนองขาวเป็นศูนย์รวมจิตใจอบรมบ่มเพาะหลักธรรมคำสอนการดำเนินชีวิต ที่ทุกคนเข้าร่วมงานประเพณีในวันสำคัญ ถึงเวลาลูกอายุครบที่จะอุปสมบทพ่อแม่ ก็จะพาลูกไปฝากตัวกับหลวงพ่อที่วัด ท่องบทสวดอุปสมบทเป็นพระภิกษุบวชเรียนของพระเจ้า ต่อมาวัดได้รับการอนุมัติตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาลใช้ชื่อว่า โรงเรียนวัดหนองขาว เมื่อ พ.ศ. 2464 ในระยะแรกอาศัยศาลาการเปรียญ อาคารของวัดที่พอจะมีอยู่เป็นสถานที่เรียน หกเจ็ดขวบตามเกณฑ์เด็กทุกคนในหมู่บ้านก็เข้าศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรียนในวัดใกล้ชิด หัดเขียนหัดอ่านจนได้วิชา นับเป็นเด็กนักเรียนยิ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนสถานที่เรียนไม่เพียงพอ หลวงพ่อพะยอม โกวิโท เจ้าอาวาสวัดหนองขาวในขณะนั้น จึงเกิดความคิดที่จะสร้างสร้างอาคารเรียนถาวรขึ้น น่าสนใจวิธีการของหลวงพ่อที่เริ่มด้วยการสะสมวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างก่อนโดยอาศัยพลังความร่วมมือร่วมใจ ของพลังชาวบ้านหนองขาวและพลังในความศรัทธาเลื่อมใสในจริยวัตรปฏิบัติของหลวงพ่อ ชาวหนองขาวช่วยกันไปตัดไม้ในป่าใกล้เขาใหญ่บรรทุกเกวียนบ้าง ใช้รถเข็นพื้นบ้านที่เรียกว่าสาลี่รวมไว้ที่วัด แล้วช่วยกันเลื่อนไม้ด้วยแรงคน ก้อนอิฐ ชาวบ้านช่วยกันปั่นและเผาใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ด้วยแรงงานรวมแรงรวมใจและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น รวมแรงรวมใจและของคนในท้องถิ่นความรู้สึกและเป็นเจ้าของ เมื่อรวบรวมวัสดุก่อสร้างได้พอสมควรก็ตกลงกับผู้รับเหมาก่อนสร้างเป็นอาคารตึก 2 ชั้น กว้าง 10 เมตร ยาว 30 เมตร หลังคามุงด้วยกระเบื้องสีแดง แบ่งเป็นห้องเรียนได้ 10 ห้อง เริ่มก่อสร้างในปี 2479 และแล้วเสร็จ 2480 รวมค่าก่อสร้าง 11000 บาทเป็นอาคารหลังแรก ของโรงเรียนประชาบาล โดยมีพระยาพหลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี มาเปิดอาคารด้วยความศรัทธราจึงให้ฉายาของหลวงพ่อพะยอมตั้งเป็นชื่ออาคาร โกวิทอินทราทร ต่อมา หลวงพ่อได้แบ่งที่ดินให้สร้างโรงเรียนจึงย้ายนักเรียนจากโรงเรียนโกวิทอินทราราม รวมกันไปอยู่หลังใหม่ นับตั้งแต่

ปี พ.ศ. 2507 อาคารถูกปล่อยร้างเปล่ามา เป็นเวลา ร่วม เกือบ 20 ปี หัวใจของศิษย์เก่า (ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. 2551: 7-9) ได้ถามกับเพื่อนร่วมรุ่น พูดคุยกะ ชุมชน ท้องถิ่น องค์เจ้าอาวาส ในการจัดการบูรณะจนได้จัดเวลาชาวบ้านขึ้น ณ ศาลาการเปรียญ ได้แลกเปลี่ยนความเห็นลงความเห็นว่า ซ่อมแซม หลังจานั้นมีคำถมว่าจะมีการจัดการอย่างไรหลังซ่อมแซม โดยลงความเห็นร่วมกันว่า ทำ “พิพิธภัณฑ์ของหมู่บ้าน” ซึ่งเกิดเป็นเรื่องราวตามมามากมาย ชาวบ้านเลือกกระบวนการในการหาทุนตามแบบอย่างหลวงพ่อพะยอมที่วางแนวทางรากฐานไว้ โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เป็นเหมือนตอนการสร้างโรงเรียน การทอดผ้าป่าสามัคคีจึงเป็นการเริ่มต้นประเพณีแห่งการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจสร้างกุศลโดยมีเจตนาทำในสิ่งเดียวกัน โดยจัดงานสืบสานประเพณีของดีหนองชาวช่วง 13-15 เมษายน 2539 และงานอดีตเรืองรองสู่อนาคตพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว 13 เมษายน 2540-2541 โดยเอาของดีที่เกิดจากภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนมาร่วมจัดแสดงขั้นตอนในการทำ และจัดงานกฐินนำทุนสมทบการบูรณะซ่อมแซมอาคาร ใช้เวลาซ่อมแซมเพียง 1 ปีเศษ สิ่งสำคัญคือความสำเร็จของการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนท้องถิ่นหนองขาว

พิพิธภัณฑ์หนองขาวจัดแสดงในอาคาร ตัวอาคารนั้นคือโรงเรียนเก่าตั้งอยู่ภายในวัดอินทราราม เป็นอาคารสองชั้น จัดแสดงวัตถุโบราณ นิทรรศการจัดแสดงให้เห็นประวัติและความเป็นมาของชุมชนหนองขาว ซึ่งการจัดตั้งได้รับการสนับสนุนจาก สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบังมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร ในการออกแบบและจัดแสดง ซึ่งมีการจัดทำทะเบียนวัตถุที่ชาวหนองขาวได้รวบรวม

1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

การบริหารจัดการโดยเป็นคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์มีการร่วมมือทุกภาคส่วน มีเจ้าอาวาสวัดและในปี 2540 ในการจัดตั้งมีการบริหารจัดการโดยสภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามาบริหารงาน ลังจากจัดตั้งได้ 20 ปีแล้ว ได้มีการมอบให้วัดและเทศบาลเป็นผู้บริหารและดูแล ซึ่งกรรมการพิพิธภัณฑ์ได้มีการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

<u>1.1 วิสัยทัศน์</u>

เพื่อรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น รู้จักโลก

<u>1.2 วัตถุประสงค์</u>

1)การปลุกจิตสำนึกให้คนหนองขาวรู้จักตนเอง และภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน2) การพัฒนาภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นอาชีพเพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจะพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นอาชีพเสริมได้ 3) กำดำเนินชีวิตต่อด้วยความร่มรื่น

<u>1.3 การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง</u>

พิพิธภัณฑ์หนองขาวมีคณะกรรมการในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์โดยจัดเป็นคณะทำงานชุดใหญ่ในบริหารงานแบบบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน

“โครงสร้างนี้หลวงพ่อๆ ก็จัดคนลงไปดูแลที่เป็นโครงสร้าง ณ ปัจจุบัน และเทศบาลให้การสนับสนุน โรงเรียนไปด้านวิชาการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่โรงเรียน โดยโรงเรียนตอนนี้ก็จัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเข้าไป ทางนี้ก็จัดหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ซึ่งอาจอยู่ในวิชาสังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมใช่ไหมค่ะอาจารย์ เราจะไปวิชาอื่นก็ได้ อย่างพี่ยุงนี้เข้ามาโดยจิตอาสาเฉยๆ แต่ถามว่าจิตอาสาอยู่ในรูปแบบไหน ก็มาทางหลวงพ่อ คือหลวงพ่อมอบหมายให้พี่มาดูแล มาช่วยกันดู อย่างนี้เราถึงเข้มแข็ง พี่ถามว่า อาจารย์ทราบประเด็นไหมว่าทำไมเราเข้มแข็ง เข้มแข็งเพราะว่า รองนายกฯ ก็บอกว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ของฉันนะ ทุกคนคิดว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ของฉันนะ พิพิธภัณฑ์ของฉันนะ แต่ฉันไม่ได้ทำตรงนี้ ฉันไปทำที่บ้าน ซึ่งมันเป็นตัวรองรับ เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าโครงสร้างของเราเป็นรูปแบบไหน กึ่งระบบ”(พยุง ใบแย้ม. 2559)

1.4 แผนงาน

แผนงานในภาคส่วนที่รับผิดชอบจะเขียนแผนงานของตนเองเพื่อนำงบประมาณใช้ในการทำกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ และมีแผนงาน

“การทำงานด้วยแบบนี้ ถ้าการทำงานโดยกลุ่ม มันจะไม่เกิดแผนงานที่เป็นรูปธรรมที่เป็นระบบ ถ้ามันเป็นรูปธรรมก็เป็น มันอยู่ที่ว่ากลุ่มคนตรงนั้น มีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนไป ถ้ามีเขาก็จะเขียนโครงการ อย่างของผู้ว่าฯ ปีที่แล้วเราได้ผู้ว่าฯ ใช่ไหม ผู้ว่าฯ สนับสนุนการทาสี เพราะฉะนั้นผู้ว่าฯ เขาก็ต้องไปเขียนแผนฯ ของเขา อย่างเทศบาลเหมือนกัน เทศบาลก็ต้องไปเขียนแผนของเขา ทางโรงเรียนก็ต้องไปเขียนแผน การท่องเที่ยว”(ดร.พยุง ใบแย้ม. 2559)

กิจกรรมประจำเดือน มีลักษณะปฏิทินประจำเดือน หลวงพ่อมีปฏิทินประจำเดือน ตามประเพณี และมีการจัดงานประจำปี เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง และดึงชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์

“อย่างปฏิทินมี 12 เดือน ใน 1 ปีหลวงพ่อจะมีปฏิทิน 12 เดือน ประเพณี 12 เดือน ว่าเดือนนี้ทำอะไร ก็จะทำโดยเฉพาะประชุม แล้วเดือนนี้ทำอะไร ก็จะประชุม ก็จะเป็นประเพณี 12 เดือนงานประจำปีของเราที่เด่นๆ ตรงนี้ก็คือ สงกรานต์ งานที่เทศบาลเป็นเจ้าภาพได้จัดก็คือ ลอยกระทงกับสงกรานต์แต่ก็ดึงส่วนร่วมเข้ามาที่พิพิธภัณฑ์ผลที่ได้คือ รายได้ ก็มาเข้ามาที่หลวงพ่อ เมื่อก่อนนะเขาให้เพดานลิอยู่ที่สามแสนในเรื่องของการจัดงานวัฒนธรรมประเพณี เมื่อก่อนได้ แต่มาช่วงหลังลด ไปแล้วตอนนี้เหลือแค่สองแสนแล้ว คือสองแสนที่เราเข้าแผนฯ ได้ไม่ใช่เฉพาะงานสงกรานต์ หรือลอยกระทง มีกิจกรรมอย่างอื่นด้วย เกี่ยวกับงานวันพ่อ วันแม่ อย่างนี้ เมื่อก่อนเราสามารถที่ดำเนินการเรื่องละครเพลงพื้นบ้าน ฯลฯ เทศบาล”

2) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

2.1 <u>การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา</u>

โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาทำหลักสูตร เขียนแผนโครงการ

“ของโรงเรียนก็จะเป็นรายงานเรื่องการสืบทอด ก็คือ ผ้าทอ อนุรักษ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ของวิชาที่เพิ่มเติมบ้าง กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการ ฝึกเด็กก็เรื่องของที่จะสืบทอด ไม่ว่าเรื่องของ รำเยย เรื่องของกลองยาว เรื่องของอื่นๆ เช่น การทอผ้า อีกส่วนหนึ่งที่ฝึกกันคือ เรื่องของยุวมัคคุเทศก์ สืบทอดโดยฝึกนักเรียน กลุ่มหนึ่งเพื่อมาเรียนรู้ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมา ส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกฝังให้เขาเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย แล้วก็สืบทอดไปด้วย กิจกรรมต่างๆ ที่ทำโรงเรียนจะจัดสถานที่ไว้ส่วนหนึ่ง เป็นแบบบ้านจำลองพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านให้เด็กไปแบ่งเรียนรู้อีกจุดหนึ่ง”

2.2 <u>การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</u>

ในการจัดพิพิธภัณฑ์มีชีวิตไม่มีเพียงตัวอาคารพิพิธภัณฑ์เท่านั้นที่เป็นแต่ ชุมชนหนองขาวเป็นเมืองพิพิธภัณฑ์ ชุมชนท้องถิ่นเป็นจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกคนที่มีองค์ความรู้ยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ การร่วมแรงร่วมใจร่วมมือกันระหว่างคนในท้องถิ่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความสามัคคีของคนในหมู่บ้านหนองขาว

“บ้านหนองขาวนี่เป็นพิพิธภัณฑ์นะ เราไม่ได้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ตายไว้ที่นี้ พิพิธภัณฑ์ของเรามีชีวิต แต่ถือว่าจัดกระจายไว้ในท้องที่ จึงเกิดพิพิธภัณฑ์บ้าน พิพิธภัณฑ์โรงเรียนของ ผอ.ก็มีพิพิธภัณฑ์โรงเรียน แต่ว่าการใช้คำแล้วเราใช้คำว่า ศูนย์การเรียนรู้ แล้วแต่จะใช้ แต่มันคือพิพิธภัณฑ์นั่นแหละของอาจารย์ใช้พิพิธภัณฑ์โรงเรียน แล้วของน้าเสน่ห์ พิพิธภัณฑ์บ้าน ของน้องน้ำเพชรก็เป็นพิพิธภัณฑ์บ้านไป เพราะว่ามันก็เกิดจากจุดนี้ เราบอกว่าชี้ไปที่โน่น ชี้ไปที่นี่ เข้าไปเรียนรู้ในชุมชน ของเทศบาลมีไหม มีแต่ศูนย์ ส่วนใหญ่เป็นศูนย์ศิลปะ”(ดร.พยุง ใบแย้ม.2559)

“ประสบความสำเร็จได้อย่างไร จะพูดไปประสบความสำเร็จได้อย่างไร หลวงพ่อบอกว่าไม่รู้เหมือนกัน ก็ทำไปแล้วชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ พอดีได้คุณครูผึ้ง แล้วก็อาจารย์พยุง แล้วก็ได้แรงหลายๆที่ ไม่ว่าจะเป็นอย่างเช่น บ้านพิพิธภัณฑ์ของคุณน้ำเพชร หรือว่าจะเป็นคุณโยมเสน่ห์ท่านก็มีอะไรที่ดีด้วยที่บ้าน โดยเฉพาะขาดไม่ได้ก็คือ ท่าน ผอ.โรงเรียนอิน ก็มีเด็กๆ ตอนนี้ก็เป็นมัคคุเทศก์น้อยด้วย ซึ่งมาบรรยายเหมือนได้ความรู้ใช้เด็กฝึกตั้งแต่เด็กไป”

3) การบริหารจัดการด้านการจัดการทรัพยากร

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนหนองขาว มีภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ดี มีทรัพยากร สุขศาลาที่เหลือเพียงที่เดียว

3.1 อาคารพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป็นอาคาร 2 ชั้น กว้าง 10 เมตร ยาว 30 เมตร จากอาคารเก่ามาทำเป็นพิพิธภัณฑ์ แบ่งออกเป็นห้องต่างๆ ที่ตั้งอาคารติดกับถนนใหญ่ ซึ่งการใช้ประโยชน์อาคารชั้นล่างเป็นห้องประชุม และที่ตั้งของห้องสมุดและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรวมถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบ

3.2 ภูมิปัญญา ความเชื่อ

ในการหล่อหลอมความเป็นชุมชนท้องถิ่นศีลธรรมในการเป็นชุมชนหนองขาว ที่นี่ที่จะเหนียวแน่นคือ ความเชื่อ ค่านิยม แล้วก็ความเชื่อเรื่องทรงเจ้า การตั้งศาล เจ้าไปอยู่ต่างประเทศก็มาตั้งศาลเจ้า คือทุกปีของเดือน 6 ทุกคนจะต้องกลับบ้านมาทำ คือทุกคนจะรู้ด้วยสัญชาตญาณ เขาไม่ได้เรียกศาลเจ้า เรียกศาลปู่ย่า ตายาย

“ **ก็คือการบูชายาย ที่เขามีหม้อยาย ประมาณนี้แหละครับ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ที่หนองขาวนี่มีหม้อยายทุกบ้านต้องมี ไม่ว่าจะแยกเรือน ไปเป็นเขยสะใภ้ต่างบ้านที่ไหน ไม่ว่ากรุงเทพฯ ที่ไหนต่างประเทศก็ต้องรับหม้อยายไปด้วย เพราะเป็นความเชื่อว่า บรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย จะปกป้องรักษาคุ้มครองคนในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ทั้งนั้นแหละ ศาลหนองขาวเขาก็ไม่เรียก เรียกว่าศาลยาย เรียก ยายนั้น ยายนี้แต่เป็นเอกลักษณ์ของหนองขาวที่นี้...มันเป็นวิถีชีวิตนะ”(เทศบาลหนองขาว.2559)**

3.3 การจัดแสดง

แบ่งออกเป็นโซนและบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนองขาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด 8 หัวข้อ นำแสดง 1. เป็นส่วนหนึ่งของสุวรรณภูมิ 2. เส้นทางการค้า เส้นทางเดินโบราณ 3.ภูมิประเทศ 4.คนหนองขาว 4.ผู้หญิงหนองขาว 6. แหล่งศรัทธาความเชื่อ 7. ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณีทิศทางความเปลี่ยนแปลง 8.อดีต ปัจจุบัน อนาคต

3.4 วัตถุพิพิธภัณฑ์ และอาคารจัดแสดง

วัตถุในการจัดแสดงมีการจัดทำข้อมูลและคัดสรรมาแสดงให้แสดงถึง

“**พอรู้จะสร้างพิพิธภัณฑ์ทุกคนเอาวัตถุโบราณมาให้เยอะมากเลยมีปืนมีอะไร บอกหลวงพ่อไม่ไหวแล้ว นี่ให้พวกเราเข้าใจด้วยนะว่า ไม่ไหวแล้วถ้าอย่างนี้ ถ้าหายจะทำอย่างไร เพราะทุกคนมาก็บอก จดชื่อฉันไว้ด้วยนะ ต้องทำทะเบียนนะ เวลาจะขึ้นต้องเอาชื่อฉันขึ้นด้วยนะ ทำไม่ไหว แล้วคนก็น้อย แล้วคนแก่ๆ พี่บอกว่า เอาอย่างนี้ดีกว่า ลุงป้า น้าอา ทั้งหลาย วัตถุโบราณเราไม่รับ คนที่ให้จะเอาคืนก็ให้คืนไป ถ้าใครไม่เอาคืนก็เอาไว้ แล้วหลวงพ่อบางส่วนก็เอาไปไว้ที่สวนโมกข์ ต่อไปจะทำพิพิธภัณฑ์สวนโมกข์ เขาบอกอย่างนี้ไม่ต้องเอามาตั้งไว้เลย ถ้าตั้งเยอะมาก เขาบอกว่าถ้าจะจัด**

ภายในอีกสี่ล้าน หลวงพ่อหมดไปแล้วนะภายในนี่ หลวงพ่อองค์เก่าหมดไปสี่ล้าน แต่หลวงพ่อไม่ยอมบอก ทำสีทำอะไรที่จัดเองทั้งหมดนี่สี่ล้าน เสร็จแล้วบอกถ้าเกินกว่านี้คงไม่ไหว เราเอาเฉพาะข้อมูลทำเป็นข้อมูล ทำเป็นตัวบอกว่า ห้องนี้ห้องที่ 1 อะไร ทั้งหมดมี 8 ข้อมูล ก็จับใส่ระบบข้อมูลไว้ แล้วบอกว่าที่หนองขาวนี่ พวกนี้มีอยู่ที่ไหน มันก็เลยมีอยู่ตามหมู่บ้าน ฉะนั้น พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวจึงเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตทั้งหมดบ้าน แต่เรามีข้อมูลบอกที่ตัวพิพิธภัณฑ์เท่านั้น นี่คือทรัพยากรที่เราใช้ในการทำพิพิธภัณฑ์และถ้าจะเรียนรู้ ไปเลย ไปบ้านลุงเสน่ห์ ไปบ้านน้ำเพชร จะไปเทศบาล หรือจะไปโรงเรียน ไปโรงเรียนนี้มีหมดทุกอย่าง เป็นตัวบอกใน 8 ห้อง นี้เลยที่อธิบายไว้ เริ่มตั้งแต่เราเกี่ยวข้องกับสุวรรณภูมิ เส้นทางเสด็จฯ ทั้ง 3 เส้นทาง แล้วก็คนหนองขาว ผู้หญิงหนองขาว เรื่องหม้อยาย แนวโน้มในอนาคตที่เราจะเป็นอย่างไร และส่วนใหญ่ออกมาในรูปไหน”

4) การบริหารจัดการด้านการบริการ

พิพิธภัณฑ์เปิดให้บริการ 8.30 -16.00น. ทุกวันมีการบริการในการนำชมพิพิธภัณฑ์ ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ โดยมัคคุเทศก์ให้บริการนำชมพิพิธภัณฑ์

4.1 <u>การบริการนำชม</u>

โดยมีนักเรียนเป็นอาสาสมัครมัคคุเทศก์นำชม มีบริการนำชมแล้วแต่จำนวนผู้เข้าชมหากมาจำนวนมากก็จะแบ่งการนำชมออกเป็นฐาน

“ส่วนใหญ่นักเรียนค่ะแล้วแต่เขาจะรับบริจาคเราค่ะ เราจะมีตู้รับบริจาคอยู่ คณะที่มานักศึกษาที่มา ๆ ดูเรื่องฐานการจักสาน อันนี้ลงทุนจักสานเองด้วย ไปตัดใบตาลมันจะมีเป็นฐานค่ะ สมมติถ้ามาประมาณร้อยขึ้น เขาจะกำหนดมาให้เราเลยว่า เขาต้องการฐานใดบ้าง ฐานแรกของเราก็คือ ไหว้พระ แล้วก็มาพิพิธภัณฑ์ แล้วก็จักสาน แล้วก็ไปผ้าทอค่ะ ผ้าทอจะมีเรื่องของค่าใช้จ่ายก็จะมีบางร้านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย บางร้านก็เสีย เพราะว่าเหมือนเราพาคนไปซื้อของเขาค่ะ บางที่เขาก็จะไม่เก็บค่านำชม แต่ในส่วนตัวของพิพิธภัณฑ์นี่ น้อยเขาก็จะเป็นคนบรรยาย พอบรรยาย บางคณะเขาก็จะให้เงินเรา ถ้าเปรียบเป็นฐานก็เหมือนฐานล่ะ ห้าร้อย เราไม่เรียกนะคะ เขาให้เราเอง นั่นคือบริจาคเราค่ะ ส่วนที่ไหว้พระนั้นเขาก็จะทำบุญ จะมีเม็ดเงินที่เข้ามาก็แค่ตรงนี้ค่ะอย่างส่วนตัวพี่ ๆ จะมาบรรยายช่วงแรกให้ อย่างสมมติมีแขกมา พี่ 2 คนกับน้อย พี่จะไปพูดว่าบ้านหนองขาวเป็นอย่างไร มีความเป็นมาอย่างไร แล้วก็คือจะพูดพิพิธภัณฑ์ไปด้วย พอพูดเสร็จอีกส่วนหนึ่งปล่อยเด็กลงมาเป็นฐานหนึ่งนะคะ ก็จะรับตรงนี้อีกทีหนึ่ง เขาก็จะฟังจากเรามาแล้วรอบหนึ่งว่า ผ้าทอเป็นอย่างไร มีความเป็นมาอย่างไร แล้วพี่จะนำไปก่อน แล้วส่วนที่เป็นฐาน ๆ ก็จะมีวิทยากรแต่ละฐานให้ค่ะ” ครูผึ้ง. 2559

3.พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระโนด จังหวัดสงขลา

ข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่นระโนด

ดินในอำเภอระโนดเป็นชุมชนสมัยแรกเริ่ม ปรากฏครั้งแรกใน ตำบลระโนดเป็นตำบลเก่าแก่ตั้งมานานแล้ว ชื่อ ระโนด ตามคำบอกเล่ามาตั้งแต่โบราณ สันนิษฐานกันไว้ว่ามาจากการที่ชาวบ้านปลูกต้นตาลโตนดตามคันนามองเห็นเป็นราวจึงเรียกกันว่าบ้าน “ราวโหนด” ต่อมาเพี้ยนเป็นบ้าน “ระโนด”

ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ระโนด

“พิพิธภัณฑ์ระโนด” ปรากฏขึ้นในบทความเรื่อง พิพิธภัณฑ์ระโนด ของอเนก นาวิกมูล ตีพิมพ์ในหนังสือระโนดสังสรรค์ ครั้งที่ 20 วันที่ 14 พฤศจิกายน 2530 หน้าที่ 26-31 โดยได้เสนอแนวคิดพิพิธภัณฑ์ระโนดขึ้นเพื่อให้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แสดงถึงวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ความสามัคคี ความสามารถของชาวระโนด การเปลี่ยนแปลงและความเจริญที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆในชุมชน ตลอดจนการสะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้ และสร้างความภาคภูมิใจ ถิ่นกำเนิน กระตุ้นให้เกิดความคิดเพื่อให้ทำคุณประโยชน์ให้กับท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวไม่สามารถปรากฏได้จนเวลาผ่านมาถึง 26 ปี จนถึงปี 2554 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้เกิดเป็นรูปร่างอย่างจริงจังจากท่าน ถาวร เสนเนียม ในวันที่ 20 ธันวาคม 2551 เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2554 ได้แสวงหาความร่วมมือจาก พี่น้องชาวระโนด และบุคคลทั่วไป หน่วยงานราชการ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแผนพัฒนาเมืองเพื่อการท่องเที่ยว ระโนด มรดกกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โครงการก่อสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและสวนบุรพาจารย์ โดยใช้สถานที่ตั้งของโรงเรียนระโนดวิทยามูล มูลนิธิซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมที่ชาวระโนดได้ศึกษาเล่าเรียนกันมาในอดีต ซึ่งปัจจุบันระโนดวิทยามูลนิธิซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ชื่อ ระโนดวิทยา เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอระโนด ซึ่งในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ให้สำเร็จ โดยศิษย์เก่าระโนด 07 เป็นชาวระโนดที่ศึกษาสำเร็จในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2507 โดยปรึกษาหารือกันเพื่อที่จะดึงศักยภาพที่จะทำได้ โดยมอบหมายให้ รองศาสตราจารย์ขนิษฐา วิเศษสาธรประธานรุ่นประสานงานกับหน่วยงานต่างๆและคนระโนดเพื่อผลักดันให้เกิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น เพื่อคุณประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับบ้านเมืองโดยไม่หวังผลใดๆ จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

“เรามีโรงเรียนอยู่โรงหนึ่งสมัยก่อน ชั้นมัธยม เรียกว่า โรงเรียนระโนดวิทยามูลนิธิ เป็นโรงเรียนราษฎร์ที่พวกแม่เรียน คือสมัยก่อนนี้ เรียนหนังสือก็จะมีแต่ชั้นประถมศึกษาใช่ไหม โรงเรียนประชาบาลถึงแค่ ป.4 คนระโนดพอจบ ป.4 ก็อยากจะเรียนต่อต้องไปเรียนสงขลา ต้องไปเรียนพัทลุง ต้องไปเรียนนครศรีธรรมราช ในเมืองที่ใกล้ๆ กัน แต่อำเภอนี่ไม่มีโรงเรียนมัธยม ก็มีครูบาอาจารย์ประมาณ 4 ท่านด้วยกัน เขาก็ว่า เราน่าจะสร้างโรงเรียนมัธยมขึ้นมาในอำเภอระโนด เพื่อให้คนระโนดนี่ ซึ่งเป็นท้องถิ่นทุรกันดารไม่ต้องเดินทางไปเรียนสงขลาหรือพัทลุง เขาก็เลยสร้างโรงเรียนขึ้นมา

เรียกว่า "โรงเรียนระโนดวิทยามูลนิธิ" ตอนแรกก็เป็นโรงเรียนมัธยม ตอนหลังก็ยกให้เป็นมูลนิธิ มีพื้นที่สัก 16 **ไร่ เขาก็สร้างโรงเรียนขึ้นมา เพราะฉะนั้นพวกเด็กๆ สมัยก่อนจบ ป.**4 **แทนที่จะไปเรียนสงขลาก็เรียนที่นี่เลย เรียนที่นี้นะคะ ก็เลยกลายเป็นคนระโนดใฝ่ใจในการศึกษา พ่อแม่ทุกคนสมัยก่อนคนโบราณเขามักจะให้ลูกหลานออกประกอบอาชีพค้าขายบ้าง ทำนาบ้าง แต่พอพวกครูเหล่านี้เขามาสร้างโรงเรียน เขาผลักดันให้พ่อแม่ส่งลูกมาโรงเรียนเข้าเรียนมัธยม เขาเรียก โรงเรียนบ่อ นะ บ่อก็คือมัธยม ก็เปิดตั้งแต่ ม.**1- **ม.**6 **ต่อไปก็ขยายถึง ม.**8 **หรือ ม.ศ.**5**ที่นี้พื้นที่เดิมที่เป็นโรงเรียนระโนดวิทยามูลนิธิ พวกแม่พวกใครก็เรียนที่นี่หมดนะคะ เราก็จบมัธยมไปจากที่นี่ พื้นที่ประมาณ** 16 **ไร่ มันแคบไปแล้วพอเป็นโรงเรียนหลวง เขาก็เลยไปซื้อพื้นที่ใหม่ รวมทั้งคนบริจาคด้วยประมาณร้อยกว่าไร่ ตรงนี้ก็เลยเป็นที่ว่าง ที่เปล่าๆ ทิ้งไว้เฉยๆ เป็นเวลา** 10 **กว่าปี วัวก็มาอยู่มากินหญ้า เขาก็เลยยกพื้นที่ให้เป็นของราชพัสดุ คือ ยกให้หลวงไปเลย แล้วราชพัสดุเขาก็ยกให้เป็นของเทศบาล โดยคนระโนดที่อยู่ที่นี่เขาก็คิดว่าสถานที่ตรงนี้รกร้างว่างเปล่ามากมันควรจะมาทำเป็นสวนสาธารณะ ก็เลยจัดตั้งเป็น "ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและสวนบูรพาจารย์" เพราะฉะนั้นในสวนนี้ เขาจะมีอาคารที่จะสร้างเป็นส่วนพิพิธภัณฑ์ มีสระว่ายน้ำ มีสนามเทนนิส มีสนามเด็กเล่น มีอะไรหลายอย่าง" (ขนิษฐา วิเศษสาธร. 2559)**

วัตถุประสงค์

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระโนด มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องระโนดศึกษาเพื่อสำหรับ เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป เพื่อตระหนักถึงคุณค่า และความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน บรรพบุรุษ บุรพาจารย์ รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีของชุมชน เพื่อการดำรงตนอยู่ในสังคม ได้อย่างยั่งยืน และเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเมืองระโนด มรดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญองท้องถิ่น และจังหวัดสงขลา

1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน พิพิธภัณฑ์ระโนด

มีคณะกรรมการในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยคณะกรรมการแบ่งออกเป็นสองชุด ซึ่งการแบ่งโครงสร้างในการบริหารจัดการนั้นไม่มีการแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆในการบริหารซึ่ง เป็นคณะทำงานชุดใหญ่ในการดำเนินงานซึ่งจะนำเรื่องต่างๆเข้าประชุมปรึกษาในที่ปรึกษาและคณะกรรมการอำนวยการและดำเนินการในการวางแผนพัฒนาซึ่งประกอบด้วย

1.1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหาร

คณะกรรมการอำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เทศบาลตำบลระโนด จักหางบประมาณกำหนดนโยบาย สนับสนุนให้คำปรึกษา และให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีนาย ถาวร เสนเนียม เป็นประธานที่ปรึกษา และนายเกียรติศักดิ์ ตันธนกุล เป็นประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ขนิษฐา วิเศษสาธร เป็นผู้ประสานงานและเลขานุการ

1.2 คณะกรรมการดำเนินงานโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ระโนด

มีหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการรับผิดชอบในการวางแผน การกำหนดขอบเขต บทบาทของสิ่งที่จะนำเสนอ รูปแบบ งบประมาณ และลงมือในการปฏิบัติการจัดทำพิพิธภัณฑ์ระโนดภายใต้กรอบความเห็นชอบของคณะกรรมการอำนวยการพิพิธภัณฑ์ โดยมีนายวีระพันธุ์ สวัสดี เป็นประธานกรรมการ นายอุดร วิเศษสาธร เป็นผู้บริหารโครงการ และรองศาสตราจารย์ขนิษฐา วิเศษสาธร เป็นผู้ประสานงานและเลขานุการ

2) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมพิพิธภัณฑ์ระโนด

การมีส่วนร่วมเกิดจากคนระโนดรุ่น 07 ที่อยู่ทั้งในท้องถิ่นและต่างจังหวัดเห็นควรต้องการให้เกิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่นและผู้คนที่มีศักยภาพคนที่รักบ้านเกิด การระดมทุนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นของคนระโนด ในการมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของซึ่งในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ระโนดไม่ได้ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินในการจัดตั้ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยเงินบริจาคของชาวระโนด ซึ่งได้งบประมาณจากจารทำกิจกรรม จำนวน 14 ล้านบาท จัดกิจกรรมได้แก่ ฟรีคอนเสิร์ต การทอดผ้าป้าการกุศล การรับบริจาค การจำหน่ายหนังสือภาพ การแข่งขันเดินวิ่ง การแข่งขันปั่นจักรยาน การจำหน่ายเสื้อ

2.1 เกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่น

ในการสร้างพิพิธภัณฑ์เกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่นเพื่อที่จะสร้างให้เกิดเกิดจาการร่วมมือของทุกภาคส่วน การ่วมกันของภาคประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นเกิดการจัดกิจกรรมระดมทุน และการรับบริจาคสิ่งของเข้ามาในการสร้างพิพิธภัณฑ์

“ตอนที่ทำพิพิธภัณฑ์ ก่อนลงมือทำเราก็มีการทำประชามติก่อน ก็คือ คุณอเนกเขาบอกว่าพี่ต้องเชิญ คนระโนดมานั่งคุยกันก่อนว่าจะเอาไหมพิพิธภัณฑ์ เราก็เชิญคนระโนดทั่วไปมา แล้วก็อบต.ต่างๆ มาร่วมกันประชุมว่าเราจะทำพิพิธภัณฑ์ ขอความคิดเห็นหน่อยนะ เขาก็ตกลงเราก็เลยทำ เขาก็เห็นว่าควรจะทำ เพียงแต่ว่า เขาสอบถามเรื่องค่าใช้จ่าย การดำเนินงาน เราก็บอกว่า เราทำในรูปแบบอาสาสมัคร แต่ค่าใช้จ่ายก็เงินจากที่เราหามา การบริจาค เขาก็ยินดีให้ทำ หน่วยงานเขาก็อยากทำ หลายแห่งที่เราทำเสร็จแล้วเขาก็อยากทำ” (**ขนิษฐา วิเศษสาธร**. 2559)

ในการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมของคนภายในท้องถิ่นเข้ามาเป็นกรรรมการในการบริหาร่วมกับเทศบาลตำบลระโนด ซึ่งการจัดทำพิพิธภัณฑ์นี้กรรมการทุกท่านทำงานด้วยจิตใจอาสา มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลระโนดช่วยทำงาน ประชาชนทั่วไป ให้ความร่วมมือ บริจาคสิ่งของ ที่มีอยู่ในนำมาจัดแสดงซึ่งพลังแห่งความสามัคคีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ซึ่งชาวบ้านระโนดจึงถือว่าเป็นสมบัติของชาวระโนด

" พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้รับบริจาคของทั้งหมดโดยที่ไม่ต้องซื้อ และเราก็ให้เกียรติบัตรกับผู้บริจาค และรายได้ทางเทศบาลมีงบประมาณไม่มาก...เราได้รับรางวัลเพื่อจัดทำพื้นที่และป้ายประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว...ปีหน้าคาดว่ารายได้จะดีขึ้น..... เพราะพิพิธภัณฑ์ของเราเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต จับต้องได้ ใครมาหยิบจับได้ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาวระโนด ของใช้ อาชีพหลายๆ อย่างครับ " (เกียรติศักดิ์ ตันธนกุล. 2560)

3) การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

ทรัพยากร พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีทรัพยากร ที่ดี ประกอบด้วย ขนาดของพื้นที่ ตัวอาคาร และบุคลากรในการดูแลรักษาพิพิธภัณฑ์ งบประมาณ นิทรรศการ ซึ่งของที่ได้รับการบริจาคได้รับการจัดจากหลักวิชาการสมัยใหม่ คือ การจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแห่งเรียนรู้ เรื่องท้องถิ่น นำเสนอข้อมูลผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ ภาพ ภาษา และการจัดแสดง จัดแสดงเสมือนจริง

3.1 อาคาร

พิพิธภัณฑ์มีอาคารทรงแฝด อาคารมั่นคงถาวร สองชั้น

3.2 บุคลากร

บุคลากร เป็นบุคลากรในเทศบาลมาดูแลพิพิธภัณฑ์

3.3 งบประมาณ

งบประมาณในการบริหารจัดการจากเทศบาลในการบริหารจัดการงบประมาณ

3.4 ทรัพยากรโบราณคดีการค้นพบหลักฐานโบราณคดี เช่น เครื่องปั่นดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ สมัยโบราณ และเครื่องวัตถุต่างๆต่างๆสมัย ต่างคตินิยม การะจัดกระจาย ทุกหมู่บ้าน เช่น เครื่องปั้นดินเผา จากเตาเผาพื้นบ้าน เครื่องปั้นดินเผาจีน เทวรูป พระวิษณุที่วัดช้าง ตำบลพังยาง เทวรูป พระนารายณ์ที่บ้านเฉียงพง หินขวานฟ้า ช้างแกลบ ช้างแกลบเป็นลักษณะช้างค่อมช้างแคระ

3.5 การจัดทำทะเบียนวัตถุ ซึ่งสิ่งของที่ได้จากการรับบริจาคมีการจัดทำทะเบียน ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2556 เริ่มดำเนินการซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในระโนด ที่อยู่ในกรุงเทพและอาศัยอยู่ในระโนด ซึ่งได้รับจำนวนมากในการบริจาคและผู้ที่บริจาคจะได้รับใบประกาศเกียรติคุณและมีชื่อในพิพิธภัณฑ์ และจัดทำทะเบียนวัตถุ

3.6 ประเพณีซึ่งประเพณีลากพระหรือชักพระเป็นประเพณีที่มีในพุทธศาสนาที่มีมาแต่โบราณกระทำกันหลังวันมหาปวรณา หรือวันออกพรรษาซึ่งประชาชนพร้อมใจกันในการอัญเชิงพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบุษบกที่วางอยู่เหนือเรือ รถ ล้อเลื่อน แห่ลากไปตามลำน้ำ

4) การบริหารจัดการด้านการบริการ

พิพิธภัณฑ์ระโนดเปิดให้บริการวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา10.00น.-18.00 น. โดยมีอัตราค่าเข้าชม 30 บาท การบริการจัดแสดงแบ่งออกเป็นห้องต่างๆ การ นำชมพิพิธภัณฑ์ การจัดแสดง มีการจัดพิมพ์เอกสารในการศึกษาค้นคว้าแผ่นพับ จำหน่ายเสื้อ

4.1 การจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 โซน ทั้ง หมด 16 ห้องจัดแสดง โดยแบ่งเป็น การจัดแสดงนิทรรศการ ระโนดศึกษา บูชาบุรพาจารย์ เรื่องราวต่างๆ และสิ่งของเครื่องใช้ ของชาวระโนด ภายในอาคารแฝด ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น

โซนที่ 1 ชั้นล่าง ห้องประชาสัมพันธ์ สำนักงาน

โซนที่ 2 ชั้นล่าง ห้องวิดีทัศน์ ภาพรวมของอำเภอระโนด ก่อนเข้าชมห้องจัดแสดงต่างๆ จัดแสดง เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพของชาวระโนด

โซนที่ 3 และโซนที่ 4 ชั้นบน เป็นการจัดแสดงนิทรรศการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของคนระโนดในด้านต่างๆ จำนวน 16 ห้อง

การจัดแสดง อาคารหลังที่แรก1)เข้าสู่ระโนด 2)ระโนดในปัจจุบัน :เมืองน่าอยู่ 3)ระโนดในอดีต : มรดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 4)วิถีน้ำ 5)วิถีบก 6)วิถีเริน 7)วิถีทำกิน 8)ของใช้แต่เก่าก่อน

การจัดแสดง อาคารหลังที่สอง 9)ชุมชนคนระโนด 10)ตลาด ร้านค้า ศิลปวัฒนธรรม 11)เห็นด้วยภาพ 12)สี่บุรพาจารย์ 13)การศึกษาและบุคคลสำคัญ 14) แรกมีในระโนด 15) ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมพัฒนา 16) ก่อนจะเป็นพิพิธภัณฑ์

4.2 หนังสือ เอกสารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

จัดพิมพ์เอกสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ระโนด โดยจัดทำหนังสือพิพิธภัณฑ์ระโนดแจกจ่ายไปยังสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความรู้จักกับพิพิธภัณฑ์ระโนด เป็นการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ ได้จัดพิมพ์ 2,000 เล่ม ในปี 2559 โดยบอกรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ระโนด

4. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ กู่ประภาชัย

ประวัติท้องถิ่นบ้านนาคำน้อย

ชาวบ้านนาคำน้อยมีเชื้อสายจากเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้อพยพถิ่นฐานคาราวานค้าขาย เมื่อเดินมาถึงพื้นที่เขตอำเภอน้ำพอง ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานบ้านบัวใหญ่ พบว่าเป็นพื้นที่ป่าไม่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำและตั้งชื่อชุมชนตามดอกบัวที่มีในแหล่งน้ำ หลังจากตั้งชุมชน แล้ว ชาวบ้านส่วนหนึ่งได้แยกมาตั้งชุมชนใหม่ ในบริเวณบ้านาคำน้อย พ่อใหญ่ทั้ง 5 คือ พ่อใหญ่ผาสารท (ต้นสกุลตรีศาสตร์) พ่อใหญ่พรหมภักดี พ่อใหญ่จันทะเนตร พ่อใหญ่พระไกร และพ่อใหญ่ม่อง ตั้งบ้านเรือนใกล้กับนาที่อยู่จึงตั้งถิ่นฐาน ใหม่เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ แหล่งน้ำผุด (น้ำคำ) และมีศาสนสถานเก่าแก่ ปรางค์กู่ จึงตั้งบ้านเป็นนาคำน้อย ตามชื่อแหล่งน้ำผุด ของชุมชนซึ่งมีน้ำตลอดปี

ซึ่งกู่ประภาชัย บ้านนาคำน้อย ตั้งอยู่ในบริเวณวัดกู่ประภาชัย ซึ่งเป็นซากโบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน แต่ไม่มีการเรียกชื่อ ต่อมา พ.ศ. 2487 ได้มีบุคคลสำคัญชื่อ ปลัดประภาส ร่วมกับชาวบ้าน ตั้งวัดประจำชุมชน ชาวบ้านจึงได้พร้อมใจนำชื่อท่าน มาตั้งชื่อวัดและโบราณสถานเป็นกู่ประภาชัย โดยกู่ประภาชัยเดิมเป็นพื้นที่ป่ารกชัฏ เมื่อราว 300 กว่าปีมาแล้วโบราณสถานเป็นสถาปัตยกรรมวัฒนธรรมเขมร ก่อด้วยศิลาแลงและหินทราย จากโบราณคดีสามารถกำหนดอายุได้ว่าราวพุทธศตวรรษที่ 18 หรือประมาณ 700 ปีมาแล้ว กู่ประภาชัยได้รับขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2478 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75

ประวัติพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย

เนื่องจากเวลาผ่านมา 700 ปี สภาพของกู่มีความทรุดโทรม จากความตั้งใจของชุมชนบ้านาคำน้อยซึ่งมีความประสงค์ในการจัดตั้ง ชุมชนอนุรักษ์มรดกอีสาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนคนในชุมชน สามารถศึกษา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจะสูญหายไปตามกาลเวลา ประจวบกับการบูรณะโบราณสถานสำคัญของชุมชน โดยกรมศิลปากรเมื่อ 2540 – 2541 ได้พบโบราณสถานวัตถุซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นมรดกของชาติ และเป็นประวัติศาสตร์ทางโบราณคดี นำโดยนายทอง ศีละวงษ์ คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขขอนแก่น-อีสาน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นางอำพร ชินอ่อน และผู้ใหญ่บ้านนายชวลิต สิทธิพงศ์สถิต ผู้ช่วยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ นายบัวพันธ์ ตรีศาสตร์ กำนันตำบลบัวใหญ่ คณะกรรมการหมู่บ้าน นาคำน้อย ได้ยื่นความประสงค์ต่อกรมศิลปากร ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ บ้านาคำน้อย ในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัยขึ้นเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนเพื่อเป็นพื้นที่การศึกษาให้กับเยาวชน สามารถศึกษาศิลปะท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

จากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนบ้านนาคำน้อยทำให้สามารถจัดหางบประมาณในการจัดสร้างอาคาร แหล่งเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการก่อสร้างอาคารแล้วเสร็จในปี 2551

วัตถุประสงค์พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชน คนในชุมชน ตลอดจนบุคคลภายนอก สามารถศึกษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการเผยแพร่ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์โบราณสถานประจำบ้านนาคำน้อย

1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

การบริหารงานพิพิธภัณฑ์มีการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์แบบโครงสร้างคณะกรรมการร่วมทุกหน้าที่ เป็นโครงสร้างเดียวไม่มีการแบ่งฝ่ายงาน ดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

1.1 <u>โครงสร้างการบริหาร</u>

พิพิธภัณฑ์มีการบริหารจัดการโดยเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้นำชุมชน วัด องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และชาวบ้าน ร่วมกันเป็นคณะกรรมการในการบริหารพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นมาตรฐานในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์เนื่องจากจะต้องมีกรรมการในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ จึงได้มีการจัดตั้งกรรมการมาดูแลพิพิธภัณฑ์

“ชาวบ้านและคนในละแวกนี้แหละ ได้เงินเป็นก้อนล้านกว่าบาท เราก็มีมติเป็นเอกฉันท์บอกว่า ทางกรมศิลปากร โดยเขาให้เราตั้งคณะกรรมการขึ้น แล้วก็ลงชื่อทำสัญญาในการเก็บรักษาปีต่อปี ถ้าจะเก็บรักษานะ ถ้าไม่ทำในลักษณะนั้นทางกรมศิลปากร เขาก็จะเอาเข้าไปเก็บไว้ เราก็ทำตาม มันเป็นหนังสือคำสั่งจากท่านอธิบดีมาถ้าหากชาวบ้านจะเก็บรักษาสิ่งของเหล่านี้ไว้ต้องเป็นรูปแบบคณะกรรมการ ตอนนั้นก็มีทางเจ้าอาวาส ครูบาอาจารย์ มีกำนัน มีผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการมาเซ็นต์เป็นลายลักษณ์อักษรลงไปเก็บรักษา แล้วชื่อของพิพิธภัณฑ์นี้แต่ก่อนว่าจะเป็น “พิพิธภัณฑ์กู่ประภาชัย” ทางกรมศิลปากร เขาก็เลยให้ข้อคิดบอกว่า ในรูปแบบในการที่จะเป็นพิพิธภัณฑ์เขาบอกว่าจะต้องให้มีท้องถิ่นด้วย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วย มันจะสมดุล เพราะว่าในช่วงนี้คำว่า ท้องถิ่นก็ คือ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เงินตรงนั้น ถ้าเราไม่เอาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้เข้าไปด้วย มันจะไม่สมดุล เขาให้ข้อคิดเรา ก็เลยตั้งชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย”(ทอง ศีละวงษ์. 2560)

2) การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการที่ดึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นการอนุรักษ์ที่ท้องถิ่นรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุที่ชาวบ้านท้องถิ่นมีระบบในการดูแลรักษากันเอง และจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์และมีประชามติร่วมกันที่จะจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ของชุมชน

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมท้องถิ่น กำนัน ฝ่ายการปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน แล้วก็ฝ่ายครู อาจารย์ ก็มีท่านผู้อำนวยการโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วม ฝ่ายวัด เพราะตั้งอยู่ที่วัดก็มีพระอาจารย์ เป็นเจ้าอาวาสชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งมาทำงานด้วยจิตอาสา

“ที่จริงแล้วในฐานะที่พ่อทองเป็นผู้นำ ต้องเดินก่อน ก็บอกกับทีมงานของข้าราชการว่า เรามาทำงานในส่วนนี้เราไม่มีค่าตอบแทนเลยและก็ไม่เรียกร้องค่าเบี้ย เงินเดือนอะไร ด้วยความสมัครใจมาทำเป็นจิตอาสา เพราะตัวเองก็เป็นจิตอาสา ทำงานเป็นประธาน อสม. ก็จิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทนอะไร ก็บอกกับชุมชนว่า ถ้าเราจะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัยของเราก้าวไปข้างหน้า เราต้องร่วมกัน เราต้องเป็นจิตอาสา ทำงานร่วมกัน แต่ในช่วงก็มีเวรยาม มีเวรยามมารับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. เป็นหลักในการที่ต้องมาดูแล แต่พวกนี้เขามีเงินค่าตอบแทน และเราไม่มีส่วนในการเรียกร้องเก็บเงินผู้มาชม สุดแล้วแต่เขาจะบริจาคให้”

2.2 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

มีการบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับโบราณสถานเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในนำเด็กเข้ามาทำกิจกรรม

“ตามหลักสูตรที่เราบรรจุเข้าไปเราจะเขียนหัวหลักสูตรว่า หลักสูตรท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ปรางค์กู่ประภาชัย ในหลักสูตรนั้นเราจะบอกถึงประวัติ บอกถึงอะไรที่อยู่ในนั้น ก็จะเป็นประวัติ เพราะว่าเด็กๆ ส่วนมากหรือประชาชนส่วนมากที่อยู่นี่ จะไม่รู้ซึ้งว่าในสถานที่ปรางค์กู่ของเรา เด็กบางคน หรือว่าเด็กหลายๆ คนจะไม่ทราบว่าตรงไหนเป็นองค์ประธาน ตรงไหนเป็นลายเป็นอะไร เราจะเจาะลึกลงไปตรงนี้ ชี้ลงไปบรรจุลงไปแล้วจัดแผนการสอนว่า ในช่วงสัปดาห์นี้เราสอนเรื่องนี้ให้ครอบคลุม สรุปง่ายๆ ว่า ประวัติของปรางค์กู่ประภาชัย รวมทั้งความลึกลับ ความศรัทธาของประชาชนเราบรรจุในนี้แล้วให้เด็กเรียนรู้เขาก็จะทราบ เพราะว่าเราแบ่งในระดับชั้น ป.1- ป.3 เราก็จะกำหนดหลักสูตรไว้ว่าเขาเรียนถึงตัวนี้ และระดับ 4-5-6 เรามีถึง ป.6 ก็จะให้เรียนครอบคลุม”

2.3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

การบริหารจัดการ ทรัพยากร ด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากรพิพิธภัณฑ์ สถานที่โบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด และใกล้กับพิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้อยู่ภายในบริเวณวัด

2.4 อาคารสถานที่

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สองชั้น แบ่งออกเป็นห้องๆ ในการจัดแสดง ชั้นล่างเป็นโถงโล่งในการประชุม มีคลังในการจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2551 ภายในมีระบบปรับอากาศ มีการจัดแสงภายในอาคาร

2.5 งบประมาณ

งบประมาณในการบริการงานจากการบริจาค วัด และการเขียนโครงการให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำงบมาใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

2.6 บุคลากร

มีบุคลากรดูแล 2 ท่าน โดยเป็นอาสาสมัคร บุคลากรมีการพัฒนาบุคลากรส่งเข้าอบรม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานมีโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากร

3) การบริหารจัดการด้านการบริการ

การจัดการบริการการจัดแสดง การจัดการของที่ระลึก และการบริการนำชม เอกสารประชาสัมพันธ์การบริการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ กู่ประภาชัย เปิดให้บริการวันเสาร์ ถึง วันจันทร์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เข้าชมเป็นหมู่คณะกรุณาติดต่อล่วงหน้า ไม่เสียค่าใช้จ่าย

3.1 การบริการจัดแสดง

การจัดแสดง ภายในอาคารแหล่งเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ส่วนที่ 1 บ้านนาคำน้อย เป็นการจัดแสดง บริเวณโถง บริเวณทางเข้า นำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนบ้านาคำน้อย การก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิต การก่อตั้งชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ และอนาคตบ้านนาคำน้อย

3.2 การบริการของที่ระลึก

มีการบริการของที่ระลึกจำหน่ายให้กับผู้มาเยี่ยมชม และจำหน่ายน้ำดื่ม ขนม เพื่อนำรายได้มาใช้ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

3.3 การบริการนำชม

มาอาสาสมัครให้บริการนำชม และดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 2 ท่าน บริการนำชมและอธิบายให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม

3.4 การบริการเอกสารประชาสัมพันธ์

พิพิธภัณฑ์มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ เอกสารแจกเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดแสดงห้องต่างๆ เอกสารเกี่ยวกับประวัติพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย เอกสารแจกเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์ปรางค์กู่ประภาชัย

ตาราง 29 การสังเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 พิพิธภัณฑ์ที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 4 ภาค

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
1. มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนการดำเนินงาน					
1.1 วัตถุประสงค์พิพิธภัณฑ์	เพื่อให้ผู้สนใจได้มาศึกษาแล้วเข้าชมโบราณวัตถุในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทวาราวดี รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกให้กับคนที่มาเข้าชม และคนในท้องถิ่นนะคะ เพื่อที่จะช่วยกันรักและก็หวงแหนสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ แล้วก็เป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานต่อไป	เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องระโนดศึกษาเพื่อสำหรับ เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป เพื่อตระหนักถึงคุณค่า และความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน บรรพบุรุษ บุรพาจารย์ รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีของชุมชน เพื่อการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน และเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเมืองระโนด มรดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น และจังหวัดสงขลา	เพื่อ 1) การปลุกจิตสำนึกให้คนหนองขาวรู้จักตนเอง และภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน 2) การพัฒนาภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นอาชีพเพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นอาชีพเสริมได้ 3) กำดำเนินชีวิตต่อด้วยความร่มรื่น	เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชน คนในชุมชน ตลอดจนบุคคลภายนอกสามารถศึกษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการเผยแพร่ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์โบราณสถานประจำบ้านนาคำน้อย	การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น รู้จักบรรพบุรุษเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
1.2 โครงสร้างในการบริหารงาน	มีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบมี 8 ฝ่ายในการบริหารจัดการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานในการบริหารจัดการและชาวบ้านชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างชัดเจนภารกิจของแต่ละฝ่าย	มีการแบ่งคณะทำงานออกเป็นสองคณะคือ คณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินการ	โครงสร้างการบริหารงานแบ่งเป็นฝ่ายบ้าน วัด โรงเรียน และบริหารงานโดยคณะกรรมการ โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานและคณะกรรมาการอำนวยการ	มีโครงสร้างในการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยดึงการมีส่วนร่วมของพิพิธภัณฑ์จากคนในท้องถิ่นเข้ามาบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำของพ่อทอง	การจัดการที่ดีควรมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่จัดเจนแบ่งหน้าที่ในการดูแลพิพิธภัณฑ์ ออกเป็นฝ่ายๆ ในการดูแล ซึ่งหน้าที่ในแต่ละฝ่ายจะมีสมาชิกในการช่วยกันดำเนินกิจกรรมในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์
1.3 แผนในการดำเนินงาน	มีแผนในการดำเนินกิจกรรมโดยทำกิจกรรมเป็นแผนงานประจำปีแบ่งออกเป็น เดือนต่างๆ โดยดำเนินกิจกรรมโดยคณะทำงานพิพิธภัณฑ์	แผนในการดำเนินกิจกรรมของระโนดงานประจำปีของคนระโนดไหว้บูรพาจารย์	มีแผนงานกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นที่เด่นชัดคือกิจกรรมสงกรานต์และลอยกระทง	มีแผนงานในการจัดงานที่เป็นช่วงงานประเพณีสำคัญเกี่ยวข้องกับการสงน้ำโบราณสถานกู่ประภาชัย งานประจำปี	การจัดการควรมีแผนในการทำงานแต่ละเดือนเพื่อให้สะดวกในการจัดกิจกรรมท้องถิ่นและกำหนดหน้าที่ในการรับผิดชอบ

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์จันเสน	พิพิธภัณฑ์ระโนด	พิพิธภัณฑ์หนองขาว	พิพิธภัณฑ์กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
2. การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม					
2.1 การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น	บริหารจัดการการมีส่วนร่วมแบบ บวร บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการ พิพิธภัณฑ์ดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยให้เข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม	บริหารการมีส่วนร่วม เทศบาล ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่มระโนด 07 มีคณะกรรมการในการบริหารที่มีความหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วม	ความเข้มแข็งของคนหนองขาวที่มีความเชื่อยึดมั่นในวัฒนธรรม โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่อนุรักษ์หวงแหนในวัตถุโบราณที่อยากจะให้อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในบริเวณกู่ประภาชัย โดยชุมชนขอเป็นผู้ดูแลอนุรักษ์วัตถุโบราณที่ขุดค้นพบภายในกู่และความเชื่อวัฒนธรรมท้องถิ่น	การบริหารจัดการที่ดึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการ มีคณะกรรมาการเข้ามามีส่วนร่วม ที่มีความหลากหลายของคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น บ้าน ชุมชน วัด ศาสนสถาน และโรงเรียน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์
2.2 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษา	จัดกิจกรรมหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	ดึงส่วนร่วมของโรงเรียน	มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน	จัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมถ่ายทอดเรื่องราวโบราณสถานกับหลักสูตรท้องถิ่นพิพิธภัณฑ์ใบงานโครงการ	การดึงการมีส่วนร่วมจากสถานศึกษาโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่น เข้าร่วมทำกิจกรรมท้องถิ่น

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์	มีการร่วมกลุ่มอาชีพและเครือข่ายโดยรอบพิพิธภัณฑ์เข้ามาทำงาน เครือข่ายพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน	มีเครือข่ายกลุ่มระโนด07 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้านและเกษตรพอเพียง	มีเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านที่เชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเข้าลงสู่บ้านต่างๆ ที่ อยู่ในชุมชน พิพิธภัณฑ์โรงเรียน	มีเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ปราชญ์ชาวบ้านแต่ยังไม่ชัดเจน	เครือข่ายพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานท้องถิ่นเครือข่ายทำงานร่วมกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มอาชีพต่างๆ
2.4 ผู้นำทำกิจกรรม	มีผู้นำทำกิจกรรม กลุ่มครูโรงเรียนเป็นผู้นำทำกิจกรรม	มีผู้นำทำกิจกรรม การมีส่วนร่วม เช่นประธานรุ่นระโนด 07	มีชาวบ้าน และผู้นำทำกิจกรรม ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เช่น ดร.พยุง ใบแย้ม	มีผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้นำชาวบ้าน ในการทำกิจกรรมให้กับท้องถิ่น เช่น พ่อทอง ศีละวงษ์	พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นมีผู้นำในการดำเนินกิจกรรม อาจไม่ได้เป็นคนเดียวกับประธานในการแลพิพิธภัณฑ์ก็เป็นได้โดนผู้นำทำกิจกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำการมีส่วนร่วม ผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการตามแผน ในการคิด หรือ ปฏิบัติกิจกรรม

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
3. การบริหารจัดการด้านทรัพยากร					
3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร	บุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย ชาวบ้านดำเนินการ และมีวัดโรงเรียนหน่วยงานราชการ	เป็นเจ้าหน้าที่เทศบาลและมีคนในชุมชนท้องถิ่นกองการศึกษา	บุคลกรมีเจ้าหน้าที่ดูแล 2 ท่านและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเทศบาล อบต. กศน.	เจ้าหน้าที่ดูแล 2 ท่านและรักษาความปลอดภัย 1 ท่าน และคนในท้องถิ่นมามีส่วนร่วม	การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรเข้ามาเป็นอาสาสมัคร ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องเน้นการดำเนินกิจกรรม
3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ	มีการวางแผนจัดการเกี่ยวกับงบประมาณในการมีการจัดทำสรุปรายงานการใช้เงิน และแผนงานในการใช้งบประมาณ	มีการวางแผนการใช้งบประมาณ มีการวางแผนการใช้เงินงบประมาณ	มีการวางแผนและระดมทุนเพื่อการบริหารจัดการ	มีการวางแผนการใช้งบประมาณ	มีการวางแผนการใช้เงินงบประมาณและมีการสรุปการใช้เงินงบประมาณ
3.3 การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ	มีการลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บวัตถุที่ดี	มีการจัดลงทะเบียนวัตถุและการอนุรักษ์วัตถุมีการจัดเก็บวัตถุมีค่าที่ดี	มีการจัดเก็บวัตถุและมีการลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ป้ายบอกผู้บริจาค	มีการจัดเก็บและจัดแสดงวัตถุที่ดีมีการเลือกวัตถุที่จัดแสดงมีการจัดทำทะเบียนพิพิธภัณฑ์	มีการจัดทำทะเบียนประวัติวัตถุพิพิธภัณฑ์

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
3.4การจัดแสดง	ห้องจัดแสดงมีการแบ่งออกเป็นห้องๆ ทั้งหมด มีการออกแบบโดยนักวิชาการโดยมีการจัดแสดงเนื้อหาความเป็นมาของพื้นที่ตั้งเมืองจันเสน บอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น โบราณสถานการก่อตั้งเมือง	มีการจัดแสดงแบ่งออกเป็นห้องๆ มีการออกแบบและจัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นชุมชนท้องถิ่นความเป็นมา วิถีชีวิต ชุมชนท้องถิ่น	ห้องในการจัดแสดงแบ่งพื้นที่มีการออกแบบโดยนักวิชาการมีการจัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม	พิพิธภัณฑ์บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ	การจัดแสดงมีการแบ่งออกเป็นช่วงของการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน โดยเล่าเรื่องราวจั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่น โดยเล่าเรื่องราวเพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้
3.5 สถานที่	ทรัพยากรด้านสถานที่มีความเหมาะสม สะดวกสบายเป็นอาคารที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี มีระบบปรับอากาศ	ทรัพยากรด้านสถานที่เป็นของสาธารณะใช้พื้นที่ของชุมชนโดยพื้นที่เป็นของเทศบาล	ทรัพยากรด้านสถานที่ใช้พื้นที่ภายในวัด เป็นอาคารที่มีทำเลที่ตั้งเป็นอย่างดี ใกล้กับถนนใหญ่	สถานที่เป็นพื้นที่สาธารณะภายในวัด	เป็นพื้นที่เป็นของสาธารณะทุกคน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและทุกคนในท้องถิ่น

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
3.6 ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์	เป็นอาคารที่มีการออกแบบเป็นเอกลักษณ์โดยมีรูปแบบที่เป็นสื่อแสดงถึงความเป็นทวาราวดี	เป็นอาคารแฝดสองชั้น แบ่งออกเป็นห้องจัดแสดงต่างๆ	พิพิธภัณฑ์เป็นอาคาร 2 ชั้น กว้าง 10 เมตร ยาว 30 เมตร จากอาคารเก่ามาทำเป็นพิพิธภัณฑ์ แบ่งออกเป็นห้องต่างๆ ทำเล ที่ตั้งอาคารติดกับถนนใหญ่ ซึ่งการใช้ประโยชน์อาคารชั้นล่างเป็นห้องประชุม และที่ตั้งของห้องสมุดและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว รวมถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบ	พิพิธภัณฑ์เป็นอาคารสองชั้น แบ่งออกเป็นห้องต่างๆ มีห้องสำหรับในการจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างมั่นคง	ควรมีลักษณะอาคารที่ถาวร เพื่อในการจัดเก็บอนุรักษ์ รักษาวัตถุจัดแสดง

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
3.7 สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี และนิทรรศการ	มีการออกแบบที่ดีในการใช้ไฟและตู้จัดเก็บวัตถุ ป้าย บอกเล่าเรื่องราวของวัตถุจัดแสดงมีการออกแบบพิพิธภัณฑ์โดย	มีการออกแบบและจัดแสดงเป็นอย่างดีใช้แสงและการจัดจำลองนิทรรศ เล เริน โนด มีวัตถุจัดแสดงที่มี การดูแลรักษา มีการจัดแสดงนิทรรศการเสมือนจริงสร้างบรรยากาศในการชม	มีการออกแบบนิทรรศการโดยนักวิชาการและมูลนิธิเล็กประไพวิริยะพันธุ์และ	มีการออกแบบใช้แสงในการส่องวัตถุจัดแสดง มีป้ายนิทรรศการและป้ายแสดงบอกประวัติวัตถุพิพิธภัณฑ์ มีการออกแบบและจัดแสดงโดย มหาวิทยาลัยขอนแก่น	มีการออกแบบนิทรรศการ ถาวรเพื่อในการเรียนรู้บอกเล่าเรื่องราวอุปกรณ์แสดง มีวีดิทัศน์ แนะนำ มีการจัดแสง ส่องสว่าง มีการจำลองวัตถุ สาธิต
3.8 การดูแลรักษา	มีการดูแลรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์ มีการบำรุงรักษามีเจ้าหน้าที่ดูแลและทำความสะอาด	มีการบำรุงรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์ มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษา และจัดทำความสะอาด			มีการเก็บรักษาดูแลวัตถุพิพิธภัณฑ์ มีห้องจัดเก็บวัตถุที่ไม่ได้จัดแสดง และคัดเลือกนำมาจัดแสดง

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
4. การบริหารจัดการด้านการบริการ					
4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	มีกิจกรรมในการเชื่อมโยงมาสู่พิพิธภัณฑ์ เกิดหลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้การทอผ้า กิจกรรมสารงูขบ ดอกไม้จากใบเตย	กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ในส่วนนี้พึ่งเริ่มในการทำกิจกรรมประจำปี ให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่สอนอาชีพ และออกกำลังกาย	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ เช่น ความเชื่อโยงความเชื่อเรื่องหม้อยาย มีเส้นทางเข้าไปในหมู่บ้าน เชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมเรียนรู้เรื่องการทำขนมท้องถิ่น	มีกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เชื่อมโรงกับโรงเรียนหลักสูตรท้องถิ่น โครงงานศึกษาปรางค์กู่	ควรมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้พื้นบ้าน ถ่ายทอดสู่กิจกรรมในการทำงานพิพิธภัณฑ์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากตัวพิพิธภัณฑ์ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน
4.2 บริการป้ายนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	มีป้ายนิทรรศการบอกประวัติท้องถิ่น ชุมชน ต่างๆ ของสิ่งของ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช	มีป้ายนิทรรศการและการนำเสนอผ่านการจัดแสดงสิ่งของเสมือนจริงมีการจำลอง วิถีชีวิต ต่างๆ	มีป้ายนิทรรศการจัดถาวรบอกเรื่องราวท้องถิ่นประวัติท้องถิ่น ความเป็นมาของคนหนองขาว	มีป้านนิทรรศการบอกประวัติความเป็นมาชมชุนท้องถิ่น ประวัติเกี่ยวกับผู้ก่อตั้งชุมชน ประวัติศาสตร์ของกู่ประภาชัย	มีบริการให้ความรู้แสดงนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น วัฒนธรรมและวัตถุจัดแสดง บอกที่มาที่ไปของวัตถุจัดแสดง

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
4.3 การประชาสัมพันธ์	การประชาสัมพันธ์กิจกรรม แผ่นพับ หนังสือศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดจันเสน	หนังสือคนระโนด แจกไปยังห้องสมุดต่างๆ หน่วยงานราชการ	ประชาสัมพันธ์ เอกสาร แผ่นพบ ป้ายกิจกรรมงานตามวันสำคัญ	เอกสารประชาสัมพันธ์ แผ่นพับแจกให้ความรู้เกี่ยวกับกู่ประภาชัย	การประชาสัมพันธ์กิจกรรม
4.4 บริการการนำชม	มัคคุเทศก์น้อยในการนำชมกิจกรรม อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ มีการอบรมมัคคุเทศก์	มีเจ้าหน้าที่เทศบาลในการนำชม	มัคคุเทศก์น้อยในการนำชมพิพิธภัณฑ์	มีบุคลากรในการนำชมบริการบอกเล่าเรื่องราวชุมชนท้องถิ่น	มีเจ้าหน้าที่ มัคคุเทศก์ในท้องถิ่น มัคคุเทศก์น้อย ในการนำชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
4.5 เส้นทางการนำชม	มีเส้นทางการนำชม แผ่นพับให้ข้อมูล ในการนำชม	มีเส้นทางในการนำชมแบ่งโซน ออกเป็นห้องๆในการเล่าเรื่อง	มีการกำหนดเส้นทางการนำชมเข้าไปในท้องถิ่นบอกเล่าเรื่องราวเป็นห้องๆ	มีแผ่นพับให้ข้อมูลในการชมห้องต่างๆ	ควรมีเส้นทางในการนำชมแบ่งออกเป็นโซนๆ เพื่อให้สะดวกในการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น มีแผ่นแสดงห้องนิทรรศการ

ตาราง 29 (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ				
	พิพิธภัณฑ์ จันเสน	พิพิธภัณฑ์ ระโนด	พิพิธภัณฑ์ หนองขาว	พิพิธภัณฑ์ กู่ประภาชัย	การนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบ
4.6 จำหน่ายของที่ระลึก	มีการจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อเป็นรายได้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ จากกลุ่มอาชีพ ผ้าทอโดยมีกิจกรรมการทอผ้าให้เห็น มีการทำงูขบจากใบลาน และการทำดอกไม้จากใบเตย กระเป๋าผ้า	จำหน่ายเสื้อคนระโนด	ตลาดนัดสินค้าท้องถิ่นผ้าขาวม้าร้อยสี	มีการจำหน่ายของที่ระลึกวัตถุมงคล จำหน่ายเครื่องดื่ม ไว้บริการ	ควรมีการจัดการจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อหารายได้ในการพัฒนาและบำรุงรักษาพิพิธภัณฑ์
4.7 อาหารและเครื่องดื่ม	ไม่มีการจำหน่าย	ไม่มีการจำหน่าย	ไม่มีการจำหน่าย	มีการจำหน่ายเครื่องดื่ม น้ำ ขนม	หากมีการจำหน่ายเครื่องดื่มหรือเปิดพื้นที่เป็นร้านกาแฟให้คนเข้ามาชมจะเป็นการให้คนเข้ามาใช้พื้นที่พิพิธภัณฑ์

ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี(ได้จากการสังเคราะห์จาก แนวปฏิบัติที่ดี) ร่าง 22 องค์ประกอบ

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน 3 องค์ประกอบด้วย

1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

1.2 โครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม 4องค์ประกอบด้วย

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา

2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน

2.4 ผู้นำทำกิจกรรม

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร 8 องค์ประกอบด้วย

3.1 การบริหารจัดการบุคลากร

3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

3.3 การบริหารจัดการทรัพยากรวัตถุ

3.4 การการจัดแสดง

3.5 สถานที่

3.6 ตัวอาคาร

3.7 สื่อวัสดุ และนิทรรศการ

3.8 การดูแลรักษา

มิติที่ 4) การบริหารจัดการด้านการบริการ 7 องค์ประกอบด้วย

4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

4.2 บริการป้ายนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

4.3 การประชาสัมพันธ์

4.4 บริการนำชม

4.5 เส้นทางการนำชม

4.6จำหน่ายของที่ระลึก

4.7 อาหารและเครื่องดื่ม

4.2.2 ขั้นตอนที่ 2.1 สร้างและจัดทำรูปแบบโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมทั้งหมด 16 แห่ง

1. ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน กลุ่มผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ในชุมชนเดียวกันกลุ่มของคนในท้องถิ่นชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์ กลุ่มสถานศึกษาโดยรอบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างดุลยภาพในขณะที่ทัศนะของบุคคลภายใน (Insider) และบุคคลภายนอก (Outsider)ในกลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ทรงอิทธิผล และกลุ่มของผู้ที่ได้รับการยอมรับ ในการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมถึงนักวิชาการที่สนใจในเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการจัดการแหล่งเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิต

โดยแบ่งเป็น ภูมิภาคภาคละ 4 แห่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น ภาคเหนือจำนวน 4 แห่ง, ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง, และภาคใต้ จำนวน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 แห่งโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูล คือ

1) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้าน ชาติพันธุ์/วิถีชีวิต/ภูมิปัญญา ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนที่มีการบริหารที่ดีครบทั้ง 4 ด้าน

ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในจังหวัดที่เป็นศูนย์ของแต่ละภาค 4 ภาค โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมโดยพิพิธภัณฑ์ 1 แห่งประกอบด้วย ได้แก่

1.ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2.ผู้นำชุมชนท้องถิ่น

3.ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ วัฒนธรรมจังหวัด

4. สถาบันการศึกษา หรือ หน่วยงานราชการ

จำนวนผู้เข้าร่วมพิพิธภัณฑ์ละ 4-5 ท่าน ดำเนินการประชุม 4 ภาค เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

ภาคเหนือในการเลือกพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมในการเขียนแผนบริหารและการจัดการ นั้นผู้วิจัยได้เลือกจาก พิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินกิจกรรมมาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ มีการดำเนินกิจกรรมที่โดดเด่นและมีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สะดวกและเต็มใจในการเดินทางเข้าร่วมประชุมซึ่งประกอบด้วย

1. พิพิธภัณฑ์วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง
    1) พระน้อย นรุตตโน กรรมการพิพิธภัณฑ์วัดปงสนุก
    2) นายภาสกร สุริยะ กรรมการพิพิธภัณฑ์วัดปงสนุก
    3) นายอนุกูล ศิริพันธ์ กรรมการพิพิธภัณฑ์วัดปงสนุก

2. หอนิทัศน์วัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา
    1) นายประจวบ อินต๊ะเชื้อ อบจ.พะเยา
    2) นางมณฑกาญจน์ ปรางค์มณีรัตน์ เทศบาลเมืองะพเยา
    3) พระครูปลัดสุวัฒนา จริยคุณ ดร. หอนิทัศน์วัดศรีโคมคำ
    4) นายศุภชัย สิทธิเลิศ พิพิธภัณฑ์โฮงหลวงแสงแก้ว

3. พิพิธภัณฑ์ชาวเขาดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่
    1) นายยิ่งยศ หวังวนวัฒน์ กรรมการพิพิธภัณฑ์ดอยปุย
    2) นายบุญช่วย หวังวนวัฒน์ กรรมการพิพิธภัณฑ์ดอยปุย
    3) นายชนิตร์ หวังวนวัฒน์ กรรมการพิพิธภัณฑ์ดอยปุย

4. พิพิธภัณฑ์เล่นได้ จังหวัดเชียงราย
    1) นางจิตลักษณ์ อินต๊ะไชยวงศ์ กศน.อำเภอแม่สลวย
    2) นายสิทธิพงศ์ นากร กศน.อำเภอแม่สรวย
    3) นางอ่อนแก้ว อุบละ กรรมการพิพิธภัณฑ์เล่นได้

1. พิพิธภัณฑ์ปงสนุกจังหวัดลำปาง

วิสัยทัศน์ "การสร้างบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมทางพุทธศาสนา"

วิสัยทัศน์ คือ การสร้างบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมทางพุทธศาสนา เป็นชื่อโดยตรงเลย เพราะฉะนั้นมติของเราก็ คือ สร้างบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์ จะเป็นใครก็ได้ในชุมชน สร้างเครือข่ายในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันมีเครือข่ายอยู่แล้ว เครือข่ายเดิมที่ทำงานทางด้านพิพิธภัณฑ์ และสร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านงานช่างในชุมชน

นโยบาย

1. จัดกลุ่มเครือข่ายทางด้านการอนุรักษ์
2. จัดหางบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน
3. จัดทำเอกสารการเผยแพร่ทางการอนุรักษ์งานพุทธศิลป์

นโยบายของเรา คือ จัดกลุ่มเครือข่ายทางด้านการอนุรักษ์ ก็คือเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ในจังหวัด จัดหางบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน คนที่ทำพิพิธภัณฑ์จะรู้แหล่งข้อมูลอยู่ที่ไหนบ้าง แล้วก็เราจะนำเสนออย่างไรแต่ละปี อันสุดท้ายก็คือ จัดทำเอกสารและการเผยแพร่ทางด้านการอนุรักษ์พุทธศิลป์ อันนี้คือเป็นนโยบาย 3 ข้อ ที่คิดไว้ว่าอยากจะทำ

พันธกิจ

1. สร้างบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์
2. สร้างเครือข่ายในท้องถิ่น
3. สร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านงานช่าง

แผนการจัดการ/แผนงาน

พิพิธภัณฑ์บ้านปงสนุก ดำเนินการพิพิธภัณฑ์ชุมชนแล้วในสิ่งที่เราขาดไป จะเป็นโครงการใหม่ที่ชุมชนอยากจะทำหลังจากที่ ทำพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่ปี 47 จนถึงปัจจุบัน เพราะสิ่งที่เราขาดก็ คือ ตัวทรัพยากรบุคคล คน ที่จะมาทำงานทางด้านพิพิธภัณฑ์ จะเกิดเป็นโครงการที่เรียกว่า การสร้างบุคลากรทางด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมทางพุทธศาสนา เพราะทุกคนก็จะรู้จักว่า ในเขตภาคเหนือตอนบนนี้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมาก แต่ว่าชาติไม่มีเลย เราไม่ได้พูดถึงชาติเลย ก็เลยอยากจะมีโครงการตรงนี้ขึ้นมา

มิติที่ 1 ด้านแผนงานในการดำเนินงาน

1. จัดทำข้อมูลเบื้องต้นทางช่าง เช่น ช่างปั้น ช่างใบตอง ช่างเขียน (ใบลาน) ช่างกระดาษ ช่างดนตรี ช่างแกะ ช่างลงรัก/ปิดทอง
2. จัดทำเอกสารตามขั้นตอนการผลิตช่างแต่ละชนิด
3. จัดทำการอบรม/เชิงปฏิบัติการ โดยให้คนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ

แผนการดำเนินงาน ข้อ 1 สิ่งสำคัญคือจัดทำข้อมูลเบื้องต้น งานช่าง ช่างปั้น ช่างใบปอ ช่างกระดาษ ช่างดนตรี ช่างแกะไม้ ช่างลงรักษ์ปิดทอง ช่างเขียน อันนี้เป็นเพียงแค่ตัวอย่างที่มันมีอยู่ในท้องถิ่น อยู่ในชุมชนบ้านปงสนุก แต่ข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ได้นำมาเรียบเรียง ยังไม่ได้เอามาใช้ แต่ว่ามันก็มีอยู่ เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นงานที่สำคัญ อย่างเช่น การเขียนใบลาน ไม่ใช่ว่าไปศึกษาอย่างเดียว เพราะฉะนั้นเราเริ่มต้นตั้งแต่การไปเก็บใบลาน เอาใบลานที่เท่าไหร่ เอาใบลานมาต้ม ต้มอย่างไร เขียนอย่างไร ในที่สุดกระบวนการก็ต้องเอาไปถวายทาน แล้วก็ขึ้นเทศน์ คือ กระบวนการของงาน เช่น ช่างปั้น จะปั้นอะไร เขาต้องเรียนรู้เรื่องการปั้นทางด้านโหราศาสตร์ ปั้นอย่างไรตามหลักธรรมเนียมของคนพื้นเมือง งานกระดาษ เพราะฉะนั้นข้อมูลตรงนี้อาจจะใช้เวลาในการทำเยอะหน่อย นะครับ ข้อ 2 พอได้ข้อมูลตรงนี้เบื้องต้นแล้ว ก็จัดทำเอกสารตามขั้นตอนการผลิตของงานช่างแต่ละชนิดนะครับ ข้อที่ 3 คือ เราได้ตรงนี้แล้วการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการก็ให้คนในชุมชนเป็นคนดำเนินการเองมีทั้งหมดเลยในการอบรม

มิติที่ 2 ด้านแผนงานการมีส่วนร่วม

1. ประชาชนในชุมชนเข้ามาจัดทำข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับงานช่าง
2. สถาบันการศึกษาเข้ามาร่วมกิจกรรม โดยส่งครูเข้ามาอบรมก่อน แล้วจึงให้นักเรียนเข้ามาอบรม
3. หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น โรงเรียนในชุมชน, วัฒนธรรมจังหวัด, สำนักพุทธ, กลุ่มเครือข่าย โดยรอบพิพิธภัณฑ์,อบจ.

คนในชุมชนต้องเข้ามาจัดการทั้งหมดด้วยชุมชน ในปัจจุบันที่ปงสนุกก็ทำเป็นเบื้องต้นแต่ไม่ได้เจาะลึก

สถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เราไม่รับอาร์ตติสโดยการส่งครู อบรมก่อน เพราะทุกครั้งที่เอานักเรียนมาอบรม ครูไม่รู้ ครูยังไม่เข้าใจเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นในปัจจุบันต้องอบรมครูก่อน อบรมครูเสร็จปุ๊บก็ถึงมาเอานักเรียนนั่นแหละอบรมนะครับ คือ การมีส่วนร่วม หน่วยงานในท้องถิ่น โรงเรียนในชุมชน วัฒนธรรมจังหวัด สำนักพุทธ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ อบจ. สำนักงานจังหวัด อันนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่หน่วยงานข้างนอกถึงจะเข้ามา เพราะ ฉะนั้นชุมชนปงสนุกเวลาทำงานมีส่วนร่วม เราจะมองจากข้างในแล้วก็ออกไปข้างนอก เพราะ ฉะนั้นจะเห็นว่า ชุมชนต้องทำงานก่อนแล้วไปถึงสถาบันการศึกษา หน่วยภาครัฐ เพราะ ฉะนั้นเวลาเราทำแล้วงบประมาณ ภาครัฐเห็นว่าชุมชนทำงาน มันก็จะง่ายต่อการเขียนโครงการ พอเราเขียนไปภาครัฐนึกไม่ออก มองโครงการไม่ออกเขาก็จะมองข้ามไป แต่ในขณะเดียวกันเราทำงานให้เห็น ภาครัฐมองออกว่าจะทำอะไร มันก็ง่ายต่อการให้งบประมาณ

เยาวชนปงสนุก ไม่มีเยาวชนนะ มีแต่ผู้สูงอายุ เยาวชนที่มีอยู่ก็ คือ โรงเรียน เราไปอยู่ในเมือง โรงเรียนก็จะส่งมา เพราะฉะนั้นเยาวชนที่เราพูดถึงนี่ คือ กลุ่มที่สนใจเรื่องช่างก็จะมา อย่างหลวงพี่บอกว่า พรุ่งนี้จะทำความสะอาดวัดนะ เขาก็มากัน ลูกศิษย์ต่างๆ มัคคุเทศก์ที่ชุมชนก็ไม่มี ก็เป็นชาวบ้านที่มาดูแลวัด ทุกคนสามารถอธิบายได้ทุกอย่าง เพราะฉะนั้นที่ปงสนุกเองก็จะเป็นเรื่องของความศรัทธา เราใส่ความศรัทธาเข้าไปเท่าที่เราจะทำได้ เพราะฉะนั้นเวลาเราทำอะไรด้วยความศรัทธาปุ๊บ มันก็จะไม่มีเรื่องเงินเข้ามา หลวงพี่ก็จะไป วัดไม่มีเงินนะ หลวงพี่ไม่ค่อยใช้เงินเท่าไหร่ มีแต่ศรัทธา เราก็พยายามสร้างตรงนี้ เราจะบอกภาครัฐบาล หรือจังหวัดเองว่า เรื่องความศรัทธานี่มันสามารถที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาอะไรต่ออะไรได้ เพียงแต่เราก็ค่อยๆ ขยับไป

มิติที่ 3 ด้านแผนในการจัดการทรัพยากร

1.โบราณวัตถุ

2.ปราชญ์ชาวบ้าน

3.นิทรรศการ

เดิมที่ปงสนุกมีพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุอยู่ เงื่อนไขพิพิธภัณฑ์ของปงสนุก คือ โบราณวัตถุทุกชิ้นจะต้องกลับไปรับใช้พิธีกรรมของวัดอยู่ เช่น มีพระธรรม คัมภีร์ใบลาน เวลามีพิธีกรรมต่างๆ สิ่งเหล่านี้ต้องกลับไปใช้ในพิธีกรรม ถ้ากลับไปใช้ในพิธีกรรมคนก็เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มันรับใช้พิธีกรรม ถ้ามันชำรุดทำอย่างไรต่อไป สร้างขึ้นมาใหม่ นี่กระบวนการสร้างขึ้นมาใหม่ที่เราจะแทรกเข้าไปว่า กระบวนการสร้างมันมี 1, 2, 3, ...10 อันนี้แหละที่เราควรต้องแทรกเข้าไปในโรงเรียน ในหน่วยราชการ ใน อบต. เฉพาะฉะนั้นกระบวนการตรงนี้ที่บางครั้งมันไม่ใช่ 1, 2, 3 นะ มันเป็นความเชื่อ เพราะฉะนั้นให้เน้นความศรัทธา เลือกตัวความศรัทธาที่พยายามทำกันอยู่ และในส่วนหลักวิชาการก็ใส่เรื่องเอกสาร แผ่นพับ แผ่นซีดี จะเผยแพร่อย่างไรก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เราจะต้องทำซ้ำไปอีก เพราะฉะนั้นกระบวนการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมนั้นมันไม่ใช่เรียกเขามาประชุม แล้วบอกว่ามีส่วนร่วม ไม่ใช่ ในยุคปัจจุบันมันจำเป็นต้องลงเข้าไปในตัวบุคคล แล้วให้เขาลงมือปฏิบัติ แล้วเขาจึงจะมองเห็นว่า สิ่งที่เขาทำอยู่มันสำคัญ พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยเราได้รับการปลูกฝังเพราะว่า มันเป็นของที่ห้ามจับ แต่คนท้องถิ่นไม่ใช่ คนท้องถิ่นจะต้องผ่านกระบวนการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศล เพราะฉะนั้นถ้าเราสามารถนำองค์ความรู้ตรงนี้ไปใส่ไว้ในกระบวนการต่างๆ แล้วในที่สุดมันก็จะกลับมาเป็นวงจรเหมือนที่เราอยากจะเป็นครับการปรับปรุงการจัดแสดง วัดปงสนุกเราทำเรื่องเพิ่มตัวบุคลากรไปแล้วนะครับ แต่งานของชุมชน คือ ตอนนี้เรากำลังจะปรับห้องพิพิธภัณฑ์หลังจากที่เราแสดงมาสิบกว่าปี ตอนนี้เราก็มีแผนงาน คือหมุนเวียนเอาโบราณวัตถุอื่นๆ เข้ามาจัดแสดงเท่านั้นเอง อาคารใหญ่ก็จะยังไม่มีโครงการ เพียงแค่เรามีพิพิธภัณฑ์ทั้งหมดอยู่ 8 จุด ในวัด ทั้งนี้เราก็จะปรับทีละหลัง อาคารที่ 1 เดิมเรา

แสดงมีหีบพระธรรม ก็จะเก็บหีบพระธรรมออกแล้วก็เอาโบราณวัตถุอื่นที่ชาวบ้านมาถวายก็หมุนเวียนลงไป ตอนนี้เราเริ่มคิดจะหมุนเวียนโดยที่ไม่ต้องใช้งบจากข้างนอก แค่ใช้ของที่มีอยู่จัดแสดงแล้วก็หมุนเวียน ตอนนี้มีนิทรรศการหมุนเวียนประมาณ 5-6 เรื่อง ที่สามารถที่ ทางข้างนอกขอเรา เราก็เอาออกไปได้

มิติที่ 4 ด้านแผนในการบริหารจัดการการบริการ

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของช่างแต่ละประเภท
2. ห้องสมุดเกี่ยวกับงานช่าง
3. จัดทำการประชาสัมพันธ์ในกลุ่มโรงเรียนในจังหวัด
4. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเชิงช่าง

การบริหาร การดำเนินงาน การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ของช่างแต่ละประเภท แผนที่จะมีห้องสมุดที่เกี่ยวกับงานช่างโดยเฉพาะ จัดทำการ PR คือ ในกลุ่มของโรงเรียนในจังหวัดตัวเองก่อน จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน อันนี้เป็นสิ่งที่เราจะทำ เพราะหลักสูตรงานช่างเป็นอะไรสำคัญของงานท้องถิ่นพิพิธภัณฑ์ซึ่งเราทำมา 10 ปี สิ่งที่ขาดหายไป คือ บุคลากรทางด้านช่าง เราพูดถึงการท่องเที่ยว เราพูดถึงเรื่องอื่นหมดเลย

2. พิพิธภัณฑ์ดอยปุยจังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม การเกษตร พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก้าวตามรอยพ่อ

พันธกิจ

1. สืบสานวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของบ้านดอยปุย
2. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์โดยชุมชน
3. พัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน

พันธกิจ คือ สืบสานวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรม คือ ธรรมดานะครับคนชาติพันธุ์ซึ่งไม่เหมือนคนอื่น มีทั้งศรัทธา ทั้งความเชื่อ ทั้งหลายๆ อย่าง ทั้งประกอบพิธีกรรมซึ่งแตกต่างกัน สองก็คือส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและบริการโดยชุมชน แน่นอนอาจจะเป็นงานฝีมือ จะเป็นผ้าเคียนลายปัก มีโอกาสขึ้นไปชมกันได้ครับ สามคือ พัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน ถ้ามีโอกาสเราก็จะพาคนของเรามาร่วมอบรม มาร่วมกับเครือข่าย

นโยบาย

เพื่อพัฒนาบ้านดอยปุยเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน

พ่อหลวงจะมาทำด้วยตัวเองนะครับ ถ้ายังอยู่ แต่ตายไปก็ไม่เป็นไร พ่อหลวงเป็นผู้เสียสละนะครับ ไม่ได้ทำเพื่อตัวเองแต่ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ก่อนตายทำแน่ๆ

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ตรงนี้ยังไม่ครบนะครับ เพราะเรายังไม่สมบูรณ์ 100% ตรงนี้เรายอมรับครับ วัฒนธรรมวิถีชีวิตคนดอยปุย คือ บางสิ่ง บางอย่าง บางโอกาส ไม่เคยได้เจอสิ่งเหล่านี้ บางอย่างเป็นประเพณี

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. เพื่อเตรียมการต้อนรับ อำนวยความสะดวก
2. ต้องจ่ายค่าบำรุงท่านละ 10.- บาท
3. เวลา ปิด-เปิด 06.00 – 18.00 น.
4. เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงให้คำแนะนำ แผนผังการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยว
5. จำหน่ายของที่ระลึก
6. กิจกรรม

กิจกรรมชมพิพิธภัณฑ์วัตถุของบ้านดอยปุย กิจกรรมชมหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การปักลายผ้าและการเขียนเทียนผ้าใยกัญชา ชม ภูมิทัศน์ดอกไม้เมืองหนาว ชมพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เครื่องมือเครื่องใช้ของชุมชนชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบ้านดอยปุยเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ครับ เป็นพิพิธภัณฑ์วัตถุนะครับ จะเป็นเครื่องของใช้ ตู้เก่าๆ ปืนเก่าๆ ดาบเก่าๆ อย่างที่คนชาติพันธุ์เขาใช่ในอดีต ชาติพันธุ์ม้งมีอาชีพคือ ปลูกฝิ่น ก็จะมีอุปกรณ์ในการกรีดฝิ่น เก็บยา ไปดูได้ครับ เป็นของคนรุ่นเก่าๆ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้วหันมาปลูกพืช เยี่ยมชมหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ปักลายผ้า ผมคิดว่าอาจารย์บางท่านก็เคยเห็นผ้าลายกันชน กันชนมันเป็นไม้ซีกจะคล้ายๆ กับตาข่าย แต่ต่างกันนิดหนึ่ง ลายมันขัดขอบ แต่ผ้ากันชนทอได้ สุดยอดเลยนะครับผ้าลายกันชนนี่ กิจกรรมภูมิทัศน์ ก็เป็นดอกไม้เมืองหนาว ขึ้นไปบนดอยปุยจะมีสวนดอกไม้หลายอย่างนะครับ ชมพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งนะครับ เครื่องมืออุปกรณ์ของชุมชนเดี๋ยวนี้เขาทำเหมือนกรวยน้อย คนดูไปเห็นก็ชอบแบบนี้ครับ ถ้าจะดูของจริงไปดูที่พิพิธภัณฑ์ ถ้าดูพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งดู ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งปัจจุบันนี้เหลืออยู่น้อยแล้ว เพราะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ตรงนี้อีก 10 ปี ถ้าพ่อหลวงยังอยู่จะสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิต เหมือนกับการเล่นละครให้นักท่องเที่ยวดู

3. พิพิธภัณฑ์เล่นได้ จังหวัดเชียงราย

ประวัติความเป็นมาจากที่ในนามของครู เท่าที่สัมผัสกลุ่มพิพิธภัณฑ์เล่นได้ คือ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำความรู้จากภูมิปัญญาเรื่องของการทำของเล่นพื้นบ้าน คือ การสร้างองค์ความรู้จากของเล่นพื้นบ้านนี่นะคะ ถ่ายทอดให้กับ กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเป้าหมาย คือ ตั้งแต่เด็กจนถึงกลุ่มผู้สูงอายุ โดยของเล่นที่นำมาเป็นองค์ความรู้นี้ก็คือ เป็นของเล่นที่เกิดจากกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่จากเดิมจากพื้นที่ใกล้เคียง ตอนนี้ คือ ได้ขยายไปกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการผลิตของเล่นที่สามารถเป็นองค์ความรู้ให้กับเด็กๆ หลากหลายมากขึ้นนะคะ โดยพิพิธภัณฑ์เล่นได้ได้มีการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในชุมชนและก็แผ่ขยายไป ดิฉันคิดว่าทางเพื่อนๆ พิพิธภัณฑ์ทั้งประเทศไทยนะคะ ก็คงจะรู้จักกันดี เรื่องของการสร้างพิพิธภัณฑ์เล่นได้เกิดจากการรวมกลุ่มของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนรวมกัน แล้วก็มาร่วมกันที่จะทำของเล่นในอดีตของเขา และในส่วนของการบริการ เขาให้ความรู้ในการฝึกอาชีพ และคนเฒ่าคนแก่ได้ฝึกทำของเล่นด้วย เป็นรายได้เสริมของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านของเล่นพื้นบ้าน ทุกช่องทางและทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. เพื่อพัฒนา การผลิต/รูปแบบ/การตลาด และพัฒนาภูมิปัญญา

กลุ่มเป้าหมาย

1. สมาชิกในกลุ่มพิพิธภัณฑ์เล่นได้
2. ภาคีเครือข่าย
3. ผู้ใช้บริการ

ผลลัพธ์

1. มีผลิตภัณฑ์ของเล่นพื้นบ้านหลากหลายประเภท
2. มีจำนวนสมาชิกผู้ผลิตของเล่นพื้นบ้านเพิ่มขึ้น และมีรายได้มากขึ้น

มิติที่ 1 ด้านโครงสร้างและแผนงาน

1. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาผ่านของเล่นพื้นบ้าน
2. มีแหล่งโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ สุสานสามพันปีดอยเวียง ดอยวง
3. การบริหารงบประมาณ จะดำเนินการโดยกลุ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเล่นกลุ่มผู้สูงอายุ

พิพิธภัณฑ์มันเป็นอาคารเล็กๆ เราก็ไปขออนุญาตสถานที่วัดเป็น เวลาคนมาดูงานเยอะๆ เราก็ไปขออนุญาตสถานที่วัดทำกิจกรรม โครงสร้างคณะกรรมการก็มีประธาน รองประธาน เลขานุการ เป็นคณะกรรมการไม่มีการแบ่งเป็นฝ่าย

มิติที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม

กลุ่มพิพิธภัณฑ์เล่นได้นี้นะคะหลักๆ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ อันนี้เล่าจากผู้มีจิตอาสาที่อยู่กับพี่ปุ๊ตั้งแต่ก่อตั้งนะคะ จะครบ 20 ปีในเร็วๆ นี้ สิ่งแรกที่ภูมิใจก็คือ

1. การได้สืบทอดภูมิปัญญา

2. สร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุ และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้สนใจ และที่สำคัญ คือ เด็กๆ ที่พี่แนนได้จัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนภาคีเครือข่าย ทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง

ภาคีเครือข่ายได้ทำงานกับผู้สูงอายุ จิตอาสา เด็กเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบจะเชื่อมโยงกันค่ะ ยกตัวอย่าง เช่น การจัดกิจกรรมการทำโครงงานของนักศึกษา ทาง กศน. ก็จะไปขอความอนุเคราะห์ ไปที่พิพิธภัณฑ์เล่นได้ เรื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักศึกษา ครูทำหนังสือให้เรียบร้อย นักศึกษาก็จะเข้าไปหากลุ่มผู้สูงอายุโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เสร็จเรียบร้อยเรื่องของการอธิบายนี้ กลุ่มผู้สูงอายุสามารถอธิบายได้ ส่วนเรื่องของเอกสาร ทางกลุ่มเยาวชนที่พี่ปุ๊ได้ประสานงานกับนักเรียนในกลุ่มมัธยมที่ช่วยกันทำ เรื่องของวิธีการทำของเล่นแต่ละชิ้น แต่ละชนิดก็จะออกมาเป็นเอกสาร คือวิธีการของแต่ละชนิด ก็เชื่อมโยงไปหากันจนถึงถ้านักเรียนทำโครงงานแล้ว แล้วเอากลับไปมีเพื่อนสนใจชิ้นงาน ก็จะเข้าสู่กลุ่มอาชีพ คือไปช่วยกลุ่มผู้สูงอายุได้ผลิตชิ้นงานขายหรือว่าจำหน่าย ออกงานตามมหกรรมโครงงาน หรือว่าการแสดงผลงานวิชาการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่

มิติที่ 3 ด้านการจัดการทรัพยากร

กลุ่มคนเฒ่าคนแก่กลุ่มพิพิธภัณฑ์เล่นได้ของเรา ของเล่นทำได้ แล้วอยากจะเน้นของเล่นไทยที่เป็นภูมิปัญญามากกว่า คือ อนุรักษ์ รักษาศิลปวัฒนธรรมของเก่าไม่ให้ลืม แต่ผู้เฒ่าทำได้หลายๆ ชิ้นได้เท่านี้เท่านั้น แต่ผู้เฒ่าทำแล้วมีความสุข ไม่มีความทุกข์ ถ้าเหนื่อยก็พัก ถ้าหายเหนื่อยก็มาทำใหม่ทำให้มีความสุขแล้วถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เด็กที่มาพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เล่นได้จุดของทรัพยากรจะเป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ของเล่นพื้นบ้านที่มีสถานที่ชัดเจนนะคะ แล้วมีการเชื่อมโยงกับโบราณสถานประวัติศาสตร์ศึกษา 3,000 ปี เรียกว่าเป็นดอยเวียง ดอยวงศ์ ของประวัติศาสตร์บ้านโป่ง ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย เรื่องของพิพิธภัณฑ์เล่นได้ดำเนินการโดยบุคลากรที่มีจิตอาสาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

งบประมาณส่วนใหญ่จะได้จากการก็ขายของเล่น เป็นทุนหมุนเวียนในการที่ให้อุ้ยมีรายได้ จะเป็นความสุขของคนเฒ่า คือให้อยู่ได้ คือหนูเป็นจิตอาสาโดยไม่มีค่าตอบแทน ก็ช่วยอุ้ย

มิติที่ 4 ด้านการจัดการการบริการ

1. มีสื่อของจริง สื่อเอกสาร/แผ่นพับ/เว็บไซต์ ฯลฯ
2. มีสถานที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์เล่นได้ โดยมีบุคลากรจิตอาสาของกลุ่มดูแลและให้ความรู้ร่วมกับมัคคุเทศก์น้อย

กิจกรรมให้เด็ก โรงเรียนจะทำหนังสือมาแล้วก็ถึงพิพิธภัณฑ์ อยากจัด ก็ถ่ายทอดเรื่องของเล่นเหล่านั้น ก็จะมีกิจกรรมทำของเล่น เดินป่า แล้วก็ศึกษาประวัติศาสตร์ดอยเวียง ดอยวงศ์ อย่าง ดอยเวียง ดอยวงศ์ ก็จะอยู่อีกหมู่บ้าน

4. หอนิทัศน์วัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ ประวัติความเป็นมา เกิดจากพระเดชพระคุณหลวงปู่ ซึ่งพระเดชพระคุณหลวงปู่ท่านจะมีอายุครบ 100 ปี ในวันที่ 11 กรกฎาคม 2560 ที่จะถึงนี้ ท่านเป็นผู้ที่เริ่มตั้งแต่เก็บสะสมวัตถุโบราณในเมืองพะเยามากองไว้ก่อน แล้วก็มีกลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพฯ กรมศิลปากร กลุ่มคุณขรรค์ชัย บุญปาน ศาสตราจารย์ศรีศักดิ์ ขึ้นมาศึกษา ตอนแรกก็เป็นพิพิธภัณฑ์พะเยา จริงๆ ป้ายแรกๆ เลยนะเป็น พิพิธภัณฑ์พะเยา หลวงพ่อท่านก็จะสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ แต่ขอไปที่กรมศิลป์ฯ แล้ว กรมศิลป์ฯ บอก ถ้าจะสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ต้องยกที่ดินวัดให้เป็นของส่วนราชการ ก็เลยสร้างไม่ได้เพราะว่าเป็นที่ธรณีสงฆ์ พอสุดท้ายก็เลยต้องเปลี่ยนมาเป็น หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เลียนแบบหอไทยนิทัศน์ ซึ่งวัฒนธรรมนิทัศน์ทั่วประเทศมีประมาณ 30 ที่ แต่เปิดทำการจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่แน่ใจนะ น่าจะมีห้อวัฒนธรรมนิทัศน์ที่เดียว เชียงรายก็มีนะแต่ไม่ได้ดำเนินการ

สมเด็จพระเทพฯ เป็นองค์อุปถัมภ์ เนื่องจากสมเด็จพระเทพฯ ทรงพานักเรียนนายร้อยมาทัศนศึกษา ก็ทรงดำริว่า ทำไมไม่สร้างเป็นอาคารเก็บ ตอนนั้นหลวงปู่ก็รอ ปาฏิหาริย์ให้คนได้ชมของ ตั้งแต่นั้นก็ไปทอดผ้าป่า วิธีการเดียวของวัดที่ระดมทุนง่ายที่สุด คือ ทอดผ้าป่า ก็ระดมทุนมาสร้างหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เป็นอาคารแบบที่เห็น ออกแบบโดยคนพะเยา คุณไพบูลย์ พรหมาศ ออกแบบเป็นทรงแบบไทยเดิมประยุกต์ ก็สวยงาม แต่ว่าถูกต้องตามหลักพิพิธภัณฑ์ไหม ก็ไม่น่าจะถูกต้องเพราะว่ามีห้อง ไม่เป็นที่โล่ง ก็มีพื้นที่ใช้สอยด้านนอก ด้านนอกก็เป็นสถานที่ทำกิจกรรมของชุมชน ของโรงเรียน ของอะไรต่างๆ ก็มาใช้พื้นที่ของเรา เทศบาล แล้วก็ใช้จัดงานอะไรต่างๆ ของจังหวัด พอเข้าไปด้านในก็เป็นพื้นที่จำหน่ายของที่ระลึก แผนกต้อนรับก็มีส่วนจัดแสดงอยู่ 2 ส่วน คือ นิทรรศการถาวรกับ หมุนเวียน ก็แบ่งเป็นห้องต่างๆ ตั้งแต่ กว๊านพะเยา แหล่งชีวิต ห้องวางศิลาจารึก ห้องพะเยาก่อนประวัติศาสตร์ ห้องเมืองพะเยา ยุคต้น ยุครุ่งเรือง ห้องเครื่องปั้นดินเผา ห้องพะเยายุคหลัง ไปผ่านๆ นะ เพราะเดี๋ยวเราจะมีอะไรที่จะต้องพูดอีกเยอะ ปราชญ์เมืองพะเยา และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา แล้วก็ห้องสุดท้ายจะเป็นห้องช้าง อันนี้สร้างไว้เป็นอนุสรณ์ให้กับผู้ที่ออกทุนในการก่อสร้าง คือ คุณขรรค์ชัย ชื่อเล่นคือ คุณช้าง ก็เลยสร้างห้องนี้เก็บรวบรวมไว้ขอบคุณขรรค์ชัย 1 ห้อง ห้องช้าง

นอกนั้นก็เป็นคลัง ตามที่กรมศิลปากรบอกก็คือ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งเดียวที่สามารถเปิดห้องคลัง ห้องเก็บของ ปกติห้องเก็บของจะรก แต่ของเรานี่สามารถเปิดให้เข้าชมได้

วิสัยทัศน์

1. เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์
2. เป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยั่งยืน อันนี้คือวิสัยทัศน์ของเรา

พันธกิจ

1. บำรุงรักษาศิลปะ วัตถุโบราณ วัตถุ ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่
2. เสริมสร้างองค์ความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นต่อๆ ไป
3. พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์

ในการพัฒนา ยุทธศาสตร์ของเรามีอยู่ 6 ยุทธศาสตร์ มีเป้าประสงค์ มีตัวชี้วัด แล้วก็มีกลยุทธ์เรียบร้อย ไม่ได้ลอกของจันเสนเมื่อเช้านะ เห็นจันเสนเมื่อเช้าเขาตอบอิจฉาเหมือนกัน แต่นึกไม่ถึงว่าจะคล้ายๆ กับเรา

ยุทธศาสตร์ที่1 เป็นศูนย์บริการข้อมูลทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม มีเป้าประสงค์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ก็พัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ก็มีเป้าประสงค์ มีตัวชี้วัดอีก มีกลยุทธ์เรียบร้อย ว่าจะไปสู่ยุทธศาสตร์นี้อย่างไร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์เชิงรุก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาบุคลากร

มิติที่ 1 ด้านโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

พระเป็นผู้บริหาร ดังนั้นเราก็มองปัญหาแบบพุทธ เพราะฉะนั้นการบริหารเราแบบวิถีพุทธ คือเราศึกษาถึงสภาพ ปัญหาก่อน แล้วมาหาสาเหตุ แล้วก็มองหาโอกาสความเป็นไปได้ และหาวิธีดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมาย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

มาตรการในการบริหาร 4 มาตรการ ปิด ปรับ เปลี่ยน แล้วก็ เปิด

ปิด คือ อาตมาก็มาในช่วงของวิกฤตหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ซึ่งหลวงปู่กำลังจะปิดกิจการ เพราะตอนนั้นเปิดมาแล้วประสบการณ์ขาดทุน ตอนแรกเรามีโครงสร้างเหมือนอย่างกรมศิลป์ฯ เสนอมาเมื่อเช้า โครงสร้างใหญ่โตปิดจุดอ่อนให้หมดก่อน หาจุดอ่อนแล้วพยายามปิด อันไหนปรับได้

ปรับ อันไหนเปลี่ยนได้ เปลี่ยน เสร็จแล้วถึงจะไปสู่เปิด ประชาสัมพันธ์ หาได้ค่าใช้จ่าย ค่ารถค่าประชาสัมพันธ์ อยู่ได้ด้วยตัวเอง ประชาสัมพันธ์เชิงรุก สร้างคนแล้วก็สร้างงาน เดี๋ยวดูว่าสร้างอย่างไร แล้วก็แนวทาง 3 ส 1 พ ประสาน ประสม ประดิษฐ์ แล้วก็พัฒนา เราประสานทุกทิศ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำความคิดมาประสม แล้วประดิษฐ์เป็นโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา เราก็อาศัยความร่วมมือดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในกิจกรรมทุกอย่าง ทั้งกิจกรรมชุมชน กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันสำคัญอะไรต่างๆ เราดึงคน ดึงองค์กร ดึงหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมด ในแง่ของชุมชนเราก็

เปิด พื้นที่ให้กับชุมชนเข้ามาทำกิจกรรม จัดเป็นพื้นที่จำหน่ายของที่ระลึก ขายของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ทำกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน เราทำตัวเป็นศูนย์กลางให้กับชุมชน ทำงานทำกิจกรรม ร่วมกับชุมชนทุกอย่าง บริเวณทางเท้า บริเวณหน้าหอวัฒนธรรมฯ ก็เปิดให้ชาวบ้านมาจำหน่ายสินค้าการเกษตร ทุกอย่าง ให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่เราให้เกิดประโยชน์มากสุด ในการบริการให้ความรู้เราก็ใช้เป็นแหล่งศึกษา เราทำการประชาสัมพันธ์ไปทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะโรงเรียน เขต สพฐ. เขตพื้นที่ มีมหาวิทยาลัยอยู่ใกล้ๆ ของเราตั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ และ มหาวิทยาลัยพะเยา ก็เข้ามาใช้พื้นที่ตรงนี้ ที่ศึกษาของพระสงฆ์ องค์เณร ของฆราวาส ของเด็ก ของนักเรียน ทุกโรง ทุกโรงเรียนในจังหวัดพะเยาต้องมาใช้ที่นี่หมด ตอนนี้เราก็ขยายโจมตีมาทางเชียงรายแล้ว แล้วก็ลำปาง ตอนนี้ต้องไปใช้พื้นที่ของเรา อาศัยพื้นที่สำนักเราเป็นแม่ข่าย แล้วก็ให้บริการความรู้ชาวบ้านที่มาขายของหน้าหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เราเอาต่างชาติมาสอนภาษา เตรียมตัวพร้อม มาสอน How much? เวลาฝรั่งมาซื้อของ ก็ทำกิจกรรมอะไรต่างๆ กับโรงเรียนต่างๆ

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1.ชุมชน 2.หน่วยงานราชการ

การร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เราร่วมทุกหน่วยงาน ทั้ง สพร. สมศ. ศูนย์สิรินธร เราก็ไปทำกิจกรรม ออกบูทออกงานที่ไหนเราก็ไปหมด เป็นเครือข่ายกับเขาหมด ทำกิจกรรมร่วมกันหมด เพื่อเปิดตัวให้เป็นที่รู้จักของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ทุกที่ได้รู้เกี่ยวกับหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ทุกอย่างเราอาศัยช่องทาง หลังจากเราปิดจุดอ่อน ปรับ ตั้งแต่การปรับของเรานี่ปรับตั้งแต่ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในองค์กร ต้องปรับทัศนคติเจ้าหน้าที่ อย่าอยู่อย่างสักว่ารอให้มันหมดไปเป็นวันๆ แต่เราต้องปรับทัศนคติให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เป็นการบริการ รักในงานด้านนี้ ให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ดังนั้น เราถึงจะให้บริการได้ การประชาสัมพันธ์เราก็เล่นทุกทางนะ ทำเว็บไซต์ เราทำโครงการวัตถุโบราณของ

เราขึ้นมาต่างหาก จ้างออกแบบเลย เขียน เก็บข้อมูลวัตถุโบราณ แล้วก็ทำโปรแกรม กรอกข้อมูลอะไรสักอย่าง สามารถปริ้นท์ ออกมา แล้วก็มีโลโก้ของเราติดไว้ด้วย สมมติใครต้องการวัตถุโบราณชิ้นนี้ เราก็ปริ้นท์ให้เลย ทางเว็บไซต์ เราได้รับรางวัล Tourisms Award ตอนนั้นยังได้ 2 ตัวอยู่นะ ตอนนี้เราได้ 3 ตัวแล้ว เราก็ทำการประชาสัมพันธ์ ทำป้ายทำอะไรติดตามแหล่งสำคัญๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าชม และบริการก็กดดันทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด เราถือว่าเราเป็น center ทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา เรามีสโลแกนว่า เที่ยวที่เดียวเหมือนเที่ยวทั้งจังหวัด คือไปที่เดียวนี่รู้ข้อมูลของทั้งจังหวัดทั้งหมด

มิติที่ 3 ด้านการจัดการทรัพยากร

1. งบประมาณ
2. โบราณวัตถุ
3. บุคลากร

กิจกรรมครั้งแรกในงบประมาณจากกระทรวงวัฒนธรรม เราจัดกับครั้งเดียวเป็นตั้งกลุ่มเครือข่าย นอกจากภูมิภาคแล้ว ระดับจังหวัดอาตมาก็ขับเคลื่อนกับพิพิธภัณฑ์ทุกแห่งที่อยู่ในจังหวัดพะเยา ทั้งไปประชุม ทั้งไปให้ข้อคิด เขาให้คำพูดอยู่อย่างหนึ่งว่า การเป็นนักพูดบรรยายให้กับพิพิธภัณฑ์ไม่ยาก แต่การเป็นนักพูดเพื่อปลุกขวัญกำลังใจให้กับคนทำพิพิธภัณฑ์นั้นยาก แค่บรรยายนำชมนี้ ไม่ยาก แต่พูดอย่างไรให้เขาเกิดแรงบันดาลใจนี่ยาก เพราะว่าอาตมาทำมาแล้ว ยากมาก ในจังหวัดพะเยาขับเคลื่อนทุกที่ ทุกแห่ง หางบประมาณให้ หาอะไรให้หมด พาไปศึกษาดูงาน ทุกที่ร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัด พาไปอบรม แต่โชคดีตอนที่อาตมาทำ อาตมาดึงวัฒนธรรมจังหวัดไปทุกที่คือ เขาไปเห็นทุกที่ ฟังอาตมาพูดซ้ำแล้วซ้ำอีก ท่านก็เลยเกิดสำนึกรักวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา บรรจุแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเสนอเข้าไปในจังหวัด ท่านผู้ว่าฯ เกิดความสนใจบรรจุเข้าแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตั้งงบให้เรา ทุกที่ได้งบประมาณในการบริหารจัดการ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ปีนี้ได้งบของกลุ่มจังหวัดในการปรับปรุง ประมาณสี่ล้านห้า แล้วอีก4 ปีต่อไป ได้ปีละ สามล้าน นี่ก็เป็นการทำงาน แล้วอาตมาก็ศึกษาทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แล้วก็หาโอกาส แล้วก็วิเคราะห์อุปสรรคทั้งหมด จนได้แนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้อถิ่น ซึ่งหนุ่มก็คงจะเอาไปใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ ว่าการบริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนี่ ควรมองในมิติไหนบ้าง โครงสร้างในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการวัตถุพิพิธภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การหารายได้ แล้วก็ การประชาสัมพันธ์ เอาไปใช้ การพัฒนาแบบสุขภาวดีตามวิถีพุทธ การบริหารแบบปุริสธรรม 7กลยุทธ์ เป้าหมาย วิเคราะห์ตนเอง การใช้ทรัพยากร การสร้างโอกาส การสร้างเครือข่าย

มิติที่ 4 ด้านการบริการ

1. การนำชมมัคคุเทศก์

2. ของที่ระลึก

กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว เราก็จัดการอบรมข้อมูลมัคคุเทศก์ใหญ่ก็ทำ มัคคุเทศก์น้อยก็ทำ ไม่ใช่เฉพาะเรานะกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ เราก็ทำให้ มีการเชิญที่อื่นมาร่วม แล้วก็มีปัญหาอย่างที่ปงสนุก คือ ถ้าเราเอาแต่เด็ก ครูที่พามานั่งอยู่ด้านนอกก็ปล่อยเด็ก ต้องเอาครูมาอบรม อบรมครู ต้องให้ครูรู้และสำนึกรักในวัฒนธรรม เวลาพาเด็กมาก็ให้ครูพาเที่ยว นำชม บรรยายได้ด้วย เอาครูมาอบรมเลยเด็กพื้นที่ เราก็ทำทุกอย่าง แล้วก็ทำกิจกรรมอบรมการทำของที่ระลึก ทำของเล่น ทำของอะไรต่างๆ ให้กับเด็ก ให้กับกลุ่มต่างๆ แล้วนอกจากนี้เราก็ขยายความร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ตอนนี้เรามีประเพณี 8 ปีของวัด เราก็ทำกับเทศบาล ทำกับ อบจ. เราได้งบจาก อบจ. ปีแรก 1 ล้าน เราก็มาทำ ปรากฏว่า อบจ. ติดใจ ปีต่อไปให้มาอีก 2 ล้าน บริษัทเห็นก็โดดเข้ามาทำก็ไม่สำเร็จ ผลสุดท้ายก็ต้องกลับมาแนวคิดเดิม เราก็ทำกับชุมชน เราสามารถเป็นแกนนำสร้างวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมให้กับชุมชนต่างๆ ได้แสดงออกด้านกิจกรรมต่างๆ

ภาคกลางในการเลือกพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมในการเขียนแผนบริหารและการจัดการ นั้นผู้วิจัยได้เลือกจาก พิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินกิจกรรมไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ มีการดำเนินกิจกรรมที่โดดเด่นและมีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สะดวกและเต็มใจในการเดินทางเข้าร่วมประชุมซึ่งประกอบด้วย

1) พิพิธภัณฑ์บางขันหมาก			จังหวัดลพบุรี
	1.พระปัญญาวุฒิ	วุฑฒิโก	วัดอัมพวัน
	2.นายสุทัศน์	หลีกพาล	วัดอัมพวัน
	3.นางสมมารถ	คำถนอม	วัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี
	4.นางกฤษณา	สิทธิราช	วัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี
	5.นางสุมนา	ม่วงหมู่	วัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี
2) พิพิธภัณฑ์เขายี่สาร			จังหวัดสมุทรสงคราม
	1.นางไพรัช	แก้วกาม	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร
	2.น.ส.เบญจวรรณ	พยนต์ยิ้ม	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร
	3.นายวินัย	จันทร์แก้ว	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร

3) พิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน		จังหวัดสมุทรปราการ
1.นายวิษณุ	เข่งสมุทร	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน
2.นายสุวรรณ	บัวพลาย	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน
3.นายสัมพันธ์	เชิดชิด	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน
4.นายเชาว์	ฟักแพง	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน
5.นายประกิจ	บุญเฮง	กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน

4) พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมดอนคลัง		จังหวัดราชบุรี
1.นายวรัชญ์	คงคาวงศ์	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
2.น.ส.สมคิด	นวมดี	โรงเรียนชุมชนดอนคลัง
3.น.ส.อุบล	นวมดี	โรงเรียนชุมชนดอนคลัง

1. พิพิธภัณฑ์บางขันหมากจังหวัดลพบุรี

บางขันหมากเป็น ชุมชนมอญ เป็นชุมชนที่เมื่อ 20 ปีที่แล้ว เป็นหมู่บ้านที่ปิดเลย เพราะชุมชนมอญชนนี้เป็นหมู่บ้านที่รักสงบและสันโดษ ในเรื่องของที่ว่าทำไมถึงเป็นหมู่บ้านที่ปิด บางขันหมากนี่แต่เดิมจะมี 2 ฝ่าย ก็คือ บางขันหมากเหนือ กับ บางขันหมากใต้ ถ้าเป็นบางขันหมากเหนือจะเป็นคนไทย บางขันหมากใต้จะเป็นชุมชนมอญ ก็มีการคัดแยงกันไม่ได้ คือถ้ามอญไปฝั่งไทยก็จะโดนตีกลับมา ไทยเข้ามามอญก็โดนตีกลับไป ก็เป็นการที่ว่าเขาปิดเลย คือ จะไม่แสดงตัวว่าเป็นมอญ ต่อมาหลังๆ จะมีพระอาจารย์ คือ ท่านมีวิสัยทัศน์ ท่านนึกรักบ้านเกิด ก็เลยรวมกลุ่มกันกลุ่มเล็กๆ ได้ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กแล้วก็ทำมาระยะหนึ่ง เมื่อรวมกลุ่มได้ก็ตั้งเป็นศูนย์ เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนมอญบางขันหมาก ก็มีทั้งเด็กรุ่นเล็ก เยาวชน จนถึงผู้สูงอายุ ก็ได้เอาศูนย์กลางเป็นวัดที่เริ่มดำเนินการเป็นรูปธรรมเรื่อยมาจนก่อตั้งศูนย์ได้ มีสภาวัฒนธรรม มีการขับเคลื่อน ก็มีแนวคิดว่าอยากจะทำพิพิธภัณฑ์ พระอาจารย์ก็เป็นนักเดินทางคนหนึ่ง ไปตลอดที่ไหนว่าดีก็ไปดูไปศึกษา แล้วก็มาคิดมาวิเคราะห์กัน ปัจจุบันนี้ก็ได้พิพิธภัณฑ์ขึ้นมาแต่ก็ไม่ทิ้งศูนย์ ก็เขียนเป็นพิพิธภัณฑ์ศูนย์เรียนรู้ชุมชนมอญบางขันหมาก

วิสัยทัศน์

“เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สืบสานความเป็นอัตลักษณ์ของมอญบางขันหมากอย่างยั่งยืน”

จะให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ของชุมชน นะครับ ก็คือ อยากจะให้รู้ว่า บางขันหมากมีมอญ แล้วก็มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ก็อยากให้สืบทอดสู่ความยั่งยืนต่อไป

พันธกิจ

1. เพื่อดูแลรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์บางขันหมาก
2. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์มอญบางขันหมาก
3. เพื่อสร้างและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
4. เพื่อส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ชาติพันธุ์มอญ

ช่วยดูแลรักษาอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์มอญ คือ เราปลูกฝังเด็กตั้งแต่ในโรงเรียน จนถึงเด็กวัยรุ่นที่ไม่ได้เรียนหนังสือด้วย เราก็ดึงเข้ามา เพื่อที่จะปลูกฝัง คือ ปัจจุบัน ในอดีตเมื่อ 10 กว่าปีก่อน ในชุมชนมอญบางขันหมากก็จะมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่พอมาหลังๆ เด็กจะไม่พูดเลย พระอาจารย์ได้มีการรื้อฟื้น รื้อฟื้นให้รักภาษา รักบ้านเกิด ปัจจุบันนี้ก็จะมีเด็ก 4 ขวบ 5 ขวบ ถ้าพ่อแม่สื่อสารภาษามอญเขาก็จะรู้ แล้วก็ตอบโต้กับเราได้ในโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์บางขันหมาก เรามีศูนย์เรียนในเรื่องภาษา วัฒนธรรม ประเพณี คือเรารวมปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ไม่ว่าจะชำนาญในด้านไหน ด้านไหนที่เรามีองค์ความรู้ได้ ก็จะมาให้ความรู้กับเด็ก ก็เหมือนของอาจารย์ที่เราไม่จำกัดว่าต้องเรียนในพื้นที่ เราออกนอกพื้นที่ อย่างวันนี้เราก็จะนัดกันว่า ชั่วโมงเรียนวันนี้เดี๋ยวเราจะไปเรียนภาษากันนะ แต่เราจะไปบ้านลุงจำปีแก่เก่งภาษา เราก็จะไป ลุงจำปีก็จะมีสอนเป็นภาษามอญที่จะให้เด็กได้รับรู้ แต่ก็จะซึมซับไปกับภูมิปัญญาของแก่ด้วย แกมีการเผาถ่าน ปลูกผักชนิดนี้กินเอง เด็กก็สนุกไปด้วย เพื่อส่งเสริมสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ก็จะมีภูมิปัญญาของด้านประเพณีวัฒนธรรมเราก็จะไป อย่างเดือนหนึ่งเรามีกิจกรรมประเพณีของมอญ เดือนนี้เราทำอะไร เดือนนี้เราทำอะไร เราก็จะมีภูมิปัญญาเป็นคนบอกเล่า แล้วก็มาสู่การปฏิบัติจริง

ยุทธศาสตร์

1. การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศมอญบางขันหมากเป็นองค์ความรู้
2. การสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์
3. การส่งเสริม สืบสาน ฟื้นฟู เผยแพร่ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตมอญบางขันหมาก
4. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้มอญบางขันหมากอย่างยั่งยืน

ทางด้านยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารมอญบางขันหมาก องค์ความรู้ การสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ของเราเป็นกลุ่มชุมชนมอญบางขันหมาก เครือข่ายที่มาร่วมก็จะเห็นพระอาจารย์เดินทางไปบ่อย จะมีเครือข่ายที่เยอะ กลุ่มชาติพันธุ์ของเรามีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเลย ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจะให้เป็นงานประจำจังหวัด คือ งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี หรือภาษามอญ ที่เรียกกันว่า เจียะเบิ่ง เจียะเบิ่ง ฟะ ก็จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เมื่อปีที่ผ่านมาเราได้จัดกิจกรรมอันนี้ เรารวมกลุ่มชาติพันธุ์ได้ 38 จังหวัด ที่มารวมกัน คนประมาณสามพันเศษ แล้วก็ส่งเสริม สืบสาน ฟื้นฟู เผยแพร่ ภูมิปัญญาวิถีมอญบางขันหมาก พวกเรา

ก็จะมีปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความรู้ทางด้านภาษา แล้วก็ภูมิปัญญาในเรื่องอาหาร เครื่องแต่งกาย ตอนนี้ของเราก็จะอนุรักษ์เรื่อง อิฐมอญบางขันหมาก เพราะว่าในบางขันหมากเราก็จะโดดเด่น บางคนไม่รู้อิฐมอญมาจากไหน หนึ่งว่า ทำไมถึงเป็นอิฐมอญบางขันหมาก บางขันหมากนี่ก็มีมอญกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ คือเป็นที่ลุ่มต่ำ คืออยู่ใกล้แม่น้ำและเป็นที่ทำเกษตรกรรม ส่วนหนึ่งก็ทำกิน แต่ชุมชนมอญที่อพยพมาส่วนหนึ่งก็มีความรู้ในเรื่องของการทำเครื่องปั้นดินเผา ชำนาญเรื่องอิฐ ส่วนหนึ่งที่ทำก็คืออิฐที่ทำมาก็จะส่งเข้ามาสร้างวังมาลัย ก็คืออิฐมอญบางขันหมาก

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้มอญบางขันหมากอย่างยั่งยืน ในรูปแบบของเราก็มีสภาวัฒนธรรมตำบลขับเคลื่อน แล้วก็มีชุมชนที่ตั้งเป็นศูนย์ก็คือ ยุวชนไทยรามัญ อันนี้เป็นการขับเคลื่อนอย่างชัดเจน คือเรามีรูปแบบ มีโครงสร้าง ที่จัดทำอยู่นะครับ

นโยบาย

1. สืบสาน อนุรักษ์ ประเพณีมอญบางขันหมากให้คงอยู่
2. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
3. สร้างรายได้ให้กับชุมชน
4. พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของจังวัดลพบุรี

นโยบาย นโยบายคือ สืบสาน อนุรักษ์ประเพณีมอญบางขันหมากให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ของเราได้รวบรวมองค์ความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่รวมทำเป็นปฏิทินประเพณี 12 เดือน ประเพณี 12 เดือน ของเราให้องค์ความรู้แก่เด็กเล็ก อย่างเช่น ตอนเข้าพรรษาเราต้องทำอะไร เช่น ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ที่อื่นไม่ได้ทำ แต่ของเรายังทำอยู่นะครับ ก็คือเรายังมีประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งอยู่ ส่วนหนึ่งเป็นน้ำผึ้ง ส่วนหนึ่งเป็นน้ำตาลทราย เพื่อที่จะเก็บรักษาส่วนนี้ไว้ให้ลูกหลานได้รับรู้ว่าประเพณีนี้ของเรายังมีอยู่ ถามว่าที่ตักนี่เอาไปทำอะไร ก็ใกล้ออกพรรษาของเราก็มีประเพณีกวนข้าวเหนียวแดง ชาวบ้านก็จะออกมาช่วยกัน ก็เอาน้ำตาลส่วนนี้มาทำเป็นวัตถุดิบนะครับ แล้วก็มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ของเรานี่ขับเคลื่อนอย่างที่ทราบนะครับ มีสภาฯ ตำบล เป็นแกนนำ และได้รับความช่วยเหลือหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น อบต. สภาวัฒนธรรมก็เล็งเห็นว่าของเรามีโดดเด่นในเรื่อง อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ชุมชนมอญ ในจังหวัดลพบุรีมีแห่งเดียว ก็ได้ร่วมกันผลักดันจนเป็นประเพณีขึ้นมา สร้างรายได้ให้กับชุมชน ก็ได้แนวคิดในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ก็ได้ไปนั่งฟังอาจารย์ยักษ์บรรยายก็เอาแนวคิดของท่านมา ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงนี่เราไม่มีกรอบจำกัด คือเราก็คิดนอกกรอบเหมือนอาจารย์ยักษ์เหมือนกัน ไม่จำเป็นต้องไปเลียนแบบแบ่งเป็น 30 30 30 10 คือเราทำเท่าที่บริบทชุมชนเรามี เราเริ่มต้นด้วยการมีบ้านต้นแบบ คือ บ้านพอเพียง กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ตรงไหนที่ที่ว่างเราทิ่มได้เลย ไม่ต้องไปรอ เราไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของรายได้ คือเบื้องต้นถ้าเราทำเศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ ห้ามคิดถึงรายได้ ต้องเอาให้พอกิน พออยู่ อันนี้เราถึงจะไปรอด พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทาง

วัฒนธรรมของจังหวัดลพบุรี ก็คือ เรามีแนวคิดว่า เราจะทำอย่างไรให้เราอยู่ที่ตำบลบางขันหมากโดดเด่นในจังหวัดลพบุรี มองบางขันหมากมีชื่อเสียง มีความเข้มแข็ง เขาดำเนินการแบบไหน ทำอย่างไร ถ้าตอนนี้มองในภาพก็คือ 50% ที่เราเดินมา

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

การจัดทำปฏิทินทางวัฒนธรรมประเพณีมอญบางขันหมาก

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน ก็อย่างที่บอกว่า คือเรามีประเพณี แล้วเราจัดทำปฏิทินทางวัฒนธรรม ประเพณี 12 เดือน เราก็จะมีกิจกรรมทุกเดือน ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว หรือว่าผู้ที่สนใจ เข้ามาในชุมชน ว่าเดือนนี้บางขันหมากจัดกิจกรรมอะไร บางขันหมากมีงานอะไร เราก็จะมีตารางที่เป็นปฏิทิน แล้วในโรงเรียนเด็กที่เป็นมัคคุเทศก์น้อย หรือว่าปราชญ์ในชุมชน หรือว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เขาก็จะรู้ว่าในชุมชนเราจัดกิจกรรมอะไรบ้าง มีงานอะไรบ้าง ก็คือจะบอกเล่าได้นะครับ

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
2. การขับเคลื่อนชุมชนด้วยพลังบวร
3. การจัดทำห้องเรียนภูมิปัญญา

การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เราก็จะให้ปราชญ์ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่มาร่วมกิจกรรม มานั่งคิดกับเรา และอีกส่วนหนึ่งก็เชิญทางด้านวัฒนธรรม ทาง อบต. คือเป็นนักวิชาการ มาร่วมคิด ร่วมปรึกษา ว่าเราจะมีแนวคิดอย่างไรที่จะเดินต่อไปนะครับ แล้วการขับเคลื่อนชุมชนด้วยพลังบวร ในชุมชนในฐานะที่ผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผมก็เป็นตัวแทนของบ้าน พระอาจารย์เป็นตัวแทนของวัด แล้วก็มี ผอ.โรงเรียน เป็นตัวแทนของครู ทำกันในรูปแบบพลังบวร ในส่วนนี้ก็คือ เราขับเคลื่อนในพลังบวรนี่ โดยตอนนี้ทางกระทรวงวัฒนธรรม ท่านปลัดกระทรวงท่านก็ได้ลงมาดูพื้นที่ ชุมชนเราได้เป็นชุมชนต้นแบบในการขับเคลื่อนพลังบวรนะครับ การจัดทำห้องเรียนภูมิปัญญาตอนนี้โรงเรียนมีพิเศษไว้ 1 ห้อง เพื่อที่จะขับเคลื่อนในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในวันปกติธรรมดาเราจะมีให้ 1 ชั่วโมง เราก็จะมุ่งเน้นไปที่เด็ก เรื่องภาษา อันดับแรก คือภาษานี่เราจะมุ่งเน้นเลยว่า เราไปในโรงเรียนก็จะพูดกับเด็กในลักษณะของเราว่า ในบริบทชุมชนของเราเป็นชุมชนมอญที่ต้องมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เราต้องรักษา ในเรื่องภาษาเราจะบอกกับเด็กนักเรียนเลยว่า ที่อื่นเขามุ่งเน้นเลยว่าสอนแล้วต้องพูดได้มากกว่า 2 ภาษา แต่ของเราต้องได้ 3 ภาษา คือ เราพูดไทยได้ พูดอังกฤษได้ เราต้องพูดของภาษาเราได้ ทุกวันนี้เราจะมีการบ้านให้เด็กไป พูดให้สนุกๆ ว่า อย่างวันนี้เราเรียนภาษามอญ 1 คำ เด็กคนไหนไม่รู้ให้กลับไปถามผู้ปกครอง แล้วเช้ามาตอบ ก็คือให้ตอบหน้าเสา

ธงเลยว่า คำนี้ไปถามแม่มา ไปถามพ่อมา พูดว่าอย่างไร ก็คือจะปลูกฝังให้เด็กพูดภาษาได้ คืออันนี้เบื้องต้นนะครับ

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้การจัดการพิพิธภัณฑ์
2. การจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
3. การจัดทำสื่อมัลติมีเดีย วิถีชีวิตมอญบางขันหมาก

การบริหารจัดการด้านทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ในการจัด พิพิธภัณฑ์ เรารวมกลุ่มกันกับจิตอาสาในชุมชนนะครับ เราไม่ได้เน้นอายุ ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้สูงอายุ พระอาจารย์ท่านได้ประสานกับมหาวิทยาลัยมหิดล ในเรื่อง การจัดเก็บพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผ้า หรือว่าเครื่องถ้วย โถ โอชาม หรือเครื่องลายคราม ก็ต้องมีการรักษา อันนี้เราต้องมีความรู้ส่วนนี้ เพราะว่าบางชิ้น บางอัน ถ้าเราเป็นชาวบ้านธรรมดาเราก็ล้างปกติ อย่างถ้วยลายครามถ้วยหนึ่งนี่ เราเห็นสกปรกเราก็ล้างน้ำธรรมดา แต่ถ้าเป็นนักวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้เขาจะมีวิธีการจัดเก็บ วิธีการเก็บรักษา อันนี้เบื้องต้นนะครับ การจัดทำพิพิธภัณฑ์ก็ใช้ภูมิปัญญาของเรา แล้วก็ใช้พวกจิตอาสาที่มามีส่วนร่วม การจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาวัฒนธรรม ก็อย่างที่บอกเบื้องต้น เราใช้ระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยกันทำปฏิทิน ช่วยกันทำองค์ความรู้ เพื่อเป็นหลักสูตรสอนกับเด็กนักเรียน แล้วก็ผู้ที่ให้ความสนใจในท้องถิ่นนะครับ การจัดทำสื่อมัลติมีเดีย วิถีชีวิตชุมชนมอญบางขันหมาก ณ ปัจจุบันนี้เราก็ก้าวไปขั้นหนึ่งในเรื่องของวีดีทัศน์ โอกาสข้างหน้าถ้าเราลองมาชุมชนมอญบางขันหมาก เมื่อก่อนจะใช้วิทยากรบรรยาย แล้วก็ออกชมชุมชน ในเรื่องของความเป็นมอญบางขันหมากเป็นมาอย่างไร ณ ปัจจุบันนี้เราก้าวไปขั้นหนึ่งก็คือ ทำมัลติมีเดีย เข้าห้องอย่างนี้นะครับ แล้วเปิดวีดีทัศน์ให้ชม หลังจากชมแล้วเราก็ลงชุมชน ลงชุมชนเราก็จะใช้ภูมิปัญญาของเรา หรือจิตอาสาของเราพาชม บ้านนี้ทำอิฐมอญ บ้านนี้มีผ้าเก่า บ้านนี้มีภูมิปัญญาในด้านของความเชื่อของผี บ้านบางขันหมากมีวัดที่เป็นมอญ 4 วัด ท่านลงชุมชนมอญบางขันหมากท่านจะรู้เลยว่า ที่มอญบางขันหมากเขาลือกันว่ามีโบสถ์มหาอุดมหาอุดเป็นแบบไห นะครับ ถ้าเราลงชุมชนเราก็จะรู้เลยว่า ไปอย่างนี้ถึงจะมีผู้บรรยายตามนี้ อาจจะเป็นเด็ก แล้วบางชุดที่ลงนำชมอาจจะสนใจว่า ชุมชนมอญบางขันหมากพูดมอญได้ไหม หนูพูดได้ไหม เด็กก็จะตอบโต้ว่า เขาพูดได้ ถามอะไรเขาพูดได้ อันนี้ก็เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ชุมชนมอญบางขันหมากเข้มแข็งอยู่ในเรื่องภาษานะครับ

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. การจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน
2. การจัดแสดงวิถีชีวิตชุมชนมอญบางขันหมาก

3. การจัดประเพณีลอยผ้าป่าทางเรือ
4. กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์
5. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนมอญบางขันหมาก
6. อบรมให้ความรู้การจัดทำของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์
7. การฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย
8. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนมอญบางขันหมาก

การบริหารจัดการด้านบริการ การจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน อันนี้แนวคิดท่านอาจารย์ก็มองว่า ไปดูมาหลายที่พิพิธภัณฑ์เปิดและก็ปิดวันเดียวกัน เพราะว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบหลายๆ อย่าง แต่ของเราในฐานะที่เราเป็นน้องใหม่ เราก็แอบศึกษาหลายๆ ชุมชน หลายๆ ท้องถิ่นมา แล้วก็มาปรับแต่งในชุมชนของเรา แต่ก็ให้เป็นเอกลักษณ์ของเรา ให้เป็นพื้นที่พื้นที่ของเรา เรายังคงรักษาไว้ได้ ด้วยการเอาทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีชีวิต มาผนวกด้วยกัน ด้วยการนำชม แล้วก็ใช้ทุนทางวัฒนธรรม แล้วก็ทุนทางอาชีพ ที่ชุมชนเรามีอยู่โดยไม่ต้องไปปรับแต่ง ก็คือไม่ต้องไปลงทุนอะไรมาก ทำเป็นวิถีชีวิตของเราจริงๆ แล้วการจัดประเพณีลอยผ้าป่าทางเรือที่กล่าวไปข้างต้น ของเราโดดเด่นคือ เรามุ่งเน้นไปทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เราอยากจะฟื้นชีวิตให้กับแม่น้ำลพบุรี คือ ทุกวันนี้เรามีถนนหนทางในลพบุรี ไม่ว่าลพบุรีหรือที่ไหนก็แล้วแต่เราจะหันหลังให้กับแม่น้ำ แล้วก็ไม่ดูแล ถ้าเรามองดูไม่ว่าจังหวัดลพบุรีหรือจังหวัดไหนๆ แม่น้ำเป็นแม่น้ำที่สำคัญ เป็นประวัติศาสตร์ เป็นทางบอกเล่าเรื่องราวที่ยาวนาน แต่พวกเราไปหลงกับสิ่งฟุ่มเฟือย แล้วก็ไม่ได้ดูแล เรามาดูแลอีกทีหนึ่ง ถ้าเป็นบางชุมชนนี่สายไปแล้วที่จะแก้ แต่ของเรานี่ยังทันอยู่ ทุกวันนี้เราทำจัดผ้าป่าเป็นผ้าป่าทางเรือ ก็ได้รับการตอบรับจากจังหวัด และส่วนราชการมาช่วยผลักดันในเรื่องของประเพณี ก็อยากจะช่วยแม่น้ำลพบุรี ในโอกาสต่อไปถ้าเป็นรูปธรรม พิพิธภัณฑ์ของเราเสร็จสมบูรณ์ เราก็จะมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเดินทางทางน้ำ ไหว้พระ 9 วัด อันนี้นะครับเป็นโอกาสต่อไปที่จะดำเนินการ กิจกรรมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ อย่างที่บอกไว้ว่าของเรามีปฏิทิน 12 เดือน เป็นประเพณี กลุ่มแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์นี่ เราจะจัดทุกปีของเดือนกุมภา เสาร์สุดท้ายของเดือนกุมภา เราจะจัดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ พูดภาษาชาวบ้านก็คือ มานั่งล้อมวงกินข้าวกัน พูดคุยกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ว่ากิจกรรมของเราแต่ละปีมีอะไรบ้าง มีปัญหาอะไรไหม ก็คือมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในประเพณีของเดือนกุมภานะครับ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนมอญบางขันหมาก อันนี้ของเราก็จะทำเป็นแผ่นพับ ใบโบชัวร์ เราทำเพื่อเราไปกิจกรรม ไปร่วมงานที่ต่างๆ เราก็จะมีแผ่นพับพวกนี้ไปประชาสัมพันธ์แต่วันนี้ด้วยความเร่งรีบไม่ได้เตรียมมานะครับ แล้วก็อบรมให้ความรู้การจัดทำของที่ระลึกที่เป็นอัต

ลักษณ์ของเรา ของมอญบางขันหมาก คือของเราจะมีกลุ่มแม่บ้าน แล้วมีกลุ่มที่หารายได้เสริม ก็จะมีการจัดอบรมจากกระทรวงวัฒนธรรมบ้าง จากครู กศน. บ้าง เรื่องงานฝีมือ ของเรานี่จะมีเป็นเอกลักษณ์เลย ก็คือ โอ่งผ้าไหม แล้วก็ผ้าสไบมอญ อย่างโอ่งผ้าไหมของเราขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าโอท้อปของจังหวัดลพบุรีแล้วนะครับ การฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย ก็อย่างที่เราเกริ่นไว้ว่า เราไม่ได้มุ่งเน้นในห้องเรียน เรามุ่งเน้นเรียนรู้นอกสถานที่ แต่ว่าที่เราเน้นหลักๆ เลยก็คือ ต้องรู้ตัวตนว่าเราเป็นมอญบางขันหมาก แล้วก็ในเรื่องภาษา อันนี้ทิ้งไม่ได้ ก็จะอบรมมัคคุเทศก์น้อยนี่ในเรื่องภาษา ความรู้ในชุมชน แล้วก็ภาษาพูด การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนมอญบางขันหมาก ของเราจะมีแผนที่เป็นแผนที่ใหญ่ ตั้งไว้ประจำตรงที่วัด ว่าภูมิปัญญาของแต่ละจุดอยู่ตรงไหน ลุงจำปี ด้านภาษา นายบุญมา ทำลอดช่อง โรงทำอิฐมอญ ป้ามาลีทำอาหารมอญ คุณประหยัด เครื่องแต่งกาย เราก็จะมีจุดเส้นทางเดิน เพื่อส่วนหนึ่งปัญหาอย่างที่ท่านอาจารย์พูดนะครับว่า ถ้าพวกเราไม่อยู่นักท่องเที่ยวมาเขาก็ไม่ได้อะไรกลับไป แต่ถ้าเขามีปฏิทิน มีแผนที่ เขาก็จะมาดู บ้านนี้ไปตรงนี้ บ้านนี้ไปตรงนี้ บ้านนี้ตรงนี้ และของเราไม่ต้องปรุงแต่งในเรื่องของคือชุมชนเขาจะรู้บริบทของเขาอยู่แล้ว ถ้าเราเดินเข้าไปเราถาม ลุงจำปีใช่ไหม ใช่ครับ ลุงรู้ภาษาใช่ไหม รู้ เราก็ไม่ต้องไปพานำชม แต่ถ้าเราอยู่เราพานำชม เราก็จะมีการพูด การสนทนา ก็ได้อีกรสชาติหนึ่ง

2. พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สารจังหวัดสมุทรสงคราม

วิสัยทัศน์

“พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สารเป็นแหล่งเรียนรู้คู่ชุมชน รู้จักตน ภาคภูมิใจในท้องถิ่นบ้านเกิด สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น”

เพราะว่าในชุมชนเขายี่สารแต่เดิมเป็นชุมชนลักษณะชุมชนปิดนะคะ คนก็จะไม่ค่อยจะรู้จักเขายี่สารเท่าไหร่นะคะ ก็เลยมีการอยากจะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ อย่างที่อาจารย์ได้พูดเมื่อเช้าว่า คนทำวิทยานิพนธ์เห็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การศึกษา น่าจะเก็บรักษา วัยรุ่นในปี 2535 ก็อยากจะทำพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านของพัฒนาหมู่บ้านด้วย ให้มีความเจริญก้าวหน้า เพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านด้วย

พันธกิจ

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนยี่สาร
2. ส่งเสริมสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน
3. เผยแพร่ความรู้สู่บุคคลทั่วไป

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน พอเรามีพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน การดำเนินชีวิตต่างๆ อาชีพของชาวบ้านยี่สาร มีทั้งประเพณีและวัฒนธรรม

ส่งเสริม สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน ซึ่งชุมชนยี่สารมีประเพณีค่อนข้างที่แถบอื่นจะไม่ค่อยมี และประเพณีบางประเพณีก็หายสาบสูญไปบ้าง ไม่ได้มีการทำหรือสืบสานต่อ เราก็พยายามจะฟื้นฟูประเพณีเหล่านี้ขึ้นมา

เผยแพร่ความรู้สู่บุคคลทั่วไป เราก็อยากให้บุคคลทั่วไปที่เข้ามาสู่ชุมชนบ้านเขายี่สารได้รับรู้ถึงวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของคนยี่สาร ซึ่งมีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ คือสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

นโยบาย

1. เพื่อร่วมมือกันประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนบ้านเขายี่สาร
2. เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่สิ่งที่ดีงามในท้องถิ่น ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง
3. เพื่อส่งเสริมให้ชาวชุมชนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อันจะส่งผลให้เกิด การดูแลรักษา และใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง

มีการร่วมมือกันประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเขายี่สาร อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่สิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ส่งเสริมให้ชาวชุมชนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเองนะคะ จะส่งผลให้เกิดการดูแล รักษา และใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องที่มีอยู่ในชุมชน

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

1. จัดตั้งคณะกรรมการผู้ดำเนินงานจากการเลือกตั้งในชุมชน
2. แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

- ฝ่ายบริหาร
- ฝ่ายกิจกรรม
- ฝ่ายการเงิน

3. จัดงาน เรื่องดีดี ของยี่สาร ปีละครั้ง ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น
   3.1 เล่าเรื่องเมืองเก่า เขายี่สาร ผ่านพิพิธภัณฑ์
   3.2 ยี่สาร “อวดดี”
   3.3 เรื่องดีดี ของยี่สาร ตอน “กราบพ่อปู่ บูชาบรรพชน”
4. จัดอบรมมัคคุเทศก์ 2 ปี 1 ครั้ง

5. จัดงานทำบุญบนเขา ฟื้นฟูประเพณีร่วมกับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น

6. จัดงานตักบาตรเทโว ช่วงออกพรรษา

การบริหารการจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน ก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ดำเนินงาน มีการเลือกตั้งในชุมชน ก็จะมีผู้บริหาร มีประธาน มีเลขา ก็คือชาวบ้านในชุมชน มีแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย ก็มีฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจการ และฝ่ายการเงิน ก็คือเป็นชาวบ้านยี่สาร พิพิธภัณฑ์ของเราเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานอะไรเลย ไม่มีองค์กรอะไรที่จะมารองรับหรือช่วยเหลือเรา เราช่วยเหลือตัวเอง เราเป็นพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน เกิดจากชาวบ้าน ชาวบ้านช่วยกันทำ ชาวบ้านช่วยกันสร้าง และชาวบ้านช่วยกันดูแล ไม่มีเงินเดือน รายได้หลักๆ ของเราก็คือ จากการบริจาคจากคนที่เข้ามาดู มีการหยอดตู้ หรือรายได้มาจากทัวร์ต่างๆ ที่จะมาให้เรา บางทีเขาก็ไม่ให้ แต่ถามว่าเขาไม่ให้เราสามารถที่จะต้อนรับเขาไปเที่ยวต่างๆ ได้ไหม ได้ค่ะ เรายินดีเหมือนมีแขกมาบ้านเรา แล้วเราก็ต้อนรับ พาเขาไปตรงโน้น ตรงนี้ ที่เขาต้องการข้อมูล ต้องการที่อยากจะเรียนรู้ บางทีเขาอยากไปเราก็อยากพาเขาไปดู เพราะอยากให้ทุกคนรู้ว่าชุมชนยี่สารมีอะไรที่ดี ไม่ได้แตกต่างหรือด้อยกว่าที่อื่นเลย อันที่ 3 คือ การทำโครงสร้างแผนงาน มีการจัดกิจกรรม นิทรรศการต่างๆ เรื่องดีๆ ของยี่สาร เราทำปีละครั้งนะคะ ซึ่งอันนี้เราจะร่วมกับชุมชนแล้วก็หน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น เราก็ทำปีละครั้ง ทำมาแล้ว 3 ปี อันแรกก็มีการตั้งชื่อเรื่องในแต่ละปี ปีแรกที่เราทำ ได้หัวข้อเป็น “เล่าเรื่องเมืองเก่าเขายี่สาร ป่าหิมพานต์” ปีที่ 2 ก็คือ “ยี่สารอวดดี” ส่วนปีที่ 3 ก็คือ “เป็นเรื่องดีๆ ของยี่สาร ตอนกราบพ่อปู่ บูชาบรรพชน” ที่มีการจัดทำกิจกรรมตรงนี้มานะคะในแต่ละปี ก็คือว่า เวลาที่คนมาที่ยี่สาร แต่เดิมเรามีพิพิธภัณฑ์คนอยากมาเที่ยว คนอยากมาเห็น ตอนนั้นค่อนข้างที่จะมีชื่อเสียง และมีคนสนใจเรามากขึ้น แต่ก็มีช่วงหนึ่งน่าจะช่วงนี้ คือมันค่อนข้างซบเซา คือมันมีอะไรที่ดูภายนอกเยอะมากขึ้น คนที่มาพิพิธภัณฑ์ส่วนมากแล้วตอนนี้นะคะ มาที่ยี่สารส่วนมากแล้ววัตถุประสงค์เขาคือ ทานอาหารพื้นบ้าน ที่มีร้านอาหาร คุณจ๋า ขึ้นชื่ออยู่ในตำบลยี่สาร เราคิดว่าทำอย่างไรให้คนสนใจพิพิธภัณฑ์เรามากขึ้น เราก็คิดกันในชุมชน รวมหัวกัน ยกพิพิธภัณฑ์ลงมาข้างล่าง ยกทุกอย่าง จัดทุกอย่างที่มันเกี่ยวกับในชุมชนยี่สารที่เราถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์เราคือ พิพิธภัณฑ์เปิด ทุกอย่างของเราสามารถศึกษา สามารถหาความรู้ สามารถหาข้อมูลได้ เรานำมาจัดเป็นนิทรรศการทั้งหมด วิถีชีวิต อาชีพ ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี และของใช้ต่างๆ ที่มันอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เราเอาลงมาอยู่ข้างล่างแล้วจัดเป็นนิทรรศการ ซึ่งจัดทำมาแล้ว 3 ปี จัดเป็นตอนๆ เลยนะคะ อันที่ 4 ก็คือ มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์ 2 ปีต่อ 1 ครั้ง มัคคุเทศก์ก็จะมี 2 แบบ 1. มัคคุเทศก์ทั่วไป เอาชาวบ้านทั่วๆ ไปในหมู่บ้านที่สนใจจะมาอบรมกับเรา เราก็จัดอบรมแบบหนึ่ง 2. มัคคุเทศก์น้อย หรือยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งตรงนี้เราใช้เด็กนักเรียน เด็กตั้งแต่ตัวเล็ก เราไม่จำกัดว่าอายุเท่าไหร่ เราเริ่มตั้งแต่ตัวเล็กๆ เลย ถ้าเขาสนใจ เข้าร่วมอบรมกับเราได้ แต่เวลาเราอบรมเด็ก เราไม่ได้ใส่ข้อมูลให้เขา ยัดๆๆ เหมือนเราเรียน

หนังสือ อย่าง ก ข ฆ อะไรอย่างนี้ ไม่ใช่ การอบรมมัคคุเทศก์ของเรา คือเราให้เด็กเข้าไปเรียนรู้กับชาวบ้านโดยตรง โดยเราให้หัวข้อเขาไป 1 หัวข้อ เช่น สมมติว่าถ้าเด็กอยากรู้เรื่องถ่าน เราก็ต้องถามเขาว่า ถ้าเธออยากรู้เรื่องถ่าน อยากรู้อะไร เธอก็ต้องไปหาข้อมูล เราก็ให้เขาไปหาข้อมูลก่อน พอเขาหาข้อมูลเสร็จแล้ว เขากลับมาหาเรา แล้วก็ตอบคำถามเราว่าได้ข้อมูลอะไรมา ข้อมูลก็จะมีหลากหลาย เสร็จแล้วเราก็จับหัวข้อใหญ่ แล้วก็ให้เขาไปอีกทีหนึ่ง ถ้าอยากรู้เรื่องถ่าน 1. ถ่านทำอย่างไร ก็ลงไปใหม่อีก ทำอย่างนี้ค่ะ ซ้ำๆ โดยที่เราไม่มีการใส่ข้อมูลให้เขาท่องๆ อย่างนี้ไม่ดีเลย ให้เขาไปหาข้อมูลจากชาวบ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คนที่เขาทำอาชีพนี้จริงๆ เพื่อให้เด็กได้สัมผัส เรียนรู้ด้วยตนเอง จะได้เกิดวิธีการแก้ปัญหาของเขา บางทีเขาไม่เข้าใจเขาก็มีการถาม แต่ว่าเราต้องคอยติดตาม ดูอยู่ห่างๆก็เรียนรู้ไปเรื่อยๆ แต่ใช้เวลาค่อนข้างนาน แต่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเราและเรารับรู้ได้คือ 1. เด็กรักบ้านเกิด 2. เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อพ่อแม่ จากที่ไม่เคยคุยกันลูกกินข้างเสร็จเข้านอน เขากลับไปถามพ่อแม่ว่าอันนี้คืออะไร ทำไมเขาเรียกอันนี้ ถ่านทำไมเป็นอย่างนี้ ไม้เป็นอย่างนี้หรือ เขาจะมีการพูดคุยกันในครอบครัวด้วย แล้วเขาก็นำสิ่งนั้นมาถ่ายทอดกับคนอื่นเป็นการเล่า เล่าเรื่องด้วย นี่คือสิ่งที่เราได้

การจัดทำบุญบนเขาซึ่งคู่กับชุมชน สมัยก่อนจะมีประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ซึ่งประเพณีนี้หายไปแล้ว ไม่ใช้ ในอดีตจะมีการตักบาตรน้ำผึ้งโดยชาวบ้านจะขึ้นเขา แล้วเอาน้ำผึ้งไปใส่บาตรให้กับพระ แล้วพระจะนำน้ำผึ้งมาทำยาสมุนไพรลูกกรอง แล้วมาเปลี่ยนเป็นการทำบุญด้วยอาหารธรรมดาทั่วไป ประเพณีนี้หายไปเพราะเป็นคนแก่ขึ้นเขาไม่ไหว เพราะมีสำหรับกับข้าว ปิ่นโต จะเหนื่อยมากก็ไม่ได้ขึ้นเขาไปทำบุญแล้ว เราก็มีการรื้อฟื้นทำประเพณีอันนี้ขึ้นมา ในช่วงของวันเข้าพรรษา คือทำปีละครั้ง ต่อไปคือ การตักบาตรเทโว ช่วงออกพรรษา ก็จะมีชุมชน พิพิธภัณฑ์ แล้วก็วัดร่วมมือกันจัดประเพณีตักบาตรเทโว

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน จัดงานนิทรรศการของดี ยี่สาร ร่วมกับ อบต. วัด ชุมชนในตำบลยี่สาร

2. หน่วยงานทรัพยากรชายฝั่งทะเล

3. เครือข่ายสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากรทับแก้ว สถาปัตย์จุฬาฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โรงเรียนในตำบลยี่สารและตำบลใกล้เคียง

การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม อย่างที่บอกเราจัดทำนิทรรศการ เรื่องของดีบ้านยี่สาร จะมีหน่วยงานต่างๆ ที่มาร่วมกับเรา มี อบต. มีวัด มีชุมชน ยี่สาร มีหน่วยงานทรัพยากรชายฝั่งทะเล มหาวิทยาลัยศิลปากรทับแก้ว สถาปัตย์ จุฬาฯ ม.ราชภัฏสวนสุนันทา แล้วก็โรงเรียนที่อยู่ในตำบลของ

เราและใกล้เคียง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมนิทรรศการเราได้รับผลตอบรับจากชาวบ้านเยอะมาก โดยการที่เราสังเกตเห็นว่า เขามีความสุขมากยิ่งขึ้น นานมาแล้วชาวบ้านไม่เคยจะมีการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน นานมาก เราจัดกิจกรรมนี้เราสังเกตจากสีหน้า ความรู้สึกของชาวบ้าน ก็เลยรู้ว่าเขาสนุก มีความภาคภูมิใจ แล้วมีความสุขในการทำกิจกรรม เพราะว่าบางทีเด็กๆ ไม่เคยรู้ว่า การเย็บจักรคืออะไร ในนิทรรศการเราก็มีการเย็บจักรด้วย การทำขนมแบบโบราณ ขนมลูกรำแพนกวน ขนมผักชะคราม อะไรต่างๆ ชาวบ้านจะมีการพูดคุยและสอนแนะนำ พูดคุยตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ กิจกรรมนี้ทำให้คนในชุมชนมีความสุขมาก และพยายามจะจัดขึ้นทุกปี

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขายี่สาร
2. วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เตาเผ่าถ่าน ทำขนม ผ้ามัดย้อม หุ่นสายซ่อชะคราม
4. ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน
5. พัฒนาบุคลากรเข้าฝึกอบรม
6. งบประมาณ
    6.1 กิจกรรมการท่องเที่ยว
    6.2 เงินบริจาคจากบุคคลทั่วไป
    6.3 เงินสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น อบต. สภาวัฒนธรรมตำบล

การบริหารจัดการด้านทรัพยากร ทรัพยากรของเราที่เด็กๆ ในชุมชนของเรารู้จัก คือ มีพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านยี่สารของเราอยู่แล้ว ในพิพิธภัณฑ์จะมีครบทุกอย่างที่จะให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้ที่มีความสนใจอยากจะศึกษา นอกนั้น ยังมีวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ที่อยู่ภายในวัด พอเราทำพิพิธภัณฑ์ก็คล้ายๆ กับของสมุทรจีน ก็คือ พอบอกจะทำพิพิธภัณฑ์ ชาวบ้านก็ขนของทุกอย่างที่เขามีอยู่ในบ้านเอามาให้เรา ซึ่งถ้าคนทั่วไปเขามอง ของที่เอามาให้มันไม่มีค่า ไม่มีราคา แต่ของพวกนี้มันสามารถบ่งบอกถึงจิตใจ บ่งบอกถึงวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตในสมัยก่อนได้ เขาก็ขนมาให้เราเยอะ เราก็นำมาจัดแสดงส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็จะเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี มีการลงทะเบียนบันทึกไว้เพื่อการดูแลรักษา แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่างๆ พิพิธภัณฑ์เมื่อกี้นี้บอกเป็นแบบเปิด นอกจากคุณจะดูที่พิพิธภัณฑ์แล้ว สามารถที่จะเข้าไปตามบ้านได้ ไปศึกษา ไปหาความรู้ ไปสอบถามได้ เช่น บ้านนี้เขามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการทำถ่านหรือการทำขนม สามารถที่จะเข้าไปศึกษาหาข้อมูลได้ ชาวบ้านยินดีให้ข้อมูล แค่เราบอกเขาว่า วันนี้จะมีนักศึกษา มีนักเรียน มีนักท่องเที่ยว จะสนใจมาศึกษาข้อมูล

ต่างๆ เขาก็จะยินดีให้นำมา พามาได้เลย ตรงนี้จะเห็นว่า มีหุ่นสายช่อชะครามด้วย เป็นทรัพยากรที่อยู่ภายในโรงเรียน คือว่า มีอาจารย์ไปเรียนเรื่องการทำหุ่นสาย ก็เป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งที่มาสอนเด็กให้เด็กรู้จักรักบ้านเกิด โดยเอาวิถีชีวิตชุมชนบ้านยี่สารเข้ามาเหมือนกับเป็นละครหุ่น แล้วสอนเด็กให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เกิดความรู้สึกว่าในชุมชนมีอะไรน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างจุดสนใจให้กับเด็กในชุมชน นอกจากนี้ทรัพยากรที่สำคัญของเราก็คือ ภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ที่อยู่ในชุมชนของเรา ซึ่งค่อนข้างที่จะมีเยอะมาก แต่ปัจจุบันก็เสียชีวิตไปบ้าง แต่ก็ยังคงสืบทอดให้ลูกหลานได้เรียนรู้กันการพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรม เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เขายี่สาร หรือแม้กระทั่งเด็กๆ ที่เคยได้ผ่านการอบรมแล้ว ก็จะมีการอบรมซ้ำ หรือพัฒนาความรู้เขาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้หยุดอยู่กับที่ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนของเรา

งบประมาณ คือ ได้เงินจากการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เวลาเป็นวิทยากรบางทีก็มีรายได้ บางทีก็ไม่มีรายได้เขาบอกอนุเคราะห์ เงินบริจาคจากบุคคลทั่วไป บางทีได้จากชาวบ้านที่จัดงาน นำมาซ่อมแซม ก็หาจากส่วนนี้มาก็จะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลทั่วๆ ไปที่ให้ความช่วยเหลือเรามาตั้งแต่เริ่ม เงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น อบต.ของเรา หรือสภาวัฒนธรรมตำบล กิจกรรมของเราที่มีในชุมชนก็มี จัดอบรมมัคคุเทศก์ มีมัคคุเทศก์น้อย มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งชุมชน คือ ไปดูวัด ไปดูเตาเผ่าถ่าน ดูอาชีพ ทั้งอาชีพประมง ทำกระป๋อง ดักปูแสมที่ทำจากกระป๋องนมจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ จัดกิจกรรมสาธิตทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ ก็คือ จากพืชที่อยู่ในชายเลน มาทำเป็นผ้ามัดย้อมสวมใส่กัน กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมชะคราม แกงอ่อม อะไรต่างๆ ที่เป็นพืชขึ้นอยู่ในชุมชน กิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่งคลอง 2 ชุมชน ชุมชนยี่สารกับตะบู ก็จะมีการล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่ง ไปจนถึงปากอ่าวตะบู ไปดูวิธีการเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ แล้วก็หอยนางรม แล้วมีการจัดกิจกรรมชมวัด โบราณสถาน บ้านทรงไทยแบบโบราณที่ยังมีอยู่ในชุมชนยี่สาร และกิจกรรมสุดท้าย คือ กิจกรรมสาธิตการทำเครื่องมือประมงจับปูแสม ซึ่งชุมชนยี่สารเป็นบริเวณที่มีน้ำเค็มล้อมรอบ เพราะฉะนั้นอาชีพของชาวบ้าน คือปลูกพืชไม่ได้เลยที่เป็นน้ำจืด ผลไม้ปลูกไม่ได้เลย น้ำทั้งหมดคือน้ำเค็ม น้ำกร่อย พืชทั้งหมดคือพืชชายเลน เพราะฉะนั้นเขาจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตให้เข้าอยู่กับสภาพแวดล้อมให้ได้ แม้กระทั่งการทำประมงที่มีทั้งแบบง่าย และแบบประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม แต่เราไม่มีการทำประมงใหญ่ออกทะเล คนยี่สารออกทะเลไม่ได้เมาคลื่น ทำได้แต่บริเวณรอบๆ หมู่บ้านเท่านั้น

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. จัดอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป
2. จัดอบรมมัคคุเทศก์น้อย
3. จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน วัด เตาเผาถ่าน อาชีพในชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้าน
4. กิจกรรมสาธิตการทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ
5. กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมชะคราม แกงอ่อมชะคราม ขนมจาก ขนมหม้อแกง
6. กิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่งคลอง 2 ชุมชน ยี่สาร – บางตะปูน
7. กิจกรรมชมวัด โบราณสถาน บ้านทรงไทยโบราณ
8. กิจกรรมสาธิตเครื่องมือประมงอย่างง่าย เช่น กระป๋องดักปู

3. พิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ

การให้เรียนรู้เรื่องระบบสิ่งแวดล้อม เช่น หาดเลน ปากอ่าวเจ้าพระยา หรือบริบทของอ่าวตัว ก ทั้งหมด เช่น ปลาตีนขุดรูอย่างไร ทำไมถึงต้องมีปลาตีน สัตว์ในป่าเลนต่างๆ การมาเที่ยวบ้านขุนสมุทรจีนเราไม่ได้มาเที่ยวอย่างเดียว เราได้เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ และหวงแหนและรักอ่าวไทยรูปตัว ก ด้วย ปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนในท้องถิ่น ในเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ในความคิดของผม ผมเชื่อว่าพี่ๆ น้องๆ นั่งอยู่ ณ ที่นี่ ผมเป็นนักเดินทางคนหนึ่งครับ เชื่อไหมว่าบางทีผมเข้าไปในทุ่งใหญ่นเรศวร ผมเอาเรื่องราวของบ้านเขาไปเล่าให้เขาฟัง ณ ปัจจุบันนี้จากการเป็นนักเดินทางเด็กในชุมชนนั้นๆ จะไม่รู้จักประวัติบ้านของตัวเองเลย หรือชุมชนนั้นๆ ไม่มีการสืบสาน หรือสอนเรื่องประวัติของชุมชนตนเองให้เด็กรุ่นใหม่ได้รู้เลย บ้านหนูรู้ไหมว่าชื่อขุนสมุทรจีนมีมาอย่างไร ไม่รู้ ทำไมบ้านนี้ชื่อสันดาป ไม่รู้ จากการที่เป็นนักเดินทางได้เห็นอะไรหลายๆ อย่างว่า ทำไมเด็กรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่ ไปเรียนรู้ชุมชนของคนอื่นเขา แต่ประวัติหรือถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเองไม่มีการได้เรียนรู้ สร้างจิตสำนึกโดยที่เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของชุมชน ตัวผมเองอีกตำแหน่งในชุมชนก็เป็นครู ครูภูมิปัญญาในชุมชนด้วย ทำทุกอย่างแต่ไม่ได้ตังค์

วิสัยทัศน์

บ้านขุนสมุทรจีนแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตชาวจีนโบราณ การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะ
ชายฝั่งต้นแบบ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืน

พันธกิจ

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการค้าขายของชาวจีนและชนชาติต่างๆ ในสมัยอดีต บนเส้นทางเดินเรือปากแม่น้ำเจ้าพระยา

2. เป็นแหล่งเรียนรู้การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง แบบไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของประเทศ

3. ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเป็นผู้จัดการตัวเอง

4. ปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนในท้องถิ่น ในเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

นโยบาย

1. ขยายอาคารพิพิธภัณฑ์

2. เพิ่มข้อมูลและจัดทำป้ายในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

3. ส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน และนักเรียนนักศึกษาที่สนใจ

นโยบาย ขยายอาคารพิพิธภัณฑ์ ณ ปัจจุบันนี้บางคนยังไม่เคยเข้าหมู่บ้านขุนสมุทรจีน พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเล็กมาก แต่ว่าของเราเยอะ กองอยู่ใต้ถุนก็มีเยอะ แล้วตามบ้านของชาวบ้านมีแทบทุกคน ส่วนตัวผมนี่ได้ประวัติศาสตร์มาหนึ่งอัน แล้วนักโบราณคดีเพื่อนผมที่เป็นคนเล่นของเก่าบอกว่า สมัยราชวงศ์ชินแตก แล้วเราอยู่ปากอ่าวเจ้าพระยา มันน่าจะมีราชวงศ์ชินบางส่วน หนีอพยพมาอยู่ตรงนั้นด้วย แล้วปวยเล้ง ที่ผมได้คือ ตราสัญลักษณ์ราชวงศ์ชิน

เพิ่มข้อมูลและจัดแสดงป้ายแสดงพิพิธภัณฑ์ บางส่วนจะมีนิสิตนักศึกษามาถ่ายรูป ถ้วย ไห ชาม ของต่างๆ แล้วก็เขียนว่ามันอยู่ในยุคสมัยไหน แต่ ณ ปัจจุบันนี้ตัวหนังสือบางส่วนมันมองไม่เห็นแล้ว ก็อยากจะจัดทำใหม่

ส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน และนักเรียนนักศึกษาที่มีความสนใจ ส่วนมากที่เข้ามาเรียนรู้ในชุมชน จริงๆ แล้วชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเราต้องบอกก่อนว่า เป็นชุมชนที่ตกสำรวจครับ บ้านขุนสมุทรจีนไม่มีในแผนที่ประเทศไทย ถ้าเรากางแผนที่ประเทศไทย เราเจอป้อมพระจุล เราเจอพระสมุทรเจดีย์ สามพราน แล้วกระโดดไปสมุทรสาครเลย เป็นพื้นที่ที่ตกสำรวจ ตอนที่ผมมาทำงานด้านอนุรักษ์ชายฝั่งใหม่ๆ ผมยังสงสัยว่า ที่นี่ตกสำรวจแล้ว คนมีบัตรประชาชนได้อย่างไร จากการที่สืบค้นประวัติบ้านขุนสมุทรจีน นี่ก็จะเป็นก๋งของเพื่อนผมที่นั่งอยู่ข้างหลัง พอเขารู้ว่าบ้านขุนสมุทรจีนตกสำรวจเขาก็เอาคนไปขึ้นไว้ที่บ้านตำบลแหลม เพื่อให้คนขุนสมุทรจีนมีบัตรประชาชนในยุคนั้น เลยเป็นชุมชนที่ตกสำรวจนะครับ พอเป็นชุมชนที่ตกสำรวจมันก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องที่มาที่ไปของที่เราขุดค้นพบได้ในพิพิธภัณฑ์ เช่น เงินอัน เงินเฟื้อง เงินดีบุก ของเก่าๆ เยอะมาก ว่าอยู่ในยุคสมัยไหน สรุปว่าของใน

พิพิธภัณฑ์ที่เราเจอจะอยู่ในยุคสมัยรัชกาล 3, 4, 5 เลยนะ แต่คนที่อายุ 109 ปี สมมติว่าน้ำทะเลพังมาถึงตรงนี้ คนที่อายุ 109 ปี เขาเกิดอยู่ตรงนี้ เขามั่นใจเลยว่าตรงนี้ไม่เคยมีบ้านคน แต่พอน้ำทะเลพังมาถึงตรงนี้ เราย้ายบ้านหนี การกัดเซาะที่นั่นมันลึกลงไปใต้พื้นดินประมาณเมตรหรือสองเมตร 70 กว่าหลังคาเรือนที่ย้ายบ้านไป ปลูกทับบ้านคนโบราณทั้งนั้นเลย เราเจอโครงกระดูกคนเยอะแยะ เจอถ้วย ไห ชามเยอะแยะ แต่คน 109 ปี บอกไม่เคยมีบ้านคน แสดงว่ามันเป็นชุมชนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ว่า คนที่นี่หายไปอย่างไร และล้มหายตายจากไปอย่างไร

มิติที่ 2 การบริการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. มูลนิธิ เล็ก-ประไพ วิริยะพันธ์
2. อบต. แหลมฟ้าผ่า
3. อำเภอพระสมุทรเจดีย์
4. นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ
5. โรงเรียนบ้านขุนสมุทรจีน
6. การท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ
7. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
8. ศูนย์มนุษย์วิทยาสิรินธร

การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ก็จะมี มูลนิธิเล็ก-ประไพ อบต.แหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ นักเรียนและนักศึกษาที่สนใจ นักเรียนและนักศึกษาที่สนใจมีเยอะ บางคนก็เข้ามาช่วยทำหลายๆ เรื่อง เข้ามาทำความสะอาด เข้ามาเรียนรู้ บางสิ่งที่ผมไม่รู้เขาก็จะบอก บางสิ่งที่เขาไม่รู้ผมก็จะบอก ก็มีการแลกเปลี่ยนกัน โรงเรียนบ้านขุนสมุทรจีน การท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ เขาเข้ามาเสริมเรื่องป้าย ป้ายในพิพิธภัณฑ์หรือป้ายการท่องเที่ยวในชุมชน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง บอกแล้วผมเป็นนักอนุรักษ์ด้วย และผมเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงทรัพย์ฯ ด้วยศูนย์มานุษยวิทยา สิรินธร

มิติที่ 3 การจัดการด้านทรัพยากร

1. ทรัพยากรวัฒนธรรม
    - งานประจำปีศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย
    - งานกฐินวัดขุนสมุทรจีน
    - การไว้จุก โก๊ะ เปีย ของเด็กในชุมชน

2. แหล่งโบราณสถานประวัติศาสตร์

- วัดขุนสมุทรจีน
- ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย

3. วัตถุจัดแสดง

- ถ้วย ชาม ขวดเหล้าจีน สมัยอยุธยา
- เครื่องมือการประมงพื้นบ้าน
- อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน

4. บุคลากร

- การทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่แบ่งหน้าที่ชัดเจน

5. งบประมาณ

- เงินกองทุนการท่องเที่ยวของชุมชน
- เงินบริจาคใส่ตู้ของพิพิธภัณฑ์
- เงินสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

6. สื่อและเทคโนโลยี

- เว็บไซต์
- เฟสบุ๊ค
- หนังสือพิพิธภัณฑ์
- หนังสือพิมพ์ นิตยสาร

ทรัพยากร วัฒนธรรม การบริหารจัดการทรัพยากร ทรัพยากรและวัฒนธรรมบ้านขุนสมุทรจีน ก็จะมีสิ่งที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนให้ความเคารพและนับถือมากที่สุดนะครับ ก็คือ ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย สมมติว่าตัวผมเป็นคนปากแข็ง ไปมีกิ๊กแล้วเมียจับได้ ยังไงก็ไม่ยอมรับ แต่ถ้าจับไปสาบานกับเจ้าพ่อ ไม่เอาครับ ต้องยอมรับ เพราะเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชายเป็นสิ่งที่ไม่มีใครกล้าหือ เลยน่ะเรียกว่าทำอะไรผิดแล้วจับสาบานต้องยอมหมดทุกคน เป็นสิ่งที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเคารพและเกรงกลัวมากที่สุดครับ ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย งานกฐินวัดขุนสมุทรจีน คำว่า หนุ่มน้อยลอยชาย เจ้าพ่อนี่ เป็นตุ๊กตาไม้แกะสลักเด็กผมแกละ แล้วก็ลอยมาจากชายทะเล ตุ๊กตาไม้เด็ก ผมแกละ ก็เลยกลายเป็นหนุ่มน้อย ลอยมาจากชายทะเล ก็มีคำว่า หนุ่มน้อยลอยชาย มา เป็นเด็กผมแกละและชาวบ้านให้ความเคารพ ก็จะมีการไว้จุก ไว้โก๊ะ ไว้เปีย กัน เป็นวัฒนธรรมของชุมชนไปเลย แหล่งโบราณสถานและประวัติศาสตร์ ก็อย่างที่บอกแล้วว่ามันมีอะไรน่าค้นคว้าค้นหาเยอะมาก เป็นชุมชนที่ล่มหายตายจากไปอย่างไร แต่ส่วนลึกเราไปเก็บข้อมูลต่างๆ จากหอสมุดแห่งชาติ ไปเก็บข้อมูลจากจดหมายเหตุกรุงศรี เรารู้อะไรบางอย่างแต่ความรู้ที่เรารู้มานี่ เราไม่สามารถเปิดเผยได้ ถ้าใครไปได้

ข้อมูลจากหอสมุดฯ เรื่องบางเรื่องในประวัติศาสตร์ไทย มันไม่สามารถเปิดเผยได้ ถ้าอยากรู้ไปคุยกันลับๆ ได้ วัดขุนสมุทรจีน ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

4.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ห้องบรรยายข้อมูลชุมชน
2. แบ่งชุดการเรียนรู้ในชุมชน
3. กาเรียนรู้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน

4.2 บริการนำชม

1. มีมัคคุเทศก์เดินบรรยายให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว
2. จักรยานเที่ยวชม
3. รถสามล้อ รับ-ส่ง ท่าเรือ-ท่าวัด
4. ป้าย เส้นทางในชุมชน

4.3 การประชาสัมพันธ์

1. ป้ายข้อมูลในแต่ละจุดตามแหล่งท่องเที่ยว
2. ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลโดยตรง
3. สื่อออนไลน์ ข้อมูลในเฟซบุ๊ก

4.4 พื้นที่พักผ่อนและทำกิจกรรม

1. บ้านพักโฮมสเตย์
2. จุดถ่ายภาพในชุมชน
3. วังกุ้งทำกิจกรรทางน้ำ เช่น ตกปลา งมหอยแครง

4.5 สิ่งอำนวยความสะดวก

1. ลานกิจกรรมบริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย
2. ร้านค้าในชุมชน ขายของที่ระลึก

4. ศูนย์วัฒนธรรมถิ่นไทยทรงดำดอนคลังจังหวัดราชบุรี

วิสัยทัศน์

ส่งเสริมวัฒนธรรมถิ่นไทยทรงดำ แบบพอเพียงสู่ชุมชน

พันธกิจ

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนดอนคลัง จังหวัดราชบุรี

สืบสานวัฒนธรรมไทยทรงดำดอนคลังจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมถิ่นไทยทรงดำ แบบพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญให้กับของชุมชนและผู้ที่มีความสนใจในจังหวัดเรา และอีกตัว สืบสานวัฒนธรรมไทยทรงดำ คือ ทุกปีของชุมชนดอนคลังเขาจะมีประเพณีทุกวันที่ 25 เมษายน จะมีประเพณีรำไทยทรงดำ ซึ่งเขามีการฟ้อนกันมาทั่วเลยนะคะ ซึ่งแต่ละที่ก็เหมือนจะมีการมาร่วมแสดง เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ซึ่งเราคิดว่าเราจะสืบสานวัฒนธรรมนี้เอาไว้ แล้วก็จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำแบบพอเพียง เราใช้คำว่า พอเพียง หมายความว่าเราก็จะดึงความอะไรในชุมชนเข้ามาร่วมด้วย

นโยบาย

1. การบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในตำบลดอนคลัง
2. ส่งเสริมและประสานงานให้หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา เป็นเครือข่ายในการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชนดอนคลังเป็นแหล่งเรียนรู้

ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือของส่วนการศึกษาในมัธยม ซึ่งเป็น ในชุมชนดอนคลังนี่เรามีทั้งมัธยมและประถม ซึ่งอยู่ด้วยกันนะคะ ส่วนนโยบายอีกเรื่องหนึ่ง คือ ส่งเสริมและประสานงานให้หน่วยงาน/องค์กรมาใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้นะคะ ซึ่งตรงนี้เราคิดว่า คือเดิมของชุมชนเขามี เราก็มีการที่จะปรับและพัฒนาให้มีการเพิ่มเติมเหมือนส่วนใหญ่ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้มากขึ้นนะคะ

ยุทธศาสตร์

1. เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ (ศูนย์วัฒนธรรม)
2. เพื่อให้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยทรงดำแบบพอเพียง
3. พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. สร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของยุวมัคคุเทศก์
5. พัฒนาการบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำให้มีประสิทธิภาพ

มิติที่ 1 ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างและแผนงาน

1. จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ดำเนินงาน
2. มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบแก่คณะกรรมการ
3. ส่งเสริมให้คณะกรรมการศึกษาดูงานเพิ่มประสบการณ์ เพื่อนำกลับมาพัฒนาศูนย์ฯ
4. ปรับปรุงพัฒนาด้านองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม
5. จัดดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ

การบริหารจัดการด้านโครงสร้าง แผนงาน เราก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ดำเนินงาน มีกันแต่ละฝ่าย มีทางด้านการเงิน การบริหารจัดการ การดำเนินการในทรัพยากร ก็มอบหมายหน้าที่และจะแบ่งความรับผิดชอบ คือหมายความว่าตรงนี้ไม่ใช่ว่าเราจะแบ่งผ่านจากที่ฟังมา หมายความว่า ทุกฝ่ายต้องดำเนินการแบบมีความสัมพันธ์ รู้หมดทุกเรื่อง และช่วยกันดำเนินการส่งเสริมให้คณะกรรมการศึกษาดูงานเพิ่มประสบการณ์ เพื่อนำมาพัฒนาศูนย์ของเราให้ยั่งยืนนะคะ ส่วนแผนงานอีกข้อหนึ่ง ปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ ด้านภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม ด้านภูมิทัศน์คือหมายความว่า เราจะจัดในเรื่องของเรามีแบบพอเพียงด้วย ก็ต้องเอาในด้านของชีวิตพอเพียง ในด้านความเป็นอยู่ของไทยทรงดำ ซึ่งมีการแต่งกายอย่างไร มีเรื่องความเป็นอยู่ ทางภาษาพูด แล้วก็สภาพแวดล้อม เราจะให้มีทางด้านการพูดจา ทักทายกันเป็นภาษาไทยทรงดำ แผนงานอีกข้อหนึ่ง คือ จัดดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์ให้กับผู้ที่มาเยี่ยมชม

มิติที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม

2.1 หน่วยราชการในชุมชน

- โรงเรียนชุมชนดอนคลังมิตรภาพที่178 (เรียนรู้)
- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี (เรียนรู้)
- อบต. ดอนคลัง (งบประมาณ บุคลากร)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

2.2 กลุ่มอาชีพ/ชมรม

- ศูนย์ส่งเสริมอาชีพของตำบล
- กลุ่มทำกระเป๋าหนัง
- ชมรมผู้สูงอายุ

2.3 ปราชญ์ชาวบ้าน

- คุณสำราญ ปี่บัว (การแต่งกาย)
- ผู้ใหญ่ณรงค์ ปี่บัว (ภาษาพูดไทยทรงดำ)
- คุณจิ๋ม เลิศประเสริฐภากร (อาหารไทยทรงดำ)
- คุณสำเภา อุ่นรั้ว (ลายหน้าหมอน)
- คุณสตรีรัตน์ เอี่ยมขำ (การรำ)
- คุณวรพรต เนือนหอม (วงแคน/การเป่าแคน)

ด้านการมีส่วนร่วม อันดับแรกคือ หน่วยงานราชการในชุมชน คือ โรงเรียน เราจะต้องประชาสัมพันธ์ว่าให้ทุกคนในโรงเรียน แม้แต่นักเรียน คุณครู และบุคลากร ให้บริการเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็โรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการราชบุรี ก็คือรุ่นพี่มัธยม ตรงนี้เราขอความร่วมมือจากเขาได้ ก็ให้เด็กมาเรียนรู้ ซึมซับ ศึกษาให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อบต. ดอนคลัง เราก็จะเน้นในเรื่องงบประมาณและบุคลากร คือ หน่วยงานทั้งหมดเราคิดว่าเรามองในชุมชน เพื่อจะให้เขามามีส่วนร่วม อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอาชีพ เราคิดได้แค่นี้ อย่างเช่นส่งเสริมอาชีพของคนในตำบลดอนคลัง มีอยู่หลากหลาย เช่น อาชีพทางด้านทำกระเป๋า การทำน้ำพริก เกี่ยวกับเกษตร แล้วมีชมรมผู้สูงอายุ เราก็จะดึงเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนปราชญ์ชาวบ้านที่เรามองไว้ให้สอดคล้องกับส่วนของเรา คือ เรื่องการแต่งกาย ให้มีส่วนร่วมในการแนะนำเรื่องกายแต่งกายว่า การแต่งกายของไทยทรงดำของผู้ชายแนะนำให้กับนักเรียนและ ผู้มาเยี่ยมเยียน ส่วน ผู้ใหญ่ณรงค์ คือผู้ที่ประจำศูนย์ ซึ่งท่านจะมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำที่ชำนาญ ทางด้านอาหาร ทางด้านประดิษฐ์ลายหน้าหมอน การแสดง แล้วก็วงแคน ซึ่งในชุมชนเรามี เราจะดึงพวกเหล่านี้มาร่วม และให้ศูนย์เรามีความยั่งยืนมากขึ้น

มิติที่ 3 ด้านการบริหารจัดการด้านทรัพยากร

3.1 จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดเก็บ ด้านการศึกษาค้นคว้า ด้านการดูแลรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์

3.2 ส่งเสริมให้มีโครงการกลุ่มสตรีทอผ้าไทยทรงดำ บ้านดอนคลัง

3.3 ส่งเสริมให้มีโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ เช่น การรำ การเป่าแคน ฯลฯ

การบริหารด้านทรัพยากร เราก็จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดเก็บ การศึกษาค้นคว้าด้านการดูแลรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑ์ของเรา และส่งเสริมให้มีโครงการกลุ่มสตรีทอผ้าไทยทรงดำ บ้านดอนคลัง คือคิดไว้ว่าอยากจะมีกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา อย่างเช่นเรามีผ้าทอลายแตงโม เราต้องการจะให้ชุมชนของเราดำเนินการได้ และส่งเสริมให้มีโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การรำ การเป่าแคน ซึ่งตรงนี้ของชุมชนหรือของโรงเรียน เรามีการเผยแพร่ผู้คนรู้จักการแสดง

มิติที่ 4 ด้านการบริหารจัดการด้านการบริการ

4.1 จัดอบรมอาสาสมัครยุวมัคคุเทศก์นำชมศูนย์ฯ ปีละ 2 ครั้ง

4.2 จัดให้มีร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำ

4.3 ประชาสัมพันธ์ศูนย์วัฒนธรรมถิ่นไทยทรงดำ ดอนคลัง เช่น การทำแผ่นพับ และเว็บไซต์เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนไทยทรงดำ

4.4 จัดให้มีบริการชุดไทยทรงดำสำหรับการถ่ายภาพ

4.5 จัดนิทรรศการหมุนเวียนเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตไทยทรงดำ ทุก 3 เดือน

4.6 ส่งเสริมให้มีการสอนภาษาไทยทรงดำ โดยปราชญ์ชาวบ้านไทยทรงดำ

ส่วนการบริหารด้านการบริการ ก็จะจัดอบรมยุวมัคคุเทศก์เช่นกัน ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะให้เด็กเป็นผู้ดำเนินการและช่วยแนะนำ จัดให้มีร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำ เช่น ลายหน้าหมอน กระเป๋า เสื้อ มีเครื่องประดับซึ่งมีเข็มขัดคาดเอว แล้วก็ประชาสัมพันธ์ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยผ่านทางแผ่นพับแล้วก็เว็บไซต์ เพื่อให้รู้จักชุมชนเราให้มากขึ้น ตรงนี้เราอาจจะทำเป็นประวัติของไทยทรงดำในรูปของ e-book คือสามารถที่จะคลิกอ่านดูได้ และจัดให้มีบริการชุดไทยทรงดำสำหรับการถ่ายภาพ หมายความว่า บริการผู้ที่มาเยี่ยมเยียน อยากจะใส่ชุดนี้ ก็ลองใส่และถ่ายภาพดูได้ บริการอีกด้าน คือ จัดนิทรรศการหมุนเวียนเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ทุกๆ 3 เดือน เช่น บริการทางด้านอาหาร หรือเกี่ยวกับการแต่งกาย ทางด้านการละเล่น เราคิดไว้ว่าจะมีบริการให้ แล้วก็ส่งเสริมให้มีการสอนภาษาไทยทรงดำให้กับชุมชนที่มีความอยากจะเรียนรู้ เราคิดไว้ว่า ชุมชนดอนคลังต้องการที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมให้กับผู้ที่มาเยี่ยมเยียนและผู้ที่มีความสนใจ ให้มีความรู้มากขึ้น

ภาคอีสานในการเลือกพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมในการเขียนแผนบริหารและการจัดการ นั้นผู้วิจัยได้เลือกจาก พิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินกิจกรรมไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ มีการดำเนินกิจกรรมที่โดดเด่นและมีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สะดวกและเต็มใจในการเดินทางเข้าร่วมประชุมซึ่งประกอบด้วย

1) พิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว จังหวัดอุบลราชธานี
   1. นายอภิชาติ พานเงิน อบต.
   2. นายทำนอง เดชผล อบต.
   3. นางบัวศรี พานเงิน กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว
   4. นางบุตรี ล้อมวงศ์ กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว
   5. นางพินิจ ไม้วังหาร กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว
2) พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น
   1. นายทอง ศีละวงษ์ กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย
   2. นายทองสุข พหมการ กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย
   3. น.ส.สำเนียง ดีโว กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย
   4. น.ส.ธนาอร ตรีศาสตร์ กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย
   5. น.ส.ชนการต์ หงษ์ทอง กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย

3) พิพิธภัณฑ์บ้านนาอุดม จังหวัดมุกดาหาร

1. พระสมศักดิ์ ปิยสีโล กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านนาอุดม
2. นายวิจิตร คุณพูล กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านนาอุดม
3. ว่าที่ร้อยตรีมานิต บัวใหญ่ กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านนาอุดม
4. นายพันธุ์ศักดิ์ สีวะกูล กรรมการพิพิธภัณฑ์บ้านนาอุดม

4) พิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร

1. นายสมพงษ์ อยู่คง กรรมการพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร
2. นายทวี สีดาบุตร กรรมการพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร
3. นายชัยบูรณ์ อยู่คง กรรมการพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร
4. นายเฉิลมเกียรติ วงษ์ศิลป์ กรรมการพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร
5. นายสุรสิทธิ์ บุญคำ กรรมการพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร

1. พิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว จังหวัดอุบลราชธานี

ความเป็นมาพิพิธภัณฑ์บ้านปะอาวให้ทราบ เมื่อประมาณปี 2542 หลวงพ่อพระครูสุนทรธรรมพินิจ อดีตเจ้าอาวาส หลวงพ่อเป็นคนเก่ามีมรดก มีทรัพย์สิน ทั้งส่วนตัวของหลวงพ่อเยอะทีเดียวนะครับ หลังจากหลวงพ่อมรณภาพแล้วนะครับ ชาวบ้านได้ไปกราบนิมนต์หลวงพ่อองค์ปัจจุบัน ซึ่งก่อนหน้าท่านจำวัดอยู่ที่วัดหงษ์รัตนาราม กรุงเทพฯ มาเป็นเจ้าอาวาส พองานพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อก็เลยบอกว่า หลวงพ่อมีทรัพย์สินมาก ถ้าจะเก็บไว้ในที่ลับมันก็ไม่มีประโยชน์ ก็เลยหาทางคิดว่าจะทำอย่างไรให้สิ่งของเหล่านี้ ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ก็เลยมีแนวคิดที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นมา หลังจากคิดได้ก็มาประกาศ ผู้ใดที่มีสิ่งของล้ำค่าที่อยู่ในครัวเรือนที่เก็บเอาไว้ไม่ได้ทำประโยชน์อะไรก็ขอให้มาบริจาค หลังจากที่ได้รับการประกาศแล้วนะครับ ก็ปรากฏว่ามีพี่น้องประชาชนของปะอาว ก็เอาทรัพย์สินมาบริจาคเยอะทีเดียว เดิมทีก็ใช้ใต้ถุนของกุฏิในวัดบูรพา บ้านปะอาว เป็นสถานที่จัดเก็บ ครั้งแรก หลังจากนั้นต่อมาข้าวของมันเยอะมากจริงๆ ก็เลยมีแนวคิดริเริ่มสร้างเป็น ศูนย์เฉลิมราชย์ หรือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นมา เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 3 ชั้น ชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 ชั้นที่ 3 เป็นเรือนไม้ทรงไทย ชั้นที่ 1 นี่เก็บรวบรวมทรัพย์สินทั่วไป และชั้นที่ 2 เป็นศูนย์เฉลิมราชย์แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และชั้นสุดท้ายเป็นสถานที่ด้านพระพุทธศาสนา เก็บพระพุทธรูปอะไรต่างๆ สำหรับด้านพิพิธภัณฑ์ของเรานั้น เปิดขึ้นมาทีแรกก็ตั้งชื่อว่า พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบูรพาบ้านปะอาว หลังจากนั้นก็มีการยกระดับให้เป็นวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน หลังจากนั้นถัดมาเมื่อปี 2558 ก็มีการยกระดับให้เป็นศูนย์เฉลิมราชย์แห่งแรกของภาคอีสาน แต่ว่าปัจจุบันนี้ยังไม่ได้เปิด หลวงพ่อมองว่า ทำไมถึงไม่ได้เปิด หลวงพ่อบอกว่ามันยังไม่สมพระเกียรติ จะต้องตกแต่งมากมายอีกเยอะแยะ ถึงจะทำการเปิด

วิสัยทัศน์

“เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ค้นคว้า ด้านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ อนุรักษ์ทรัพย์สินล้ำค่าด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงสินค้าโอทอป” เราก็จัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ก็ถือว่าเป็นสิ่งล้ำค่าของชุมชน ถ้าเราไม่ช่วยกันขับเคลื่อนไม่ช่วยกันอนุรักษ์ สิ่งเหล่านี้มันก็อาจจะหายไป แต่มาถึงวันนี้นะครับ สิ่งของล้ำค่าที่มีอยู่ก็คงจะอยู่ในศูนย์เฉลิมราชย์ตรงนี้นะครับ เพราะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก็มีคน มีนักท่องเที่ยวต่างๆ ที่เดินเข้าไป ที่ไปปะอาวนะครับ แล้วก็แจ้งความจำนงที่จะเข้าไปเยี่ยมชมที่ศูนย์เฉลิมราชย์ หรือที่พิพิธภัณฑ์

พันธกิจ

1. ชุมชนช่วยกันดูแลรักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่อไป
2. เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ไปสู่อนาคตและคนรุ่นหลัง
3. พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ช่วยกันดูแลรักษาโดยใช้คำว่า บวร (วัด บ้าน โรงเรียน) ขับเคลื่อนด้วยกัน มีบ้านก็ต้องมีวัด มีวัดก็ต้องมีโรงเรียน เดี๋ยวนี้เขามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยื่นมือเข้าไปช่วยด้วย ก็ทำให้ 4 แรง แข็งขันกว่าเดิม แต่ก่อนหน้าก็มี 3 แรง นะครับ คือ วัด บ้าน โรงเรียน ล่าสุดก็จะมีองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว เข้าไปดูด้วยนะครับ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ไปสู่อนาคตของคนรุ่นหลัง เพราะเป้าหมายของเราก็อยากให้เด็กรุ่นหลัง ได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งล้ำค่าต่างๆ ที่เรามีอยู่ ว่ามันเป็นอย่างไร มิฉะนั้นจะทำให้เด็กเหล่านี้ไม่รู้คุณค่าของมัน แล้วก็จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผมบอกว่าที่ศูนย์เฉลิมราชย์ตรงนี้เมื่อคนเข้าไปดู ไม่มีการเก็บค่าผ่านประตู แต่ก็มีตู้ให้บริจาค แล้วแต่จะบริจาค

มิติที่ 1 การบริหารจัดการโครงสร้างและแผนงาน

- มีการเลือกตั้งคณะกรรมการการบริหารจัดการ
- มองหาสาเหตุ ปัญหา และแก้ไขร่วมกัน
- หาวิธีการดำเนินการ เพื่อไปสู่เป้าหมายอย่างมีระบบ

คำขวัญของชุมชนปะอาว

- ทองเหลืองสดใส ผ้าไหมสุดสวย ร่ำรวยน้ำใจ
- บั้งไฟแสนเลื่องลือ ยึดถือคุณธรรม

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีการร่วม

โดยร่วมกับสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

ด้านกลุ่มอาชีพ

- ชมรมผู้สูงอายุ ต.ปะอาว
- กลุ่มดอกไม้จันหีบศพ
- กลุ่มช่างหล่อหัตถกรรมทองเหลือง
- กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- กลุ่มทอผ้าไหม
- กลุ่มผลิตข้าวพันรดี
- กลุ่มจักสาน
- กลุ่มเยาวชนจิตอาสา
- กลุ่มโฮมสเตย์ปะอาว

การมีส่วนร่วมถือว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็แล้วแต่ คิดดูว่าศูนย์เฉลิมราชย์ ตรงนี้นะครับ งบประมาณเป็นสิบๆ ล้าน ไม่มีงบประมาณจากที่อื่นเข้าไปช่วยเลย และขณะนี้กำลังก่อสร้าง พระมหาธาตุเจดีย์ศรีบูรพา ตัวนี้ก็ใช้งบประมาณ 36 ล้านบาท ตอนนี้ก็ไปได้ครึ่งทางแล้ว ก็ถือว่าชุมชนมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง วัด บ้าน โรงเรียน เยอะ ก็เป็นองค์กรหลักของปะอาว เรามีความรัก มีความสามัคคีอยู่ อยู่กันแบบพี่แบบน้อง ไม่มีปัญหา ไม่มีอะไรทั้งสิ้น เยี่ยมมากครับเรื่องการมีส่วนร่วมของปะอาว

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งประวัติศาสตร์

1. ปราชญ์ชาวบ้าน

- หมอบายศรีสู่ขวัญ
- การเขียนอักษรธรรมใบลาน

2. แหล่งประวัติศาสตร์

- สิมกลางน้ำ (หนองบึง)
- ศาลเจ้าปู่แสนพาน

3. หน่วยงานราชการ

- อบต. ปะอาว
- โรงเรียนบ้านปะอาว ขยายโอกาส
- รพ. สต. ปะอาว

4. วัดในชุมชน

- วัดบูรพาปะอาวเหนือ
- วัดเรียบปะอาวใต้
- วัดป่าโลกุตลภูมิ

5. ทรัพยากรธรรมชาติ

- มีแหล่งน้ำสาธารณะหนองบึง
- มีพื้นป่าสาธารณะดอนชี

6. จุดเด่นของศูนย์เฉลิมราชย์

- มีภาพเขียนจำลองวิถีชีวิต/วัฒนธรรมของคนบ้านปะอาว ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (ฮีตสิบสองคลองสิบสี่)

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านบริการ

การบริการให้ความรู้แก่ชุมชน

- มีเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- มีระบบการให้บริการครบถ้วน
- มีข้อมูลเอกสารประกอบในการศึกษาเรียนรู้
- ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นระบบ
- สร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วม/หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ
- ปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
- การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ สิ่งพิมพ์ และป้ายประชาสัมพันธ์
- มีการจัดการดูแลรักษาอย่างมีระบบ
- การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืน
- มีการรักษาความปลอดภัย

ทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในพื้นที่ 2 หลักสูตร หลักสูตรที่ 1 คือ การหล่อหัตถกรรมทองเหลือง ก็นำไปสอนที่โรงเรียนบ้านปะอาว โดยใช้ครูภูมิปัญญาจากท้องถิ่น หลักสูตรที่ 2 คือ การทอผ้าไหมและย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ อันนี้ก็ทำเป็นหลักสูตรเพื่อที่จะต่อยอดแล้วขับเคลื่อนให้กิจกรรมทั้งหลายทั้งมวลที่เรามีอยู่ ไปได้อย่างรวดเร็ว แล้วมีการขยายผลรุ่นต่อรุ่น ก็คิดว่านี่ก็คือส่วนหนึ่งที่เราต่อยอดได้อย่างดีมากเลย

ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาคบันเทิงหรือภาคอะไรก็แล้วแต่ หากมีผู้คนเข้าไปเที่ยว ก็ขึ้นอยู่กับว่าต้องการให้เราจัดอะไรให้ชม ด้านศิลปิน ด้านการฟ้อนรำ ด้านการแสดง ศิลปินพื้นบ้านต่างๆ ก็มีเหมือนกับนาอุดมเขานั่นแหละครับ มีวงพิณ แคน มีวงโปงลาง

มัคคุเทศก์น้อยก่อนหน้านั้นเรามีการอบรมอยู่ แต่ 2 ปีที่ผ่านมา ไม่มีการอบรม แล้วอบรมเสร็จแล้ว เขาเรียนจบเขาก็ไปข้างหน้า เขาไม่ถอยหลัง เขาไม่อยู่กับที่ เขาไม่คอยทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ที่จะดูแลแขก ที่จะเข้าหมู่บ้านปะอาว จบแล้วก็ไปทำงาน เราก็ต้องหาใหม่ไปเรื่อยๆ แต่ว่าตอนนี้ 2 ปีนี่ ยังไม่ได้หา

4.พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย จังหวัดขอนแก่น

พิพิธภัณฑ์ที่เจอปรางค์กู่ประภาชัยนะคะ เริ่มจากบรรพบุรุษของเราเมื่ออายุของหมู่บ้านเราประมาณ 150 ปี บรรพบุรุษของเราเดินทางมาจากอุบลราชธานีค่ะ แล้วก็มีเพื่อนกัน 5 ท่านนะคะ ที่เดินทางมาล่าสัตว์ เพราะว่า 5 ท่านนี้เป็นนายพรานค่ะ ล่าสัตว์ในป่าดงดิบเขตบริเวณที่อาศัยของหมู่บ้านของเราปัจจุบันนี้ ก็เลยมาเจอปรางค์กู่ในสภาพที่ต้นไม้ปกคลุมรก ก็เลยชวนกันมา เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งหมู่บ้านจาก 5 ท่านนี้ ชวนกันมาก่อตั้งหมู่บ้านรอบๆ ปรางค์กู่ ที่ปรางค์กู่ของเรามีสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนำไปใช้ในพิธีศักดิ์สิทธิ์ของในหลวงที่ศิริอายุครบรอบ 60, 70 แล้วก็ 80 ปี คือ 3 รอบ ที่นำน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของปรางค์กู่ไปใช้นะคะ

พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ปรางค์กู่ประภาชัยนะคะ สถานที่นี้อยู่ที่บ้านนาคำน้อย ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ห่างจากองค์พระธาตุขามแก่นไปประมาณ 5 กิโลเมตร ค่ะ ถ้าใครอยากเยี่ยมชมก็ไปนะคะ

วิสัยทัศน์

“พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย เป็นแหล่งเรียนรู้อนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ คำว่า โบราณสถาน เพราะว่าสถานที่ตรงนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2540-41 จะมีการขุดบูรณะแล้วก็จะพบพระพุทธรูปทองคำและมีเครื่องใช้ต่างๆ เราก็นำไปไว้ที่สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ ที่บ้านนาคำน้อยเขาเรียก พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เลยเอาสิ่งของเหล่านี้ที่ลงทะเบียนไว้ประมาณสามร้อยกว่าชิ้น จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ ซึ่งเราไม่ได้รับงบประมาณจากทางราชการ เราได้งบประมาณจากการช่วยตัวเอง จากญาติพี่น้อง จากลูกจากหลาน ที่ไปทำงานแล้วเราช่วยกัน ได้เป็นอาคารของพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นอาคาร 2 ชั้น

พันธกิจ

- รักษาศิลปวัตถุ/โบราณวัตถุ/ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และส่งเสริมองค์ความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นต่อๆ ไป

- พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

พิพิธภัณฑ์ปรางค์กู่ประภาชัย เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รักษาศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ แล้วเสริมสร้างองค์ความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นต่อๆ ไป ตั้งแต่ดิฉันเกิดมายกมือไหว้ตรงนี้ตลอด เข้า ป.1 จะสอบทีไปเก็บยอดผักแถวๆ นั้น เพราะว่าโรงเรียนติดรั้วกับวัด จะไปกราบขอว่าให้ลูกสอบได้ที่ 1 จะไปไหนมาไหนยกมือไหว้ตลอด พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์

- เป็นศูนย์บริการข้อมูลทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม
- พัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ศูนย์บริการข้อมูลวิชาการด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพราะตรงนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน ของนิสิต นักศึกษา ส่วนมากพวกนักศึกษาปีละหลายๆ รอบ ก็จะไปศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ของเราที่ปรางค์กู่ประภาชัย แต่ว่าบางคนไม่ทราบ หรือว่าบางคนก็อาจจะทราบจากแหล่งข้อมูลที่เป็นอินเทอร์เน็ตอาจดูจาก google กูเกิล แล้วก็จะมีอาจารย์บางท่านที่เป็นบุคคลที่เกิดในหมู่บ้านเรา ท่านก็ไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ มหาวิทยาลัยสารคามบ้าง แล้วก็เอาหลักสูตรเหล่านี้ไปสอนกับลูกศิษย์ แล้วก็จัดกิจกรรมให้เขามาศึกษาค้นคว้า ข้อที่ 2 พัฒนาไปสู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่วนอันที่ 3 เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตรงนี้คือชั่วลูกชั่วหลาน คนเฒ่าคนแก่ เด็กนักเรียน แม้โรงเรียนที่อยู่ติดกันคือโรงเรียนที่ดิฉันอยู่ ทุกๆ วันศุกร์นักเรียนจะมาที่วัดพร้อมกับดอกไม้ธูปเทียนคนละ 1 คู่ จะมานั่งสวดอิติปิโส แล้วก็กล่อมเกลาจิตใจเขา อย่างน้อยๆ ห้องหนึ่งเวียนกันไปในสัปดาห์หนึ่ง ก็จะมาครบทุกชั้น แต่ว่าชั้นล่ะ 1 ชั่วโมง

เป้าประสงค์

- มีผู้ขอเข้ารับบริการเพิ่มขึ้น
- มีการเผยแพร่ข้อมูลโบราณสถาน/โบราณวัตถุ ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ

เป้าประสงค์ของเราคือต้องการให้มีผู้มาเข้ารับบริการเพิ่มขึ้น 2 มีการเผยแพร่ข้อมูลโบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยให้ผ่านสื่อ อาจจะมีรูปของแผ่นพับ ไลน์ เฟส แล้วก็มีการบอกเล่าต่อๆ กันไป

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน
ขอบข่ายการบริหารจัดการ

1. จัดตั้งคณะกรรมการและคณะผู้ดำเนินงาน
2. แบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบแต่ละงาน
3. มีการประชุมคณะกรรมการและคณะผู้ดำเนินงานทุก 3 เดือน
4. จัดอบรมบุคลากรและส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาพัฒนาพิพิธภัณฑ์
5. ปรับปรุงพัฒนาด้านภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม
6. มีการทำแผนการใช้งบประมาณและแผนการดำเนินกิจกรรม

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน ขอบข่ายการบริหารจัดการ ข้อที่ 1 ที่เรากำลังทำอยู่ก็คือ จัดตั้งคณะกรรมการ คณะผู้ดำเนินงาน ก็คือคุณพ่อเป็นประธาน แล้วก็น้อง 2 คน เป็นจิตอาสา จะร่วมทำงานอยู่ที่พิพิธภัณฑ์วันเสาร์ วันอาทิตย์ แล้วก็วันจันทร์ แบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของการทำงาน อันนี้ชัดเจนนะคะ มีการประชุมคณะกรรมการและคณะดำเนินงาน ทุกๆ 3 เดือน แล้วในปีหนึ่งเราก็จะสรุปงานครั้งหนึ่ง อาจจะเป็นเวลาก่อนเทศกาลบุญมหาชาติ เทศกาลนมัสการหลวงปู่ จะมีการจัดอบรมบุคลากร และส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมพนักงาน เพื่อนำมาพัฒนาน้อง 2 คน เดือนหนึ่งเฉลี่ย 1 ครั้ง จะไปตลอดค่ะ ปรับปรุงพัฒนาด้านภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม ในบริบทของเรา วัดกู่ประภาชัยเป็นวัดร่มรื่น ต้นไม้ใหญ่เยอะ ต้นจามจุรีต้นใหญ่ เวลาทำกิจกรรมไม่จำเป็นต้องกางเต็นท์ คนเป็นร้อย สามร้อย สี่ร้อย ห้าร้อย ก็นั่งตรงนั้น มีการทำแผนการใช้งบประมาณและแผนการดำเนินงาน จัดแผนเอาไว้แต่งบประมาณก็ติดขัด ไม่ค่อยสะดวกเท่าไหร่ตอนนี้

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น อบต. บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทหาร
2. อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์มาจากจิตอาสา ช่วยดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์
3. เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ระดับท้องถิ่น เช่น กลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เราก็ได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา พื้นที่การศึกษาเขต 4 แล้วก็ในส่วนของทางนายอำเภอ ทางผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านจะมาทุกๆ ปีในเทศกาลข้อ 2 อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ จากจิตอาสาก็คือน้อง 2 คน แล้วก็มีลูกๆ จากโรงเรียนมัธยม เพราะว่าเราเคยเขียนบริการของโรงเรียนบัวใหญ่วิทยาคม ทางผู้อำนวยการก็จะส่งลูกๆ ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านตามมาช่วยพี่ๆ เขา 2 คน ในวันไหนที่เขาไม่ว่าง ลูกๆ เขาจะมาช่วย

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ของเรามีเครือข่ายชุมชน เพราะบ้านเราเป็นหมู่บ้านเกษตรพอเพียง รอบๆ หมู่บ้านมีคลองน้ำ ก็มีการเลี้ยงปลา มีการปลูกผัก มีการทำการเกษตร ถ้ามีแขกมาเยือนถ้าเป็นผู้ใหญ่ อาจจะเป็น รองนายอำเภอ รองผู้ว่าฯ หรือผู้ใหญ่ต่างๆ ก็จะได้รับการประสานจากเจ้าของสถานที่ บางทีมาก็อยู่ที่วัด แต่ไปทานข้าวที่บ้านพ่อทองนาค ประจำ จะมีการประสานกันตรงนี้ แล้วยังมีกลุ่มจักสานของคนเฒ่าคนแก่ ก็จะมาร่วมเป็นเครือข่ายด้วย จากนี้เรายังมีเครือข่ายจากภายนอกจาก วัดพระธาตุขามแก่น ก็จะเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว ก็จะมีเส้นทางไปที่ปรางค์กู่ประภาชัย แล้วก็ต่อไปที่บ้านงูจงอาง จากหมู่บ้านงูจงอางก็จะไปที่หอรัฐบุรุษ ที่ค่าเปรมติณสูรานนท์

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. ทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ
2. แหล่งโบราณสถานปรางค์กู่ประภาชัย
3. มีบุคลากร มีคณะกรรมการและจิตอาสา
4. มีสื่อและเทคโนโลยี มีแผ่นพับแนะนำ หนังสือ มี ICT
5. แผนการใช้งบประมาณ ได้รับงบประมาณจาก อบต. 20,000.- บาท

ส่วนด้านทรัพยากร ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมก็จะมีพิธีกรรมและความเชื่อ ในหมู่บ้านของเราในปรางค์กู่ประภาชัย เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี จะเป็นพิธีสรงกู่ บ้านเราเรียกว่า สรงกู่ ลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นพอถึงวันนี้เขาจะกลับมาเพื่อร่วมพิธีสรงกู่ เป็นประเพณีประจำปี เขาเรียกว่า บุญประจำปี ในวันนี้ แหล่งโบราณสถานปรางค์กู่ประภาชัยอยู่ตรงนี้ แล้วก็มีบุคลากร มีคณะกรรมการ แล้วก็มีจิตอาสา ข้อที่ 4 มีสื่อเทคโนโลยี มีแผ่นพับ มีการแนะนำ มีการทำหนังสือ แผนการใช้งบประมาณ ทุกๆ ปีเราจะได้งบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ปีละ 20,000.- บาท

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในกลุ่ม
2. จัดบริการนำชมในโบราณสถาน และในตัวอาคารพิพิธภัณฑ์
3. การประชาสัมพันธ์ มีแผ่นพับ การบอกต่อของนักท่องเที่ยว ทางสื่อ ททท.
4. พื้นที่พักผ่อนและทำกิจกรรม มีลานโล่งกว้างบริเวณหน้าปรางค์กู่ ใช้เป็นสถานที่จัดแสดงกิจกรรม พิธีกรรม และมีลานใต้อาคารพิพิธภัณฑ์
5. มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำ ที่พักผ่อน มีสถานที่บริการน้ำดื่มและอื่นๆ

การจัดการเรียนรู้นำไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ปรางค์กู่ประภาชัยจะไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มโรงเรียนบัวใหญ่ ทั้งหมดมีอยู่ 6โรงเรียน จะถือเอาหลักสูตรท้องถิ่นปรางค์กู่ประภาชัย เพราะให้ลูกๆ เราได้เข้าใจความเป็นมา ประวัติของปรางค์กู่ประภาชัย การจัดนำชม การจัดบริการนำชมโบราณสถาน และจะมีทั้งตัวอาคาร โบราณสถานปรางค์กู่ ในพิพิธภัณฑ์ก็จะมีจิตอาสานำชมค่ะ แล้วก็จะมีมัคคุเทศก์น้อย แต่ตอนนี้มัคคุเทศก์น้อยของเราเข้าเรียนชั้นปี 1 ของมหาวิทยาลัย ก็เลยไม่สะดวกเท่าไหร่ ไปเป็นพี่ๆ จิตอาสา

ทางด้านการประชาสัมพันธ์ มีการทำแผ่นพับ การบอกต่อของนักท่องเที่ยว คนไหนที่มาท่องเที่ยวแล้วเขาก็บอกต่อกันไป พอกลับมาถามว่า ทำไมจึงรู้ปรางค์กู่ประภาชัยอยู่ที่นี่ เขาบอกว่าทราบจากญาติ ทราบจากคนนั้น คนนี้ เขาก็เลยมา แล้วก็ทางสื่อ ททท. มีการประชาสัมพันธ์

พื้นที่พักผ่อนและการทำกิจกรรม ก็พูดไปแล้วครั้งหนึ่งว่า บริบทของวัดกู่ประภาชัยร่มรื่น ต้นไม้ใหญ่เยอะ เอาแคร่ไปปูเสื่อ หรือเอาเก้าอี้ไปวาง สี่ร้อยห้าร้อยตัว มาทำกิจกรรมได้ มีพิธีกรรมเราจะทำพิธีกรรมอะไรก็ตาม ใต้ร่มไม้ ใต้อาคารพิพิธภัณฑ์ มีสถานที่ให้ แล้วก็มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำ มีที่พักผ่อน มีศาลากลางน้ำ แล้วก็มีร้านบริการน้ำดื่มที่ในตัวพิพิธภัณฑ์

3. พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านนาอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

พิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม ได้มีการขุดค้นพบจากเจ้าของที่ นายบุญสาร นาถาบำรุง เป็นเจ้าของที่นานะครับ ท่านไปขุดเตาเผาถ่าน ลึกลงไปประมาณสัก 3 เมตร นะครับ ก็ไปเจอวัตถุโบราณบรรจุอยู่ในไหนะครับ ซึ่งขณะนั้นท่านก็ได้แจ้งฝ่ายปกครอง แล้วก็แจ้งไปยังพิพิธภัณฑ์สำนักกรมศิลปากรที่ 11 ต่อมาปี 2552 กรมศิลป์ฯ ได้รับงบประมาณก็เลยมาทำการขุดค้น พิพิธภัณฑ์ตรงนี้เป็นพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งอารยธรรมหลุมฝังศพคนสมัยโบราณ ก่อนประวัติศาสตร์นะครับ ช่วงก่อนพุทธกาล ปี 1900-2500 ปี นะครับ ก่อนประวัติศาสตร์นะครับ ตรงนี้ที่ขุดค้นพบก็จะมีโครงกระดูก มีหินสีต่างๆ มีเครื่องประดับ มีโลหะ มีภาชนะดินเผาซึ่งดูแล้วก็ยังไม่ได้ลงสีนะครับ อาจจะเก่าแก่กว่าบ้านเชียงนะครับ ในเรื่องของโลหะที่สำคัญที่เป็นข้อมูลของกรมศิลป์ฯ ก็คือ เราอาจจะทราบว่า กลองมโหระทึกซึ่งเราพบเห็นอยู่บอกว่าแหล่งผลิตมาจากตรงไหนนะครับ แต่ที่นี่ไปขุดเจอแบบพิมพ์กลองมโหระทึกนะครับ ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ของกรมศิลปากร ทราบว่าที่โนนหอนี้ตรงนี้เป็นแหล่งที่ผลิตกลองมโหระทึกนะครับ ซึ่งร่วมสมัยกับอารยธรรมดองซอน ของเวียดนามนะครับ กลองมโหระทึกจะพบในแถบลุ่มน้ำโขง แถวลาว เวียดนามเป็นจำนวนมากนะครับ นี่เป็นกลองมโหระทึก เป็นโลหะ นอกจากแบบพิมพ์แล้ว ก็ยังไปพบที่เป็นหลักฐานสำคัญบอกว่าผลิตกลองมโหระทึก ก็คือ เบ้าหลอม เบ้าหลอมนี่เป็นโลหะที่ใส่โลหะหลอมลงเตา แล้วก็ก้อนหินซึ่งผสมโลหะ มีตะกั่ว ดีบุก อะไรต่างๆ มาผสม จะมี

หลุมของก้อนหินอยู่นะครับ นี่ก็เป็นหลักฐานชัดเจนที่สนับสนุนว่า เป็นการผลิตกลองมโหระทึกนะครับ นี่เป็นข้อมูลของโนนหนองหอ

วิสัยทัศน์ เมื่อมีการขุดค้นพบในปี 52 นั้น ซึ่งกรมศิลป์ฯ ที่ 11 ก็มาทำโครงการร่วมด้วยช่วยกัน ในชุมชนได้ขุดค้น ก็มีทั้งโรงเรียน มีทั้งชุมชน มีทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนะครับ และทุกภาคส่วนได้มาร่วมกันทำการขุดค้น และก็ทำเป็นพิพิธภัณฑ์อาคารชั่วคราว โดยเราไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในการสร้างอาคารแต่อย่างใดนะครับ อาคารเราจะได้ช่วยกันคนละไม้ละมือ ช่วยกันบริจาค ใครมีปูน ใครมีสังกะสี ใครมีไม้ เรามาสร้างขึ้นเป็นอาคารชั่วคราวนะครับ แล้วก็เก็บวัตถุโบราณ ซึ่งเราได้สำนักกรมศิลป์ฯ นี่ มาขุดค้นแล้วก็ทำความสะอาด ลงทะเบียน อะไรต่างๆ นะครับ เมื่อทำการขุดค้นเสร็จเราก็นำมาเก็บไว้ที่อาคารชั่วคราวนี่ เสร็จแล้วเราก็ดำเนินการบริหารจัดการภายในชุมชนของเรา ซึ่งเราก็มีการวางแผน มีคณะทำงาน มีการบริหารจัดการของเรานะครับ

วิสัยทัศน์

"พิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนคุณธรรม นำพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน"พิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนคุณธรรม นำพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ตรงนี้จะไม่ใช้คำว่า "คน" ที่ใช้คำว่า "ชุมชน" ก็เพราะว่า เราจะพัฒนาในเรื่องของเศรษฐกิจ พัฒนาในเรื่องของความเป็นอยู่ พัฒนาในเรื่องหลายเรื่องหลายมิตินะครับ ซึ่งชุมชนของเราเป็นชุมชนนอกจากมีพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพวกเราแล้ว เรายังเป็นชุมชนของกรมศาสนาด้วยนะครับ เป็นต้นแบบของประเทศไทยนะครับ เราอยู่ใน 1 ของ 20 ชุมชนคุณธรรม ซึ่งไปถอดบทเรียนเป็นตัวอย่างของทั่วประเทศนะครับ

พันธกิจ

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จังหวัด และประเทศ
2. ส่งเสริม พัฒนาสร้างเครือข่าย การดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย
3. เพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จังหวัด และประเทศ คำว่า จังหวัด และประเทศ คือ พิพิธภัณฑ์ของเรามีข้อมูลในเรื่องของก่อนประวัติศาสตร์ ในเรื่องของกลองมโหระทึก ในเรื่องของหินสี ในเรื่องของหลุมฝังศพ ก็จะเชื่อมโยงของเอเชียใต้ของพวกเรา รวมทั้งลาว จีน เวียดนาม ประมาณนี้นะครับ เป็นเส้นทาง โดยใช้แม่น้ำโขงสมัยก่อน ใช้แม่น้ำในการคมนาคมในการเดินทางติดต่อกันเชื่อมโยงในอันนี้ก็เลยเป็นข้อมูล เป็นแหล่งเรียนรู้ อันที่ 2 นะครับ การส่งเสริมพัฒนาสร้างเครือข่ายการดูแลรักษา

มรดกทางวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย ในเรื่องของมรดกทางวัฒนธรรม ก็คือ มรดกโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมไทยของไทยเรา ในส่วนใหญ่ท้องที่ๆ ผู้คนอพยพเข้าไปอยู่เป็นไทย อีสานนะครับ จากอุบลราชธานี จากร้อยเอ็ด จากมหาสารคาม ประมาณนี้ที่อพยพเข้าไปในชุมชน เสร็จแล้วสิ่งที่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เราก็จะนำมาอนุรักษ์ มาเก็บไว้ ของชนชาวอีสานของเรา แล้วก็ เรื่องของการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย เราก็ยังยึดในเรื่องของ ฮีต 12 คลอง 14 ของพวกเราอยู่ นะครับ อันที่ 3 เพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ตัวนี้เป็นเรื่องที่เราต้องต่อ ยอดจาก เชื่อมโยงจากพิพิธภัณฑ์ของเรา เมื่อเราไปพบในเรื่องของการผลิตกลองมโหระทึก แบบพิมพ์ มันจะมีลายกลองมโหระทึกอยู่ เราก็เอาลายตรงนั้นแหละ นำมาเป็นผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ต่อยอด อย่างกลุ่มทอผ้าลายกลองมโหระทึก ประมาณนี้นะครับ เราก็ต่อยอดออกมานะครับ นอกจากนั้นเราก็ เชื่อมโยงไปสู่ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของความเป็นอยู่ของชุมชนของเรานะครับ

ยุทธศาสตร์

1. เห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนา ให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อสร้างความเข้มแข็งระบบบริหารจัดการขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ
4. การสร้างเครือข่าย ส่งเสริมกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ยุทธศาสตร์นั้นก็ เห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์นาอุดม-โนนหนองหอ นะครับ เราต้องส่งเสริมใน เรื่องของ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมเก่าแก่ เพราะเราเป็นอย่างไรมาอย่างไร เราต้องปลูกฝังให้กับคนใน ชุมชน เริ่มตั้งแต่เด็กๆ นะครับ

เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตรงนี้ทางของเราได้ กำหนดไว้ว่า ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นไปยัง สถานศึกษานะครับ ให้เด็กได้เรียนรู้ว่า ท้องถิ่นตรงนี้มันเกิดอะไรขึ้น เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้จังหวัดตัวเอง เรียนรู้แหล่งอารยธรรมที่เรามี เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบการบริหารจัดการขององค์กรให้มี ประสิทธิภาพ

สร้างเครือข่ายส่งเสริมกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือเราต้องสร้างเครือข่ายทุกภาค ส่วน ต้องมาร่วมด้วยช่วยกันนะครับ ในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ของเรา

นโยบาย

1. การบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน

2. ส่งเสริมและประสานงานให้หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา เป็นเครือข่ายในการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชนของตนเป็นแหล่งเรียนรู้

การบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนนะครับ ยกตัวอย่าง การสร้างชุมชนคุณธรรมโดยการขับเคลื่อนโดยบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) แต่ทีนี้มันไม่มีแต่วัด กับโรงเรียนกับชุมชน ก็จะมีทางสาธารณสุข รพ.สต. ตำรวจ อบต. แล้วก็เอกชน หลายภาคส่วนนะครับ ซึ่งก็ภายในชุมชน เพราะฉะนั้นทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม เป็นภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อน

ส่งเสริมการประสานงานในหน่วยงานต่างๆ องค์กรและสถาบันการศึกษานะครับ เป็นเครือข่ายในการใช้ทรัพยากร และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในชุมชนของตนเป็นแหล่งเรียนรู้ นี่เป็นเรื่องที่เราต้องกำหนดไว้ในการขับเคลื่อนนะครับ

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

1. การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการดำเนินงาน

2. ประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินงาน ปีละ ง2 ครั้ง และสรุปผลการ ดำเนินงาน 1 ครั้ง

3. จัดอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4. ปรับปรุง พัฒนา ด้านองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม และเน้นด้านบริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาศึกษาเรียนรู้

5. จัดกิจกรรมเสริมตามวิถีวัฒนธรรมไทย เดือนละ 1 ครั้ง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดทำแผ่นพับ และสื่อ IT

ในเรื่องของการบริหารจัดการโครงสร้างและแผนงาน กิจกรรมที่เราได้ดำเนินการก็คล้ายๆ กับทุกพิพิธภัณฑ์นั่นแหละ ถ้าเป็นพิพิธภัณฑ์ของชุมชน

การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาในการดำเนินงานนะครับ ตรงนี้หลังจากที่เราได้กรมศิลป์ฯ มาชุดค้น มาเก็บ มาจัดระบบให้ เราก็มีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการ มีใครบ้าง ต้องรับผิดชอบอะไร แบ่งหน้าที่ บทบาทชัดเจนนะครับ ใครลงทะเบียน ใครทำความสะอาด ใครเก็บ ใครดูแลรักษาอะไรต่างๆ เราก็แบ่งกันชัดเจนนะครับ ใครเป็นคนหน้าที่ประชาสัมพันธ์อะไรต่างๆ

ประชุมคณะตรงนี้เราก็ทำอยู่แล้ว เราเขียนไว้ ปีละ 2 ครั้ง แต่ถ้ามีงานจร หรือมีเรื่องที่เราต้องขับเคลื่อน บ่อยครั้งที่เราได้ประชุมกัน อาจจะมากกว่านี้ เรามีวาระการประชุม มีสมุดบันทึก อะไรต่างๆ เราได้ดำเนินการเป็นประจำตรงนี้ ลืมไม่ได้ก็คือ สิ้นปีก็มีการสรุปผลการดำเนินงานต่อ

คณะกรรมการ และคณะกรรมการที่ปรึกษา แจ้งให้ทราบว่าพิพิธภัณฑ์เราได้ดำเนินการเป็นอย่างไรบ้าง ได้รับงบประมาณจากไหน ใช้จ่ายไปเท่าไหร่ มีเงินอยู่เท่าไหร่ เราก็สรุปผลกันตรงนี้นะครับ จริงๆ แล้วเงินก็ไม่มาก เพราะว่าเราไม่ได้เก็บค่าเข้าชม เยี่ยมชม แต่ก็มีทัวร์ หรือคณะที่มาศึกษาดูงานจากกรุงเทพฯ จากที่ไหนบ้าง จาก อบต. อะไรต่างๆ หรือโรงเรียนต่างๆ มาก็ช่วยกันบริจาคไว้นะครับ อบรมศึกษาดูงานเพื่อประสานงานให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง อันนี้ก็มีการศึกษาดูงาน พาไปศึกษาดูงาน พาไปประชุมอะไรต่างๆ นี่ก็เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะนำมาพัฒนาพิพิธภัณฑ์ของเรานะครับ

ปรับปรุงพัฒนาองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม แล้วก็เน้นการบริการเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว และผู้มาศึกษาเรียนรู้ ตรงนี้เราก็มีการปรับภูมิทัศน์ ตกแต่ง เอาให้พอตามที่งบเรามีนะครับ ในเรื่องสร้างความประทับใจเราก็มีมัคคุเทศก์น้อย โดยเน้นจากนักเรียนประถม นักเรียนมัธยม และเยาวชน นอกจากนั้นเราก็มีการอบรมพิธีกรชุมชน ซึ่งพิธีกรชุมชนก็มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเราก็ สมมติว่ามีการจัดประชุมหรือมีกิจกรรมอะไรต่างๆ พิธีกรก็ต้องเป็นผู้ดำเนินการในการดำเนินการอยู่แล้ว ทั้งพิธีการทางศาสนา ทั้งพิธีการที่มีการจัดประชุมสัมมนา อะไรต่างๆ

กิจกรรมเสริมตามวิถีวัฒนธรรมไทย เดือนล่ะครั้ง อันนี้ก็มีการจัดกิจกรรม ก็มีหลายกิจกรรมที่ทางวัดได้จัด คือ พิพิธภัณฑ์ตรงนี้จะอยู่ในวัด อยู่ในวัด นาอุดมวนาราม เมื่อทางเราจัดกิจกรรม คนที่มีร่วมกิจกรรมก็สามารถจะแวะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เราได้นะครับ

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์จัดทำแผ่นพับ แล้วก็สื่อ IT ในเรื่องนี้เราก็ทำเป็นแผ่นพับ เสียดายวันนี้เราไม่สามารถนำมาให้ท่านได้ แต่ถ้าใครอยากศึกษานะครับ ก็พิมพ์เข้าไปว่า ชุมชนคุณธรรม ดูในกูเกิ้ลนะครับ ชุมชนคุณธรรมนาอุดม พิมพ์ลงไปแล้วก็หาได้เลย ตรงนั้นมี จะพูดไปถึงพิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอด้วย

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. พัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์โนนหนองหอ ให้เป็นแหล่งศึกษาและท่องเที่ยว หลุมจำลองพิพิธภัณฑ์โนนหนองหอ

2. พัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพการทอผ้าลายกลองมโหระทึก เสื้อเย็บด้วยมือทอเสื่อกก จักสานด้วยไม้ไผ่ และเส้นสานพลาสติก

3. พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน

4. สร้างองค์กรเครือข่าย บวร (บ้าน วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ/เอกชน)

5. บันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญในชุมชน

การพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์โนนหนองหอให้เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งท่องเที่ยว และก็หลุมจำลองของพิพิธภัณฑ์ คือแหล่งที่ขุดค้นพบโบราณวัตถุ จริงๆ แล้วไม่อยู่ในวัด วัดเป็นสถานที่เก็บวัตถุโบราณที่ของเราเก็บไว้ ห่างออกจากวัดไปประมาณ 1 กิโลเมตร ก็จะเป็นที่นา ที่โนน ตรงนั้นเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ ซึ่งปัจจุบันนี้ทางท่านพระครูเจ้าอาวาส ประธานคณะกรรมการ ท่านได้ไปจัดสร้างเป็นหลุมจำลอง หลุมจำลองก็คือ หลุมเรื่องของประวัติ ศาสตร์ว่า แหล่งฝังศพอารยธรรมเป็นมาอย่างไร คือไปจำลอง ขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่นะครับ ก็กำลังของบประมาณ เขียนแบบ เขียนแปลน ที่จะก่อสร้างขึ้นนะครับ ตรงนั้นจะเป็นหลุมจำลอง เสร็จแล้วพิพิธภัณฑ์นี่ก็จะอยู่ในวัดนาอุดมนะครับ

พัฒนาอาชีพชุมชน กลุ่มอาชีพ ตรงนี้เราจะต่อยอดจากพิพิธภัณฑ์ที่เรามี อย่างกลองมโหระทึก หรือแม้แต่โลโก้ที่เราเอามาติดทำเป็นโลโก้ของพิพิธภัณฑ์ก็คือ กระบวยสำริด ต่างก็เห็นก็บอกว่าบอกหญ่ายเอยหญ่าย เป็นรูปกระบวยสำริด ขณะนี้มีนะครับ เอาเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์เราขอ แต่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไม่สามารถที่จะเอามาไว้ได้ เพราะว่าไม่มีที่เก็บรักษาอย่างมั่นคง เราก็เพียงแต่ขอว่าขอแบบจำลองมาให้หน่อย เราก็เอาในรูป เอาสิ่งที่เราเห็น เราพบ เรามี มาจำลองเป็นของที่ระลึก เราก็จะฝึกอาชีพตั้งแต่ หัดตั้งแต่เด็ก นักเรียนประถม นักเรียนมัธยม ได้ฝึกทำ และกลุ่มเยาวชน แล้ก็กลุ่มฝึกอาชีพ อย่างการทอผ้าลายกลองมโหระทึก ก็เป็นกลุ่มนะครับ จะทอผ้าเป็นผ้าแถบ ผ้าอะไรไว้ ผ้าพันคอบ้าง เอาแถบแล้วไปเย็บใส่เสื้อไปประดับตกแต่งเย็บมือ อะไรต่างๆ ก็สวยนะครับ ก็มีกลุ่มนะครับ กลุ่มทอเสื่อกก ก็ทอเสื่อขึ้นมาเป็นลายใกล้เคียงกัน ในกระบวยก็จะมีลายกวาง ลายช้าง ลายอะไรหลายๆ อย่าง ในกลองมโหระทึกก็จะมีลายนก ลายอะไร ก็กำลังฝึกอาชีพ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เราก็มีการลงทะเบียน มีการทำเป็นประวัติไว้ สร้างองค์กรเครือข่ายบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) บันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญในชุมชน ซึ่งเราก็ทำนะครับ

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. พิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ จัดตั้งขึ้นเพื่ออนุรักษ์วัตถุโบราณ เครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องประดับ ก่อนยุคประวัติศาสตร์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ที่มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบการดำเนินงานแบบคณะกรรมการ โดยมี เจ้าอาวาสวัดนาอุดมวนาราม เป็นประธานคณะกรรมการ

2. ดำเนินการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์เพื่อ

2.1 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์

2.2 เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า ประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน

2.3 ชุมชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2.4 ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนต่อยอดด้านเศรษฐกิจ

3. จัดกิจกรรมประเพณี 12 เดือน (ฮีต 12 คลอง 14) โดยเน้นบุญมหาชาติในเดือน 4

4. ลานธรรม ลานวิถีไทย ศูนย์ศาสนาวันอาทิตย์ สำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดมุกดาหาร แห่งที่ 6

การบริหารจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์วัตถุโบราณ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับ ก่อนยุคประวัติศาสตร์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยมี เจ้าอาวาสวัดนาอุดม เป็นประธาน ดำเนินการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์ นี่ก็คล้ายๆ กับพิพิธภัณฑ์หลายๆ ที่ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ นี่ก็เป็นหลักของการสร้างพิพิธภัณฑ์เฉลิมราชย์ แล้วก็เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า ประวัติบุคคลสำคัญในชุมชนของเรานะครับ ชุมชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนต่อยอดด้านเศรษฐกิจ จัดกิจกรรมประเพณี 12 เดือน ฮีต 1 คลอง 14 โดยเน้นที่บุญมหาชาติที่เราทำเป็นกิจกรรมที่สำคัญของเรานะครับ ทำลานวิถีไทย ศูนย์ศาสนาวันอาทิตย์และสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ 6 นี่ก็เป็นแห่งที่ 6 ของจังหวัดมุกดาหารนะครับ ที่วัดของเรา คือเราจะเชื่อมโยง ใส่ทั้งพิพิธภัณฑ์ ศูนย์ปฏิบัติธรรม พิพิธภัณฑ์เฉลิมราชย์ ชุมชนคุณธรรม ชุมชนคุณธรรมจะเชื่อมโยงมาถึงในเรื่องของการดึงหลักคำสอนมาใช้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แล้วก็การดำเนินชีวิตตามวิถีธรรม วิถีไทย นี่เป็นหลักการของชุมชนคุณธรรมของเรานะครับ

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านบริการ

1. การบริการบรรยาย นำชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาสาสมัครมัคคุเทศก์น้อย (นักเรียน, เยาวชน)

2. จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร

3. การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (โปงลาง, หมอลำพื้นเมือง)

4. จัดทำข้อมูลพิพิธภัณฑ์เพื่อเผยแพร่

5. เครือข่ายพิธีกรชุมชน

การบริหารจัดการด้านการบริการ การบริการบรรยาย นำชุม พิพิธภัณฑ์ คือ เรื่องของมัคคุเทศก์น้อย เราจะอบรมทุกปี มัคคุเทศก์น้อยนี่เราจะใช้นักเรียน แล้วก็เยาวชน แล้วก็อบรมพิธีกรชุมชนจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัดมุกดาหาร คือเราไปบรรจุลงในแผนที่การท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัด ซึ่งเราก็ได้รับบรรจุลงไปในแผนที่ของจังหวัดมุกดาหาร เป็นแหล่งท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์

ของเรานะครับ ไปเปิดดูแผนที่การท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ก็จะมีพิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม-โนนหนองหอ บรรจุอยู่ตรงนั้น

การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง ในการไปเยี่ยมชมถ้าคณะท่านไหนพอที่จะมีเวลาที่จะอยู่พักกับเรา เราก็อาจจะมีการต้อนรับ มีเลี้ยงทาแลง แล้วก็จะมีดนตรีพื้นเมือง โปงลาง หมอลำพื้นเมือง มาช่วยกล่อมเกลา บันเทิง ให้กับผู้ที่เข้าเยี่ยมชมหรือศึกษาพวกเรานะครับ การจัดทำข้อมูลพิพิธภัณฑ์และสื่อเผยแพร่ เราก็ทำในเรื่องของสื่อ IT ทำแผ่นพับ ทำเป็นข้อมูลของพวกเรา แล้วก็ทำเป็น story เป็นเรื่อง เครือข่ายพิธีกรชุมชนก็พูดไปแล้ว

4. พิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร

การเกิดขึ้นพิพิธภัณฑ์ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2543 ด้วยแรงบันดาลใจที่จะหวงแหนและรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นจังหวัดยโสธร และโบราณสถาน โบราณวัตถุเท่านั้นเอง เนื่องจากว่า ยโสธรตอนนี้มีแหล่งประวัติศาสตร์มากมายที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ และก็ยุคประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่มีใครที่จะสามารถสืบสาน ดูแล อนุรักษ์ต่อไปได้ เพราะคนในท้องที่มักทำมาหากินและลืมเลือนสิ่งเหล่านี้ไป ในตัวกระผมเองซึ่งก่อตั้งพิพิธภัณฑ์หรือก่อตั้งชมรมขึ้นมาเพื่อการอนุรักษ์ โดยแรงบันดาลใจครั้งแรกก็คือ ออกศึกษาหาความรู้ในพื้นที่เจ้าของด้วยกับเพื่อน 2 คน ตอนนี้เป็นรองประธาน ซึ่งวันนี้ก็มาด้วย คือ คุณทวี ลีลาบุตร เป็นรองประธานชมรม 2 คน ตั้งแต่ปี 35 ทั้งงาน ขับมอเตอร์ไซด์ทั่วทั้งจังหวัดยโสธร ออกหาทุกพื้นที่ทุกตารางนิ้ว ทุกที่ที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุ สืบค้นประวัติด้วย 2 คนนี่แหละ โดยการจดบันทึก จนปัจจุบันนี้เราได้เป็นรูปเล่ม แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์จังหวัดยโสธร ในนามหนังสือ เบิ่งเมืองยโสธรในเขตเส้นทางเมืองยโสธร แล้วเล่าเรื่องจังหวัดยโสธร เป็นหนังสือเล่มแรกที่ทางชมรมอนุรักษ์เขียนขึ้นมา เป็นประวัติศาสตร์ยโสธร แล้วมีแรงบันดาลใจเกิดขึ้นก็คือเราได้พบหลักฐานสิ่งสำคัญ คือ หนังสือประวัติศาสตร์ เขียนที่เป็นใบลาน เดิมจริงนั้นเก็บที่วัดมหาธาตุ ปัจจุบันนี้เราได้นำขึ้นและปฏิวัติและนำมาไว้ที่ศาลากลางจังหวัดยโสธร เป็นประวัติศาสตร์เล่มเดียวของภาคอีสานที่มีการเขียนเรื่องราวตั้งแต่ยุค 200 ปี การเคลื่อนย้ายกลุ่มชนชาวอีสานทั้งหมดเข้าสู่แผ่นดินอีสานนี้ โดยการเขียนบันทึกเล่มนี้ ถือว่าเป็นชิ้นสำคัญที่ผมได้ศึกษา และถือว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าที่สามารถเชื่อมโยงทั้งภาคอีสาน รู้ถึงเมืองทั้งภาคอีสานได้ และประวัติศาสตร์ตั้งแต่ 1,500 ปีมา รู้เรื่องก็เพราะหนังสือเล่มนี้ ในนามของ โฮงประวัติศาสตร์

วิสัยทัศน์

“แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ภูมิปัญญา วิถียโสธรอย่างยั่งยืน”

เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ภูมิปัญญา วิถียโสธร อย่างยั่งยืน ก็เนื่องจากว่าจุดนี้เราจะเป็นจุดแรกของการกำเนิดเมืองยโสธร ชาวยโสธรอพยพมาก็อยู่ที่นี่ ที่บ้านสินท่า เมื่อปี พ.ศ.2314 แล้วต่อมาเมื่อ พ.ศ.2375 เราได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศล้านภาลัย ให้เรียกว่า เมืองยศสุนทร ยกฐานะจากบ้านสินท่าเป็น เมืองยศสุนทร เมืองยศสุนทรกับยโสธรก็คือชื่อเดียวกัน ชื่อนี่เป็นชื่อพระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศล้าฯ พระราชทานให้ ท่านเป็นนักกวี ท่านรู้ว่าความหมายของยโสธรแปลความหมายว่า เมืองซึ่งทรงไว้ซึ่งยศบรรดาศักดิ์ชั้นสูงของกษัตริย์เจ้านายอีสานนั่นเอง ก็คือคนยโสธรนี้เป็นเชื้อสายของอาณาจักรล้านช้าง สืบสานสันติวงศ์มาจากล้านช้างมาตั้งเมืองนี้ จึงได้เรียกว่า เมืองยศสุนทร ที่มียศบรรดาศักดิ์ชั้นสูงของกษัตริย์เจ้านายอีสานนั่นเองเป็นผู้ก่อตั้ง ไม่ใช่คนหยิ่งยโส คำว่า หยิ่งยโสนี่เป็นคำที่คนเขาพูดกันทั่วไป แต่ไม่รู้จุดนั้นว่าคือชื่อพระราชทาน เป็นความหมายสูงสุดของชาวยโสธร

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธร
2. เพื่ออนุรักษ์ศิลปะ ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ของจังหวัดยโสธร
3. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรให้ยั่งยืน
4. เพื่อเรียนรู้ ศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดยโสธรสืบไป
5. ร่วมสืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ให้คู่จังหวัดยโสธรตลอดไป

พันธกิจ

1. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นยโสธร
2. อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร
3. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะท้องถิ่นยโสธรอย่างยั่งยืน
4. สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ภูมิปัญญา วิถียโสธร

พันธกิจ คือ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่นยโสธร ซึ่งมีภูมิปัญญาล้ำค่าก็คือ ภูมิปัญญาการทำบั้งไฟ แล้วปัจจุบันนี้เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ ระดับโลกรู้ทั่วทั้งหมด เนื่องจากว่านี้มีตำนานถ้าเจาะลึกลงไปจริงๆ เกี่ยวกับตัวบั้งไฟยโสธรนี้ เราจะมีตำนานเมื่อ 200 ปี ด้วยที่เกิดขึ้น แล้วประเพณีบั้งไฟนี้ เกิดขึ้นมาตามตำนานเมื่อ 1,500 ปี เป็นตำนานประเพณีของชาวอีสานสืบทอดมา แต่ยโสธรมีจุดเด่นไม่บอกใคร ไปดูเองที่ยโสธร 2. อนุรักษ์ศิลปะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร กลุ่มผมนี้เป็นกลุ่มอนุรักษ์มรดกยโสธร เป็นกลุ่มเดียวที่ศึกษาโบราณสถาน

โบราณวัตถุ ในจังหวัดยโสธรทั้งหมด ถ้ามีอะไรถามได้ที่ชมรมมรดกยโสธร หรือพิพิธภัณฑ์โฮงประวัติศาสตร์

ยุทธศาสตร์

1. ส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรมวิถียโสธร
2. ส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นยโสธร
3. สืบสาน พัฒนา บูรณาการการมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชน/องค์กร/ส่วนราชการ/สถานศึกษา

ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม วิถียโสธร ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถียโสธร สืบสานพัฒนาบูรณาการการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน โดยเฉพาะชุมชนจะเป็นหลัก องค์กรก็นานๆ ถึงมา แต่ว่าชุมขนกับเอกขน จะมาช่วยเต็มที่ คือห้างร้าน ผู้จัดการต่างๆ ก็ให้งบกิจกรรมต่างๆ ของชมรมแต่ละปี แล้วสถานศึกษามีส่วนร่วมก็คือ เด็กนักเรียน ก็จะมาขอข้อมูลประวัติศาสตร์ที่นั่นทุกปี เวลาจะทำวิจัย ทำโครงงาน โครงการประวัติศาสตร์ของยโสธรจะต้องมาที่นั่น

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน

1. การจัดตั้งคณะกรรมการและคณะดำเนินงาน
2. กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการ 3 ครั้ง/ปี
3. จัดทำแผนงานประจำปี

แผนปัญหาการจัดการ เราจะมีโครงสร้างและแผน 1. เราจัดตั้งคณะกรรมการและคณะดำเนินการ มีคณะกรรมการทั้งหมด 109 ท่าน เราจะมีผู้ดำเนินงานอยู่ประมาณ 10 ท่าน 2. กำหนดให้มีการประชุม 3 ครั้งต่อปี ในปีหนึ่งเราจะมีกิจกรรมอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะกิจกรรมเด่นๆ ของชมรมอนุรักษ์มรดกยโสธรก็คือ การบวงสรวงหรือการสักการะท่านเจ้าเมือง ซึ่งจะจัดขึ้นพร้อมกับงานกาชาดยโสธร ทุกๆ ปี ส่วนทางราชการเขาจะยุ่งกับเรื่องกาชาด แต่เรื่องบวงสรวงหรือเรื่องบอกล่าวจะต้องเป็นหน้าที่ของชมรมฯ เพราะชมรมฯ นี้เป็นผู้ผลักดันก่อตั้งอนุสาวรีย์เจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดยโสธร เมื่อปี พ.ศ.2554 เราได้ก่อตั้งขึ้น โดยท่านผู้ว่า พงษ์ศักดิ์ สมัยนั้นก็เห็นดีของคณะกลุ่มอนุรักษ์ จึงจัดลงประมาณลงมาให้ 10 ล้าน ในการจัดสร้างอนุสาวรีย์ท่านเจ้าเมือง

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

- หน่วยงานภาครัฐ (วัฒนธรรมจังหวัด, สถานศึกษา, ภาคเอกชน)

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

คณะกรรมการชมรมอนุรักษ์มรดกยโสธร เป็นผู้ริเริ่มชักชวนประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม

- เครื่องยศเจ้าเมือง (เครื่องสูง)
- กฎหมายประจำเมืองยโสธร (หนังสือคำเมือง)
- ฮีต 12 คลอง 14
- พิธีสักการะเจ้าเมืองยโสธร

การบริหารจัดการด้านทรัพยากร ในพิพิธภัณฑ์เรานี้มีจุดเด่น เนื่องจากว่าผมนี้เป็นกลุ่มลูกหลานเจ้าเมืองยโสธร จึงได้เก็บเครื่องยศเจ้าเมืองยโสธรไว้ ซึ่งก่อนจะตั้งเมืองยศสุนทรนั้น ท่านจะมีราชโองการพระราชทานเครื่องยศประดับแก่เจ้าเมือง ก็คือบรรพบุรุษของผมได้รับเครื่องยศมา 32 ชิ้น แต่ปัจจุบันนี้เหลือประมาณ 20 กว่าชิ้น ที่เป็นเครื่องยศของยโสธร จะมีพานเงิน พานทอง คนโทเงิน คนโททอง กาน้ำเงิน กาน้ำทอง เครื่องพระราชทานอย่างนี้ แล้วก็ประคำทอง ประดับยศเจ้าเมืองยโสธร เราโชคดียโสธรเราได้พบหนังสือใบลานที่เขียนด้วยภาษาพระธรรม วัดมหาธาตุนี้เป็นที่ประดิษฐานพระธาตุพระอานนท์ เราได้สร้างหอไตรขึ้นสมัยรัชกาลที่ 3 เพราะสมัยนั้นเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ รูปที่ 2 ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระปริยัติมาก แต่ก่อนนี้แถวนี้จะไปศึกษาพระปริยัติที่เวียงจันทร์เท่านั้น ท่านศึกษาเสร็จแล้วขออันเชิญพระไตรปิฎก นิทานพื้นบ้านบ้าง ตำหรับ ตำรา ยาแผนโบราณ มาเก็บไว้เพื่อจะให้พระภิกษุสามเณรจังหวัดยโสธรได้ศึกษาสมัยนั้น ก็เลยมาร่วมกับชาวยโสธรสร้างหอไตรขึ้นที่วัดมหาธาตุ ซึ่งวัดมหาธาตุนี้เป็นหอไตรแห่งเดียวในภาคอีสาน ที่มีเขียนลายรดน้ำปิดทองข้างหลัง เนื่องจาก ลายรดน้ำปิดทองนี้เป็นลายรดน้ำปิดทองของ ศิลปภาคกลางของชาวสยาม หรืออยุธยาตอนปลาย มาเขียนได้อย่างไรที่จังหวัดยโสธร เนื่องจากเจ้าเมืองยโสธรนี้ท่านได้ติดต่อราชการที่พระนครบ่อย แล้วได้ช่างหลวงจากพระนครมาอยู่ที่ยโสธร ก็เลยเกิดศรัทธาแล้วเขียนลายรดน้ำปิดทองที่ข้างหลัง สวยงามมาก แล้วปัจจุบันนี้ทางนักอักษรศาสตร์ทั่วโลกที่เขาสำรวจหนังสือใบลาน หนังสือเก่าแก่ทั่วโลก ทั่วเอเชีย เขาสรุปบอกว่า แห่งเดียวในเอเชียที่มีหนังสือโบราณมากที่สุด คือที่จังหวัดยโสธร คือวัดมหาธาตุนั่นเอง ปัจจุบันนี้เก็บไว้อยู่ประมาณ 2,000 กว่าเล่ม ยังสมบูรณ์ทุกเล่ม ส่วนชำรุดเสียหายก็นิดหน่อย เรายังเก็บรักษาไว้ที่หอไตร วัดมหาธาตุ แห่งเดียว ถ้าอยากจะไปชมถึงความอลังการของหนังสือโบราณ ต้องไปที่จังหวัดยโสธร ท่านจะได้เห็นหนังสือโบราณมากที่สุดในเอเชียที่นั่น ในสมัยรัชกาลที่ 3 ท่านเจ้าเมือง ยโสธรนี้มีเจ้าเมืองปกครองตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 ยาวถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเปลี่ยนการปกครอง เรียกว่า จากหัวเมืองกลายเป็นมณฑล ให้ยุบหัวเมืองทั้งหมดเป็นมณฑล ดังนั้นยโสธรนี้เราจะมีเจ้าเมืองทั้งหมด 7 พระองค์ ที่ครองเมืองยโสธรมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2357 ถึง พ.ศ.2460

เราก็ได้มีการตรากฎหมายประจำเมืองขึ้นมา เรียกว่า กฎหมายผู้ได้รับสั่ง ต้องเสียค่าโน่นเท่านั้นเท่านี้ ต้องโดนโทษเท่านั้นเท่านี้ จึงได้เขียนกฎหมายขึ้นมา เรียกว่า รัฐธรรมนูญประจำเมืองยโสธร การจัดกิจกรรมทั้ง 12 เดือน ของจังหวัดยโสธร เราจะร่วมกันมาตลอด โดยการศึกษาหาประวัติ ร่วมกิจกรรมกันมาตลอดจึงได้เป็น ยี่สิบสอง หรือสิบสองเดือน นั่นเอง ทำร่วมกันกับชาวชุมชนยโสธรทั้งหมด แล้วพิธีสักการะท่านเจ้าเมือง ก็ต้องผ่านคณะกลุ่มผม ถึงจะทำพิธีนี้ได้ เพราะว่าการบวงสรวงคารวะนี้ต้องเชื้อสายเท่านั้น ก็จะพาชาวยโสธรลูกหลานทั้งหมดทำ คณะกรรมการอนุรักษ์มรดกยโสธร เป็นผู้ริเริ่มชักชวนประชาชนเข้าร่วมดำเนินการกิจกรรมตลอดมา

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

- มัคคุเทศก์จิตอาสา
- เอกสารเผยแพร่ประวัติจังหวัดยโสธร แผ่นพับ ป้ายบอกทาง
- โฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐาน
- มีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3 เครือข่าย)
- อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ปฏิบัติงานประจำปี

มีมัคคุเทศก์คนเดียวในจังหวัดยโสธรที่ได้รับบัตรสีชมพู จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็คือ ตัวกระผมเอง เป็นวิทยากร ถ้าไปยโสธรก็เรียกใช้ได้ เป็นจิตอาสาประจำจังหวัดอยู่แล้ว เอกสารเผยแพร่จะมีการรวบรวมทำหนังสือ มีหนังสือคือ เล่าเรื่องเมืองยศสุนทร หนังสือเล่าเรื่องยโสธร แล้วก็เบิ่งเมืองยศสุนทร แล้วก็มีหนังสือ ราชสกุลเมืองยศสุนทร แล้วก็มีเอกสารแผ่นพับการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร

ป้ายไวบอกทาง หรือป้ายบอกทางเป็นแบบมาตรฐานของกรมทางหลวง เราก็จะเป็นผู้แนะนำให้เขาทำ มีที่พักบ้านพักโฮมสเตย์ ครั้งแรกๆ ปีแรกดีๆ ก็มีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลัก กรรมการชุมชนหรือกรรมการพิพิธภัณฑ์จะแบ่งเป็นจุดการท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประจำบริการ

เครือข่ายการท่องเที่ยว เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ จะมีพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดยโสธร น้องใหม่ที่จะเกิดขึ้น คือ พิพิธภัณฑ์คุ้มนางอู่ ก็จะมาเป็นเครือข่ายของเรา เราก็จะนำเข้าสู่ระดับใหญ่ๆ ไปด้วยกัน เดินร่วมกัน กินด้วยกัน อยู่ด้วยกัน

อาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ปัจจุบันปฏิบัติการส่วนมาก 10 ท่าน ไม่มีเงินเดือน แต่มีจิตใจอาสา รักบ้านรักเมือง ก็มาร่วมกันทำงาน เราก็พยายามดึงเยาวชนมาด้วย

4. ภาคใต้ในการเลือกพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมในการเขียนแผนบริหารและการจัดการ นั้นผู้วิจัยได้เลือกจาก พิพิธภัณฑ์ที่มีการดำเนินกิจกรรมไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ มีการดำเนินกิจกรรมที่โดดเด่น และมีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สะดวกและเต็มใจในการเดินทางเข้าร่วมประชุม เนื่องจากในการจัดประชุมผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4 แห่ง แต่ภาคใต้ให้ความสนใจจึงขอมาร่วมด้วย 1 แห่งจึงกลายเป็น 5พิพิธภัณฑ์ซึ่งประกอบด้วย

1) พิพิธภัณฑ์ขุนละหาร		จังหวัดนราธิวาส
1. นายอุสมาน	มิง	กรรมการพิพิธภัณฑ์ขุนละหาร
2. นายซูฮารี	อาแว	กรรมการพิพิธภัณฑ์ขุนละหาร
3. นายฮาซัน	มะแอ	กรรมการพิพิธภัณฑ์ขุนละหาร
4. นายรัศมินทร์	นิติธรรม	กรรมการพิพิธภัณฑ์ขุนละหาร
2) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกือเม็ง		จังหวัดยะลา
1.นายฮาเซิม	คอเลาะ	กรรมการพิพิธภัณฑ์เฉลิมราชบ้านกือเม็ง
3) แหล่งเรียนรู้ชุมชนอาซ่อง		จังหวัดยะลา
1. นายสมาน	โดซอมิ	กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ชุมชนอาซ่อง
2. นายฮัมยูดีน	โดซอมิ	กรรมการพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ชุมชนอาซ่อง
4) พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย้อนร้อยประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ จังหวัดนราธิวาส		
1. นายมูอำหมัดฟายัช	ดอเลาะ	กรรมการพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ
2. นางกูฟาตะมะฮี	หวับฮุสเซนต์	กรรมการพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ
3. น.ส.กูนูรลีซา	ณ นคร	กรรมการพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ
4. นายมะยาเต็ง	สาเมาะ	กรรมการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาวายังกูเละ
5) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตะโล๊ะหะลอ		จังหวัดยะลา
1. นายตีพะลี	อะตะบู	กรรมการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตะโล๊ะหะลอ
2. นายซุลฟาการ์	อะตะบู	กรรมการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตะโล๊ะหะลอ

1. พิพิธภัณฑ์ขุนละหาร จังหวัดนราธิวาส

วิสัยทัศน์

“มุ่งสู่การพัฒนาเพื่อเป็นจุดศูนย์รวมวัฒนธรรมมลายูอิสลามชายแดนใต้”

วิสัยทัศน์ คือ มุ่งสู่การพัฒนาเพื่อเป็นจุดศูนย์รวมด้านวัฒนธรรมมาลายูอิสลามชายแดนใต้ ตรงนี้เป็นจุดศูนย์รวมของวัฒนธรรมอยู่แล้ว ฝั่งประเทศอาเซียนใกล้ๆ อย่างมาเลเซีย เวลาจะมีงานอะไรส่วนใหญ่ก็จะมาประสานที่นี่ ต่อไปเราก็หวังว่าเราจะเป็นจุดศูนย์รวมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1.เพื่อคนในวัฒนธรรมและคนต่างวัฒนธรรมได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากเจ้าของเป็นผู้บอกเล่า

2.เพื่อคนในวัฒนธรรมได้ภาคภูมิใจในความเป็นมลายูอิสลาม และให้คนต่างวัฒนธรรมได้เข้าใจ

3.นำรากวัฒนธรรมสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างรายได้เพื่อความยั่งยืน

การจัดพิพิธภัณฑ์ คือ คนในวัฒนธรรมและคนต่างวัฒนธรรมได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากเจ้าของวัฒนธรรมเอง เช่นคนในพื้นที่ก็จะได้เรียนรู้จากเจ้าของวัฒนธรรม คนต่างวัฒนธรรมอย่างคุณก็มาเรียนจากเจ้าของวัฒนธรรม 2. คนในวัฒนธรรมได้ภาคภูมิใจในความเป็นมาลายูอิสลามของตน และคนต่างวัฒนธรรมก็จะได้เข้าใจในความเป็นมาลายูอิสลามของคนที่นี่ ว่าเขาอยู่อย่างไร คิดอย่างไร และเราก็จะได้อยู่ด้วยกันอย่างสันติ 3. อยู่กันอย่างยั่งยืน เราก็ไม่อาจจะพึ่งรัฐได้ตลอดไป พิพิธภัณฑ์หลายพิพิธภัณฑ์ต้องปิดลงเพราะว่า การขับเคลื่อนจะต้องใช้งบประมาณ ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าเสียหายต่างๆ เพราะฉะนั้น พิพิธภัณฑ์ก็จะเป็นที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน นักศึกษาต่างๆ มาสร้างงานศิลปะต่างๆ พิพิธภัณฑ์ก็พยายามสร้างงานเพื่อให้เกิดรายได้ เช่น เราทำเสื้อจำหน่าย เราทำงานไม้แกะสลัก อะไรต่าง ๆ เพื่อที่จะพยุงความอยู่รอดของเราในอนาคต ซึ่งปัจจุบันนี้เราก็ยังร่อแร่ๆ อยู่ บางครั้งคนมาเราก็ยังไม่มีเด็กที่จะจ้างให้เขาอยู่ เราจะใช้คนในชุมชนตลอดเราก็เกรงใจ ผมเป็นคนเกรงใจคนนะ ก็เลยจะต้องคิดอย่างไรให้เรามีรายได้มา เพื่อให้เกิดการอย่างยั่งยืน ก็เลยใช้รากของวัฒนธรรมนี่แหละมาสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

พันธกิจ

1.เชื่อมสัมพันธ์ความเป็นมลายูกับอิสลามเข้าด้วยกัน

2.ขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ด้วยคนในชุมชนและท้องถิ่น

3.ถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อความยั่งยืนของวัฒนธรรม

4.สร้างเครือข่ายด้านวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคง

กล่าวได้ว่า 1. เชื่อมสัมพันธ์ความเป็นมาลายูอิสลามเข้าด้วยกัน 2.การขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ด้วยคนในชุมชนและในท้องถิ่น เราไม่ได้ทำงานในชุมชนอย่างเดียวเรามีเครือข่ายในท้องถิ่นด้วย อย่างเช่นไม้แกะสลักก็มาจากหมู่บ้านอื่น เรามีทีม ซึ่งบางครั้งเราจะใช้ทีมในท้องถิ่นอย่างเดียว

ออกแบบงานที่เราจะทำไม่ได้ เราจะต้องรวมๆ กันคนที่มีองค์ความรู้ 3. ถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อความยั่งยืนของวัฒนธรรม ที่นี่ก็จะมีการถ่ายทอดเรื่องว่าวดามัส ถ่ายทอดให้กับวิทยาลัยชุมชน ผ่านนราธิวาส สายบุรี ที่นี่เวลาเด็กๆ มาเราก็มีการสาธิตเพื่อที่จะถ่ายทอด สมมติว่าพิพิธภัณฑ์อาจจะปิดโดยเหตุอะไรก็แล้วแต่ อย่างน้อยเราก็มีการถ่ายทอดให้แล้ว องค์ความรู้อะไรต่างๆ ที่สำคัญคือ ตำราหนังสือ เราก็กำลังจะทำอยู่ ที่ออกมาก็จะเป็นชีวประวัติ รูปถ่าย ก็เป็น 2-3 เล่มที่เรากำลังวางแผนกันอยู่ เพื่อความยั่งยืนขององค์ความรู้ 4. สร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคง นี่คือเครือข่ายของเราทั้งหมด เวลามีอะไรกันก็จะไปช่วยเหลือกัน อย่างเราจัดงาน 100 ปี เราก็มีเครือข่ายมากมายที่มาออกงาน มาช่วยงาน เลยบางครั้งเราก็ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก อย่างเมื่อกี้ผมก็คุยกับคุณสมาน คุยกับจาริงอ อยู่ว่าเราจะทำอย่างไร อย่างบางครั้งปัจจุบันนี้เราจะจัดงานวัฒนธรรมแต่เราไม่มีงบ เราอาจจะจัดรวมกัน สลับกัน เราอาจจะขอเงินจากกระทรวงวัฒนธรรมที่เดียวงบตรงนี้ เรา 3 พิพิธภัณฑ์ขอจัดงานกันปีละครั้ง ปีนี้อาจจะจัดที่ขุนละหาร ปีหน้าเราจะไปจัดที่คุณสมาน ไปจัดที่โน้นมันก็จะได้เราก็จะได้พักผ่อน สักปีสองปีแล้วจะได้เวียนกลับมา

นโยบาย

1.พิพิธภัณฑ์สามารถขับเคลื่อนด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งภาครัฐ

2.พิพิธภัณฑ์เป็นจุดถ่ายทอดด้านวัฒนธรรมให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

3.พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์สร้างแรงบันดาลใจ ในการสร้างผลิตภัณฑ์และศิลปะทางวัฒนธรรม

พิพิธภัณฑ์สามารถขับเคลื่อนด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพารัฐ ในอนาคตเราหวังว่า เราสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ พิพิธภัณฑ์เป็นจุดถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป หวังว่าในอนาคตเราจะเป็นจุดถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ เช่น ถ้าของผมไม่มีเขาอยากจะเรียนสิละ ผมก็จะประสานกับอาจารย์มุสสลีว่า โรงเรียนมานุสสลัม เมื่อวันก่อนมาติดต่อว่าอยากจะเรียนสิละ ผมก็ให้เบอร์อาจารย์มุสสลีไป ก็ให้ประสานกัน เช่น อยากเรียนสีละ ก็ประสานคุณสมาน....เราจะเป็นศูนย์รวม ปัจจุบันเราก็เป็นอยู่แล้วเป็นศูนย์แรงบันดาลใจในการสร้างพิพิธภัณฑ์และศิลปะทางวัฒนธรรม เช่น นักเรียน มอ.ต่างๆ เวลาจะสร้างศิลปะของนักเรียนเรียนที่เรียนศิลปะต่างๆ ก็มักจะมาหาแรงบันดาลใจในการสร้างศิลปะให้กับตัวเอง และการสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ เราก็เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน บางคนมาที่นี่เราก็พยายามนำเรื่องราวถ่ายทอด เพื่อให้สามารถเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างผลิตภัณฑ์ในชุมชนของเขา

กลยุทธ์

1.การเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากการเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐ

2.นำสิ่งที่เป็นนามธรรมบนมรดกภูมิปัญญาให้เกิดเป็นรูปธรรมและสร้างรายได้

3.การนำเสนอที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ของรัฐ

การเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในระบบของการศึกษาของรัฐ เราหวังว่า เด็กมาเรียนที่นี่ ข้อมูลในที่นี่แตกต่างจากในหนังสือ ในตำรา ที่เคยเรียนมาในเรื่องของวัฒนธรรม 2. นำสิ่งที่เป็นนามธรรม มรดกภูมิปัญญาให้เกิดเป็นรูปธรรม และสร้างรายได้ อย่างเช่น สิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เราก็ดึงออกมาให้สามารถเป็นรูปธรรม สร้างรายได้ออกมาได้ในอนาคต สุดท้าย คือ นำเสนอที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ของรัฐ เราอยากนำเสนอให้มันแตกต่าง ให้มีองค์ความรู้หลายๆ แบบ เพื่อให้คนได้พิจารณากัน

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านแผนงานและโครงสร้าง

1.พิพิธภัณฑ์มีคณะกรรมการมาจากคนในชุมชน

2.พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนตั้งแต่รุ่นเด็ก จน ถึงรุ่นอาวุโส

3.พิพิธภัณฑ์มีทีมต้อนรับและสาธิตให้กับผู้มาเยือนมาจากคนในชุมชนและท้องถิ่นสลับหมุนเวียนกันมาให้ความรู้

การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน ในอนาคตเราต้องมีทีมเพื่อค้นคว้าด้านความรู้ด้านวัฒนธรรม ปัจจุบันนี้เราก็มีในการลงพื้นที่บ่อยๆ เพื่อที่จะหาองค์ความรู้ที่เป็น รากหญ้า บางทีก็ไปถึงมาเลเซียด้วยก็มีที่ไปหาความรู้เพิ่มเพื่อจะนำมาถ่ายทอด ก็ต้องมีทีมที่นำเสนอบนพิพิธภัณฑ์อีกคนได้ความรู้แล้วก็ต้องมีผู้รู้มาขัดเกลา พิพิธภัณฑ์เรานี้พยายามจะทำ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษามาลายู เราจะไม่ใช้รูบีแล้วเราจะใช้มาลายูเพราภาษามาลายูกำลังจะหาย แล้วก็ภาษาอังกฤษ เราก็ต้องมีทีมช่วยกันในการนำเสนอเรื่องราวพวกนี้ โครงสร้างก็คือ ทีมอาสาเพื่อการต้อนรับ ต้อนรับเวลาผู้มาเยือน ดูว่าคณะนั้นเป็นคณะลักษณะแบบไหน เราก็เตรียมชุดต้อนรับตามลักษณะของคณะ เราก็จะมีทั้งเด็ก ผู้อาวุโส และก็จะมีกลุ่มวัยรุ่น ก็จะสลับกันดูว่าทีมที่มานั้นเป็นลักษณะแบบไหน แล้วก็ทีมถ่ายทอดก็เหมือนกัน ทีมถ่ายทอดเราก็มีตั้งแต่ งานแกะสลัก งามทำขนมลาดู ทำบายศรี อะไรต่างๆ สานหญ้าลิเภาทำพรม ที่ดักนก เรามีทีมหมด เราก็ดูวิเคราะห์ว่าคนจะมาแบบไหน เราก็จัดตามที่เขาอยากจะได้ หลังจากนั้นเราต้องมีทีมออกแบบแผนงานศิลปะ งานสกรีน งานไม้ต่างๆ เราก็ต้องมีทีมออกแบบ เวลาคุณจะสร้างบ้านคุณพาเราไป เราก็จะออกแบบ ตรงนี้คุณจะต้องใช้อักษรอะไรถึงจะเหมาะสม เราจะมีทีมออกแบบให้คุณดูก่อน สองสามวันนี้ทางปัตตานีสั่งรั้ว เราก็มีทีมออกแบบให้ดูก่อน เราก็ส่งให้เขาเลือกแบบว่ามีความหมายอย่างไร ไม่ใช่ออกแบบอย่างเดียวนะ เรามีความหมายปรัชญาไปด้วยนะ คุณก็เลือกดูว่าคุณอยากได้อันไหน ก็สั่งทำ เรามีทีมทำงาน มีร้านจำหน่ายอยู่ นั่นคือด้านโครงสร้างที่เราจะต้องจัดไว้ สุดท้ายก็ต้องมีทีมจัดหางบประมาณในการจัดทำต่างๆ ที่เราจะจัดกิจกรรมในแต่ละปีในชุมชน

มิติที่ 2 การบริหารจัดการการด้านการมีส่วนร่วม

1.ทีมต้อนรับ ทำหน้าที่ต้อนรับแขกผู้มาเยือน

2.ทีมบรรยาย บรรยายให้ความรู้กับผู้มาเยือนก่อนขึ้นชมพิพิธภัณฑ์

3.ทีมสาธิต สาธิตวัฒนธรรมได้ชมและร่วมปฏิบัติ

4.ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมการสร้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและพิพิธภัณฑ์

เรามีฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายสถานที่ มีทั้งเด็ก วัยรุ่น และผู้อาวุโส การมีส่วนร่วมจะใช้คนในชุมชนและคนในท้องถิ่นด้วย คนในท้องถิ่นมาร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมอะไรต่างๆ ไม่ใช่คนในชุมชนอย่างเดียว เรามีทีมนักเรียน เราพยายามเอากลุ่มมหาวิทยาลัยมาร่วมกับเราด้วย เพื่อเขาจะได้นำความรู้ไปใช้ในการศึกษาของเขา การมีส่วนร่วมคือ เราจัดงานประจำทุกปี สุดท้าย ออกไปถ่ายทอดไม่ใช่ถ่ายทอดตรงนี้ที่เดียว เราไปถ่ายทอดตามที่ต่างๆ ที่เขาต้องการที่อยากจะให้เราไปถ่ายทอด ซึ่งบางครั้งนักเรียนมาที่นี่ เราก็นำเสนอกับอาจารย์ว่าจะมีอย่างนี้นะ สนใจติดต่อมาได้ที่จะให้เราสอน เรามีเครือข่ายกันอยู่ ซึ่งบางครั้งผมก็ไม่ได้ไปเองมีเครือข่ายกัน เราทำงานเป็นทีม ทำคนเดียวไม่ไหว

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านการจัดการทรัพยากร

1.การเข้าใจในวัฒนธรรมมลายูและแนะนำไปสืบสานให้กับคนอื่นๆในท้องถิ่น

2.ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาโบราณ ให้กับกลุ่มเยาวชน สตรีในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการสาธิตต่อไป

3.ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมพร้อมปรัชญาและความหมายเพื่อให้เกิดการสืบสานในท้องถิ่น

ทรัพยากร คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายต่างๆ อย่างที่เราแลกเปลี่ยนกันเราก็พบกันบ่อยๆ เพื่อที่จะนำความรู้มาพัฒนากลุ่มต่างๆ เราก็ไม่ได้มีกลุ่มเฉพาะตรงนี้ อย่างทำวิจัยเราก็มีอีกกลุ่มหนึ่ง ก็มาแลกเปลี่ยนกันบ่อยๆ จะมีการจัดประชุม จัดอะไรกันบ่อยๆ แล้วแต่วาระ 2. ก็จะพัฒนาสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกัน อย่างผมมีงาน คุณสมานก็มา ก็พยายามมีเครือข่ายไม่เฉพาะใต้ตอนล่าง ใต้ตอนบนก็ไปมาแล้ว พิพิธภัณฑ์สงขลาจัดงานเราก็ไป ไปร่วมกัน

บุคลากร ตอนนี้มีทีมต้อนรับ ทีมบรรยาย ทีมสาธิต เป็นทีมหลักๆ ที่มีอยู่ 3 ทีม แต่ที่สำคัญคือ คนเฝ้าพิพิธภัณฑ์ ตรงนี้ก็ต้องใช้รายได้

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. การผลิตตำราทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อเก็บเป็นข้อมูลไว้จารุ่นถึงรุ่น
2. การนำรากวัฒนธรรมมาสร้างเป็นรายได้
3. มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้กับคนในท้องถิ่น

ก็หวังจะพัฒนาข้างหน้าเป็นที่จำหน่ายน้ำ ขนมอะไรต่างๆ เพื่อที่จะเอารายได้ตรงนี้มาจ้างคนเฝ้า ซึ่งบางครั้งผมก็สงสาร บางครั้งก็มาจากเชียงใหม่บ้าง มาเลเซียบ้าง บางทีผมไม่อยู่ก็ไม่มีคนเฝ้า เราจะจ้าง จ้างก็ไม่มีเงินเหมือนกัน นั่นคือบุคลากรที่เรายังขาดอยู่ ต่อไปเราก็ต้องสร้างทีมในการหมุนเวียน

2. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกือเม็ง

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกือเม็งอยู่ที่ตำบลอาซ่อง อำเภอรามัญ จังหวัดยะลา ตั้งมาก็เกือบ 20 ปีแล้ว แต่เพิ่งมาเข้ากับภาครัฐ 6 ปีหลัง ช่วงแรกนั้นมีการสะสมของโบราณตามความชอบของคน ย้อนไปเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ของโบราณใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็มีเกลื่อนตามหมู่บ้าน ตามชนบท สมัยผมเรียนปอเนาะผมจะเข้าหมู่บ้านกับตงนิท คนสนิทที่เรียนด้วยกัน ไปตาม อำเภอรือเสาะ ตามบ้านๆ ตามชนบท เขาทิ้งกันใต้ถุนบ้าน ทิ้งในยุ้งข้าว ทิ้งตามบ้านร้างต่างๆ นะครับ ผมไปเห็นของพวกนี้น่าสนใจ พอดีเรามีของที่บ้านเราอยู่แล้ว มันมีค่า เลยขอมา ขอจากเพื่อน ที่เป็นของซื้อนั้นน้อยมาก ขอที่เขาทิ้งๆ เอามาเก็บล้าง เป็นของที่สะสมแล้วก็เกลื่อนบ้านผมเองก็ไม่รู้จะทำอะไร แค่ชอบ มาช่วงปี 2538 กลุ่ม มอ.ปัตตานี ลงพื้นที่มาศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์อะไรสักอย่างหนึ่ง เป็นของอาจารย์จากพิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเล ของ มอ. แล้วก็มีกลุ่มของสถาบันกัลยาณิวัฒนา มาลงพื้นที่ พานักศึกษามาสำรวจ ก็ไปเจอภาพวาดเก่าๆ ผมก็ไม่ค่อยจะรู้จักเรื่องพิพิธภัณฑ์เท่าไหร่ เราทำพิพิธภัณฑ์ด้วยกันไหม ผมก็ไม่รู้จักเท่าไหร่ จัดของเป็นหมวดหมู่ ไม่มีการจดทะเบียน ไม่มีการจดประวัติอะไรมากมาย แค่จำเอาว่าคนนี้ให้มา ใครให้มา ช่วงหลังปี 2556 หรือ 54 ประมาณนี้จำไม่ได้ มีโครงการของกระทรวงวัฒนธรรมให้งบประมาณมา เป็นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกือเม็ง ทีนี่ค่อยๆ จัดเป็นหมวดหมู่ ชิ้นงานก็มาจดทะเบียนเป็นหมวดหมู่ จำแนกของได้มี เครื่องศาสตราวุธ เครื่องทองเหลือง เครื่องสังคโลก ผ้าโบราณ เครื่องดนตรีพื้นเมือง มาช่วงหลังนักศึกษาจากหลายสถาบัน มาศึกษา เราก็ได้ความรู้เพิ่มเติม จากเราที่สะสมมาแล้วไม่มีข้อมูล เราก็ต้องไขว่คว้าแล้วตอนนี้ มาเป็นหมู่คณะ มาเป็นเรื่องๆ กลุ่มนี้จะมาศึกษาเรื่องผ้าโบราณ เราเป็นผู้ดูแลต้องไปหาผู้รู้แล้วมาถ่ายทอด มาบรรยายเป็นวิทยากรในศูนย์ ผมก็ได้ความจำตรงนี้มาเล่า ครูบางท่านไม่มีแรงจะมาแล้ว บางทีก็ขอลามาวันเดียวไม่มาแล้วไม่มีแรง บางคนก็แก่ชราคุณมาจดความรู้จากผมดีกว่า ก็จดๆๆ ใช้ความจำตรงนี้ ผมได้เรียนการแสดง จบเอกการแสดง ก็ผูกพันกับของพวกนี้อยู่แล้ว พวกของโบราณจะต่อเนื่องกับการแสดง โนราห์ หนังตะลุง เสียมากกว่าวิถีชีวิตของคนชุมชน เลยอาศัยตรงนี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดจากที่เราได้สะสมมา เราพยายามให้ของพิพิธภัณฑ์นี้ใช้งานได้จริงๆ ไม่เก็บไว้เป็นสุสาน อยากให้ของนั้นมีชีวิต เราพยายามจัดงานทุกปี เพื่อให้ของชิ้นนี้ออกมาสู่สายตาของชุมชน พวกผ้าโบราณพวกนี้ 1 ปี ต้องเอามานุ่ง มาใส่ ไม่ใช่เอามานุ่งแล้วมันขาด ไม่ใช่ เราก็มีการดูแล บอกวิธีการใช้ วิธีการรักษาอย่างไรให้

ภาพคงอยู่ สมมติว่ากริช 1 เล่ม คุณได้บนบานศาลกล่าวว่า คุณได้ลูกชายแล้วจะเหน็บกริช คุณได้ลูกชายแล้วคุณจะเอากริชมาประกอบพิธีกรรม ไม่มีกริชแล้วจะทำอย่างไร เราก็ต้องดึงของพิพิธภัณฑ์มาให้ใช้ ถ้าเราไม่ดึงให้ชีวิตมันขาดตอนไปแล้ว คุณคนนี้ก็ไม่มีสิทธิที่จะใช้กริช กริชของเราก็ใช้งานไม่ได้ เราพยายามเชื่อมต่อ ตามกฎของพิพิธภัณฑ์เรา ของในพิพิธภัณฑ์ทุกชิ้น ถ้าใช้งานได้ต้องใช้จริง ต้องให้ชาวบ้านยืมใช้ เป็นกฎของพิพิธภัณฑ์เลย ทุกคนเมื่อมีงานของชุมชน สามารถยืมใช้ได้ ภายใต้เงื่อนไขว่า คุณต้องมาลงทะเบียน รับวันไหน ส่งวันไหน เรื่องเงิน เราไม่เก็บ ค่าเช่าไม่มี แต่คุณมาแล้วตามศรัทธาของคุณ คุณจะให้อะไรมา พิพิธภัณฑ์เราเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ชมฟรี ค่าบริการชมไม่มี แต่ส่วนมากเขามาแล้วมีของติดไม้ติดมือมา เราก็ดีใจ ถ้าเป็นไปได้ก็บอกว่า คุณเอาโสร่งมาดีกว่า เพราะคนในพิพิธภัณฑ์เป็นผู้ชายที่ดูแลพิพิธภัณฑ์ส่วนมาจะใช้โสร่ง ถ้าอยู่กับบ้านใช้โสร่ง วันนี้ใครมาเป็นวิทยากร จะผลัดเปลี่ยนคนรับรอง สถาบันไหนมาคุณต้องมาเป็นวิทยากร คุณก็ได้โสร่งไปผืนหนึ่ง พิพิธภัณฑ์ของผมมี 2 ที่ ที่ดูแลอยู่ คือ แหล่งเรียนรู้ตำบลนางซ่อง เป็นของ อบต. ดูแล หน่วยงาน อบต.ก็ต้องผลัดเปลี่ยนกันไป

วิสัยทัศน์

“พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ให้คนในชุมชน รู้วิธีใช้ รู้วิธีรักษา อย่างยั่งยืน”

ทรัพยากรในพิพิธภัณฑ์เราไม่มีงบ ประมาณไปซื้อ ของพวกนี้มันแพงเกินขนาดที่เราจะซื้อได้ ณ ปัจจุบันนี้ ทุกระแหง ทุกที่ ในตลาดนัดในจังหวัดยะลานี่ มีขายของโบราณ ตลาดนัดต้นมะพร้าวที่ยะลานี่เกลื่อนนะครับ มีประมาณสิบๆ เจ้า ขายของโบราณ แล้วแต่จะไปหาซื้อของ ศาสตราวุธ สังคโลก เครื่องทองเหลือง ราคาก็แตกต่างกันไป ผู้ที่ซื้อไปนั้นไม่ใช่คนในประเทศไทยอย่างเดียว มีจากส่วนมาเลเซีย อินโดนีเซีย แล้วต่างชาติมีฝรั่งมาซื้อ ราคาอยู่ในหลักพันขึ้นไป ตรงนี้ผมพยายามเล่าให้บุคลากรในพิพิธภัณฑ์และคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์ ให้เอาสิ่งนี้ไปเล่า ของบ้านเราเกิดการวิกฤตแล้วจะรั่วไหลสู่ภายนอก เราไปดูพิพิธภัณฑ์ที่ ตรังกานู กลันตัน สิงคโปร์ก็มี กัวลาลัมเปอร์ก็มี เมดอินไทยแลนด์ เมดอินปัตตานี คงอีกไม่นานบ้านเราคงขาด คงจะหาสิ่งพวกนี้ จะไปดูต้องมีตังค์นะครับ ไปดูแล้วอย่างน้อย 300-400 นะครับ บัตรเข้าชมนะครับ ทั้งๆ ที่ของบ้านเรา เราพยายามเล่าตรงนี้ให้ชุมชนได้รู้

นโยบาย

พิพิธภัณฑ์เราก็มีนโยบายต้องจัดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่เข้าถึงประชาชนคือ จัดนิทรรศการทุกสถานที่ที่มีหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน เอกชน งานของสถาบันโรงเรียนต่างๆ บางที่เราก็จัดให้ฟรี บางที่เราก็มีค่าเดินทาง ค่าเดินทางจากเจ้าภาพนะครับ เราต้องมีเด็กไปดูแล ขนจากตู้เหล็ก ขนจากในตู้ใส่ลัง ขนจากลังบนรถ วางบนโต๊ะ 2 วัน 3 วัน ก็เล่นอย่างนี้เอาจากที่ตั้ง ที่โชว์ เก็บไว้อีกพอกลางคืน กลัวคนลักขโมย เด็กๆ ก็ใช้เวลาทั้งวันทั้งคืนอยู่กับงานพวกนี้นะครับ ต้องดูแลสุดชีวิต เพราะของนี้หายาก

ครับบางที่เขาก็ให้เงินอย่างดี เป็นหมื่นต่อวัน บางทีก็ งานปาดีกา งานมัสยิด งานวัด บางทีก็บอกกับเจ้าภาพว่าเราไม่เก็บตังค์นะ แต่คุณจะให้ค่าขนมกับเด็กเท่าไหร่แล้วแต่

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

1.โครงสร้างในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

2.ประชุมคณะกรรมการ

การจัดโครงสร้างภายในพิพิธภัณฑ์ไหมค่ะ มีกรรมการอยู่ 15 ท่าน คือ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเหรัญญิก ฝ่ายพานำชมและวิทยากร คณะกรรมการทุกท่านก็เป็นวิทยากรในตัวอยู่แล้ว มีการประชุมทุก 3 เดือน 3 เดือน ประชุมที เรามีการจัดงานประจำปี งานเมาริด คือ มีการร่วมเมาริดประจำตำบล จัดที่พิพิธภัณฑ์ แล้วก็มีงานพิธีเข้าสุหนัต เอาเด็กในชุมชนมาทำพิธีขลิบหมู่ก็มีการแสดงการขลิบ มีประเพณีการแต่งกายแบบมาลายู มีอาหารการกิน มีมหรสพต่างๆ โนราห์ หนังตะลุง

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. ดำเนินกิจกรรมกับชุมชน
2. สถาบันปอเนาะ
3. หมู่บ้านชุมชน

คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นวิทยากร ถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นผู้ดูแลต้องมีเด็กๆ เยาวชนมาดูแลเพราะของมีค่า ทุกคืนต้องมีคนผลัดเปลี่ยนกันไป

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น โนราห์ หนังตะลุงมะโย่ง
2. พิธีกรรมการเข้าสุหนัต
3. ประเพณีการแต่งกายแบบมาลายู มีอาหารการกิน
4. บุคลากร ปราชญ์ท้องถิ่น
5. งบประมาณ

การถ่ายทอดการแสดงมะโย่ง หาเยาวชนมาฝึกการตีเครื่องดนตรี การแสดง หลักของเราคือทำอย่างไรจะให้การแสดงนี้อยู่ได้ด้วย ไม่กระทบกับศาสนา จะอยู่แนวไหนนะครับ อะไรที่ขัดกับศาสนาเราตัดออกให้หมด เอาบางส่วนที่ได้ บางส่วนที่ไม่ได้ไม่ใช่ทิ้ง จะต้องเป็นเรื่องเล่าบอกต่อๆ กันไปการแสดงมะโย่ง เป็นการแสดงมหรสพ หรือ ละครรำของภาคใต้บ้านเรา ที่เกิดขึ้นที่ปัตตานี ณ ปัจจุบันนี้คนที่แสดงอายุ 60 ปีขึ้นไปแล้ว เด็กรุ่นใหม่ไม่มี เราก็พยายามสานต่อเยาวชนให้แสดง แม้จะ

ไม่เต็มเรื่องเต็มบทจริงๆ ให้รำให้ร้องได้งบประมาณ เรามีกิจกรรมอะไรที่ให้มีงบมาช่วยในการบริหารจัดการบ้างชุมชนมาบริหารทำสินค้าโอทอป ให้เงินมาหมุนเวียนปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนใจ เด็กสนใจมีอยู่เยอะเกี่ยวกับการแสดงสิละ การแสดงหนังตะลุง เพราะเด็กในบ้านจะแกะหนังได้ ตัวปะยัง หนังจะแกะตลอด แกะใช้งานจริงแล้วก็แกะขาย

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. การแสดงของมาลายูภาคใต้มะโย่งมีการให้ข้อมูลตรงนี้เผยแพร่ แสดงที่กรุงเทพฯ ที่มาเลเซีย ที่เกาะระเยา

2. มีซีดี มีแผ่นพับ มีหนังสือ

3. บริการมีคือ ยืมใช้ของในพิพิธภัณฑ์ บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ ภาครัฐ ที่ไหนก็ได้มายืมได้ มาขอตัวไปสอน เป็นวิทยากรได้

4. การจัดแสดงเป็นตู้ๆ บอกเล่าเรื่องราวต่างๆประมาณ 20 ตู้

5. มีมัคคุเทศก์

6. มีการจำหน่ายสินค้า จำหน่ายสินค้าก็ คือ ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับขบวนขันหมาก

7. ด้านอาหาร เวลามาเป็นกรุ๊ป เป็นหมู่ เขาจะกินอาหารเที่ยงที่นี่ ก็จะสั่งกลุ่มแม่บ้าน ทำเป็นข้าวกล่องหรือบุปเฟ่ต์ก็ได้ แล้วแต่เจ้าภาพ

3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนตำบลอาซ่อง

ทำประชาคมมาชุมชนแต่ละหมู่บ้านเรียกร้องให้มีจุดศูนย์กลางของโบราณ เพราะว่าของที่อยู่ใน ตำบลอาซ่อง นี่กระจัดกระจาย มีอยู่เกือบทุกหมู่บ้าน ก็เลยมีชาวบ้านคนหนึ่งเขาเสนอมา แล้วไปคุยกันในที่ประชุม เลยเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาครับ ก็เลยรวบรวม คุยกันที่ประชุม ความเห็นตกลงให้มีพิพิธภัณฑ์ ก็เลยขออนุญาตไปยังจังหวัด ขออนุญาตหลายครั้ง 2-3 ครั้งไม่ผ่าน พอดีมันลำบากด้วยคณะกรรมการการจัดซื้อก็ลำบาก เพราะว่าการซื้อของโบราณ ของพิพิธภัณฑ์นี่หายาก สุดท้ายกรรมการของเราไปโวย อาจารย์ฉิมพลี ไปเป็นกรรมการกว่าจะซื้อได้ ต้องขอไปที่กรม ก็เลยเกิดพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์นี้ เกิดจากชุมชนโดยตรง พอดีที่ อบต.มีที่ว่างด้วยด้านหลัง เลยสร้างขึ้นมาเป็นพิพิธภัณฑ์ อาคารเก่า อาคารแบบไม้เหมือนบ้านผู้ใหญ่ ข้างล่างเป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษา มอ.ปัตตานี จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ระดับภาคยะลา และนักศึกษาจากในพื้นที่ เด็กประถมส่วนมากเขาจะไปศึกษาดู เพราะว่าในนี้จะมีหลากหลาย ตั้งแต่ของใช้ ของกิน ของโบราณ เพราะของใช้ชาวบ้านจะมี สุ่มดักปลา จะมีทุกอย่างเลยของโบราณ ถ้าของเก่าๆ กว่านั้นก็จะมี อัลกุลรอ่าน เป็นหนังสือของโบราณเป็นร้อยๆ ปีที่อยู่ในนั้น แล้วมีเสื้อผ้า มีเงิน มีหลายๆ อย่าง มีกริช มีปืน แต่ไม่ใหญ่เท่ากับที่อื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาในอดีต

วัตถุประสงค์เพื่อเก็บไว้ให้ช่วงรุ่นหลังไว้ศึกษาความเป็นมาในอดีต แต่ละอย่างมีความเป็นมา เช่น กริช ตั้งแต่ปีไหน พ.ศ.ไหน สามารถเรียนรู้ว่า มาจากไหน อัลกุลรอ่าน เป็นร้อยๆ ปี เขียนกับมือด้วยที่มีอยู่ในนั้น สามารถเล่าประวัติศาสตร์ในอดีตเป็นร้อยๆ ปีได้ ถ้างั้นบอกเล่าอย่างเดียว ไม่มีหลักฐาน ไม่มีอะไร เด็กจะไม่เข้าใจ เพราะสมัยนี้เริ่มหายไปหมด หายไปจากหมู่บ้าน นอกจากพิพิธภัณฑ์สมาน กับ อบต.ที่นี่ แล้ว อำเภอรามัญ แต่ก่อนมันเป็นวัง ตอนนี้ไม่มีเหลือแล้ว ไม่รู้จะไปดูที่ไหน ต้องมาดูที่อาซ่องเพราะอยู่ติดกัน พอคนจะดูว่า เมืองรามัญ มีอะไรบ้างต้องไปดูที่อาซ่อง เพราะของอาซ่องมีอยู่หลายๆ อย่างที่ของรามัญที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์

วิสัยทัศน์

“ตำบลน่าอยู่ คู่คุณธรรม นำสังคม อุดมปัญญา น่าท่องเที่ยว”

ตอนนี้มีการโปรโมทอยู่ พอดี อบต.อาซ่อง ทำประชาคมมีโครงการอยู่แบบ อาซองโมเดล อาซองโมเดลมันจะมีหลายๆ อยู่ในนั้น ตั้งแต่ พิพิธภัณฑ์ และที่ท่องเที่ยว 6 หมู่บ้าน จะมีทุกหมู่บ้านเลยจะมารวมกัน และแต่ละปีจะจัดงานใหญ่ครั้งหนึ่ง พอดีงานใหญ่เมื่อปีที่แล้วจัดที่ หมู่ 5 คือ จะมีของโบราณหลายๆ อย่าง มีช้าง มีม้า มีอะไร คนแต่งชุด เดินขบวนไปที่แม่น้ำสายบุรี เพราะว่าที่แม่น้ำสายบุรีจะเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของอาซ่อง

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

1. โครงสร้างในการบริหารงาน
2. มีการจัดประชุมปีละ 1 ครั้ง

คณะกรรมการมี 15 คนที่ตั้งขึ้นมา มีปลัด มีรองนายกฯ 2 คนเลย เป็น 4 มี คุณสมาน เข้าไปด้วย พิพิธภัณฑ์จริงๆ คนที่เข้าใจเรื่อง เล่าประวัติความเป็นมา มี 2 คน นายกฯ และสมาน ผมนี่ใช้ได้เหมือนกัน แต่ไม่เท่าไหร่ ไม่เหมือน 2 คนนี้ ก็เลยเอาสมานเข้าไปด้วย แล้วก็มีชาวบ้านนอกๆ พื้นที่เข้ามาร่วมด้วย

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

1. มีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม มีแผนดำเนินกิจกรรมทั้งปี จัดงานใหญ่โชว์พิพิธภัณฑ์ของ อบต. นี่จะจัดงานที่ อบต. ให้เป็นงานใหญ่เลย แหล่งเรียนรู้ของ อบต.เป็นหลักและจะเอาอย่างอื่นเข้ามาด้วย เป็นหนังตะลุงเข้ามา สิละ ให้คนได้ดู มาเรียนรู้ ชาวบ้าน บริจาคสิ่งของจากชาวบ้าน มีชื่อเขียนที่เขาไป

บริจาค ที่เขาได้มาแล้วมาบริจาคจะมีชื่อของคนบริจาค ชาวบ้านมองว่าของโบราณกระจัดกระจายขายด้วย เด็กขายไปหมดของที่อยู่ในบ้าน ของที่เจอนี่จากแม่น้ำสายบุรี ส่วนมากเป็นจานมีหลักสูตรท้องถิ่นไหมครับครูให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เรียนหนังสือและเป็นกรณีศึกษาให้โรงเรียนอาซ่อง

มิติที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากร

1. วัตถุพิพิธภัณฑ์กระดูกปลาวาฬ จาน ถ้วย กริช เหรียญแบบโบราณ เสื้อผ้าโบราณ
2. มีอาชีพ ขนม ในชุมชน
3. ศิลปะการแสดง
4. บุคลากร
5. อาคารพิพิธภัณฑ์
6. เจ้าหน้าที่ดูแลรักษา
7. ทำทะเบียนพิพิธภัณฑ์

เวลาเขาจะมาดูงาน เขาจะทำอาหาร การแสดงสิละ พอดีคราวที่แล้ว สถาบันพระปกเกล้ามา 6 คันรถทั้งหมด มาศึกษาดูงานที่นี่ มีสิละ มีขนมแบบโบราณ เวลาจัดงานแต่ละปี ส่วนมากของโบราณเป็นของที่ อบต.เอาไปโชว์ อย่างงานกระทะใหญ่ เขาก็ยืมของ ต.อาซ่องไปใช้ แล้วจุดเด่นๆ ของพิพิธภัณฑ์กระดูกปลาวาฬใหญ่มากเลย แล้วก็กริชของโบราณ กริชอันหนึ่งมันมีความหมาย อธิบายได้หลายๆ อย่าง มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่พิพิธภัณฑ์ ตัวอาคารมีเล็กนิดเดียว พอดีข้างบนเป็นที่ทำงาน อบต.ได้ ข้างล่างครึ่งหนึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ อีกครึ่งหนึ่งเป็นห้องประชุมอบต.อาซ่อง ลงทะเบียนไว้ มีการดูแล พนักงานดูแลประจำ ในการเช็ด แต่หนังสือไปกวาดไปเช็ดไม่ได้ เพราะว่าหนังสืออัลกุรอานไปเปิดแล้วไปเช็ดไม่ได้ ต้องมีวิธีการ พอดีเมื่อก่อนผมไปเรียนรู้ที่ มอ.ปัตตานี ในการเช็ดอัลกุรอานไม่ใช่อัลกุรอานอยู่ในนี้ไปเช็ดไม่ได้ ไม่มีสิทธิไปเช็ด แต่มีคนเวรกลางคืนด้วย ไม่งั้นหาย

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. การจัดแสดง
2. ไม่เก็บค่าบริการ
3. ป้ายประชาสัมพันธ์
4. บริการน้ำดื่ม

การจัดแสดง โซนแรก อัลกุรอานโซนที่ 2 เครื่องทองเหลือง โซนที่ 3 ไม้แกะสลัก โซนที่ 4 เครื่องสังคโลก โซนที่ 5 เหรียญโบราณ โซนที่ 6 กริช และเครื่องประกอบอาชีพ ที่หาปลาวิถีชีวิตงบประมาณในการบริหารจัดการ ไม่ได้เก็บค่าผ่าน ใครจะมาดูโทรบอก ให้เขาดูเลย ก็คนของประชาชนกันแล้วใช้งบของเขาให้เป็นประโยชน์ เป็นของประชาชนแต่เอาไปไหนไม่ได้นะของ เวลาจะเอาไปไหน ไปโชว์ที่ไหน

ต้องทำหนังสือ อบต.อาซ่อง นำชมฟรี แล้วบรรยายฟรี ไม่มีค่าตอบแทน บางทีก็เอาน้ำของ อบต. ให้กินฟรีคนที่มา ไม่เก็บค่าอะไร ตอนนี้มีการวางแผนเส้นทางเดินดินอยู่ว่า พอนักท่องเที่ยวมาจะไปไหนก่อนจะไปตรงไหน อย่างไร 6 หมู่บ้าน จะมีที่ท่องเที่ยวหมดเลยครับ มีป้ายประชาสัมพันธ์บอกทางอ. มีบอร์ดจัดแสดง จริงๆ ชุมชนนี้เขาสำนึก เพราะว่าของโบราณ ของเก่าในพื้นที่ ไม่มี เริ่มหาย เด็กจะไปเรียนรู้ที่ไหนก็ไม่มี ถ้ามีพิพิธภัณฑ์สามารถเรียนรู้ถึงอดีต ผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เกิดมาตั้งแต่โบราณได้ อบต.อาซ่อง คืออย่างนี้ นายกฯ นี่เป็นคนชอบพิพิธภัณฑ์ ชอบของเก่าของโบราณ แล้วก็ผมก็ชอบเหมือนกัน แล้วก็มีชุมชนชอบพอดีเลย

4. พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ

ย้อนร้อยประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ สืบมาจากว่า เทศบาลเมืองยี่งอ ทางคณะผู้บริหารเล็งเห็นว่า ที่จริงยี่งอเป็นเสมือนเมืองปิด เพราะว่าถนนสายเอเชีย จะไม่เข้าในยี่งอนะครับ ทางนโยบายของผู้บริหารเทศบาลก็คิดว่า จะทำอย่างไรให้ยี่งอเป็นที่รู้จัก ยี่งอมีแหล่งเรียนรู้เยอะแยะนะครับ ไม่ว่าจะเป็นของผู้ใหญ่ และอัลกุลรอ่าน ที่จริงยี่งอมีประวัติศาสตร์ การตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาจะถ่ายทอดถึงประวัติศาสตร์ของเมืองยี่งอ ที่จริงประวัติศาสตร์ ยี่งอเป็นส่วนหนึ่งของเมืองสายในสมัยก่อน เมืองในเขตภาคใต้ก็จะเป็นการแบ่งเมืองเป็น 7 หัวเมือง ไม่ว่าจะเป็นปัตตานี รามัญตรงนี้แล้วก็ยะหริ่ง ยะลา กัวตาบาลู และสายบุรี แล้วก็ระแงะ นะครับ ของยี่งอนี่มีความเกี่ยวข้อกับสายบุรีคือ ครั้งหนึ่งเจ้าเมืองสาย ได้มาสร้างวังหรือตั้งวังที่ยี่งอ หลักๆ แล้วของเราคือ จะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองสาย เป็นวังเจ้าเมืองสายที่มาตั้งวัง เป็นเจ้าเมืองสายองค์แรกๆ ณ ปัจจุบันนี้ก็คือ ยังมีร่องรอยคือ มีที่ดินที่ตั้งของวังเก่า ในส่วนของตัวอาคารวังไม่มีแล้ว ที่เหลือก็คือมีแนวกำแพงอิฐที่ยังมีสภาพสมบูรณ์อยู่ในปัจจุบัน มีเศษไม้ของวัง แล้วบ่อน้ำ ที่ตั้งของวังคือ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองยี่งอในเขตเทศบาล ปัจจุบันนี้ที่ดินมีเจ้าของ ทางเทศบาลอำเภอยี่งอได้จัดซื้อเพื่อมาสร้างวังใหม่ เพื่อมาสร้างเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ จำลองตัวอาคารเป็นแบบจำลองวังเก่าสมัยที่ตั้งอยู่ที่ยี่งอที่ตั้งอยู่ใกล้ๆ กับเทศบาลเมืองยี่งอ ถ้าไปเยี่ยมชมเราต้องไปทางเทศบาลนะครับ ถนนเทศบาล 5 คือตลาดตรงนี้ ส่วนมากเขาจะไม่ค่อยเห็นกัน นะครับ ตัวอาคาร เพราะว่าเราไม่ได้ติดถนนใหญ่ ทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดสร้างมาตั้งแต่ ปี 2548 สร้างอาคารขึ้นมาในปี 2550 อยู่ระยะเดียวกับของขุนละหาร ปัจจุบันในส่วนของหลักฐานที่ยังหลงเหลืออยู่ก็คือ ไม่ว่าจะเป็นสุสานของเจ้าเมือง เจ้าเมืองคนนี้ชื่อเจ้าเมืองมิอาดัส ก็จะมีกูโบ คือ สุสาน ที่ตั้งอยู่หน้าเทศบาล อ.ยี่งอ เป็นเจ้าเมืองที่มาสร้างวังอยู่ที่ยี่งอคือเจ้าเมืองสาย เจ้าเมืององค์ที่ 3 องค์สุดท้ายนะครับ ได้ย้ายวังจากยี่งอไปที่สายบุรี ซึ่งปัจจุบันที่สายบุรียังมีตัววัง สภาพยังสมบูรณ์อยู่ ที่จริงประวัติลึกๆ วังอยู่ที่ยี่งอนะครับ

ในส่วนของวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ของเราก็คือ ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยี่งอ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของยี่งอ สมัยก่อนจะชื่อ ยีรีงา สืบจากว่าการ

สื่อสารเพี้ยนมาจึงกลายเป็น ยิ่งอ ที่จริง ยีรีงา มาจากต้นไม้ต้นหนึ่ง เป็นประเภทว่าน ซึ่งพบในเขตของยีรีงาตรงนี้ จึงเอาชื่อยีรีงาตรงนี้มาตั้งเป็นอำเภอ

วิสัยทัศน์

“ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์”

ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของยิ่งอ สมัยก่อนจะชื่อ ยีรีงา สืบจากว่าการสื่อสารเพี้ยนมาจึงกลายเป็น ยิ่งอ ที่จริง ยีรีงา มาจากต้นไม้ต้นหนึ่ง เป็นประเภทว่าน ซึ่งพบในเขตของยีรีงาตรงนี้ จึงเอาชื่อยีรีงาตรงนี้มาตั้งเป็นอำเภอ

พันธกิจ

เป็นแหล่งเรียนรู้คู่ประวัติศาสตร์ของชาวยิ่งอ สืบสานและเผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอสู่สังคม ส่งเสริมการสร้างรายได้ สร้างอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาที่สำคัญ คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์

ส่งเสริมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาการบริหารการจัดการพิพิธภัณฑ์ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอให้มีประสิทธิภาพ

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เรามีคณะกรรมการ มีการแต่งตั้งคณะทำงานและคณะกรรมการ ประมาณ 15 คน ทางพิพิธภัณฑ์ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองยิ่งอ ได้รับเกียรติจากศูนย์วัฒนธรรม แต่งตั้งเป็น ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช เหมือนกับของผู้ใหญ่อิน และ กือเม็ง ในส่วนของการบริหารจัดการเราจัดตั้งเป็นฝ่าย แต่ว่าในส่วนของการดูแลพิพิธภัณฑ์จริงๆ จะมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ กองการศึกษา เพราะว่าพิพิธภัณฑ์ตรงนี้จะขึ้นกับเทศบาล ก็จะมีผู้บริหารทำหน้าที่หลัก คือ เป็นประธาน

มิติที่ 2 การบริหารการด้านการมีส่วนร่วม

1. เครือข่ายสถานศึกษา

2. คนในชุมชน

ปัจจุบันให้โรงเรียนในเขตไม่ว่าจะเป็นประถมหรือมัธยมในเขตอำเภอยิ่งอ ให้ตั้งเป็นวิชาย้อนรอยประวัติศาสตร์ จะให้น้องๆ ปั่นจักรยานไปที่ย้อนรอย เป็นแหล่งเรียนรู้ไปศึกษาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นที่ขุนละหาร พิพิธภัณฑ์อัลกุลราอ่าน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ของในชุมชนเราจะจัดกิจกรรม ครั้งก่อนได้จัดทำประชุมประชาคมและให้ทางชุมชนเสนอว่า เราจะทำอะไรบ้างให้ยิ่งอเป็นที่รู้จักของคนนอกพื้นที่ แรกๆ ก็จะเป็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตรงนี้ ที่ผ่านมาคือ การอบรมการทำขนมพื้นบ้าน เพราะยิ่งอขึ้นชื่อกับขนมพื้นบ้านตรงนี้

เราได้เชิญในส่วนของผู้อำนวยการโรงเรียนมาจัดประชุม ให้โรงเรียนจัดตั้งวิชา เช่น วิชาลูกเสือ วิชาส่งเสริมนอกสถานที่ จะมีทุกปีนะครับที่โรงเรียนในเขตพื้นที่ โรงเรียนประถม จะปั่นจักรยานมาเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ มาเรียนรู้เรื่องราวของพื้นที่

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

1. โบราณสถาน
2. ภาพประวัติศาสตร์
3. ต้นไม้โบราณ
4. วังเก่าอาคารจำลอง
5. นิทรรศการ

เราได้พยายามลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหลักฐาน สถานที่ อะไรต่างๆ ที่ยังหลงเหลือ บ่อน้ำเก่า แหล่งของต้นยีอรีงา ซึ่งจะมีหมู่บ้านชื่อ บ้าน ยีอรีงา อยู่ทางไปภูเก็ต ปัจจุบันก็ยังมีต้นนี้อยู่ ซึ่งเราก็ได้นำต้นยีอรีงา มาปลูกที่พิพิธภัณฑ์ด้วย และได้วางแผนอยากจะทำวิจัยเพื่ออนุรักษ์ต้นประเภทนี้เพราะว่าจะเป็นสัญลักษณ์ของอำเภอยี่งอ

รวบรวมภาพถ่ายต่างๆ ทางเทศบาลได้จัดตั้งอีกแห่งหนึ่ง คือ ห้องสมุดเฉลิมราช จะเป็นห้องที่รวบรวมเฉพาะพระราชกรณียกิจของ ในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระราชกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์ สามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้โครงการที่กำลังจะมีเป็นโครงการจัดนิทรรศการน้อมนำพระราชปณิธานพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 จะเป็นการรวบรวมพระราชกรณียกิจของในหลวงและพระบรมวงศานุวงศ์ ที่มาปฏิบัติพระราชกรณียกิจเฉพาะที่อำเภอยี่งอ

จุดเด่น คือ อาคารจำลอง เป็นวังเก่า จุดเด่นหลักๆ คือ การถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลัง บางคนที่อยู่ในตลาดเป็นคนยี่งอเข้าไปเยี่ยมชม บอกว่าเขาไม่เคยรู้เลยว่ายี่งอมีประวัติศาสตร์ ยี่งอเป็นเมืองเก่า

การจัดนิทรรศการของโบราณส่วนมากหลักๆ ก็จะเป็นภาพถ่าย กริช ดาบ ตลับแป้งหยก เป็นของที่อยู่บนวังจริงๆ ที่ทางทายาทเขาเก็บรักษาอยู่ ที่จริงพิพิธภัณฑ์ของเราได้จัดทำพิธีเปิดเมื่อปี 2553 วันที่ 31 พฤษภา ได้นำสิ่งของต่างๆ นี้ ได้ทำหนังสือเพื่อขอนำสิ่งของมาจัดแสดง ไม่ว่าจะเป็นพวกดาบ

พวกกริช ซึ่งเป็นของพระราชทาน ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ อยู่ที่พิพิธภัณฑ์ที่สายบุรี ที่วังเจ้าเมืองสาย ครับ ซึ่งสามารถเข้าไปชมได้ ตัวดาบของเจ้าเมืองปัจจุบันก็ยังมีตกทอดมาสู่เครือญาติ เราก็สามารถมาชมได้ที่พิพิธภัณฑ์จะมีภาพถ่ายของจริง

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. เอกสารวารสารประชาสัมพันธ์
2. สื่อวีดีทัศน์ประชาสัมพันธ์
3. จัดอบรมอาชีพ
4. กิจกรรมนำชม
5. ไม่เก็บค่าใช้จ่าย การเปิดบริการ ทุกวัน

ในส่วนของโครงการต่างๆ เราก็ได้ทำเป็นวารสาร ทำแผ่นพับ สร้างสื่อวีดีทัศน์เพื่อนำเสนอเวลามีคณะไปเยี่ยมชม จะมีการบรรยายโดยวิทยากร จัดทำแผ่นซีดีมอบให้สถานศึกษาและห้องสมุด

การถ่ายทอดที่ผ่านมาได้จัดอบรมการส่งเสริมการทำอาชีพ คือ ขนมพื้นบ้าน ขนมโบราณ เพราะว่าในสมัยก่อนนี้ ยี่งอจะขึ้นชื่อในเรื่องขนมพื้นบ้าน ส่วนมากคนในตัวจังหวัดนราธิวาสเวลาจะซื้อขนมก็จะมาที่ยี่งอ ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่ค่อยจะมีแล้ว ในส่วนของหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏปัจจุบันที่ยังมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคลอง ซึ่งทางประวัติศาสตร์เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่จะนำผลิตผล เจ้าเมืองในสมัยก่อนเขาชอบปลูกพืชผล จะนำพืชผลตรงนี้ไปแลกเปลี่ยนอาหารทะเลในตัวนราธิวาส คลองกาและงาแรตรงนี้จะเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก ใช้เส้นทางลัดเลาะมาเรื่อยๆ จะมีท่าเรือศาลาลูกไก่ ทุ่งทา ลัดเลาะไปออกปากแม่น้ำนรา สังเกตในตัวเมืองนราธิวาสจะมีท่าเรือพระยาสาย คือ สายบุรี และยังมีท่าเรือซึ่งทางเทศบาลเมืองนราธิวาส กำลังจะอนุรักษ์ กำลังจะบูรณะ ซึ่งเป็นท่าที่เจ้าเมืองสายเทียบเรือไม่ว่าจะเป็นการขึ้นเรือ ขึ้นช้าง จะมีเครื่องถาดแบบนี้ เพื่อมาตัวเมืองยี่งอ ในส่วนของ

วิธีจัดกิจกรรม คือ การนำชม การเล่าเรื่องราว เป็นหลักๆ ตรงนี้ ในส่วนของสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ก็จะเป็นจากประชาชนในพื้นที่ร่วมบริจาค จะมีสิ่งของที่เป็นมรดกตกทอด ซึ่งตรงนี้พิพิธภัณฑ์ไม่สามารถนำสิ่งของมาได้ เพราะสิ่งของที่เป็นพวกดาบ กริช พวกภาชนะ พวกผ้า ผ้าชวา ผ้าโบราณ นำมาไม่ได้เหรอครับ เพราะว่าจะมีเจ้าของเก็บรักษา เป็นเครือญาติ เราได้รวบรวมรายชื่อสกุลเครือญาติ ทั้งต่างจังหวัด ทั้ง 7 หัวเมือง กำลังจะทำเป็นแผนผัง และในส่วนการบริการ มีบริการอะไรบ้าง บริการก็ คือ ที่ไปเยี่ยมชม ตั้งแต่ การบรรยาย นำชมอะไรต่างๆ จะมีพวกแผ่นพับ บริการน้ำบ้าง ขนมบ้าง แล้วแต่งบประมาณ ที่จริงแล้วทุกๆ พิพิธภัณฑ์จะประสบปัญหาในด้านงบประมาณ ของเราจะได้รับงบประมาณจาก กรมส่งเสริมวัฒนธรรม เล็กๆ น้อยๆ

ไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย จะเปิดทุกวัน พิพิธภัณฑ์ของเราขึ้นกับเทศบาลจะ อาจจะยกเว้นวันหยุดราชการ วันหยุดราชการบ้าง เสาร์-อาทิตย์บ้าง

5. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตะโล๊ะหะลอ

พิพิธภัณฑ์ของผมมันเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่แปลกนะครับ คือ เขาเรียกพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตำบลตะโล๊ะหะลอ พิพิธภัณฑ์ที่จัดขึ้นมีของเก่า มีอะไรที่เขาเข้ามาเป็นเครือข่ายของเรา คนเข้ามาจัดร่วมกับเรา คือ ชาวบ้าน นะครับ ชาวบ้านเขามีอะไรดี มีกริชเล่มหนึ่ง คนนี้ก็มีหม้อ คนนี้มีดาบ มีมีด มีอะไร คือ ว่าชาวบ้านที่อยู่ในตำบลตะโล๊ะหะลอ เราก็รวมเป็นสมาชิก บ้านของเขานั้นเป็นเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของเรา ลักษณะนั้นนะ อย่างอยากจะไปดูหม้อ หม้อใหญ่ หม้อทองแดง ใหญ่โตขนาดคนเข้าไปนั่งได้ ก็พาไปที่บ้านวาเท่ง บอกคนนี้จะมาดูหม้อนะ คือเขารักษาหม้อเขาไว้ เขารักษากริชเขาไว้โดยที่เขาไม่ได้ขาย เพราะว่าเขาเข้ามาร่วมกับโครงการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของเรา พิพิธภัณฑ์ของผมนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่แหวกแนวสักหน่อย ไม่เหมือนใคร ท่านจะไปดูที่พิพิธภัณฑ์ของผมดูได้นะครับ ของไม่มี อยู่ที่บ้านเขาทั้งนั้น พิพิธภัณฑ์ของผมถ้าจะซื้อของก็ได้ครับ ซื้อกริช เราก็ขายกริช ซื้ออะไรต่ออะไร เราก็ขายทั้งนั้น เบ้าที่ขายขนมก็มี แต่ของเก่าดั้งเดิมไม่ขาย เรามาจำลองทำเป็นของใหม่แล้วก็ขายเป็นรายได้กับพวกเรา คนที่จัดการพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะประธาน ตัวนี้นะครับ ของเดิมไม่มีหัวอย่างนี้หรอก มันทำง่ายๆ ผมมาคิด บ้านเราเป็นชาวตะโล๊ะหะลอเสือสมิง น่าจะทำเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของสิ่งเหล่านี้ นี่ก็เป็นจุดขายอย่างหนึ่งครับ นี่เราทำมาเมื่อคืนนี้ ทำเร็วมาก เราก็ลองทำดูว่า เราใช้แรงงานวันเดียว เราจะขายในราคาเท่าไหร่ ผมกับสมานก็ไม่ถูก กับผู้ใหญ่ก็ไม่ถูก เวลาขึ้นเวที ผมขายทุกอย่าง ผมไปจัดนิทรรศการที่คลองแห ผมจะขายหมดเลยทั้งร้าน

วิสัยทัศน์

“แลหน้าแลหนัง”

คือ มองอนาคต มองปัจจุบัน แค่นั้นเอง อดีตไม่ต้องมอง มองไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร คือสวนทาง สวนทางกับกลุ่มนี้ เขาต้องมองค้นหาอดีต เราไม่แล้ว มองอนาคตกับปัจจุบันเราจะอยู่รอด

พันธกิจ

สร้างภูมิปัญญา สร้างภูมิคุ้มกัน แค่นั้นง่ายๆ นะครับ

นโยบาย

“เข้าถึงเข้าใจ แล้วพัฒนาด้วยเศรษฐกิจพอเพียง”

เข้าใจและเข้าถึงใช่ไหม แล้วก็พัฒนา ของเรานี่กลับคำนิดหน่อยคำนั้นแหละ เข้าถึงก่อน พอเข้าถึง กุลราอ่าน ก็เข้าใจ พอเข้าใจแล้วจะได้พัฒนา กลับคำนิดหน่อยเท่านั้นเอง พวกเรานี่ยังไม่ถึง ยังไม่เข้าใจว่าเดือนรอมฎอนคืออย่างไร พิพิธภัณฑ์ของเราจะต้องเข้าถึง เข้าถึงบ้าน บ้านต่อบ้านเลย แล้วจึงจะเข้าใจเขา แล้วก็มาพัฒนาเขา

พิพิธภัณฑ์เราเกิด พ.ศ. 2545 โดยที่มีสถาบันกัลยาณิวัฒนา มอ.ปัตตานี เป็นพี่เลี้ยงนะครับ มีอาจารย์วาที ทรัพย์สิน เป็นพี่เลี้ยง การบริหารจัดการเป็นอย่างไร องค์ความรู้เป็นอย่างไร เดี๋ยวผมจะให้พวกเราถาม มันจะเร็วหน่อย

มิติที่ 1 การบริหารจัดการโครงสร้างและแผนงาน

1.โครงสร้างการบริหารแบบครอบครัว

2.มีแผนงานประจำปี

คณะกรรมการของเรา ผมเป็นประธานเครือข่ายพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซาเราะรอ กรรมการไม่มีหรอก มีเมียเรากับลูกเรา เครือข่ายเรา พิพิธภัณฑ์อาติส พิพิธภัณฑ์ตวนกูมาลู แล้วก็พิพิธภัณฑ์ว่าวเหมือนๆ ของผมเหมือนกัน ขายโครงสร้างในการบริหาร คือบริหารโดยครอบครัว บริหารโดยครอบครัวและประธานของเครือข่าย หลังรายอ หลัง 6 วัน เรามีการประชุมเครือข่ายที่ กัวตามาลู ที่พิพิธภัณฑ์ชุมชน กัวตามาลู ซึ่งเป็นบ้านของ สว.อับดุลเลาะว์ ดาโต๊ะ มารียอ คือคุณนายท่านเกษียณอายุก็ไม่รู้จะทำอะไร ก็ทำพิพิธภัณฑ์ เขารักเรื่องการศึกษา ก็อยากจะสอนเด็กต่อ

แผนงานมีงานของดีชายแดนใต้ ที่อตก. ประมาณเดือน สิงหา กันยา พวกเราก็ระดมทั้งว่าวทั้งอะไร ทุกสิ่งอย่าง ไปขายที่กรุงเทพฯ ได้บูทใหญ่เลยของเรา

มิติที่ 2 การบริหารจัดการการมีส่วนร่วม

1. เครือข่ายพิพิธภัณฑ์
2. เครือข่ายสถาบันการศึกษา

มีกิจกรรมดึงการมีส่วนร่วมของคนในละแวกนั้นมาอย่างไร

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ คนในละแวกนั้นคือ ในตำบลซอเราะรอ คนที่มีของดีเขาก็จะเป็นเครือข่ายของเรา เราดึงให้เขามาเก็บไว้สะสมของเก่าเก็บไว้ที่ไหนครับ ที่บ้านเขา ที่บ้านเขาเลย และเขาจะมีความรู้สึกภูมิใจมากเวลาเราพานักท่องเที่ยวไปดูของเขา แม้แต่ชิ้นเดียว เพราะเขาเห็นความสำคัญ เขาอยากจะเก็บไว้ หม้อเรานี่มันจะออกไข่นะ

โรงเรียนมามีส่วนร่วม คือ เรามีกิจกรรมของวัฒนธรรม จังหวัดยะลา คือ 1 โรงเรียน 1 การแสดง เรามี สิละกริช คนที่จะไปชมพิพิธภัณฑ์ของผมนี่ เรามีสิละกริชต้อนรับเลย สิละกริชมีที่เรากับบาหลีเท่านั้นเอง ในอาเซียนนี่ เป็นการต้อนรับ สิละกริชไปแสดงทั่วเลย เพราะเป็น 1 โรงเรียน 1 การแสดงของวัฒนธรรม เขามีการสนับสนุนจริงๆ เมื่อก่อนนั้นเราให้ตู้ไป 2 ตู้ ที่โรงเรียนบ้านดอละดอ แล้วมีของข้างใน อยู่ปี สองปี ผอ.ย้ายออก มี ผอ.ใหม่เข้ามา กุญแจก็หาย คือ วัฏจักรโรงเรียน

มิติที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากร

1. องค์ความรู้ มีปราชญ์ชาวบ้าน มีภูมิปัญญาในการตีเหล็ก รามัญกริช
2. ลายกริช รามัญโบราณ

ซอเราะรอ เป็นเมืองชานเมือง ก่อนเมืองรามัญ เมืองอาติก เป็นเมืองใหญ่อันดับ 2 ของปัตตานี ดารูสาลัม สมัยอาติกอยู่นั้น เจ้าเมืองรังกาซูกะอยู่ อาติกเป็นชาวเยเมน ชาวปาไซเป็นชาวพื้นถิ่น มีชาวจีน และอื่นๆ อยู่บนลุ่มน้ำสายบุรี เป็นเมืองเก่าแก่มาก มีภูมิปัญญาในการตีเหล็ก รามัญเพิ่งเกิดเป็นเมืองเก่าแก่ ดึกดำบรรพ์จริงๆ เป็นเมืองเกษตรกรรมต้องมีตีมีด ตีดาบ เมืองที่มีอาวุธเยอะสมัยก่อนเป็นเมืองเข้มแข็ง แข็งแรง เดี๋ยวนี้อเมริกามีบอมม์ที่น่ากลัวใช่ไหมครับ เขาก็มีอาวุธที่เข้มแข็ง มีทหารที่เข้มแข็ง ก็ยิ่งใหญ่ได้ อาติกก็เหมือนกัน เข้มแข็งเพราะเป็นคนบก คนบกแข็งแรง คนปัตตานีอ่อนแอ คนชายเลน เวลาศึกคนอาติกมาช่วย รบกับอยุธยา ก็อยุธยาถอยไป

มีลายกริช เราก็พยายามเรียนรู้จากภูมิปัญญาตรงนั้น แล้วก็ทำวิจัยมากับสถาบันกัลยาฯ นี่เราก็ได้สอนเด็กเยาวชน เรื่องรูปแบบกริชและรูปแบบลาย

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

1. การบริการเส้นทางนำชม
2. มัคคุเทศก์
3. ของที่ระลึกสร้างรายได้

มีเส้นทางไปนำชมไปชมกริชแต่ละบ้านนี้มีกริช บ้านนี้มีหม้อ บ้านนี้มีไห ลักษณะนั้นมีมัคคุเทศก์เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านละแอร์ ป.5 ป. 6 เด็กรุ่นก่อนได้ทั้งภาษาอังกฤษ ครูสอนภาษาอังกฤษด้วย ภาษาไทย ภาษามาลายู ภาษาอังกฤษ เป็นมัคคุเทศก์ รุ่นนี้ออกแล้วต้องสร้างมัคคุเทศก์รุ่นใหม่ และโรงเรียนบ้าน ตาลุอารอ เป็นมัคคุเทศก์ครูโรงเรียนครับ เราให้ข้อมูลไปเราให้ข้อมูลหลักสูตรไปที่เขา เราให้ข้อมูลไป

ปัจจุบันนี้บ้านเราจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ มีบึงน้ำใส นายอำเภอเราช่วงนี้กำลังดำเนินการอยู่ ก็สอนทำกริชของนายอำเภอด้วย จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านกริช และเราจำลองเมืองโบราณเหมือนกับที่ตรังกานู ที่จำลองเมืองสำคัญในโซนโลกเลย มีทัชมาฮาล มีอะไรต่ออะไร ของสำคัญๆ ไปตั้งไว้ที่ตรังกานู ที่บึงน้ำใสเรามาจำลองกูโบ โซมานัสซี สร้างกูโบแล้วก็มีป้าย ที่สถาปนาเจ้าเมืองรามัญ รูปแบบสถาปนาเราก็

พิพิธภัณฑ์เราทำกริชเล็ก เลียนแบบของเก่าทุกอย่าง อะไรที่เราเห็น แล้วเราทำได้ ทำ แล้วก็ขาย ทำเล็กๆ เป็นของชำร่วย เราก็กลับไปทำ แบบนี้ทำหัวสมิง 2 หัว ทำโคมไฟ เราก็เอาตัวนี้มาเจาะ

ฉลุ ใส่ไฟเข้าไป มาแขวน มันก็เป็นโคมไฟได้ แล้วแต่คิดอะไรมาได้ก็ทำไป แล้วก็ขายก็คือสร้างรายได้ของคนชุมชน

สรุปผลวิจัยการศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากระยะที่ 4.1 และ 4.2 ผู้วิจัยได้กรอบร่างรูปแบบ และนำมาประชุมเชิงปฏิบัติการในการเขียนแผนพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 16 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยแบ่งเป็น ภูมิภาคภาคละ 4 แห่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น ภาคเหนือจำนวน 4 แห่ง, ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง, และภาคใต้ จำนวน 4 แห่งผลการวิจัยพบว่า 4 มิติ ประกอบด้วย 22 องค์ประกอบ พบว่าแนวทางในการในการบริหารจัดการในรูปแบบ

ภาพประกอบ 3 ร่างรูปแบบ SPRS Model for Community Local Museum to Promote Lifelong Learning

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษาจากการเขียนแผนพัฒนารูปแบบ พบว่าร่างการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 มิติ 22 องค์ประกอบดังนี้

มิติที่ 1การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน S: Structure and planning Managementมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์2.โครงสร้างการบริหารการจัดการ 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Management มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่ายพิพิธภัณฑ์4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

มิติที่ 3การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Management มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี 4.การจัดแสดง 5.สถานที่ 6.ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 7.สื่อวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี 8.การดูแลรักษาการอนุรักษ์ประเพณี

มิติที่ 4การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Managementมี 7องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชม 5. เส้นทางการนำชมท้องถิ่น 6.จำหน่ายของที่ระลึก 7.ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

ข้อจำกัดของรูปแบบที่ผู้นำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขนำไปใช้

1. พิพิธภัณฑ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการด้วยชุมชน
2. เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกวัย
3. เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่
4. เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ดำเนินกิจกรรมด้วยชุมชน ท้องถิ่น
5. เป็นพิพิธภัณฑ์บอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกคนในชุมชนด้วยแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้ใช้รูปแบบ

1. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากข้อมูลทั้ง 16 พิพิธภัณฑ์นำมาเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบได้โดยจัดกิจกรรมในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์เข้าไปในกรอบการพัฒนาในแต่ละมิติ ประกอบด้วย 4 มิติ 22องค์ประกอบดังนี้

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์

วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้ไปถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานที่วางไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ รวมถึงวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ รักษา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

1.2 โครงสร้างการบริหารการจัดการ

การกำหนดหน้าที่ในความรับผิดชอบในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แบ่งได้เป็น ประธานกรรมการ คณะกรรมการ คณะดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของแต่ละชุมชน หากมีพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ก็สามารถในการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบได้เป็นฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้งานพิพิธภัณฑ์นั้นดำเนินไปอย่างคล่องตัว โครงสร้างในการบริหารนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้ง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กก็จะสามารถมีคณะทำงานโดยไม่มีการแบ่งฝ่ายงาน ซึ่ง จะคอยดูแลโดยภาพรวมและสามารถในการดำเนินงานได้ทุกฝ่าย ซึ่งพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ก็จะสามารถแบ่งฝ่ายงานรับผิดชอบออเป็นฝ่ายๆ แต่ถ้าพิพิธภัณฑ์ที่มีโบราณวัตถุสำคัญอาจจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนตามโรงสร้างในการดูและรักษาและดูแลถึงความปลอดภัยและเวรในการรักษาโบราณวัตถุ ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์จันเสน มีประธานเป็นท่านพระครูนิวิฐธรรมขันธ์ และนายอำเภอตาคลี มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเป็นหน่วยงานราชการในอำเภอตาคลี และมีแบ่งการทำงานออกเป็น ฝ่ายงานดังนี้ ฝ่ายภัณฑารักษ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายของที่ระลึก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายเลขานุการ ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและดำเนินงานด้วยการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชน

1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

แผนงาน กำหนดแผนดำเนินกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะดำเนินกิจกรรมโดยมีการวางแผนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งแผนงานนั้นอาจจะเป็นแผนระยะสั้น หรือ แผนงานระยะยาวขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่แต่ละพิพิธภัณฑ์จะสร้างสรรค์ขึ้น เป็นการกำหนดตารางวันเวลาทำการในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้กรรมการพิพิธภัณฑ์ได้มีการวางแผนร่วมกัน

แผนงานในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์นั้นจะต้องมีการวางแผนให้มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการดำเนินกิจกรรมแทรกความเป็นเอกลักษณ์ ความเชื่อวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานประจำปี หรือ ประเพณีสำคัญๆ ของท้องถิ่น เชื่อมโยงและบอกเล่าสู่ วัตถุพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ อาจจัดเป็นนิทรรศการชั่วคราวหมุนเวียนเป็นเรื่องราวในแต่ละเดือน ตัวอย่าง เช่น ประเพณีบุญมหาชาติ ในพิพิธภัณฑ์ก็จัดแสดง วัตถุที่เกี่ยวกับงานบุญมหาชาติที่ค้นพบในอดีต เครื่องทำขนมโบราณ ที่เคยใช้ในอดีตของงานเทศมหาชาติของชุมชน โดยอาจจะจัดสลับเปลี่ยนหมุนเวียน ไปในแต่ละเดือนที่สอดรับกับประเพณี ฮีต 12 คลอง14 ของภาคอีสาน นอกจากนั้นยังมีการจัดงานประจำปีที่บอกเล่าเรื่องราวของคนในอดีต

นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังจะต้องคำนึงถึง แผนงานในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในเรื่องของการค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ๆ ในท้องถิ่น วัตถุทรัพยากรหรือการอนุรักษ์ สงวนรักษา สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาพื้นที่ การสร้างเครือข่าย จะต้องมีการวางแผน เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพิพิธภัณฑ์ แผนงานในการพัฒนาการจัดแสดง แผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาเนื้อหาการจัดแสดงส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยกลยุทธ์สำคัญ ที่ไม่ให้พิพิธภัณฑ์หยุดนิ่งและล้าสมัยไปตามกาลเวลา

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน 4องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน การที่คนในท้องถิ่นร่วมกระทำการร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่งในการมาร่วมมือของคนในชุมชนเป็นเจ้าของ ร่วมเป็น ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในถิ่นที่อยู่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ซึ่งทุกคนเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในชุมชนรวมกันตัวกันด้วยมิติทางจิตใจ กลายกลุ่มคนเป็นชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ร่วมกันมีผู้นำทางความคิดและมีผู้สนับสนุนทางความคิดมีจุดมุ่งหมายร่วมกันด้วยกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับคนทุกคนมีศักยภาพทำงานร่วมกัน เช่น ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น ปราชญ์นักวิชาการ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ได้รับการเอาใจใส่และ

เห็นคุณค่าจากคนที่อยู่ในท้องถิ่นร่วมกันการรับบริจาคสิ่งของแล้วมีชื่อในพิพิธภัณฑ์แสดงว่าผู้นั้นได้บริจาคสิ่งของ

การดำเนินการการมีส่วนร่วม แนวคิดของเห็นคุณค่าของทุกคน ซึ่งทุกคนในชุมชนมีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น นักวิชาการ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมทำกิจกรรม บุคคลเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในองค์ความรู้ที่เป็นทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งสถานที่ที่ทุกคนสามารถมามีส่วนร่วมคือสถานที่ที่เป็นสาธารณะไม่เป็นของคนใดคนหนึ่ง

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา / หน่วยงาน

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา หรือ หน่วยงาน ในท้องถิ่น เป็นการมีส่วนร่วมการเข้ามาร่วมมือของหน่วยงานให้การสนับสนุนส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในชุมชนให้เห็นความสำคัญ เป็นการจัดการศึกษาในระบบ และเข้ามาส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ความร่วมมือให้ความสนใจในการอนุรักษ์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางโบราณสถาน

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งถ้าสถาบันการศึกษาในชุมชนให้ความสนใจในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะทำให้งานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้คล่องตัวขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของงานวิชาการ การดึงการมีส่วนร่วมของ ครู อาจารย์ นักวิชาการมหาวิทยาลัยที่อยู่ในชุมชนเข้ามาดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่าง เช่น โรงเรียน กศน. มหาวิทยาลัย หน่วยงาน เข้ามาจัดหลักสูตรร่วมกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยดึงความเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา และ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม การเรียนรู้เรื่องเครื่องทองเหลือง บูรณาการเรียนรู้กับกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีขึ้นอยู่กับพิพิธภัณฑ์ที่มีองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่น

2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในและภายนอกชุมชน

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เชื่อมโยงกับความรู้ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ กับวิถีชีวิตจริงในการดำเนินกิจกรรมอยู่ รวมถึงสภาพจริงของการดำรงชีวิตของตนในชุมชน การสาธิต การบรรยายความรู้ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับนิทรรศการที่จัดแสดงส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้สัมผัสของจริงได้ลงมือทำ

เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายนอกที่เชื่อมต่อกันในแนวคิดและการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกันเป็นเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวมตัวกันเพื่ออุดมการณ์และผลประโยชน์

ร่วมกัน ทำงานร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ เป็นภาคีเครือข่ายสร้างองค์ความรู้ในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแลกเปลี่ยนประสบการณ์

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เชื่อมโยงองค์ความรู้ในการจัดนิทรรศการกับการวิถีชีวิตจริงกับคนในชุมชนท้องถิ่นให้ผู้เข้าชมได้ชม ได้สัมผัสของจริง ได้ลงมือทำ ได้สนทนา ได้เรียนรู้จากของจริงกับสิ่งที่จัดแสดง บางสิ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากภูมิปัญญาหรือ สิ่งของที่มีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทั้งเรื่องของเครื่องมือที่ใช้ในอดีต อาชีพ การเกษตร อาหาร ขนม การแสดง เกิดการเรียนรู้จริง ความบันเทิง ศิลปะการแสดงที่เกิดจากวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายนอกชุมชน คนนอกชุมชนจะเป็นการร่วมมือกันในแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมความรู้เรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นร่วมกัน เช่น เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภาคเหนือ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภาคใต้ มีการรวมตัวกันของกลุ่มพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนสนับสนุน ความรู้ทางวิชาการการจัดการพิพิธภัณฑ์ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายโดยการร่วมตัว มูลนิธิต่างๆที่ดำเนินงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นต้องมีผู้นำในการดำเนินกิจกรรม อาจไม่ได้เป็นคนเดียวกับประธานในการแลพิพิธภัณฑ์ก็เป็นได้โดนผู้นำทำกิจกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำการมีส่วนร่วม ผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการตามแผน ในการคิด หรือ ปฏิบัติกิจกรรม

ผู้นำทำกิจกรรมเป็นบุคคล ที่มีอิทธิผลต่อการดำเนินงานในการประสานความร่วมมือ ความต้องการ แผนงานในการลงปฏิบัติจะต้องเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจในการทำงานของชุมชน สามารถประสานกับทุกภาคส่วน ให้เกิดการมีส่วนร่วม จัดการในส่วนของทรัพยากร กิจกรรมและปริหารจัดการงบประมาณให้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน จัดการประชุม เตรียมงาน ดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจัดการของเครือข่ายและสิ่งสำคัญคือการถ่ายทอดถ้าผู้นำไม่อยู่ต้องมีตัวแทนเพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนให้มีการสืบทอดสืบสานงานต่อ

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร8 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เป็นการพัฒนาบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้วยการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้แก่ คณะกรรมการในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมในท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น 2.องค์ความรู้ใน

การจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ แก่บุคลากร การจัดทำทะเบียนวัตถุ ความรู้เกี่ยวกับการจัดแสดง การอนุรักษ์ การดูแลรักษา การถ่ายทอด การนำชม

การจัดการองค์ความรู้จัดการพิพิธภัณฑ์ คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และแสวงหาความรู้เกี่ยวกับ การจัดแสดง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ การจัดนิทรรศการ การใช้สื่อสมัยใหม่ การประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษ ความรู้เรื่องการเก็บผ้าโบราณ ความรู้เกี่ยวกับการการลงทะเบียนบัญชีวัตถุ มีการจัดให้ความรู้กับบุคลากร

การจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่น คือ การพัฒนาบุคลากรพิพิธภัณฑ์ ให้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติของท้องถิ่น เรียนรู้ความเป็นมาของสิ่งของที่วัตถุจัดแสดง ที่สามารถในการนำชม หรือเรียนรู้เกี่ยวกับปราชญ์องค์ความรู้ที่มีในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดในการนำชม เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาทองถิ่น ซึ่งแต่ละพิพิธภัณฑ์จะมีองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องผ้า ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาหารในท้องถิ่น เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุคลากรพิพิธภัณฑ์ ก่อนลงไปสู่การจัดแสดง ตัวอย่าง เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้กับอาสาสมัครทำงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับการเล่าเรื่องราวตำนานท้องถิ่น เกี่ยวกับภาพวาดในพิพิธภัณฑ์ การฝึกอบรมการหอผ้าห่อคัมภีร์ การเขียนตัวอักษรธรรม มีการฝึกอบรมให้ความรู้กับบุคลากร

3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

การจัดการด้านงบประมาณ พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรแต่การจัดการในการบริหารงานนั้นล้วนแล้วแต่มีค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามมาบางพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งในการเปิดพิพิธภัณฑ์นั้นล้วนแต่มีค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบุคลากร ค่าบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในเรื่องของการจัดแสดง ค่าใช้จ่ายของการอนุรักษ์ งานประชาสัมพันธ์ ซึ่งการบริหารจัดการควรมีแผนงานในการใช้งบประมาณ คือ การหาแหล่งทุนในการสนับสนุนกิจกรรม การบริหารงบประมาณแผนในการลงทุน และแผนการบำรุงรักษา รวมถึงแผนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรต่างๆ

การจัดการด้านงบประมาณ ในการระดมทุนให้ได้งบในการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถดึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นร่วมแรงในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรม เช่น การทอดผ้าป่าเพื่อการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม เป็นการระดมทุนอย่างหนึ่งของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับสิ่งของที่มีความสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์ เช่น การจำหน่ายเสื้อที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ออกมาจำหน่ายเพื่อระดมทุน หรือจัดกิจกรรมคอนเสิร์ตการกุศล จัดงานเทศการประจำปี การเดินวิ่งการกุศลเพื่อระดมทุน หรือแม้แต่การรับบริจาคต่างๆ การเขียนเสนอโครงการไปยังหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเมื่อพิพิธภัณฑ์มีเงินทุนแล้วจะต้องวางแผนในการใช้เงินให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชนนอกจากนั้นยังสามารถในการเปิดพื้นที่ในจำหน่ายของที่ระลึกในห้องสุดท้ายในการเยี่ยมชม

3.3 การจัดการด้านทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี

ทรัพยากรวัฒนธรรม(สายันต์ ไพรชาญจิตร์,2548 : 20) คือ ทรัพยากรโบราณคดี ทางชาติพันธุ์ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับทั้งทรัพยากรทางโบราณคดี และทรัพยากรที่เป็นวัตถุทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ทรัพยากรเชิงนามธรรม ความรู้ ภูมิปัญญา วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ปรัมปราคติ นิทาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนพิธี พิธีกรรม ภาษา ศิลปะ ระเบียบข้อห้าม

ทรัพยากรโบราณคดี คือ วัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ สถานที่ สิ่งก่อสร้าง ซึ่งรวมถึงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ในอดีตทุกยุคทุกสมัย ซึ่งสมามารถนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตแก่คนในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1.แหล่งโบราณคดี สถานที่คนในอดีตเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ เช่น พื้นที่เพาะปลูก คอกสัตว์ เหมืองแร่โบราณ สุสานฝังศพ 2.โบราณสถานสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยวัสดุต่างๆ ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3.โบราณวัตถุ สิ่งของ วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การจัดการทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม และทรัพยากรทางด้านโบราณคดี คือ กระบวนการให้ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดีให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นเจ้าของถิ่นกำเนิด ด้วยการปลูกจิตสำนักและการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และถ่ายทอดความรู้

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี เป็นจำนวนมาก มีเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ควรมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์ จัดทำรายละเอียดหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี เรื่องราวต่างๆ จดบันทึกที่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลอ้าอิงทางวิชาการ เน้น การสืบค้นข้อมูล การบันทึก การตรวจสอบความถูกต้อง การอนุรักษ์ การเผยแพร่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของในท้องถิ่น ให้เรียนรู้เกี่ยวประวัติศาสตร์ของตน ซึ่งหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์คือการรวบรวม การตรวจสอบ การทำหลักฐาน การสงวนรักษา การจัดแสดง การให้การศึกษา การให้การศึกษาแก่ประชาชน(Douglas A. Allan, 1960: 14-26)

3.4 การจัดแสดง

การจัดแสดง การจัดแสดงทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางโบราณคดี นิทรรศการเป็นสื่อมุ่งเน้นให้ผู้เข้าชมได้เนื้อหาสาระรวมทั้งความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กันผ่านประสาทสัมผัสไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมและเกิดประสบการณ์ใหม่ เกิดเป็นความรู้ ผ่านการถ่ายทอดผ่านสื่อที่เป็น

ตัวอักษร เสียง ภาพ แสง ไปสู่ผู้รับสารให้เกิดความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการ การจัดแสดง อาจจะแบ่งได้เป็น นิทรรศการที่เป็นชั่วคราวเป็นกิจกรรรมที่ทำเฉพาะมีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียน และนิทรรศการถาวรเป็นถาวรซึ่งใช้ระยะเวลานานในการเปลี่ยนและมีการลงทุนค่อนข้างสูงในเรื่องของโครงสร้าง

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการจัดแสดงเนื้อหาเรื่องราวที่มีการจัดหมวดหมู่วัตถุพิพิธภัณฑ์ เลือกศิลปวัตถุมาจัดแสดง และควรที่จะศึกษารายละเอียด มีการเรียงลำดับ หมวดหมู่ หาจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ใช้ สื่อ แสง เสียง ที่เหลือให้เก็บไว้ในคลัง นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ยังจะต้องแสวงหาโบราณวัตถุค้นคว้าเพิ่มเติมไม่หยุดนิ่ง อาจจะมีการขอยืม หรือ ให้ยืม ในการจัดแสดง ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎระเบียบของกฎหมาย

3.5 สถานที่

สถานที่ เป็นที่ตั้งตัวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นของชุมชน ซึ่งจะต้องมีความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้ทุกคน ซึ่งสถานที่อาจจะเป็นพื้นที่ที่ได้จากบริเวณที่มีคุณค่าทางจิตใจหรือเป็นพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นยังต้องวางแผนในเรื่องของการจัดแสดงพื้นที่พิพิธภัณฑ์เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ของคนในชุมชน สามารถมาร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนเกิดการเรียนรู้ปรึกษาหารือ

1. กำหนดเลือกตั้งแต่งเป็นตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเลือกทำเล และเป็นพื้นที่ของทุกคนเข้ามาใช้พื้นที่ได้

2. เป็นพิพิธภัณฑ์ของทุกคนในชุมชน

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะมีโบราณวัตถุ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ต้องมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์

3.6 ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

อาคารเป็นพื้นที่ตั้งแต่การจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะต้องมีสภาพที่มีความแข็งแรง ความมั่นคง ถาวร สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ วางแผนเรื่องห้องต่างๆในการจัดแสดง และความปลอดภัย ในการเก็บรักษา

1. การเลือกพื้นที่ตั้งแต่แรกในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์

2. กำหนดพื้นที่ในการจัดประโยชน์ ในการจัดแสดง สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารมีความแข็งแรงศึกษาการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมและศักยภาพของพื้นที่

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตัวอาคารต้องมีความมั่นคง ดูศักยภาพของพื้นที่ ระบบสาธารณูปโภค ทางเข้าออกในการจัดกิจกรรม พื้นที่ในการรองรับคน และความมั่นคงแข็งแรง หลังคามีความคงทน บางแห่งใช้อาคารเก่ามาปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ ก็ต้องมีการวางแผน การขยายปรับปรุงหรือ ต่อเติมอาคาร วางแผนเรื่องห้องต่างๆในการจัดแสดง และความปลอดภัย ในการเก็บรักษา เรื่องของ ไฟไหม น้ำท่วม บางแห่งมีศิลปวัตถุล้ำค่าควรมีการประกันวัตถุ

3.7 สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี

สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี คือ การใช้สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจการใช้ เสียงในการบรรยายตามบอร์ดนิทรรศการ การใช้แสงส่องสว่างวัตถุ การจำลองวัตถุ การจัดแสดงสิ่งของแบบเสมือนจริง ให้มีความโดดเด่น การจัดโดยใช้สื่อที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีความเหมาะสม การใช้เทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วางแผนการใช้สื่อ วัสดุ และเทคโนโลยี วางแผนการใช้สื่อ สมัยใหม่ในการสนับสนุนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ใช้วีดิทัศน์ในการเล่าเรื่องประวัติชุมชน ท้องถิ่น ฉายภาพเก่าเล่าเรื่อง หรือการใช้ Line ในการติดต่อสื่อสารข่าวสารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ การใช้ QR code reader ในการอธิบายผ่านคลิป VDO ป้ายนิทรรศการที่จัดแสดงในเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นประเพณีต่างๆผ่านคลิปที่พิพิธภัณฑ์ได้จัด หรือร่างราวจริงที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการถ่ายทอดสดการสาธิตอาชีพ ผ่าน Facebook โดยใช้สื่อใหม่มาเป็นตัวในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่น

3.8 การดูแลรักษา / การอนุรักษ์ประเพณี

การดูแลรักษา การเก็บรักษาวัตถุที่เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ จะต้องมีการบันทึกจดลงทะเบียน การดูแลและอนุรักษ์ให้ถูกวิธีในการดูและรักษา วัตถุอันมีค่า ต้องมีความปลอดภัย และมีการตรวจสอบทะเบียนในการเก็บรักษาทวนทะเบียนวัสดุ มีการจัดการให้เป็นระเบียบ บันทึกภาพและเก็บข้อมูลจัดทำบันชีรายการวัตถุ และกำหนดจุดเด่นของศิลปวัตถุ และเอกลักษณ์ของวัตถุ กำหนดหมวดหมู่และเนื้อหา

การอนุรักษ์ประเพณี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีดังเดิม กระบวนการที่ชุมชนในอดีตได้ถือประปฏิบัติมีการรวบรวมภาพเก่า และทำการจดบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เก็บหลักฐานร่องรอยสอบถามจากผู้สูงอายุ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะมีโบราณวัตถุ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ต้องมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์โดยเก็บบันทึกเป็นภาพถ่าย บันทึกข้อมูล ขนาดของวัตถุ วัสดุที่ใช้

แหล่งที่มา หมายเลขที่บันทึกลงทะเบียน ลำดับของโบราณวัตถุ การทำความสะอาด การเก็บรักษา จัดทำบันชีรายการวัตถุ และกำหนดจุดเด่นของศิลปวัตถุ และเอกลักษณ์ของวัตถุ กำหนดหมวดหมู่และเนื้อหา ซึ่งจะต้องมีการทำงานร่วมกัน

มิติที่ 4) การบริหารจัดการด้านการบริการ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ซึ่งผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้ได้จริงได้สัมผัสจากของจริงผ่านประสาทสัมผัส ด้วยการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการที่ผู้จัดพิพิธภัณฑ์ได้วางกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อ และการทำกิจกรรมเชื่อมโยงกับทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี ที่มีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการนำแสดง เผยแพร่ และจัดแสดงด้วยการใช้สื่อ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นกระบวนการเรียนรู้

จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามปฏิทินประเพณี เช่น ฮีต 12 คลอง 14 ของภาคอีสานที่เป็นประเพณีสำคัญให้คนในท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ได้แสดงถึงภูมิปัญญาและเชื่อมโยงกับวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำขนมทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญข้าจี่ กิจกรรมสาธิตการทำข้าวจี่ ให้นักเรียนหรือผู้เข้าชมได้ลองทำข้าวจี่ และในเดือนหกทำบุญบั้งไฟ เชื่อมโยงความเชื่อในท้องถิ่นกับนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ในเรื่องพญาแถน สาธิตและจัดแสดงการทำบั้งไฟภูมิปัญญาของคนในจังหวัดยโสธร นอกจากนั้นกิจกรรมยังสามารถมีได้หลากหลายตามเพศ และวัย

การจัดกิจกรรมผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง เช่น การทำตุงเพื่อถวายพระด้วยตนเอง ในความเชื่อของคนภาคเหนือ เป็นการอนุรักษ์ความรู้ปราชญ์ผู้ทำตุง ในภาคเหนือแล้ว ได้ลงมือทำตุงเพื่อเป็นพุทธบูชา เกิดการเรียนรู้การทำตุง ส่วนผู้สอนก็ได้ถ่ายทอดศิลปะการทำตุง

การจัดกิจกรรมสาธิตการทำขนมโบราณ การจัดกิจกรรมสาธิตการทำว่าวโบราณบือรือมัส กิจกรรมสาธิตการปั่นดินให้เป็นภาชนะเครื่องใช้เรียนรู้เรื่องการเผาภาชนะด้วยเตาเผาโบราณ การสาธิตเรื่องการเผาถ่ายกว่าจะเป็นถ่ายที่ใช้มีกระบวนการอย่างไร สาธิตการปักผ้าหน้าหมอนและให้ลองลงลงมือปฏิบัติ โดยจัดกิจกรรมหมุนเวียนในแต่ละเดือนโดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้บรรยาย

4.2 บริการนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว และป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

นิทรรศการถาวร เป็นนิทรรศการที่สร้างขึ้นเพื่อเรื่องราวและเหตุการณ์ที่บอกเล่า บรรยายเรื่องราว ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรทางโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดย

โดยนิทรรศการนั้นมีระยะเวลาในการจัดที่ 5-10 ปีขึ้นไปใช้ระยะเวลานานกว่าจะมีแผนงานในการปรับปรุงซึ่งบงแห่งสร้างด้วยงบประมาณสูง จึงใช้เวลาในการเปลี่ยนเป็นระยะยาวซึ่งในการทำข้อมูลต้องใช้การมีส่วนรวมและตรวจสอบความถูกต้องด้วยนักวิชาการและปราชญ์ คนในชุมชน

นิทรรศการชั่วคราวเป็นนิทรรศการหมุนเวียนสอดรับกับกิจกรรมการเรียนรู้และแผนงานที่สอดคล้องกับกิจกรรมรายเดือนที่วางแผนขึ้นหมุนเวียนสลับเปลี่ยนไปแต่ละเดือนเพื่อสร้างการเข้ามาชมซ้ำตามปฏิทินกิจกรรมจัดตามประเด็น ช่วงเวลาที่เหมาะสม ใช้สื่อ และเทคโนโลยีประกอบ ใช้การสาธิต การจัดบรรยาย แลเทคนิคในการนำเสนอ

ป้ายคำบรรยาย เป็นป้ายบอกเล่าเรื่องราวของ ประกอบการจัดแสดงทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางโบราณคดี มีขนาดพอเหมาะแสดงบอกชื่อ และรายละเอียดยุคสมัยและเวลา และการค้นพบ ได้มาจากแหล่งใด มีแสงสว่างช่วยในการเน้น

การจัดแสดงนิทรรศการถาวรเป็นการวางแผน โครงสร้าง ตามจุดประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นการวางแผนระยะยาวกำหนดแยกประเภทในการจัดแสดงเป็นหมวดหมู่เล่าเรื่องชุมชนท้องถิ่น กำหนดแบ่งโซน แบ่งห้องตามขนาดของพิพิธภัณฑ์ เส้นทางในการเดินชมนิทรรศการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นนิทรรศการชั่วคราวเป็นกิจกรรมที่จะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมหรือปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้รายเดือนที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับช่วงเวลาและป้ายคำบรรยายที่บอกประวัติความเป็นมา นิทรรศการเน้นการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อเน้นความสนใจ

4.3 บริการนำชม

บริการนำชม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชม มัคคุเทศก์ นำชมในพิพิธภัณฑ์และชุมชนเส้นทางการนำชม บุคลากรในท้องถิ่นที่เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ของต้นกำเนิดทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดีที่มีความรู้กับถิ่นกำเนิดของทรัพยากรเป็นผู้ที่

การบริการนำชม มัคคุเทศก์นำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยจัดอบรมให้ความรู้รุ่นแรก โดยใช้กลยุทธ์ในการอบรมให้กับครู ผู้ใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วม ทำงานกับโรงเรียนเทศในชุมชนท้องถิ่นก่อน และระยะที่ 2 นำนักเรียนเข้ามาอบรมรับสมัครอาสาสมัครเข้ามาเข้าค่ายอบรมเป็นมัคคุเทศก์น้อย ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี ได้เรียนรู้เกี่ยวกับปราชญ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับคนในท้องถิ่นรู้จักท้องถิ่น รู้จักตัวเอง และพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ โดยให้ ตัวอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์จันเสน โครงการมัคคุเทศก์น้อย ผู้ที่สามารถนำชมพิพิธภัณฑ์เกิดการเรียนรู้ทั้งพิพิธภัณฑ์ด้วยการศึกษาและสามารถอธิบายความรู้ในแต่ละตู้ได้ ซึ่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเพียงเด็ก ผู้ปกครองเรียนรู้จากเด็ก ด้วย สำคัญ คือ พ่อแม่เข้าใจและให้ความสำคัญที่เด็กได้พบเจอกับผู้คนที่หลากหลายที่เข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งในวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุดราชการก็จะมีน้องๆ มัคคุเทศก์มาทำหน้าที่บรรยายนำชม

4.5 เส้นทางการนำชม / เส้นทางชมท้องถิ่น

เส้นทางการนำชม กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน เส้นทางเดินเข้าชมพูมิปัญญาท้องถิ่น หลังจากได้ชมนิทรรศการที่จัดแสดงได้เรียนรู้ของจริงไปตามหมู่บ้านเชื่อมโยงกับปราชญ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เป็นเมืองพิพิธภัณฑ์หรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ได้สัมผัสของจริง วิถีชีวิตจริง การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยการนำชมของคนในท้องถิ่นรวมถึงการบรรยายโดยคนในท้องถิ่นและต้นกำเนินของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะมีโบราณวัตถุ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ต้องมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์ จดทะเบียนทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี กำหนดเส้นทางนำชม ทำแผนที่เดินดินเส้นทางภาพวาดในชุมชน กิจกรรมที่ทำให้คนในท้องถิ่นรู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น รู้จักบ้านของปราชญ์ท้องถิ่น บ้านที่ทำขนมท้องถิ่น ภูมิปัญญา ปราชญ์เรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น รวมกันเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตทั้งชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ ปราชญ์ คนในชุมชน เป็นผู้นำชม เป็นคนเล่าเรื่องรู้จักชุมชนของตน เอกรักษ์ของชุมชน ตัวอย่างเช่น เส้นทางนำชม พิพิธภัณฑ์ชุมชนเขายี่สาร หลังจากชมพิพิธภัณฑ์แล้วมีมัคคุเทศก์นำชมท้องถิ่นเรียนรู้กิจกรรมการเผ่าถ่าน ชมปราชญ์ทำกระป๋องดักปูแสม ที่ทำจากกระป๋องนมจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ จัดกิจกรรมสาธิตทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ ก็คือ จากพืชที่อยู่ในชายเลนมาทำเป็นผ้ามัดย้อมสวมใส่กัน กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมชะคราม แกงอ่อม อะไรต่างๆ ที่เป็นพืชขึ้นอยู่ในชุมชน กิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่งคลอง 2 ชุมชน ชุมชนยี่สารมีการล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่ง ไปจนถึงปากอ่าวตะบูน ไปดูวิธีการเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ แล้วก็หอยนางรม แล้วมีการจัดกิจกรรมชมวัดโบราณสถานบ้านทรงไทย

4.6 การจำหน่ายของที่ระลึก

การจำหน่ายของที่ระลึก เป็นการสร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ที่มีกลุ่มเป้าหมายในอำนาจซื้อมาก และน้อยต่างกัน มีสินค้าทุกกลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ โดยจะต้องเชื่อมโยงกับวัตถุจัดแสดง ประวัติศาสตร์ สร้างมูลค่าให้กับพิพิธภัณฑ์ มีการจำลอง เป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอลายเอกลักษณ์ ขนมโบราณแห่งเดียวในประเทศ

1. มูลค่าทางจิตใจ ซึ่งของที่ระลึกจะมีเอกลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์องค์ความรู้ที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าในท้องถิ่น สัญลักษณ์ท้องถิ่น การจำลองวัตถุและย่อขนาด อาจจะรวมถึงงานสร้างมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงไปยังความรู้ที่ได้จากพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น ลายผ้าทอจากพิพิธภัณฑ์ที่เป็นสัญญาลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์เชื่อมโยงกับภาพวาดว่าชุมชนนี้ท้องถิ่นนี้มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้ารวมไปถึงสอดคล้องกับวัตถุที่ขุดพบว่ามีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการทอผ้า ทำให้ผ้าทอ 1 ผืน เมื่อซื้อกลับไปนั้นมีคุณค่าทางจิตใจและยังมีความทรงจำที่ดีว่าซื้อมาจากที่ใด นอก

จานั้นการจำหน่ายของยังจะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้ซื้อที่มีรายได้น้อยเช่นเยาวชนอาจจะนำเศษผ้ามาสร้างมูลค่าโดยการทำเป็นกระเป๋าดินสอ

2. สร้างรายได้ให้คนในชุมชน โดยจัดกลุ่มแม่บ้านมาทอผ้าในพิพิธภัณฑ์เพื่อจำหน่าย คนในชุมชนพึงพาตนเองได้ สร้างรายได้และอยากเข้ามาทำงานในการดูแลพิพิธภัณฑ์สร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ได้มีงบประมาณมาใช้ในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

4.7 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นการบริการ ที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้บริการ อำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชม ที่เข้ามาเรียนรู้หรือทำกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสามารถอยู่ภายในบริเวณเดียวกันกับการจำหน่ายของที่ระลึก เป็นส่วนที่จะสร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ พิจารณาถึงศักยภาพของแต่ละพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์จำหน่ายของที่ระลึกที่ ซึ่งของที่ระลึกนั้น ไม่ใช่เพียงแต่สร้างรายได้เท่านั้นของที่ระลึกสามารถสร้างมูลค่าและในเรื่องการตลาด

4.8 ผลการวิจัยในระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบ

1.พัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการ โดยมีผู้รับรองเครื่องมือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความสามารถประสบการณ์ในการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มีความชำนาญในเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดแหล่งเรียนรู้ จำนวน 9 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ที่มีคุณสมบัติดังนี้ 1.เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2.เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3.มีประสบการณ์ทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และการศึกษาตลอดชีวิต ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จัดการสนทนากลุ่ม และ แบบรับรองรูปแบบการความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองรูปแบบการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน 1. มิติในรูปแบบ 4 มิติ 2.ประเมินองค์ประกอบในแต่ละมิติ 3.แบบยืนยันรับรองรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การับรองรูปแบบการวิจัย โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ประเมินรูปแบบ ใช้น้ำหนักในการประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งทุกข้อจะต้องมีคะแนนในระดับที่มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ที่ทำให้องค์ประกอบนั้นสามารถนำมาใช้ได้จริง

1. มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน องค์กรควรทำอย่างไรองค์กรการจัดการด้านการเงิน(Financial Perspective)พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นกระบวนการจากภายในพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งเรื่องบุคลากร

เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ หรือแม้แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่ มีการจัดการองค์ความรู้อย่างไรในมุมมองนี้ซึ่งการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ไม่มุ่งเน้นในการหาผลกำไรจึงปรับเปลี่ยน

2. มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม เน้น การเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร(Learning and Growth) ในมุมมองนี้การที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องการที่จะมองในเรื่องของความเติบโตเพื่อจะให้พิพิธภัณฑ์สามารถขับเคลื่อนได้จึงจะต้องมองในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นของคนทุกคนในท้องถิ่นช่วยกันรักษาและดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของตนเองร่วมกันสร้างสรรค์ การร่วมกันทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทให้การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนต่อไป

3. มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานมุ่งเน้นมุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ภายในในมุมมองนี้ จึงต้องมองการจัดการในเรื่องแผนงานและโครงสร้างในการบริหารจัดการ ภาพรวมที่เป็นแผนงานในการพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโยเน้นการบริหารจัดการที่มีการวางแผน โดยเป็นการทำงานของพิพิธภัณฑ์ในมุมมองที่เน้นภายในของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4. การบริหารจัดการด้านการบริการ เน้นการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในด้านการให้ความรู้ เป็นการบริหารด้านแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้ บรรลุ วิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองผู้ชมที่มีทุกเพศ ทุกวัย คือ ผู้รับบริการ ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ในมุมมองนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในหน้าที่พิพิธภัณฑ์จะต้องให้ความรู้และเผยแพร่ความรู้ เผยแพร่ความรู้ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งจะต้องให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น

ตาราง 30 แสดงความเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อ การรับรองมิติของรูปแบบในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ 4 มิติ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน

ลำดับ	มิติ ประกอบเป็น รูปแบบการบริหารจัดการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	แปลผลเหมาะสม
1	มิติที่ 1 มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	4.78	0.4	96	มากที่สุด
2	มิติที่ 2 มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม	4.67	0.5	93	มากที่สุด
3	มิติที่ 3 มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร	4.89	0.3	98	มากที่สุด
4	มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ	4.78	0.4	96	มากที่สุด
	รวม	4.78	0.4	96	มากที่สุด

จากตารางที่ 30 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน มีความเห็นว่าในทั้ง 4 มิติในรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ซึ่งรูปแบบประกอบไปด้วย 4 มุมมองที่เน้นการบริหารจัดการแบบสมดุลเป็นฐานความรู้ ใน 1.มิติของการบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า เหมาะสม ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 2. มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม มีความเห็นตรงกันว่า ในระดับมากที่สุด เหมาะสมมากที่สุด 3. มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า เหมาะสมในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 98 และ 4. มิติการบริหารจัดการด้านการบริการ มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด ซึ่งโดยภาพรวมของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ตาราง 31ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 1 การบริหารจัดการจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน

ลำดับ	องค์ประกอบ มิติที่ 1	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	แปลผลเหมาะสม
1.1	โครงสร้างการบริหารการจัดการ	4.67	0.3	93	มากที่สุด
1.2	วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	4.67	0.3	93	มากที่สุด
1.3	แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี	4.67	0.3	93	มากที่สุด
	รวม	4.67	0.3	93	มากที่สุด

จากตารางที่ 31 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มิติด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน โดยรวมมิตินี้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น มีความเหมาะสม ร้อยละ 98 ในระดับ($\bar{x}$ =4.67) มากที่สุด ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1.1 โครงสร้างการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 98 ($\bar{x}$ =4.67) องค์ประกอบที่ 1.2 วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ มีความเหมาะสม ในระดับมากสุด ร้อยละ 98 ($\bar{x}$ =4.67) และองค์ประกอบที่ 1.3 แผนงานในการดำเนินกิจกรรมรายปี มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 98 ($\bar{x}$ =4.67)

และผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ ทั้ง 1.1 ถึง 1.3 มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารจัดการ การมี วัตถุประสงค์ และพันธกิจ ในการดำเนินงานจะทำให้พิพิธภัณฑ์จะทำให้พิพิธภัณฑ์มีการดำเนินการในส่วนของการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 32 ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 2 การบริหารจัดการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ลำดับ	องค์ประกอบมิติที่ 2	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	แปลผลเหมาะสม
2.1	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	4.67	0.7	93	มากที่สุด
2.2	การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน	4.67	0.7	93	มากที่สุด
2.3	เครือข่ายสถาบันการศึกษา	4.33	0.5	87	มาก
2.4	ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น	4.00	0.9	80	มาก
	รวม	4.42	0.7	88	มาก

จากตารางที่32พบว่า องค์ประกอบในมิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นโดยรวมขององค์ประกอบ อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 88 ($\bar{x}$=4.42) ประกอบด้วย 2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67) องค์ประกอบที่ 2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67) องค์ประกอบที่ 2.3 เครือข่ายสถาบันการศึกษา อยู่ในระดับเหมาะสมในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 87 ($\bar{x}$=4.33) องค์ประกอบที่ 2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น อยู่ในระดับความเหมาะสม ในระดับมาก ร้อยละ 80 ($\bar{x}$=4.00)

นอกจากนั้นผู้เชียวชาญให้คำแนะนำว่า เครือข่ายให้เปลี่ยนเป็นเครือให้ครอบคลุม ผู้นำทำกิจกรรมควรชัดเจนและมีบทบาทในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ต้องเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือ ทุกภาคส่วนเป็นแรงจูงใจให้เกิดการดำเนินการบริหารจัดการให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืน

ตาราง 33 ผู้เชี่ยวชาญรับรอง องค์ประกอบ ในมิติที่ 3 การบริหารจัดการจัดการด้านทรัพยากร

ลำดับ	องค์ประกอบมิติที่ 3	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	แปลผลเหมาะสม
3.1	การบริหารจัดการงานบุคลากร	4.78	0.4	96	มากที่สุด
3.2	การบริหารจัดการงบประมาณ	4.89	0.3	98	มากที่สุด
3.3	การบริหารจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถาน	4.56	0.5	91	มากที่สุด
3.4	การจัดแสดง	4.56	0.5	91	มากที่สุด
3.5	สถานที่	4.67	0.5	93	มากที่สุด
3.6	ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์	4.67	0.5	93	มากที่สุด
3.7	สื่อ วัสดุเทคโนโลยี และนิทรรศการ	4.78	0.5	96	มากที่สุด
3.8	การดูแลรักษา/อนุรักษ์ประเพณี	4.78	0.4	96	มากที่สุด
	รวม	4.72	0.4	94	มากที่สุด

จากตารางที่ 33 พบว่า มิติที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากร องค์ประกอบโดยรวมมีความเหมาะในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94($\bar{x}$=4.72) ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 3.1 การบริหารจัดการด้านบุคลากร มีความเหมาะสม ในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 96 ($\bar{x}$=4.78) องค์ประกอบ 3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 98 ($\bar{x}$=4.89)องค์ประกอบที่ 3.3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ และโบราณสถาน มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 91 ($\bar{x}$=4.56) องค์ประกอบที่ 3.4 การจัดแสดง มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 91 ($\bar{x}$=4.56) องค์ประกอบที่ 3.5 สถานที่ มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67) องค์ประกอบที่ 3.6 ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67) องค์ประกอบที่ 3.7สื่อ วัสดุเทคโนโลยี และนิทรรศการ มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67) องค์ประกอบที่ 3.8 การดูแลรักษา/อนุรักษ์ประเพณี มีความเหมาสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 93 ($\bar{x}$=4.67)

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าควรปรับองค์ประกอบให้อยู่ในหมวดเดียวกัน ซึ่งสามารถรวมองค์ประกอบ รวมองค์ประกอบ ที่ 3.3 เข้ากับ 3.8 และรวม องค์ประกอบที่ 3.4 เข้ากับ 3.7

ตาราง 34 องค์ประกอบ ในมิติที่ 4 การบริหารจัดการจัดการด้านบริการ

ลำดับ	องค์ประกอบมิติที่ 4	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	แปลผล
4.1	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	5.00	0.0	100	มากที่สุด
4.2	บริการป้ายและนิทรรศการถาวรและชั่วคราวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	4.56	0.5	91	มากที่สุด
4.3	บริการนำชม	4.56	0.5	91	มากที่สุด
4.4	เส้นทางการนำชมในชุมชน	4.33	0.7	87	มาก
4.5	การประชาสัมพันธ์	4.44	0.5	89	มาก
4.6	การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม	4.56	0.5	91	มากที่สุด
	รวม	4.57	0.4	95	มากที่สุด

จากตารางที่ 34 พบว่า มิติในองค์ประกอบโดยรวมมีความเหมาะสม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95 ($\bar{x}$=4.67) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 100 ($\bar{x}$=5.00) 4.2 บริการป้านและนิทรรศการถาวรชั่วคราวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 91 ($\bar{x}$=4.56) 4.3 บริการนำชม มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 91 ($\bar{x}$=4.56) 4.4 เส้นทางในการนำชมในชุมชน มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 87 ($\bar{x}$=4.33) 4.5 การประชาสัมพันธ์ มีความเหมาะสมในระดับ มาก ร้อยละ 89 ($\bar{x}$=4.44)4.6 มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ร้อยละ 98 ($\bar{x}$=4.56)

นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในรูปแบบ สิ่งอำนวยความสะดวก และ สภาพแวดล้อม จะรวมในเรื่องของ สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์เป็นที่ตั้งที่สะดวกเข้าถึงได้ง่าย บริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มร้านจำหน่ายของที่ระลึก เข้าด้วยกัน ในเรื่องของเส้นทางการนำชม ควรนำไปรวมอยู่กับกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นอกพิพิธภัณฑ์ เป็นการเรียนรู้ในสถานที่จริง ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชียวชาญผู้เชียวชาญรับรอบ รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตาราง 35 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

ลำดับ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญรับรองรูปแบบ									แปลผล
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.	รับรองรูปแบบรูปแบบว่ามีความเหมาะสมเป็นไปได้	✓			✓	✓	✓	✓	✓		รับรอง
2.	ผู้เชียวชาญรับรองรูปแบบเหมาะสมเป็นไปได้แบบมีเงื่อนไขปรับแก้		✓	✓						✓	ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ
3.	ผู้เชี่ยวชาญยังไม่สามารถรับรองได้										
	รวม	9 ท่านรับรองรูปแบบเหมาะสม									

จากตารางที่ 35 ผู้เชี่ยวชาญรับรองรูปแบบการบริหารจัดการจำนวน 6 ท่านรับรองรูปแบบมีความเหมาะสม และจำนวน 3 ท่านรับรองรูปแบบโดยมีเงื่อนไขในการปรับแก้ตามคำแนะนำ ซึ่งผู้วิจัยได้ผู้วิจัยได้รวบรวมคำแนะนำและดำเนินการปรับแก้ไขส่วนมากจะมีส่วนในเรื่องของการยุบรวมองค์ประกอบบางอย่างที่คล้ายรวมเข้าด้วยกัน

สรุปผลจากการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนในการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ ในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องตอบสนองด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยการดึงการมีส่วนร่วม และมีความเห็นว่า มีความเห็นว่าในทั้ง 4 มิติในรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ซึ่งรูปแบบประกอบไปด้วย 4 มุมมองที่เน้นการบริหารจัดการแบบสมดุลเป็นฐานความรู้ ใน 1.มิติของการบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า เหมาะสม ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 2. มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม มีความเห็นตรงกันว่า ในระดับมากที่สุด เหมาะสมมากที่สุด 3. มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า เหมาะสมในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 98 และ 4. มิติการบริหารจัดการด้านการบริการ มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด ซึ่งโดยภาพรวมของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด นอกจากนั้นยังปรับรวม

จาก 22 องค์ประกอบ รวมให้เหลือประเด็นที่สอดคล้องกัน ใน 4 มิติในด้านต่างๆ และเหลือ 18 องค์ประกอบโดยหัวข้อที่ซ้ำซ้อนปรับยุบรวมได้ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพประกอบ รูปแบบ SPRS Model for Community Local Museum to Promote Lifelong Learning

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4 มิติ 18 องค์ประกอบ

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 มิติ 18 องค์ประกอบดังนี้

มิติที่ 1การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน S: Structure and planning Managementมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์2.โครงสร้างการบริหารการจัดการ 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Management มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่ายภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

มิติที่ 3การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Management มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี การดูแลรักษา4.การจัดแสดงและนิทรรศการ 5.สถานที่แลตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 6.สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี

มิติที่ 4การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Managementมี 5องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชมและเส้นทางการนำชมท้องถิ่น 5.จำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1)เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน2)เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น3)เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้ดำเนินการ การวิจัยและพัฒนา(Research and Development)ซึ่งใช้การวิจัยในรูปแบบวิธีผสมผสาน(Mixed Method Research) ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมทำการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตามกรอบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการเสวนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี(Best Practice) ระยะที่ 2 การศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และ ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

5.1 สรุปผลการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 ระยะดังนี้

5.1.1 สรุปผลวิจัยการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

5.1.2 สรุปผลวิจัยการศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.1.3 สรุปผลวิจัยการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังมีผลการสรุปดังต่อไปนี้

5.1.1 สรุปผลวิจัยการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางปฏิบัติที่ดี ประกอบด้วย

5.1.1.1 ขั้นที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม

5.1.1.2 ขั้นที่ 2 ใช้การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี(Best Practice)

ดังมีผลสรุปต่อไปนี้

5.1.1.1 สรุปผลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ

<u>วิธีการดำเนินการวิจัย</u> โดยการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 22 พิพิธภัณฑ์ กระจายอยู่ใน 4 ภาคของประเทศไทย และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน 52 คนซึ่งดำเนินการส่งเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ สอบถามไปยังพิพิธภัณฑ์ให้ช่วยตอบแบบสอบภาม

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย</u> เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยประเมินแบบประเมินค่า(Rating Scale) และข้อคำถามให้ผู้ตอบตามความคิดเห็น

1. ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารงาน
2. ฉบับที่ 2 สำหรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>ใช้สถิติร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้การวิเคราะห์และพรรณนาสรุปผลในรูปแบบแนวปฏิบัติ

ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รูปแบบการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ในบริบททั่วไปของ

ผู้บริหาร

พิพิธภัณฑ์และผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ สามารถสรุปได้ว่า

1) ข้อมูลทั่วไปกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 63.64 และ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 36.36 ซึ่งร้อยละ 45 .45 มีอายุระหว่าง 56 – 65 และร้อยละ 22.73 อายุระหว่าง 66-75ปี มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง 1-3 ปี ร้อยละ 27.27 และมีประสบการทำงาน 7-10 ปี ร้อยละ 22.73 และส่วนมากมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.45 และการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีร้อยละ 40.91

2) สภาพของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้สภาพการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1) ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานพบว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ มีแผนงานในการประชาสัมพันธ์ และมีโครงสร้างในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ การจัดการด้านโครงสร้างและแผนการดำเนินงานนี้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยคือการวางแผนการงบประมาณ และการแบ่งภาระงานหรือกิจกรมอย่างชัดเจน

2) ด้านการมีส่วนร่วม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และองค์กรต่างๆ การเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนท้องถิ่น รวมถึงมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่นมีการจัดพื้นที่ให้กับชุมชนมามีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่และเกิดจากการร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่พิพิธภัณฑ์มีน้อย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ได้ถูกจัดตั้งโดยภาครัฐ

3) ด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนมากมีการดำเนินการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน และรวบรวมวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์ รวมถึงมีห้องในการจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ แต่ยังขาดภัณฑารักษ์ที่มีความรู้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และขาดเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐที่สนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวมทั้งแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เป็นห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์ และงบในการทำนุบำรุงพิพิธภัณฑ์

4) ด้านการบริการ พิพิธภัณฑ์มีการจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ บริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชนการจัดกิจรรมให้เชื่อมโยงกับคนในชุมชนท้องถิ่นการจัดลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น สิ่งที่พิพิธภัณฑ์มีการดำเนินการน้อย คือ จำหน่ายบัตรเข้าชม การบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ห้องสมุดแหล่งค้นคว้า การรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์ ป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็ก

3) สรุปผลการศึกษาปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถสรุปปัญหาในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1. ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงานประสบปัญหาโครงสร้างการบริหารการบริหารจัดการด้าน งบประมาณและแผนงานในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และต้องการแก้ไขเร่งด่วน 3 ลำดับแรก คือ 1) แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 2) โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม 3) แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร

2. ด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมประสบปัญหา การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา คนในท้องถิ่นไม่เข้าร่วมชมพิพิธภัณฑ์ และคนในท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมโดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1) การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น 2) ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม 3) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน

3. ด้านการบริหารจัดการด้านทรัพยากรประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านสถานที่โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ 2) การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ และด้านการพัฒนาบุคลากร 3) การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น

4. ด้านการบริหารจัดการด้านการบริการประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการตลาด การจัดบริการห้องสมุดการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1) ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก และด้านความรู้เรื่องการตลาด 2) ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดการด้านประชาสัมพันธ์ 3) ด้านความรู้เรื่องการบริการ

สรุปผลความต้องการและความคาดหวัง

1. ความต้องการและความคาดหวังด้านโครงสร้างและแผนงาน

- ควรแนะนำประชาชนหรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่ในการเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดดำเนินการในจังหวัด การจัดการโครงสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่สายงานโครงสร้างพิพิธภัณฑ์ผู้บริหารจนถึงสายงานสนับสนุน โดยแยกหมวดหมู่งานให้กับผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน มีแผนงานการบริหารจัดการเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ว่าต่อไปพิพิธภัณฑ์ของเราจะต้องดำเนินการเรื่องอะไรบ้างอย่างไร

2. ความต้องการคาดหวังด้านการมีสวนร่วม

- ควรการบริหารจัดการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การเชิญให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หรือการจัดตั้งเวทีเพื่อแสดงความรู้เกี่ยวกับวัตถุโบราณของจังหวัด

- นักเรียน นักศึกษาเกี่ยวกับวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ โดยให้สถานศึกษาพานักเรียนเข้าชม แต่การให้ความรู้กับนักเรียน และนักศึกษาเมื่อเขาได้รับความรู้เขาจะนำความรู้ที่ได้รับไปบอกต่อให้กับครอบครัวทราบว่าในท้องถิ่นของเรามีวัตถุโบราณประจำท้องถิ่นอะไรบ้าง บางอย่างผู้ปกครองอาจไม่ทราบว่ามีก็อาจจะสนใจและพาคนในครอบครัวมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์

3. ความต้องการและความคาดหวังด้านทรัพยากร

- การพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุโบราณที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ โดยมีการจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประชาชน หรือผู้มีความรู้ด้านวัตถุโบราณกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆเพื่อให้ทันกับยุคสมัย และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการนำความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ให้มาเป็นมาตรฐานทุกๆ พิพิธภัณฑ์การบริหารจัดการด้านบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยและในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับประชาชนที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทราบควรส่งบุคคลากรไปเข้ารับการอบรมต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เดือนครั้ง เพื่อนำความรู้และวิวัฒนาการใหม่ ๆ มาปรับใช้กับพิพิธภัณฑ์ โดยมีการหมุนเวียนกันไปเข้ารับการอบรมทุกคน

- การบริหารจัดการบุคลากรตามส่วนการบริหารที่มีความรู้ความสามารถตรงกับตำแหน่งที่ได้รับ และบุคคลากรในหน่วยงานมีน้อยไม่เพียงพอกับภาระงานที่มี ประกอบกับบุคลากรส่วนมากยังไม่เข้าใจถึงวิธีการเก็บรักษาวัตถุโบราณ และการปฏิบัติงานในส่วนอื่น ๆ

- ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพราะพิพิธภัณฑ์ในทุกจังหวัดก็เป็นการรวบรวมเรื่องราวตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน

- การขอทุนสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเอกชน และควรมีคณะกรรมการด้านการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ตรวจสอบการดำเนินงานที่หลากหลาย เพื่อกันปัญหาการทุจริต และควรตรวจสอบวัสดุที่ผู้รับเหมาใช้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นระยะ ๆ กันการสอดแทรกของไม่ได้คุณภาพมาสร้างพิพิธภัณฑ์

- ต้องการให้มีสถาปนิกในการออกแบบสร้างพิพิธภัณฑ์โดยมีความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน อีกทั้งยังต้องการวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับสื่อที่จำเป็นต้องใช้เป็นอย่างมากคือ อุปกรณ์โสตต่าง ๆ เช่น LCD Projector, Visualizer, ไมโครโฟนตั้งโต๊ะ, ไมโครโฟนไร้สาย, จอรับภาพ และ เครื่องเสียงภายในสถานที่เป็นต้น

- ควรมีการบริหารจัดการ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในพิพิธภัณฑ์ให้มีความพร้อมต่อความต้องการของส่วนงานต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ทุกเดือนว่าสิ่งไหนต้องจัดซื้อเข้ามาเก็บไว้ในคลัง และสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ต้องมีที่จัดเก็บที่เป็นระเบียบเพื่อง่ายต่อการใช้งานครั้งต่อ ๆไป

4. ความต้องการคาดหวังด้านการบริการ

- ควรมีการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษาฝึกงาน อาสาสมัครที่ต้องการมอบความรู้ให้กับผู้อื่นมาเข้าร่วมงานด้วย อาจจัดเป็นการอบรมโดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนนักเรียนที่มีความสนใจในวัตถุโบราณ และรักบ้านเกิดมาเข้ารับการอบรมเป็นมัคคุเทศก์น้อย เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปบริการประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนอีกด้วย

- ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมให้ประชาชน และนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณ

- การบริหารจัดการด้านร้านค้าและของที่ระลึกให้มีความโดดเด่นและเป็นที่ต้องการของประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และราคาไม่แพงจนเกินไป เช่น การนำของดีของขึ้นชื่อของจังหวัดมาผนวกรวมกับของวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับตัวสิ้นค้า และควรมีของที่ระลึกที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย เพื่อเป็นการจูงใจให้ประชาชนเลือกซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก อีกทั้งการนำสินค้า OTOP ประจำจังหวัดมาวางจำหน่ายรวมกับของระลึกที่พิพิธภัณฑ์

- ควรมีการบริหารจัดการด้านภาษา เช่น จัดให้มีการอบรมบุคคลากรเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปพัฒนาในการทำงาน และสามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้

- ควรมีการบริหารจัดการบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้มีที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

- ควรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับทรัพยากรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมเป็นระยะ รวมถึงการจัดพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความน่าสนใจอีกด้วย

- ควรมีการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์ทุกมิตินอกจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ค ทวิสเตอร์ ไลน์ ยูทูป เป็นต้น

3. สรุปผลการวิจัย ผู้ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สภาพทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในบริบททั่วไปของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.77 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.23ซึ่ง พบว่า เมื่อจำแนกตาม ส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 36 - 40 ปี ร้อยละ 19.23 รองลงมาอายุระหว่าง 31 – 35 ปี ร้อยละ 17.31 และช่วงอายุ 15-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.47ระดับการศึกษาของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 26 แห่ง พบว่ามีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และในระดับมัธยม จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 32.69 และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.54 นอกจากนั้น การศึกษาในระดับ ประถมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.62 โดยเป็นนักเรียน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 17.31 และเป็นข้าราชการ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.62 อื่นๆ 20 คนคิดเป็นร้อยละ 38.46

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการด้านโครงสร้างในการบริหารจัดการและแผนงาน พึ่งพอใจในเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโครงสร้างบุคลากรการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีความพึงพอใจในฝ่ายต่างๆในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน

2. การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ ในวันสำคัญต่าง ๆ กับชุมชนแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์พึงพอใจส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

3. การบริหารจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นพิพิธภัณฑ์มีการถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชนพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชนพิพิธภัณฑ์จัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบ

4. การบริหารจัดการด้านการบริการ พิพิธภัณฑ์จัดกิจรรมให้เชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์งานประจำปีการจัดเนื้อหาหรือกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นพึงพอใจในการจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชนปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากความเห็นของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในการบริหารจัดการสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาในการดำเนินงานด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน จากการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าชม พบว่า ประสบปัญหาแผนในการดำเนินกิจกรรม ปัญหาการแบ่งภาระงานอย่างชัดเจน ปัญหาด้านการบริหารงานงบประมาณ และโครงสร้างการบริหาร ซึ่งปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไข คือ ปัญหาเรื่องของการบริหารงบประมาณ การแบ่งภาระงานอย่างชัดเจนในการบริหารและ ปัญหาในเรื่องของโครงสร้างในการบริหาร

2. ปัญหาในการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ปัญหาขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม ประสบปัญหาความร่วมมือของคนในท้องถิ่น และปัญหาคนในท้องถิ่นไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และปัญหาคนในท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจ ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข อาสาสมัครเข้ามาทำงานพิพิธภัณฑ์ ต้องการความรวมมือของคนในท้องถิ่น การทำกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น

3. ปัญหาในการดำเนินงานด้านทรัพยากร พบว่า พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหามาก ด้าน วัสดุอุปกรณ์ และปัญหาด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข ด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ ด้านการนำเสนอข้อมูล และด้านความรู้เรื่องการจัดแสดง

4. ปัญหาในการดำเนินงานด้านการบริการ พบว่า พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องวันในการเปิดบริการเข้าชม พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเปิดให้บริการเข้าชม และปัญหาเรื่องของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข ปัญหาของการบริการพื้นที่พักผ่อน ปัญหาเรื่องขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ และปัญหาเรื่องของร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก

5.1.1.2 ขั้นที่ 2 ใช้การวิจัยศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งได้มากจากการเลือกแบบจากการเจาะจง โดยผู้วิจัยได้พิจารณาจากการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการดำเนินกิจกรรมโดยชุมชนเป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ที่มีความเข้มแข็ง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ 1.เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง 2.เป็นพิพิธภัณฑ์ที่บริหารงานโดยเน้นการมีส่วนร่วม 3.ดำเนินกิจกรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี 4.เป็นพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยแบ่งเป็น 4 ภาค ผู้วิจัยได้พิพิธภัณฑ์เป็นกรณีศึกษา คือ 1. พิพิธภัณฑ์วัดจันเสน 2.พิพิธภัณฑ์หนองขาว 3.พิพิธภัณฑ์ระโนด 4.พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้กู่ประภาชัย

ผู้ให้ข้อมูล ผู้มีส่วนได้เสีย(stakeholder) ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้อง กับ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1.ผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2.ผู้นำชุมชนท้องถิ่น 3. ปราชญ์ชาวบ้าน 4. สถาบันการศึกษาหน่วยงานราชาการ 5.ประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ซึ่งจัดขึ้นในแต่ละพื้นที่พิพิธภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีทำการเปรียบเทียบ การวัดเปรียบเทียบ(Benchmarking)ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด Best Practicesวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติ แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติโดยเป็น การดำเนินงานให้องค์กรที่จะดำเนินไปให้ถึงเป้าหมายแล้วจึงศึกษาเปรียบเทียบและนำมาประยุกต์เพื่อทำให้องค์กรดีขึ้น เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติของผู้อื่นที่เป็นระบบและมีวัตถุประสงค์เพื่อนำวิธีการกระทำวิธีปฏิบัติเป็นเลิศเรียนรู้ให้เหมาะสมกับองค์กรเพื่อหาองค์ประกอบในลักษณะ BSC (Balanced Scorecard) ในองค์ประกอบ 4 ด้าน

จากการศึกษาวิจัยพบ ว่าแนวปฏิบัติที่ดีBest Practices 4 พิพิธภัณฑ์ในการดำเนินงานในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีกรอบในการบริหารจัดการในมุมมอง 4 มิติ BSC (Balanced Scorecard) ประกอบด้วย 22 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีจุดมุ่งหมาย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้ รู้จักตัวตน รู้จักชุมชน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมทุกเพศทุกวัย ในการเกิดปัญญา เป็นศูนย์กลางของประชาชนในท้องถิ่น การบริการให้ความรู้และความเพลิดเพลินส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

การศึกษาเอกสาร R111 องค์ประกอบ	การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี D122องค์ประกอบ
มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย	มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย
1.1 โครงสร้างการบริหาร 1.2 แผนการดำเนินงานรายปี	1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ 1.2โครงสร้างการบริหาร 1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี
มิติที่2 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย	มิติที่2 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย
2.1 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น 2.2 เครือข่ายชุมชน 2.3 เครือข่ายสถาบันการศึกษา	2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา 2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ในชุมชน 2.4 ผู้นำทำกิจกรรม
มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร องค์ประกอบด้วย	มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร องค์ประกอบด้วย
3.1 การบริหารงานบุคลากร 3.2 การบริหารงานงบประมาณ	3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร 3.2การบบริหารจัดการงบประมาณ 3.3 การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ 3.4 การจัดแสดง 3.5 สถานที่ 3.6 ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 3.7 สื่อ วัสดุเทคโนโลยี และนิทรรศการ 3.8 การดูแลรักษา

การศึกษาเอกสาร R111 องค์ประกอบ	การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี D122องค์ประกอบ
มิติที่ 4) การบริหารจัดการด้านการบริการ องค์ประกอบด้วย	มิติที่ 4) การบริหารจัดการด้านการบริการ องค์ประกอบด้วย
4.1 การบริการการศึกษา องค์ความรู้	4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
4.2 การจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวและถาวร	4.2 บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
4.3 การประชาสัมพันธ์	4.3 การประชาสัมพันธ์
4.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม	4.4 บริการนำชม
	4.5 เส้นทางการนำชม
	4.6 การจำหน่ายของที่ระลึก
	4.7 การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

1. มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย

1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ เป็นการนำองค์กร ไปสู่ความสำเร็จ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาวิถีชีวิต ประเพณี องค์ความรู้ท้องถิ่น ของคนในท้องถิ่น ความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรทางโบราณคดี เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น รู้จักบรรพบุรุษเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 โครงสร้างการบริหาร

การจัดการที่ดีควรมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่จัดเจนแบ่งหน้าที่ในการดูแลพิพิธภัณฑ์ ออกเป็นฝ่ายๆ ในการดูแล ซึ่งหน้าที่ในแต่ละฝ่ายจะมีสมาชิกในการช่วยกันดำเนินกิจกรรมในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์หน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์

1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

การจัดการควรมีการวางแผนในการทำงานแต่ละเดือนเพื่อให้สะดวกในการจัดกิจกรรมท้องถิ่นและกำหนดหน้าที่ในการรับผิดชอบ

2. มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย

a. <u>การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน</u>

การบริหารจัดการที่ดึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการ มีคณะกรรมาการ มีส่วนร่วมที่มีความหลากหลายของคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น บ้าน ชุมชน วัด ศาสนสถาน และโรงเรียน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์

b. <u>การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา</u>

สถาบันการเป็นสถาบันสำคัญในการมีส่วนร่วมซึ่งสถานศึกษา หรือ โรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่น เข้าร่วมทำกิจกรรมท้องถิ่นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การดึงการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

c. <u>เครือข่ายพิพิธภัณฑ์</u>

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานท้องถิ่นเครือข่ายทำงานร่วมกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มอาชีพต่างๆ

d. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นต้องมีผู้นำในการดำเนินกิจกรรม อาจไม่ได้เป็นคนเดียวกับประธานในการบริหารพิพิธภัณฑ์ก็เป็นได้โดยผู้นำทำกิจกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำการมีส่วนร่วม
ผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการตามแผน ในการคิด หรือ ปฏิบัติกิจกรรม

3. มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากรประกอบด้วย

a. <u>การบริหารจัดการบุคลากร</u>

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรเข้ามาเป็นอาสาสมัคร ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องเน้นการดำเนินกิจกรรม

b. <u>การบริหารจัดการด้านงบประมาณ</u>

มีการวางแผนงบประมาณ การใช้เงินงบประมาณ มีการจัดทำสรุปแผนการใช้เงินงบประมาณ

c. <u>การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ</u>

มีการจัดทำทะเบียนประวัติวัตถุพิพิธภัณฑ์จดบันทึกผู้บริจาค และทำทะเบียน และตรวจสอบวัตถุที่มีอยู่

d. <u>การจัดแสดง</u>

การจัดแสดงมีการแบ่งออกเป็นช่วงของการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน โดยเล่าเรื่องราวจั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่น โดยเล่าเรื่องราวเพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้

e. <u>สถานที่</u>

เป็นพื้นที่เป็นของสาธารณะทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและทุกคนในท้องถิ่น

f. <u>ตัวอาคาร</u>

ควรมีลักษณะอาคารที่ถาวร เพื่อในการจัดเก็บอนุรักษ์ รักษาวัตถุจัดแสดง

g. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ นิทรรศการ

มีการออกแบบนิทรรศการ ถาวรเพื่อในการเรียนรู้บอกเล่าเรื่องราวอุปกรณ์แสดง มีวีดิทัศน์ แนะนำ มีการจัดแสง ส่องสว่าง มีการจำลองวัตถุ สาธิต

h. การดูแลรักษา

มีการเก็บรักษาดูแลวัตถุพิพิธภัณฑ์ มีห้องจัดเก็บวัตถุที่ไม่ได้จัดแสดง และคัดเลือกนำมาจัดแสดง

4. มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการประกอบด้วย

a. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

ควรมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้พื้นบ้าน ถ่ายทอดสู่กิจกรรมในการทำงานพิพิธภัณฑ์ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากตัวพิพิธภัณฑ์ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน

b. บริการป้ายนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

มีบริการให้ความรู้แสดงนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น วัฒนธรรมและวัตถุจัดแสดง บอกที่มาที่ไปของวัตถุจัดแสดง

c. การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อต่างๆ ในท้องถิ่น

d. บริการการนำชม

มีเจ้าหน้าที่ มัคคุเทศก์ในท้องถิ่น มัคคุเทศก์น้อย ในการนำชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

e. เส้นทางการนำชม

ควรมีเส้นทางในการนำชมแบ่งออกเป็นโซนๆ เพื่อให้สะดวกในการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น มีแผ่นแสดงห้องนิทรรศการ

f. จำหน่ายของที่ระลึก

ควรมีการจัดการจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อหารายได้ในการพัฒนาและบำรุงรักษาพิพิธภัณฑ์

g. การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

หากมีการจำหน่ายเครื่องดื่มหรือเปิดพื้นที่เป็นร้านกาแฟให้คนเข้ามาชมจะเป็นการให้คนเข้ามาใช้พื้นที่พิพิธภัณฑ์

สรุป ในระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 16 พิพิธภัณฑ์ 4 ภาคพบว่า

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานS: Structure and planning Managementมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ 2.โครงสร้างการบริหาร 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Management มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่ายพิพิธภัณฑ์

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Management มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี 4.การจัดแสดง 5.สถานที่ 6.ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 7.สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี 8.การดูแลรักษาการอนุรักษ์ประเพณี

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Managementมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3. การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชม 5. เส้นทางการนำชมท้องถิ่น 6.จำหน่ายของที่ระลึก7.ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

5.1.2 สรุปผลวิจัยการศึกษาการประชุมเชิงปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์พบว่า

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ในชุมชนเดียวกันกลุ่มของคนในท้องถิ่นชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์ กลุ่มสถานศึกษาโดยรอบพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างดุลยภาพในขณะที่ทัศนะของบุคคลภายใน(Insider) และบุคคลภายนอก (Outsider)ในกลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ทรงอิทธิผล และกลุ่มของผู้ที่ได้รับการยอมรับ ในการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมถึงนักวิชาการที่สนใจในเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการจัดการแหล่งเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิต
โดยแบ่งเป็น ภูมิภาคภาคละ 4 แห่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น ภาคเหนือจำนวน 4แห่ง, ภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 แห่ง, และภาคใต้ จำนวน4 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 แห่งโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

1) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้าน ชาติพันธุ์/วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาไม่น้อยกว่า 3 ปี
2) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน
3) เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนที่มีการบริหารที่ดีครบทั้ง 4 ด้าน

ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในจังหวัดที่เป็นศูนย์ของแต่ละภาค 4 ภาค โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า ได้แก่1.ผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2.ผู้นำชุมชนท้องถิ่น 3. ปราชญ์ชาวบ้าน 4. สถาบันการศึกษาหน่วยงานราชาการ 5.ประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องจำนวน พิพิธภัณฑ์ละ 4-5 ท่าน ดำเนินการประชุม 4 ภาค เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี D1 และพัฒนา R1 มิติ ได้ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมอง 4 ภาค จำนวน 16 พิพิธภัณฑ์ในการและผ่านการประเมิน ปรับปรุง จากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน พัฒนาได้ 4 มิติ ประกอบด้วย 22 องค์ประกอบ

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย

1.1 จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

1.2 โครงสร้างการบริหาร

1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่2 การจัดการด้านการมีส่วนร่วมองค์ประกอบด้วย

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา

2.3 เครือข่ายภายในและภายนอก

2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากรองค์ประกอบด้วย

3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร

3.2 การบริหารจัดการงานงบประมาณ

3.3 การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถานการดูแลรักษา

3.4 การจัดแสดงนิทรรศการ

3.5 สถานที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

3.7 สื่อ วัสดุเทคโนโลยี

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ องค์ประกอบด้วย

4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

4.2 บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

4.3 บริการนำชมเส้นทางการนำชมในชุมชน

4.5 การประชาสัมพันธ์

4.6 การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

โดยรูปแบบดังกล่าวจะถูกนำไปประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ

5.1.3 สรุปผลวิจัย ในระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบ

1. พัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการโดยมีผู้รับรองเครื่องมือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความสามารถประสบการณ์ในการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มีความชำนาญในเรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดแหล่งเรียนรู้ จำนวน 9 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ที่มีคุณสมบัติดังนี้ 1.เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2.เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3.มีประสบการณ์ทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และการศึกษาตลอดชีวิต ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบรับรองรูปแบบการความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองรูปแบบการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน 1. มิติใน 4 ลักษณะ 2.ประเมินองค์ประกอบในแต่ละมิติ 3.แบบยืนยันรับรองรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.การวิเคราะห์ข้อมูล การับรองรูปแบบการวิจัย โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ประเมินรูปแบบ ใช้น้ำหนักในการประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งทุกข้อจะต้องมีคะแนนในระดับที่มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ที่ทำให้องค์ประกอบนั้นสามารถนำมาใช้ได้จริง

สามารถสรุปผลได้ดังนี้ว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการความเห็นว่าในทั้ง 4 มิติในรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด

มิติที่ 1 ด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นขององค์ประกอบโดยรวม มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 98 ($\bar{X}$=4.67) ในระดับ มากที่สุด

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นขององค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 88 ($\bar{X}$=4.42)

มิติที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากร องค์ประกอบโดยรวมมีความเหมาะในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94 ($\bar{X}$=4.72)

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 มิติ 18 องค์ประกอบดังนี้

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน S: Structure and planning Managementมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์2.โครงสร้างการบริหารการจัดการ 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Management มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่ายภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Management มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี การดูแลรักษา 4.การจัดแสดงและนิทรรศการ 5.สถานที่แล ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 6.สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Managementมี 5องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชมและเส้นทางการนำชมท้องถิ่น 5.จำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

ภาพประกอบ 4 รูปแบบ SPRS Model for Community Local Museum to Promote Lifelong Learning

การประเมินรับรองรูปแบบ

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีองค์ประกอบดังนี้ กรอบในการบริหารจัดการ ผู้วิจัยใช้ ทฤษฎี การบริหาร โรเบิร์ต เอส .แคแลน (Robbest s.Kaplan) ได้นำเสนอเครื่องมือของการจัดการองค์กรสมัยใหม่ ที่เรียกว่า Balanced

Scorecardโดยให้ความสำคัญต่อการกำหนด วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย การริเริ่มแผนงาน ถือเป็นนวัตกรรมด้านการจัดการองค์กรสมัยใหม่ เครื่องมือ Balanced Scorecard เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กรโดยตรง นักวิชาการด้านการจัดการได้ใช้ไปสู่การจัดการในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ แนวคิดเรื่อง Balanced Scorecard(Robbins and Coulter.2002: 565) ในปัจจุบันการประเมินผลองค์กรไม่สามารถใช้ตัวชี้วัดทางด้านการเงินเพียงอย่างเดียว

1. มุมมองการเงิน ด้านการเงิน (Financial Perspective) เน้นการหาคำตอบเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน องค์กรควรทำอย่างไรองค์กรประสบความสำเร็จทางด้านการเงินอย่างไร เช่น กำไรอาจเป็นสิ่งที่ผู้ถือหุ้นต้องการมากที่สุด ดังนั้นกำไรจึงเป็นตัววัดตัวหนึ่งในมุมมองทางด้านการเงิน

2. มุมมองผู้รับบริการเน้นการตอบคำถามที่ว่าเพื่อให้องค์กรบรรลุ วิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า (Customer Perspective) กล่าวคือลูกค้าต้องการให้องค์กรเป็นอย่างไรในมุมมองของลูกค้า เช่น ต้องการให้องค์กรสามารถผลิตของที่มีคุณภาพ ดังนั้นคุณภาพสินค้าก็จะเป็นตัววัดตัวหนึ่งในมุมมองทางด้านลูกค้า

3. มุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ(Internal Business Process) เพื่อให้เกิดความพึงพอใจการจัดการภายในอย่างไรคุณภาพ(Quality), ระยะเวลาในการผลิตสินค้าและบริหาร(Response Time), ต้นทุน (Cost), และการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด(New Product Introduction)

4. มุมมองการเรียนรู้และการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร(Learning and Growth) องค์กรจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างไรเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างยั่งยืน เช่น ความพึงพอใจการทำงานของพนักงาน (Employee Satisfaction), ระบบข้อมูลด้านสารสนเทศ(Information System)

ผู้วิจัยได้นำการบริหารแบบสมดุลมาประยุกต์ในใช้กรอบการบริหารจัดการ จากแนวคิดการบริหารแบบสมดุล Balanced Scorecard (BSC) แนวคิดของ โรเบิร์ต เอส .แคแลน (Robbest s.Kaplan) ได้นำเสนอเครื่องมือของการจัดการองค์กรสมัยใหม่ ที่เรียกว่า Balanced Scorecard เน้นการหาคำตอบเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ ด้านการเงิน ด้านลูกค้าหรือผู้รับบริการ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลองค์กรควรทำอย่างไร มุมมองผู้รับบริการเน้นการตอบคำถามที่ว่าเพื่อให้องค์กรบรรลุ วิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า มุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ มุมมองการเรียนรู้และการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์โดยเป็นกรอบการบริหารจัดการที่ครบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ผนวกกับกรอบมาตรฐานการดำเนินงานแนวทางการบริหารตามกรอบมาตรฐานสากลในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ A Minimum Standard for Museums This Code represents a minimum

standard for museums. It is presented as a series of principles supported by guidelines of desirable professional practice. ICOM (Running a Museum: A Practical Handbook ICOM Code of Professional Ethics, 2004: 221)1.พิพิธภัณฑ์รักษาส่งเสริมและรักษามรดกทางมรดกทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ ทรัพยากรทางกายภาพ Physical resources ทรัพยากรทางการเงิน Financial resources ทรัพยากรบุคคล Personnel 2.พิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บรักษาสะสมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและเป็นที่น่าไว้วางใจแสวงหา สะสม การเก็บรักษา นำออกมาจัดแสดงเผยแพร่ การดูแลรักษา 3.พิพิธภัณฑ์ยึดหลักในการจัดตั้งเพื่อส่งเสริมความรู้ หลักพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การค้นคว้ารวบรวมหลักฐาน และการวิจัย 4. พิพิธภัณฑ์สร้างให้เกิดความชื่นชม ความเพลิดเพลิน ความเข้าใจในธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม การจัดแสดงและนิทรรศการ แหล่งทรัพยากร 5.พิพิธภัณฑ์เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงการบริการสาธารณ การบริการพลเมือง 6.พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมมือกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ต้นกำเนิดในการบริการ ต้นกำเนิดพิพิธภัณฑ์ ให้ความสำคัญกับการบริการชุมชน 7.พิพิธภัณฑ์ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 8.พิพิธภัณฑ์ดำเนินงานอย่างมืออาชีพ การปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ไม่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ซึ่งนำหลักการมามาปรับให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์

1. มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานมุ่งเน้นมุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ภายในในมุมมองนี้จึงต้องมองการจัดการในเรื่องแผนงานและโครงสร้างในการบริหารจัดการ ภาพรวมที่เป็นแผนงานในการพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยเน้นการบริหารจัดการที่มีการวางแผน โดยเป็นการทำงานของพิพิธภัณฑ์ในมุมมองที่เน้นภายในของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม เน้นการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร(Learning and Growth) ในมุมมองนี้การที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องการที่จะมองในเรื่องของความเติบโตเพื่อจะให้พิพิธภัณฑ์สามารถขับเคลื่อนได้จึงจะต้องมองในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นของคนทุกคนในท้องถิ่นช่วยกันรักษาและดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของตนเองร่วมกันสร้างสรรค์ การร่วมกันทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทให้การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนต่อไป

3. มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน องค์กรควรทำอย่างไรองค์กรการจัดการด้านการเงิน(Financial Perspective) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นกระบวนการจากภายในพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งเรื่องบุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ หรือแม้แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่ มีการจัดการองค์ความรู้อย่างไรในมุมมองนี้ซึ่งการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ไม่มุ่งเน้นในการหาผลกำไรจึงปรับเปลี่ยน

4. มิติการบริหารจัดการด้านการบริการ เน้นการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในด้านการให้ความรู้ เป็นการบริหารด้านแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้ บรรลุ วิสัยทัศน์ ทำอย่างไร เพื่อตอบสนองผู้ชมที่มีทุกเพศ ทุกวัย คือ ผู้รับบริการ ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ในมุมมองนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในหน้าที่พิพิธภัณฑ์จะต้องให้ความรู้และเผยแพร่ความรู้ เผยแพร่ความรู้ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งจะต้องให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ที่รับรองรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่านประกอบด้วย 4 มิติ

มิติที่ 1 มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน

มิติที่ 2 มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

มิติที่ 3 มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ

รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ข้อจำกัดของรูปแบบที่ผู้นำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขนำไปใช้

1. พิพิธภัณฑ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการด้วยชุมชน

2. เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกวัย

3. เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่

4. เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ดำเนินกิจกรรมด้วยชุมชน ท้องถิ่น

5. เป็นพิพิธภัณฑ์บอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชนด้วยแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้ใช้รูปแบบ

1. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย

1.1 จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์

1.2 โครงสร้างการบริหาร

1.3 แผนงาน

ซึ่งมีรายละเอียดองค์ประกอบดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์

วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้ไปถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานที่วางไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ รวมถึงวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ รักษา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดประชุมระดมสมองในการวางเป้าหมายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ และพันธกิจในการจัดทำงานพิพิธภัณฑ์

2. ในการกำหนดนั้นควรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่คนทุกเพศทุกวัย สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพิพิธภัณฑ์ทุกคนเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชน รู้สึกมีส่วนร่วมในการออกแนวคิด และแสดงความคิดเห็น

3. จัดทำประกาศวิสัยทัศน์ พันธกิจในการจัดทำพิพิธภัณฑ์

1.2 โครงสร้างการบริหาร

การกำหนดหน้าที่ในความรับผิดชอบในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แบ่งได้เป็น ประธานกรรมการ คณะกรรมการ คณะดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของแต่ละชุมชน หากมีพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ก็สามารถในการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบได้เป็นฝ่ายงานต่างๆ เพื่อให้งานพิพิธภัณฑ์นั้นดำเนินไปอย่างคล่องตัว โครงสร้างในการบริหารนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้ง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กก็จะสามารถมีคณะทำงานโดยไม่มีการแบ่งฝ่ายงาน ซึ่ง จะคอยดูแลโดยภาพรวมและสามารถในการดำเนินงานได้ทุกฝ่าย ซึ่งพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ก็จะสามารถแบ่งฝ่ายงานรับผิดชอบออเป็นฝ่ายๆ แต่ถ้าพิพิธภัณฑ์ที่มีโบราณวัตถุสำคัญอาจจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนตามโรงสร้างในการดูและรักษาและดูแลถึงความปลอดภัยและเวรในการรักษาโบราณวัตถุ ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์จันเสน มีประธานเป็นท่านพระครูนิวิฐธรรมขันธ์ และนายอำเภอตาคลี มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเป็นหน่วยงานราชการในอำเภอตาคลี และมีแบ่งการทำงานออกเป็น ฝ่ายงานดังนี้ ฝ่ายภัณฑารักษ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายของที่ระลึก ฝ่าย

ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายเลขานุการ ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและดำเนินงานด้วยการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชน

วิธีการ

1. มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. โครงสร้างในการบริหารจะต้องมีการดึงทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกรรมการในพิพิธภัณฑ์ ชาวบ้าน ชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน สถานศึกษา หรือหน่วยงานภาครัฐ

3. มีกระบวนการเลือกตั้ง ประธาน กรรมการ และเลขานุการ และแต่งตั้งเป็นคณะในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ แจ้งให้ชุมชนทราบ

4. มีการจัดการประชุมรายงานการทำงานและแจ้งแผนงานที่จะดำเนินกิจกรรม

5. มีการกำหนดการประชุม

1.3 แผนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

แผนงาน กำหนดแผนดำเนินกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะดำเนินกิจกรรมโดยมีการวางแผนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่งแผนงานนั้นอาจจะเป็นแผนระยะสั้น หรือ แผนงานระยะยาวขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่แต่ละพิพิธภัณฑ์จะสร้างสรรค์ขึ้น เป็นการกำหนดตารางวันเวลาทำการในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้กรรมการพิพิธภัณฑ์ได้มีการวางแผนร่วมกัน

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการ

2. กำหนดปฏิทินในการทำงานในแต่ละเดือน โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกันวางแผนในการสร้างความร่วมมือในท้องถิ่น

3. จัดทำแผนในการทำงานในการทำงาน และผู้รับผิดชอบ

4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม

แผนงานในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์นั้นจะต้องมีการวางแผนให้มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการดำเนินกิจกรรมแทรกความเป็นเอกลักษณ์ ความเชื่อ วัฒนธรรม สอดคล้องกับงานประจำปี หรือ ประเพณีสำคัญๆ ของท้องถิ่น เชื่อมโยงและบอกเล่าสู่ วัตถุพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ อาจจัดเป็นนิทรรศการชั่วคราวหมุนเวียนเป็นเรื่องราวในแต่ละเดือน

ตัวอย่าง เช่น ประเพณีบุญมหาชาติ ในพิพิธภัณฑ์ก็จัดแสดง วัตถุที่เกี่ยวกับงานบุญมหาชาติที่ค้นพบในอดีต เครื่องทำขนมโบราณ ที่เคยใช้ในอดีตของงานเทศมหาชาติของชุมชน โดยอาจจะจัดสลับ

เปลี่ยนหมุนเวียน ไปในแต่ละเดือนที่สอดรับกับประเพณี ฮีต 12 คลอง14 ของภาคอีสาน นอกจากนั้นยังมีการจัดงานประจำปีที่บอกเล่าเรื่องราวของคนในอดีต

นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังจะต้องคำนึงถึง แผนงานในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในเรื่องของการค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ๆ ในท้องถิ่น วัตถุทรัพยากรหรือการอนุรักษ์ สงวนรักษา สื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาพื้นที่ การสร้างเครือข่าย จะต้องมีการวางแผน เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพิพิธภัณฑ์ แผนงานในการพัฒนาการจัดแสดง แผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาเนื้อหาการจัดแสดงส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยกลยุทธ์สำคัญ ที่ไม่ให้พิพิธภัณฑ์หยุดนิ่งและล้าสมัยไปตามกาลเวลา

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา / หน่วยงาน

2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในและภายนอกชุมชน

2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

ซึ่งมีรายละเอียดองค์ประกอบดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน การที่คนในท้องถิ่นร่วมกระทำการร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่งในการมาร่วมมือของคนในชุมชนเป็นเจ้าของ ร่วมเป็น ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในถิ่นที่อยู่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ซึ่งทุกคนเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในชุมชน รวมกันตัวกันด้วยมิติทางจิตใจ กลายกลุ่มคนเป็นชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ร่วมกันมีผู้นำทางความคิดและมีผู้สนับสนุนทางความคิดมีจุดมุ่งหมายร่วมกันด้วยกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับคนทุกคนมีศักยภาพทำงานร่วมกัน เช่น ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น ปราชญ์นักวิชาการ เด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ได้รับการเอาใจใส่และเห็นคุณค่าจากคนที่อยู่ในท้องถิ่นร่วมกันการรับบริจาคสิ่งของแล้วมีชื่อในพิพิธภัณฑ์แสดงว่าผู้นั้นได้บริจาคสิ่งของ

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการในเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

2. กำหนดปฏิทินในการทำงานในแต่ละเดือน โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกันวางแผนในการสร้างความร่วมมือในท้องถิ่น

3. จัดทำแผนทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน ทุกเพศ ทุกวัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและจัดทำกิจกรรม

5. ประเมินกิจกรรมโดยชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น

การดำเนินการการมีส่วนร่วม แนวคิดของเห็นคุณค่าของทุกคน ซึ่งทุกคนในชุมชนมีศักยภาพ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น นักวิชาการ เด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมทำกิจกรรม บุคคลเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในองค์ความรู้ที่เป็นทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งสถานที่ที่ทุกคนสามารถมามีส่วนร่วมคือสถานที่ที่เป็นสาธารณะไม่เป็นชองคนใดคนหนึ่ง

2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา / หน่วยงาน

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา หรือ หน่วยงาน ในท้องถิ่น เป็นการมีส่วนร่วมการเข้ามาร่วมมือของหน่วยงานให้การสนับสนุนส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในชุมชนให้เห็นความสำคัญ เป็นการจัดการศึกษาในระบบ และเข้ามาส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ความร่วมมือให้ความสนใจในการอนุรักษ์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางโบราณสถาน

วิธีการ

1. เชิญสถาบันการศึกษาเข้ามาเป็นคณะกรรมการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น เช่น โรงเรียนเทศบาล มหาวิทยาลัย ในชุมชน ครูอาจารย์ ในท้องถิ่น หน่วยงานในท้องถิ่นชี้แจงความต้องการการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาคนในท้องถิ่น

2. วางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานในท้องถิ่น

4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภายในท้องถิ่น

5. ประเมินกิจกรรมการจัดกิจกรรม

การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งถ้าสถาบันการศึกษาในชุมชนให้ความสนใจในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะทำให้งานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถ

ดำเนินงานได้คล่องตัวขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของงานวิชาการ การดึงการมีส่วนร่วมของ ครู อาจารย์ นักวิชาการมหาวิทยาลัยที่อยู่ในชุมชนเข้ามาดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่าง เช่น โรงเรียน กศน. มหาวิทยาลัย หน่วยงาน เข้ามาจัดหลักสูตรร่วมกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยดึงความเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา และ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม การเรียนรู้เรื่องเครื่องทองเหลือง บูรณาการเรียนรู้กับกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีขึ้นอยู่กับพิพิธภัณฑ์ที่มีองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่น

2.3 เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในและภายนอกชุมชน

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เชื่อมโยงกับความรู้ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ กับวิถีชีวิตจริงในการดำเนินกิจกรรมอยู่ รวมถึงสภาพจริงของการดำรงชีวิตของตนในชุมชน การสาธิต การบรรยายความรู้ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับนิทรรศการที่จัดแสดงส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้สัมผัสของจริงได้ลงมือทำ

เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายนอกที่เชื่อมต่อกันในแนวคิดและการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกันเป็นเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวมตัวกันเพื่ออุดมการณ์และผลประโยชน์ร่วมกัน ทำงานร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ เป็นภาคีเครือข่ายสร้างองค์ความรู้ในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แลกเปลี่ยนประสบการณ์

วิธีการ

1. แสวงหาสืบค้น หาปราชญ์ในชุมชน ท้องถิ่น องค์ความรู้ที่มีภายในท้องถิ่น เชื่อมโยงนิทรรศการที่จัดแสดงภายใน
2. ตกลงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภายในชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมร่วมกัน เชื่อมโยงกับผู้รู้เครือข่ายภายในและภายนอก
3. ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทำงานบูรณาการร่วมกัน
4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เชื่อมโยงองค์ความรู้ในการจัดนิทรรศการกับการวิถีชีวิตจริงกับคนในชุมชนท้องถิ่นให้ผู้เข้าชมได้ชม ได้สัมผัสของจริง ได้ลงมือทำ ได้สนทนา ได้เรียนรู้จากของจริง กับสิ่งที่จัดแสดง บางสิ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากภูมิปัญญาหรือ สิ่งของที่มีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ทั้งเรื่องของเครื่องมือที่ใช้ในอดีต อาชีพ การเกษตร อาหาร ขนม การแสดง เกิดการเรียนรู้จริง ความบันเทิง ศิลปะการแสดงที่เกิดจากวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายนอกชุมชน คนนอกชุมชนจะเป็นการร่วมมือกันในแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมความรู้เรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นร่วมกัน เช่น เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภาคเหนือ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภาคใต้ มีการรวมตัวกันของกลุ่มพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนสนับสนุนความรู้ทางวิชาการการจัดการพิพิธภัณฑ์ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย โดยการร่วมตัว มูลนิธิต่างๆที่ดำเนินงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นต้องมีผู้นำในการดำเนินกิจกรรม อาจไม่ได้เป็นคนเดียวกับประธานในการแลพิพิธภัณฑ์ก็เป็นได้โดนผู้นำทำกิจกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำการมีส่วนร่วม ผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการตามแผน ในการคิด หรือ ปฏิบัติกิจกรรม

วิธีการ

1. ผู้นำเชิญประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการ
2. ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ของชุมชน ประสานการมีส่วนร่วม เครือข่ายชุมชน เครือข่ายท้องถิ่นให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ในปฏิทินกิจกรรมตามแผนงานในระยะสั้นและระยะยาว
3. การเสนอโครงการในการบริหารงานเรื่องงบประมาณ
4. ทรัพยากรเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานที่ได้วางไว้
5. ประสานความร่วมมือ
6. จัดทำแผนในการทำงานในการทำงาน และผู้รับผิดชอบ
7. ดำเนินการตามแผนกิจกรรม

ผู้นำทำกิจกรรมเป็นบุคคล ที่มีอิทธิผลต่อการดำเนินงานในการประสานความร่วมมือ ความต้องการ แผนงานในการลงปฏิบัติจะต้องเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจในการทำงานของชุมชน สามารถประสานกับทุกภาคส่วน ให้เกิดการมีส่วนร่วม จัดการในส่วนของทรัพยากร กิจกรรมและปริหารจัดการงบประมาณให้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน จัดการประชุม เตรียมงาน ดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจัดการของเครือข่ายและสิ่งสำคัญคือการถ่ายทอดถ้าผู้นำไม่อยู่ต้องมีตัวแทนเพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนให้มีการสืบทอดสืบสานงานต่อ

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร องค์ประกอบด้วย

3.1 การบริหารจัดการบุคลากร

3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

3.3 การจัดการด้านการดูแลรักษา และอนุรักษ์ ทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี

3.4 สถานที่ และตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

3.5 สื่อวัสดุ เทคโนโลยี

3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร

การบริหารจัดการบุคลากร เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นการพัฒนาบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ด้วยการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้แก่ คณะกรรมการในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมในท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น 2.องค์ความรู้ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ แก่บุคลากร การจัดทำทะเบียนวัตถุ ความรู้เกี่ยวกับการจัดแสดง การอนุรักษ์ การดูแลรักษา การถ่ายทอด การนำชม

การจัดการองค์ความรู้จัดการพิพิธภัณฑ์ คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และแสวงหาความรู้เกี่ยวกับ การจัดแสดง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ การจัดนิทรรศการ การใช้สื่อสมัยใหม่ การประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษ ความรู้เรื่องการเก็บผ้าโบราณ ความรู้เกี่ยวกับการการลงทะเบียนบัญชีวัตถุ มีการจัดให้ความรู้กับบุคลากร

การจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่น คือ การพัฒนาบุคลากรพิพิธภัณฑ์ ให้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติของท้องถิ่น เรียนรู้ความเป็นมาของสิ่งของที่วัตถุจัดแสดง ที่สามารถในการนำชม หรือเรียนรู้เกี่ยวกับปราชญ์องค์ความรู้ที่มีในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดในการนำชม เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาทองถิ่น ซึ่งแต่ละพิพิธภัณฑ์จะมีองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องผ้า ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาหารในท้องถิ่น เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบุคลากรพิพิธภัณฑ์ ก่อนลงไปสู่การจัดแสดง ตัวอย่าง เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้กับอาสาสมัครทำงานพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับการเล่าเรื่องราวตำนานท้องถิ่น เกี่ยวกับภาพวาดในพิพิธภัณฑ์ การฝึกอบรมการหอผ้าห่อคัมภีร์ การเขียนตัวอักษรธรรม มีการฝึกอบรมให้ความรู้กับบุคลากร

3.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

การจัดการด้านงบประมาณ พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรแต่การจัดการในการบริหารงานนั้นล้วนแล้วแต่มีค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามมาบางพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งในการเปิดพิพิธภัณฑ์นั้นล้วนแต่มีค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบุคลากร ค่าบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในเรื่องของการจัดแสดง ค่าใช้จ่ายของการอนุรักษ์ งานประชาสัมพันธ์ ซึ่งการบริหารจัดการควรมีแผนงานในการใช้งบประมาณ คือ การหาแหล่งทุนในการสนับสนุนกิจกรรม การบริหารงบประมาณแผนในการลงทุน และแผนการบำรุงรักษา รวมถึงแผนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรต่างๆ

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานการหางบประมาณสนับสนุน วางแผนการมีส่วนร่วมระดมทุน

2. กำหนดกิจกรรมในการระดมทุนงบประมาณ เขียนเสนอโครงการไปยังแหล่งทุน โดยจะต้องมีเป้าหมายและผลงานที่ชัดเจน วางแผนในการใช้งบประมาณ

3. จัดทำแผนในการทำงาน และผู้รับผิดชอบ

4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม

การจัดการด้านงบประมาณ ในการระดมทุนให้ได้งบในการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถดึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นร่วมแรงในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรม เช่น การทอดผ้าป่าเพื่อการบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม เป็นการระดมทุนอย่างหนึ่งของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับสิ่งของที่มีความสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์ เช่น การจำหน่ายเสื้อที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ออกมาจำหน่ายเพื่อระดมทุน หรือจัดกิจกรรมคอนเสิร์ตการกุศล จัดงานเทศการประจำปี การเดินวิ่งการกุศลเพื่อระดมทุน หรือแม้แต่การรับบริจาคต่างๆ การเขียนเสนอโครงการไปยังหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเมื่อพิพิธภัณฑ์มีเงินทุนแล้วจะต้องวางแผนในการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชน นอกจากนั้นยังสามารถในการเปิดพื้นที่ในจำหน่ายของที่ระลึกในห้องสุดท้ายในการเยี่ยมชม

3.3 การจัดการด้านการดูแลรักษา และอนุรักษ์ ทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี

ทรัพยากรวัฒนธรรม(สายันต์ ไพรชาญจิตร์,2548 : 20) คือ ทรัพยากรโบราณคดี ทางชาติพันธุ์ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับทั้งทรัพยากรทางโบราณคดี และทรัพยากรที่เป็นวัตถุทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ทรัพยากรเชิงนามธรรม ความรู้ ภูมิปัญญา วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ปรัมปราคติ นิทาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนพิธี พิธีกรรม ภาษา ศิลปะ ระเบียบข้อห้าม

ทรัพยากรโบราณคดี คือ วัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ สถานที่ สิ่งก่อสร้าง ซึ่งรวมถึงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ในอดีตทุกยุคทุกสมัย ซึ่งสมามารถนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตแก่คนในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1.แหล่งโบราณคดี สถานที่คนในอดีตเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ เช่น พื้นที่เพาะปลูก คอกสัตว์ เหมืองแร่โบราณ สุสานฝังศพ 2.โบราณสถานสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยวัสดุต่างๆ ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3.โบราณวัตถุ สิ่งของ วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการ

2. ทำการจดทะเบียนวัตถุและบันทึกข้อมูลภาพถ่ายจัดเก็บข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ และรวมประเพณีวัฒนธรรมดั่งเดิมของท้องถิ่น

3. จัดกิจกรรมเพื่อรวบรวมอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรทางโบราณคดี

การจัดการทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม และทรัพยากรทางด้านโบราณคดี คือ กระบวนการให้ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดีให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นเจ้าของถิ่นกำเนิดด้วยการปลูกจิตสำนักและการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พบทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี เป็นจำนวนมาก มีเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ควรมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์ จัดทำรายละเอียด หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี เรื่องราวต่างๆ จดบันทึกที่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลอ้าอิงทางวิชาการ เน้น การสืบค้นข้อมูล การบันทึก การตรวจสอบความถูกต้อง การอนุรักษ์ การเผยแพร่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของในท้องถิ่น ให้เรียนรู้เกี่ยวประวัติศาสตร์ของตน ซึ่งหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์คือการรวบรวม การตรวจสอบ การทำหลักฐาน การสงวนรักษา การจัดแสดง การให้การศึกษา การให้การศึกษาแก่ประชาชน (Douglas A. Allan, 1960: 14-26)

การดูแลรักษา การเก็บรักษาวัตถุที่เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ จะต้องมีการบันทึกจดลงทะเบียนการดูแลและอนุรักษ์ให้ถูกวิธีในการดูและรักษา วัตถุอันมีค่า ต้องมีความปลอดภัย และมีการตรวจสอบทะเบียนในการเก็บรักษาทวนทะเบียนวัสดุ มีการจัดการให้เป็นระเบียบ บันทึกภาพและเก็บข้อมูลจัดทำบันชีรายการวัตถุ และกำหนดจุดเด่นของศิลปวัตถุ และเอกลักษณ์ของวัตถุ กำหนดหมวดหมู่และเนื้อหา

การอนุรักษ์ประเพณี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีดังเดิม กระบวนการที่ชุมชนในอดีตได้ถือประปฏิบัติมีการรวบรวมภาพเก่า และทำการจดบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เก็บหลักฐานร่องรอยสอบถามจากผู้สูงอายุ

3.4 สถานที่ ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์

สถานที่ เป็นที่ตั้งตัวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นของชุมชน ซึ่งจะต้องมีความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้ทุกคน ซึ่งสถานที่อาจจะเป็นพื้นที่ที่ได้จากบริเวณที่มีคุณค่าทางจิตใจ หรือเป็นพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นยังต้องวางแผนในเรื่องของการจัดแสดงพื้นที่พิพิธภัณฑ์เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ของคนในชุมชน สามารถมาร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนเกิดการเรียนรู้ปรึกษาหารือ

อาคารเป็นพื้นที่ตั้งแต่การจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะต้องมีสภาพที่มีความแข็งแรง ความมั่นคง ถาวร สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ วางแผนเรื่องห้องต่างๆในการจัดแสดง และความปลอดภัย ในการเก็บรักษา

วิธีการ

1. การเลือกพื้นที่ตั้งแต่แรกในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
2. กำหนดพื้นที่ในการจัดประโยชน์ ในการจัดแสดง สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารมีความแข็งแรงศึกษาการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมและศักยภาพของพื้นที่

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตัวอาคารต้องมีความมั่นคง ดูศักยภาพของพื้นที่ ระบบสาธารณูปโภค ทางเข้าออกในการจัดกิจกรรม พื้นที่ในการรองรับคน และความมั่นคงแข็งแรง หลังคามีความคงทน บางแห่งใช้อาคารเก่ามาปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ ก็ต้องมีการวางแผน การขยายปรับปรุงหรือ ต่อเติมอาคาร วางแผนเรื่องห้องต่างๆในการจัดแสดง และความปลอดภัย ในการเก็บรักษา เรื่องของ ไฟไหม น้ำท่วม บางแห่งมีศิลปวัตถุล้ำค่าควรมีการประกัน วัตถุ

3.5 สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี

สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี คือ การใช้สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจการใช้เสียงในการบรรยายตามบอร์ดนิทรรศการ การใช้แสงส่องสว่างวัตถุ การจำลองวัตถุ การจัดแสดงสิ่งของแบบเสมือนจริง ให้มีความโดดเด่น การจัดโดยใช้สื่อที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีความเหมาะสม การใช้เทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการ
2. กำหนด สื่อ วัสดุ และเทคโนโลยี ในการสนับสนุนการเรียนรู้
3. กระบวนการใช้สื่อในการถ่ายทอดความรู้
4. เผยแพร่สื่อ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วางแผนการใช้สื่อ วัสดุ และเทคโนโลยี วางแผนการใช้สื่อ สมัยใหม่ในการสนับสนุนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ใช้วีดิทัศน์ในการเล่าเรื่องประวัติชุมชน ท้องถิ่น ฉายภาพ

เก่าเล่าเรื่อง หรือการใช้ Line ในการติดต่อสื่อสารข่าวสารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ การใช้ QR code reader ในการอธิบายผ่านคลิป VDO ป้ายนิทรรศการที่จัดแสดงในเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นประเพณีต่างๆ ผ่านคลิปที่พิพิธภัณฑ์ได้จัด หรือร่างราวจริงที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการถ่ายทอดสดการสาธิตอาชีพ ผ่าน Facebook โดยใช้สื่อใหม่มาเป็นตัวในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่น

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ องค์ประกอบด้วย

4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

4.2 บริการนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว และป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

4.3 บริการนำชมเส้นทางการนำชม / เส้นทางชมท้องถิ่น

4.4 การประชาสัมพันธ์

4.5 สิ่งอำนวยความสะดวก ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม จำหน่ายของที่ระลึก

4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ซึ่งผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้ได้จริงได้สัมผัสจากของจริงผ่านประสาทสัมผัส ด้วยการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการที่ผู้จัดพิพิธภัณฑ์ได้วางกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อ และการทำกิจกรรมเชื่อมโยงกับทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี ที่มีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการนำแสดง เผยแพร่ และจัดแสดงด้วยการใช้สื่อ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นกระบวนการเรียนรู้

จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามปฏิทินประเพณี เช่น ฮีต 12 คลอง 14 ของภาคอีสานที่เป็นประเพณีสำคัญให้คนในท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ได้แสดงถึงภูมิปัญญาและเชื่อมโยงกับวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำขนมทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญข้าจี่ กิจกรรมสาธิตการทำข้าวจี่ ให้นักเรียนหรือผู้เข้าชมได้ลองทำข้าวจี่ และในเดือนหกทำบุญบั้งไฟ เชื่อมโยงความเชื่อในท้องถิ่นกับนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ในเรื่องพญาแถน สาธิตและจัดแสดงการทำบั้งไฟภูมิปัญญาของคนในจังหวัดยโสธร นอกจากนั้นกิจกรรมยังสามารถมีได้หลากหลายตามเพศ และวัย

วิธีการ

1. วางแผนในการเตรียมจัดกิจกรรม ค้นหาจุดเด่นทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี ประเพณีสำคัญ เครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น โบราณสถาน วางแผนแต่ละเดือนร่วมกับกรรมการในชุมชนดึงการมีส่วนร่วม

2. จัดกิจกรรมสาธิต ให้ผู้เข้าชมได้สัมผัส ได้ลงมือทำ ทดลองทำ โดยวางแผนกิจกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน วางเป็นหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษา

3. จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนเป็นรายเดือนตามปฏิทินประเพณี หรือเทศการวันสำคัญ อาจจัดนิทรรศการเคลื่อนที่เข้าไปในสถานศึกษาและเชื่อมโยงกับความรู้หรือนิทรรศการที่จัดแสดงในตัวพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมให้ผู้เข้าชมที่มีความหลากหลายตามความต้องการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง เช่น การทำตุงเพื่อถวายพระด้วยตนเอง ในความเชื่อของคนภาคเหนือ เป็นการอนุรักษ์ความรู้ปราชญ์ผู้ทำตุง ในภาคเหนือแล้ว ได้ลงมือทำตุงเพื่อเป็นพุทธบูชา เกิดการเรียนรู้การทำตุง ส่วนผู้สอนก็ได้ถ่ายทอดศิลปะการทำตุง

การจัดกิจกรรมสาธิตการทำขนมโบราณ การจัดกิจกรรมสาธิตการทำว่าวโบราณบือรือมัส กิจกรรมสาธิตการปั่นดินให้เป็นภาชนะเครื่องใช้เรียนรู้เรื่องการเผาภาชนะด้วยเตาเผาโบราณ การสาธิตเรื่องการเผาถ่ายกว่าจะเป็นถ่ายที่ใช้มีกระบวนการอย่างไร สาธิตการปักผ้าหน้าหมอนและให้ลองลงลงมือปฏิบัติ โดยจัดกิจกรรมหมุนเวียนในแต่ละเดือนโดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้บรรยาย

4.2 บริการนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว และป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

นิทรรศการถาวร เป็นนิทรรศการที่สร้างขึ้นเพื่อเรื่องราวและเหตุการณ์ที่บอกเล่า บรรยาย เรื่องราวทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรทางโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดย โดยนิทรรศการนั้นมีระยะเวลาในการจัดที่ 5-10 ปีขึ้นไปใช้ระยะเวลานานกว่าจะมีแผนงานในการปรับปรุงซึ่งบงแห่งสร้างด้วยงบประมาณสูง จึงใช้เวลาในการเปลี่ยนเป็นระยะยาวซึ่งในการทำข้อมูลต้องใช้การมีส่วนรวมและตรวจสอบความถูกต้องด้วยนักวิชาการและปราชญ์ คนในชุมชน

นิทรรศการชั่วคราวเป็นนิทรรศการหมุนเวียนสอดรับกับกิจกรรมการเรียนรู้และแผนงานที่สอดคล้องกับกิจกรรมรายเดือนที่วางแผนขึ้นหมุนเวียนสลับเปลี่ยนไปแต่ละเดือนเพื่อสร้างการเข้ามา ชมซ้ำตามปฏิทินกิจกรรมจัดตามประเด็น ช่วงเวลาที่เหมาะสม ใช้สื่อ และเทคโนโลยีประกอบ ใช้การสาธิต การจัดบรรยาย แลเทคนิคในการนำเสนอ

ป้ายคำบรรยาย เป็นป้ายบอกเล่าเรื่องราวของ ประกอบการจัดแสดงทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางโบราณคดี มีขนาดพอเหมาะแสดงบอกชื่อ และรายละเอียดยุคสมัยและเวลา และการค้นพบ ได้มาจากแหล่งใด มีแสงสว่างช่วยในการเน้น

การจัดแสดงนิทรรศการถาวรเป็นการวางแผน โครงสร้าง ตามจุดประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นการวางแผนระยะยาวกำหนดแยกประเภทในการจัดแสดงเป็นหมวดหมู่เล่าเรื่องชุมชนท้องถิ่น กำหนดแบ่งโซนแบ่งห้องตามขนาดของพิพิธภัณฑ์ เส้นทางในการเดินชมนิทรรศการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม นอกจากนั้น

นิทรรศการชั่วคราวเป็นกิจกรรมที่จะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมหรือปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้รายเดือนที่จัดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับช่วงเวลาและป้ายคำบรรยายที่บอกประวัติความเป็นมา นิทรรศการเน้นการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อเน้นความสนใจ

วิธีการ

1. ประชุมคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดการวางแผนงานและจัดนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์จะดำเนินการ

2. กำหนดนิทรรศการถาวรแบ่งหมวดหมู่ในการจัดแสดงเป็นโซน หรือเป็นห้อง รวมกับเส้นทางในการเดินชม นอกจากนั้นวางแผนการจัดนิทรรศการชั่วคราวในการทำงานในแต่ละเดือนสลับหมุนเวียนนิทรรศการ โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกันวางแผนในการสร้างความร่วมมือในท้องถิ่น

3. จัดทำแผนในการทำงานในการทำงาน และผู้รับผิดชอบ

4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้กับชุมชน

4.3 บริการนำชมเส้นทางการนำชม / เส้นทางชมท้องถิ่น

บริการนำชม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชม มัคคุเทศก์ นำชมในพิพิธภัณฑ์และชุมชนเส้นทางการนำชม บุคลากรในท้องถิ่นที่เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ของต้นกำเนิดทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดีที่มีความรู้กับถิ่นกำเนิดของทรัพยากรเป็นผู้ที่

การบริการนำชม มัคคุเทศก์นำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยจัดอบรมให้ความรู้รุ่นแรก โดยใช้กลยุทธ์ในการอบรมให้กับครู ผู้ใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วม ทำงานกับโรงเรียนเทศในชุมชนท้องถิ่นก่อน และระยะที่ 2 นำนักเรียนเข้ามาอบรมรับสมัครอาสาสมัครเข้ามาเข้าค่ายอบรมเป็นมัคคุเทศก์น้อย ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี ได้เรียนรู้เกี่ยวกับปราชญ์ องค์ความรู้เกี่ยวกับคนในท้องถิ่นรู้จักท้องถิ่น รู้จักตัวเอง และพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ โดยให้ ตัวอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์จันเสน โครงการมัคคุเทศก์น้อย ผู้ที่สามารถนำชมพิพิธภัณฑ์เกิดการเรียนรู้ทั้งพิพิธภัณฑ์ด้วยการศึกษาและสามารถอธิบายความรู้ในแต่ละตู้ได้ ซึ่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเพียงเด็ก ผู้ปกครองเรียนรู้จากเด็กด้วย สำคัญ คือ พ่อแม่เข้าใจและให้ความสำคัญที่เด็กได้พบเจอกับผู้คนที่หลากหลายที่เข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งในวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุดราชการก็จะมีน้องๆ มัคคุเทศก์มาทำหน้าที่บรรยายนำชม

เส้นทางการนำชม กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน เส้นทางเดินเข้าชมพูมิปัญญาท้องถิ่นหลังจากได้ชมนิทรรศการที่จัดแสดงได้เรียนรู้ของจริงไปตามหมู่บ้านเชื่อมโยงกับปราชญ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชน เป็นเมืองพิพิธภัณฑ์หรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิตได้สัมผัสของจริง วิถีชีวิตจริง การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยการนำชมของคนในท้องถิ่นรวมถึงการบรรยายโดยคนในท้องถิ่นและต้นกำเนินของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะมีโบราณวัตถุ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา ต้องมีการจัดการลงทะเบียนพิพิธภัณฑ์ จดทะเบียนทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณคดี กำหนดเส้นทางนำชม ทำแผนที่เดินดินเส้นทางภาพวาดในชุมชน กิจกรรมที่ทำให้คนในท้องถิ่นรู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น รู้จักบ้านของปราชญ์ท้องถิ่น บ้านที่ทำขนมท้องถิ่น ภูมิปัญญา ปราชญ์เรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่น รวมกันเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตทั้งชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ ปราชญ์ คนในชุมชน เป็นผู้นำชม เป็นคนเล่าเรื่อง รู้จักชุมชนของตน เอกรักษ์ของชุมชน ตัวอย่างเช่น เส้นทางนำชม พิพิธภัณฑ์ชุมชนเขายี่สาร หลังจากชมพิพิธภัณฑ์แล้วมีมัคคุเทศก์นำชมท้องถิ่นเรียนรู้กิจกรรมการเผ่าถ่าน ชมปราชญ์ทำกระป๋องดักปูแสมที่ทำจากกระป๋องนมจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ จัดกิจกรรมสาธิตทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ ก็คือ จากพืชที่อยู่ในชายเลนมาทำเป็นผ้ามัดย้อมสวมใส่กัน กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมชะคราม แกงอ่อม อะไรต่างๆ ที่เป็นพืชขึ้นอยู่ในชุมชน กิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่งคลอง 2 ชุมชน ชุมชนยี่สารมีการล่องเรือชมวิถีชีวิต 2 ฝั่ง ไปจนถึงปากอ่าวตะบูน ไปดูวิธีการเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ แล้วก็หอยนางรม แล้วมีการจัดกิจกรรมชมวัดโบราณสถานบ้านทรงไทย

วิธีการ

1. วางแผนการจัดพัฒนาทรัพยากรบุคคลประชาสัมพันธ์กิจกรรม
2. จัดอบรมให้กับครูโรงเรียนในเทศบาลในชุมชน และผู้มีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ครูสามารถนำชมให้กับนักเรียนสามารถนำนักเรียนเขามาชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและเป็นผู้บรรยายได้ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณวัตถุ
3. จัดอบรมให้กับนักเรียนโรงเรียนที่สนใจในการเป็นผู้นำชมเป็นอาสาสมัคร ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรโบราณวัตถุ
4. รับอาสาสมัครเข้ามาทำงานในพิพิธภัณฑ์

4.4 **การประชาสัมพันธ์**

เป็นการสื่อการกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้มีการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายและคนในชุมชนท้องถิ่นทราบข่าวสารนอกจากนั้นยังสื่อการกับกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้สาธารณะได้รู้จัก พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สร้างมูลค่าทางภูมิปัญญา ผู้สนใจศึกษาทราบเป็นการบริการให้ประชาชนที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งถ้าพิพิธภัณฑ์ต้องมีกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ที่มีการเคลื่อนไหว โดยการสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสาร โดยคำนึงถึงการเปิดรับสื่อของแต่วะวัย ผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน

เตรียมข้อมูลในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม เลือกใช้สื่อในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะสื่อสาร สื่อท้องถิ่น สื่อพื้นบ้าน ป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น

การสื่อสารภายในบุคลากรภายในพิพิธภัณฑ์คณะกรรมการในการจัดกิจกรรมภายในให้ทราบข่าวสารการดำเนินงานภายในคนในท้องถิ่นทราบถึงการทำงาน และการสื่อสารภายนอกกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้สื่อสารมวลชน นอกจากนั้นต้องเลือกใช้สื่อในการสื่อสาร เช่น สื่อวิทยุ วิทยุชุมชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ Facebook สื่อสมัยใหม่ สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ หนังสือเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ป้ายโฆษณา ข่าวประชาสัมพันธ์ ให้สามารถสื่อสาร กับกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกับความต้องการ และคำนึงถึงการเข้าถึงสื่อในแต่ละช่วงวัย เด็กผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ

วิธีการ

1. วางแผนงานในการดำเนินกิจกรรม
2. วางแผนงานในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
3. จัดทำแผนในการทำงานในการทำงานประชาสัมพันธ์เลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และผู้รับผิดชอบ
4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

4.5 สิ่งอำนวยความสะดวก ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม จำหน่ายของที่ระลึก

การจำหน่ายของที่ระลึก เป็นการสร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ที่มีกลุ่มเป้าหมายในอำนาจซื้อมาก และน้อยต่างกัน มีสินค้าทุกกลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ โดยจะต้องเชื่อมโยงกับวัตถุจัดแสดง ประวัติศาสตร์ สร้างมูลค่าให้กับพิพิธภัณฑ์ มีการจำลอง เป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอลายเอกลักษณ์ ขนมโบราณแห่งเดียวในประเทศ

การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นการบริการ ที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้บริการ อำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชม ที่เข้ามาเรียนรู้หรือทำกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสามารถอยู่ภายในบริเวณเดียวกันกับการจำหน่ายของที่ระลึก เป็นส่วนที่จะสร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ พิจารณาถึงศักยภาพของแต่ละพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์จำหน่ายของที่ระลึกที่ ซึ่งของที่ระลึกนั้น ไม่ใช่เพียงแต่สร้างรายได้เท่านั้นของที่ระลึกสามารถสร้างมูลค่าและในเรื่องการตลาด

1. มูลค่าทางจิตใจ ซึ่งของที่ระลึกจะมีเอกลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์องค์ความรู้ที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าในท้องถิ่น สัญลักษณ์ท้องถิ่น การจำลองวัตถุและย่อขนาด อาจจะรวมถึงงานสร้างมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงไปยังความรู้ที่ได้จากพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น ลายผ้าทอจากพิพิธภัณฑ์ที่เป็นสัญญาลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์เชื่อมโยงกับภาพวาดว่าชุมชนนี้ท้องถิ่นนี้มีภูมิปัญญาด้านการทอผ้ารวมไปถึงสอดคล้องกับวัตถุที่ขุดพบว่ามีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการทอผ้า ทำให้ผ้าทอ 1 ผืน เมื่อซื้อกลับไปนั้นมีคุณค่าทางจิตใจและยังมีความทรงจำที่ดีว่าซื้อมาจากที่ใด นอกจานั้นการจำหน่าย

ของยังจะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้ซื้อที่มีรายได้น้อยเช่นเยาวชนอาจจะนำเศษผ้ามาสร้างมูลค่าโดยการทำเป็นกระเป๋าดินสอ

2. สร้างรายได้ให้คนในชุมชน โดยจัดกลุ่มแม่บ้านมาทอผ้าในพิพิธภัณฑ์เพื่อจำหน่าย คนในชุมชนพึงพาตนเองได้ สร้างรายได้และอยากเข้ามาทำงานในการดูแลพิพิธภัณฑ์สร้างรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ได้มีงบประมาณมาใช้ในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

วิธีการ

1. จัดทำของที่ระลึก

2. เชื่อมโยงกับความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์เช่น ขนมท้องถิ่นโบราณ ผ้าโบราณ ท้องถิ่นนี้มีชื่อเสียงเรื่องของการทอผ้าร้านกาแฟเป็นที่พักผ่อน

3. สร้างมูลค่าในการออกแบบโลโก้ สร้างแบรนด์ สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างสรรค์อาจเป็นขนมประจำท้องถิ่นที่หายากสินค้าประจำท้องถิ่น

4. จัดจำหน่ายในห้องสุดท้ายของการจัดแสดง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประเด็นที่นำมาอภิปราย

5.2.1 สภาพการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์

ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน พบว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ มีแผนงานในการประชาสัมพันธ์ และมีโครงสร้างในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ การจัดการด้านโครงสร้างและแผนการดำเนินงานนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย คือ การวางแผนการงบประมาณ และการแบ่งภาระงานหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ด้านการมีส่วนร่วม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และองค์กรต่างๆ การเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนท้องถิ่น รวมถึงมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น มีการจัดพื้นที่ให้กับชุมชนมามีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ และเกิดจากการร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่พิพิธภัณฑ์มีน้อย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ได้ถูกจัดตั้งโดยภาครัฐพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยมีจำนวนมาก ส่วนมากยังไม่มีแผนในการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แต่พบในลักษณะจัดงานประเพณีท้องถิ่นที่พิพิธภัณฑ์เข้าไปมีส่วนร่วม โครงสร้างการบริหารงานเป็นในลักษณะคณะกรรมการซึ่งประกอบกับการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ที่มีบ้านคือคนในชุมชน วัดหรือสถาบันทางศาสนา ซึ่งพิพิธภัณฑ์ที่มีวัดเป็นศูนย์กลางหรือมีวัดเป็นองค์ประธานในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์จะมีลักษณะโครงสร้างการบริหารที่ทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกรรมการในโครงสร้างด้วยแรงศรัทธาและ

ขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นหน่วยงานราชการที่อยู่ในท้องถิ่น และชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน ซึ่งในลักษณะพิพิธภัณฑ์ที่ผู้บริหารเป็นของท้องถิ่นจะมีในลักษณะที่เป็นผู้นำชุมชน ท้องถิ่น หรือมีสะสมวัตถุ หรือเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ในลักษณะศิลปิน พิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องรวบรวมเรื่องราวความเป็นท้องถิ่น ในการบริหารงานอาจมีวัด เทศบาล โรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตำบล ชมชน ผู้นำชุมชน หรืออาจจะเป็นเจ้าของคนเดียว เป็นประธานกรรมการพิพิธภัณฑ์ ซึ่งคนในท้องถิ่น ต้องช่วยกันดูแลกันเอง การมีส่วนร่วมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมชนส่วนมากให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับพิพิธภัณฑ์ โรงเรียน และองค์กรต่างๆ เข้ามามีเป้าหมายร่วมกันในการจัดกิจกรรมให้กับคนในท้องถิ่นหรือทางอ้อม คือ นักท่องเที่ยว และผู้เข้ามาเรียนรู้ความเป็นชุมชนท้องถิ่นในการศึกษาหาความรู้หรือความเพลิดเพลิน เพื่อให้คนในท้องถิ่นเข้ามาใช้พื้นที่และเกิดการบริหารร่วมกัน ซึ่งพิพิธภัณฑ์ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการจัดตั้งของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือเป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชน

ด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนมากมีการดำเนินการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน และรวบรวมวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์ รวมถึงมีห้องในการจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ แต่ยังขาดภัณฑารักษ์ที่มีความรู้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และขาดเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐที่สนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัญา นวลศรี. (2552: บทคัดย่อ)พิพิธภัณฑ์ขาดแคลนเรื่องงบประมาณ กิจกรรมไม่หลากหลาย บุคลากรไม่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และมีผู้เข้าชมน้อย รวมทั้งแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เป็นห้องสมุดในพิพิธภัณฑ์ และงบในการทำนุบำรุงพิพิธภัณฑ์ทรัพยากรด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น เครื่องมือ เครื่องใช้ วัตถุ บางแห่งมีทั้งทรัพยากรทางโบราณคดีและทรัพยากรทางวัฒนธรรมประกอบกับประวัติการ รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่น ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ รวมถึงความเชื่อทางศาสนา ประเพณี ค่านิยม ของกลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นชุมชน มีร่องรอยหลักฐานทางการดำเนินชีวิตที่รวบรวมโดยชุมชน เกี่ยวกับวิถีชีวิต มีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้แต่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังขาดในเรื่องของงบประมาณในการใช้ดำเนินงานและบำรุงรักษาซึ่งการทำงานพิพิธภัณฑ์จำเป็นจะต้องใช้งบในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนมากจะไม่เก็บค่าเข้าชม

ด้านการบริการ พิพิธภัณฑ์มีการจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น บุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ บริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชนการจัดกิจรรมให้เชื่อมโยงกับคนในชุมชนท้องถิ่นการจัดลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น สิ่งที่พิพิธภัณฑ์มีการดำเนินการน้อย คือ จำหน่าย

บัตรเข้าชม การบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ห้องสมุดแหล่งค้นคว้า การรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์ ป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็ก

5.2.2 ปัญหาของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน ประสบปัญหาโครงสร้างการบริหาร การบริหารจัดการด้าน งบประมาณ และแผนงานในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ และต้องการแก้ไขเร่งด่วน คือ 1) แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 2) โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม 3) แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะประสบปัญหาเรื่องของทรัพยากร งบประมาณ ที่มีไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการซึ่งประสบปัญหาอย่างมากที่จะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการดูแลรักษาไม่ได้ก็จะรอวันที่จะปิดตัวลงซึ่งมีงบในการดูแล รักษา และการทำกิจกรรม หากพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กจะแบกรับภาระค่าใช้จ่าย ซึ่งบางแห่งไม่สามารถในการเก็บค่าเข้าชมได้ ถ้าจำนวนผู้เข้าชมน้อยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี. (2548: 119-120) ปัญหาในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ เรื่องของการบริหารจัดการปัญหาที่สำคัญขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการบริหารจัดการ ขาดความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ขาดแผนในการดำเนินงานทั้งระยะยาวและระยะสั้น บุคลากรน้อยไม่เพียงพอกับการปฏิบัติงาน เป็นการทำงานไม่ตรงกับหน้าที่ ขาดความรู้ในหลายด้านขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความเป็นมืออาชีพในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่ไม่มีความหลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์น้อยและระยะสั้น สาเหตุจากกการไม่มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติ สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญจึงไม่ให้ความสำคัญเพียงพอ ด้านชุมชนประชาชนขาดความเข้าใจในงานพิพิธภัณฑ์ กิจกรรมหรือบริการในเรื่องใดบ้าง ปัญหาเรื่องงบประมาณส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรม สถานที่ไม่โดดเด่นขาดความเหมาะสม เครือข่ายปัญหาคือขาดการเชื่อมต่อขาดการติดต่อและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของมนัญญา นวลศรี. (2552: 179)ปัญหาหลักของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นเรื่องงบประมาณ ขาดการสนับสนุนกับทุกภาคส่วนในสังคม โดยพบว่า ขาดแคลนเรื่องงบประมาณ โดยงบประมาณไม่เพียงพอกับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ทำให้กิจการพิพิธภัณฑ์ไม่มีความก้าวหน้า พิพิธภัณฑ์เกิดจากการจัดตั้งโดยประชาชนหรือส่วนบุคคล ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล นิทรรศการและกิจกรรมไม่มีความหลากหลาย บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ไม่มีความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทำให้ไม่น่าสนใจ ขาดความทันสมัย เนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ยังขาดความชัดเจนทำให้ยากแก่ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นและประชาชนขาดความเข้าใจในบริการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีกิจกรรมและการบริการอะไรบ้าง

ด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ประสบปัญหา การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาคนในท้องถิ่นไม่เข้าร่วมชมพิพิธภัณฑ์ และคนในท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมโดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการ

ให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน คือ 1) การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น 2) ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม 3) เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องการการสนับสนุน และมีหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญและดูแลพิพิธภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาทรัพย์สมบัติของชาติ นอกจากนั้นปัญหาของการขาดแขลนบุคลากร ที่มีความรู้ด้านการจัดการและการจัดกิจกรรมซึ่งพิพิธภัณฑ์ยังขาดการวางแผนในการเป็นผู้จัดกิจกิกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นทั้งในระบบการศึกษาพิพิธภัณฑ์ให้โรงเรียนเข้ามาศึกษาในพิพิธภัณฑ์ และการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เข้ามาศึกษา ขาดการให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุซึ่งพิพิธภัณฑ์ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษา อนุรักษ์ สิ่งของวัตถุที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ คนทำงานพิพิธภัณฑ์ก็ยังขาดความรู้ในเรื่องนี้อยู่ และความรู้เรื่องการจัดแสดง ที่มีนิทรรศการสลับผลัดเปลี่ยนในแต่ละช่วง ซึ่งอาจเป็นได้ที่ผู้เข้าชมเข้ามาเพียง 1 ครั้งก็รู้ว่ามีการจัดแสดงอย่างไรจึงไม่เกิดการเข้าชมซ้ำ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นคนในท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญในการเข้ามาศึกษา ส่วนมากจะเป็นคนนอกท้องถิ่นเข้ามาศึกษามากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. (2557: 1113) ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่อนข้างน้อยในทุกๆด้าน แม้จะมีจุดมุ่งหมายที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามาแต่ต้นเพราะขาดปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งคนในท้องถิ่นมองว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ตนอยู่นั้นเข้ามาตอนไหนก็ได้ ซึ่งอยู่ใกล้ตัวสถานศึกษาโรงเรียนในท้องถิ่น นำแหล่งเรียนรู้เข้าไปในหลักสูตรของท้องถิ่นหรือการเรียนรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านสถานที่ โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน คือ 1) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ 2) การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ และด้านการพัฒนาบุคลากร 3) การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ซึ่งพิพิธภัณฑ์มีความต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้ ในเรื่องของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์จะพบว่าเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการรวมตัวแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อวงวิชาการในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ร่วมกัน แต่ในภาคต่างๆ ไม่มีความเข้มแข็งเท่ากับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภาคเหนือซึ่งมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นเครือข่ายช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ปณิตา สระวาสี. (2558: 64) พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดและการจัดการโดยวัด โรงเรียน เอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมาทรัพยากรต่างๆค่อนข้างมาก งบประมาณ บุคลากร แต่ยังขาดศักยภาพ ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้บริการสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการสนับสนุนของภาครัฐให้กับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นค่อนข้างน้อยและไม่มีการสนับสนุนที่

จริงจังชัดเจน ปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการขอรับการสนับสนุน ประการสำคัญ คือ การไม่ทราบข้อมูลการเข้าถึงแหล่งทุน

ด้านการบริหารจัดการด้านการบริการ ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการตลาด การจัดบริการห้องสมุด การบริการ สื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุด คือ 1) ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก และด้านความรู้เรื่องการตลาด 2) ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดการด้านประชาสัมพันธ์ 3) ด้านความรู้เรื่องการบริการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี. (2548: 119-120) ปัญหาในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ เรื่องของการบริหารจัดการปัญหาที่สำคัญขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการบริหารจัดการ บุคลากรน้อยไม่เพียงพอกับการปฏิบัติงาน เป็นการทำงานไม่ตรงกับหน้าที่ และความเป็นมืออาชีพในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่ไม่มีความหลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์น้อยและระยะสั้น สาเหตุจากการไม่มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติ ชุมชนประชาชนขาดความเข้าใจในงานพิพิธภัณฑ์ กิจกรรมหรือบริการในเรื่องใดบ้าง สถานที่ไม่โดดเด่นขาดความเหมาะสม เครือข่ายปัญหาคือขาดการเชื่อมต่อขาดการติดต่อและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

5.2.3 ความต้องการในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สรุปผลความต้องการและความคาดหวัง

1. ความต้องการและความคาดหวังด้านโครงสร้างและแผนงาน

ควรแนะนำประชาชนหรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดดำเนินการในท้องถิ่น การจัดการโครงสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ โครงสร้างพิพิธภัณฑ์ผู้บริหาร พิพิธภัณฑ์ งานสนับสนุน โดยแยกหมวดหมู่งานให้กับผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน มีแผนงานการบริหารจัดการเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ว่าต่อไปพิพิธภัณฑ์ของเราจะต้องดำเนินการเรื่องอะไรบ้างอย่างไร

2. ความต้องการคาดหวังด้านการมีสวนร่วม

ควรการบริหารจัดการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การเชิญให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การจัดตั้งเวทีเพื่อแสดงความรู้เกี่ยวกับวัตถุโบราณของจังหวัด นักเรียนเข้ามาศึกษาเกี่ยวกับวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ โดยให้สถานศึกษาพานักเรียนเข้าชม แต่การให้ความรู้กับนักเรียน และนักศึกษาเมื่อเขาได้รับความรู้เขาจะนำความรู้ที่ได้รับไปบอกต่อให้กับครอบครัว ทราบว่าในท้องถิ่นของเรามีวัตถุโบราณประจำท้องถิ่นอะไรบ้าง บางอย่างผู้ปกครองอาจไม่ทราบว่ามีก็อาจจะสนใจและพาคนในครอบครัวมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์

3. ความต้องการและความคาดหวังด้านทรัพยากร

การพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุโบราณที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ โดยมีการจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประชาชน หรือผู้มีความรู้ด้านวัตถุโบราณกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์นั้น ๆเพื่อให้ทันกับยุคสมัย และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการนำความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ให้มาเป็นมาตรฐานทุกๆ พิพิธภัณฑ์การบริหารจัดการด้านบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยและในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับประชาชนที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทราบควรส่งบุคคลากรไปเข้ารับการอบรมต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เดือนครั้ง เพื่อนำความรู้และวิวัฒนาการใหม่ ๆ มาปรับใช้กับพิพิธภัณฑ์ โดยมีการหมุนเวียนกันไปเข้ารับการอบรมทุกคนการบริหารจัดการบุคลากรตามส่วนการบริหารทีมีความรู้ความสามารถตรงกับตำแหน่งที่ได้รับ และบุคคลากรในหน่วยงานมีน้อยไม่เพียงพอกับภาระงานที่มี ประกอบกับบุคลากรส่วนมากยังไม่เข้าใจถึงวิธีการเก็บรักษาวัตถุโบราณ และการปฏิบัติงานในส่วนอื่น ๆควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพราะพิพิธภัณฑ์ในทุกจังหวัดก็เป็นการรวบรวมเรื่องราวตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบันการขอทุนสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเอกชน และควรมีคณะกรรมการด้านการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ตรวจสอบการดำเนินงานที่หลากหลาย เพื่อกันปัญหาการทุจริต และควรตรวจสอบวัสดุที่ผู้รับเหมาใช้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นระยะ ๆ กันการสอดแทรกของไม่ได้คุณภาพมาสร้างพิพิธภัณฑ์ต้องการให้มีสถาปนิกในการออกแบบสร้างพิพิธภัณฑ์โดยมีความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน อีกทั้งยังต้องการวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับสื่อที่จำเป็นต้องใช้เป็นอย่างมากคือ อุปกรณ์โสตต่าง ๆ เช่น LCD Projector, Visualizer, ไมโครโฟนตั้งโต๊ะ, ไมโครโฟนไร้สาย, จอรับภาพ และเครื่องเสียงภายในสถานที่เป็นต้นควรมีการบริหารจัดการ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในพิพิธภัณฑ์ให้มีความพร้อมต่อความต้องการของส่วนงานต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ทุกเดือนว่าสิ่งไหนต้องจัดซื้อเข้ามาเก็บไว้ในคลัง และสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ต้องมีที่จัดเก็บที่เป็นระเบียบเพื่อง่ายต่อการใช้งานครั้งต่อ ๆไป

4. ความต้องการคาดหวังด้านการบริการ

ควรมีการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษาฝึกงาน อาสาสมัครที่ต้องการมอบความรู้ให้กับผู้อื่นมาเข้าร่วมงานด้วย อาจจัดเป็นการอบรมโดยให้สถานศึกษาส่งตัวแทนนักเรียนที่มีความสนใจในวัตถุโบราณและรักบ้านเกิดมาเข้ารับการอบรมเป็นมัคคุเทศก์น้อย เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปบริการประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนอีกด้วยควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมให้ประชาชน และนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณการบริหารจัดการด้านร้านค้าและของที่ระลึกให้มีความโดดเด่นและเป็นที่ต้องการของประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์และราคาไม่แพงจนเกินไป เช่น การนำของดีของขึ้นชื่อของจังหวัดมาผนวกรวมกับของวัตถุที่อยู่ใน

พิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นให้กับตัวสิ้นค้า และควรมีของที่ระลึกที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย เพื่อเป็นการจูงใจให้ประชาชนเลือกซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก อีกทั้งการนำสินค้า OTOP ประจำจังหวัดมาวางจำหน่ายรวมกับของระลึกที่พิพิธภัณฑ์ควรมีการบริหารจัดการด้านภาษา เช่น จัดให้มีการอบรมบุคคลากรเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปพัฒนาในการทำงาน และสามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ควรมีการบริหารจัดการบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้มีที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ควรมีการบริหารจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับทรัพยากรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมเป็นระยะ รวมถึงการจัดพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความน่าสนใจอีกด้วยควรมีการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์ทุกมิตินอกจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์

5.2.4 รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย กิจกรรมที่สนับสนุนทั้ง เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นหรือชุมชน สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกลุ่ม ผู้ใหญ่ เด็ก ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน แต่พิพิธภัณฑ์จะต้องประสานความร่วมมือในภาคส่วนต่างๆ และทำเป็นกิจกรรมการเรียนรู้รายเดือน นอกจากนั้นแล้วยังจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารคนในชุมชุนทราบข่าวสารในแต่ละกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะจัดขึ้น ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการ คือ มีการวางแผนกิจกรรมเป็นรายเดือน มีปฏิทินกิจกรรมในแต่ละเดือน ประสานงานวิทยากร ปราชญ์ชาวบ้าน

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน S: Structure and planning Management มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ 2.โครงสร้างการบริหารการจัดการ 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปีโดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่เพียงโกดังเก็บของเก่าซึ่งการลดทัศนะหรือปรับเปลี่ยนมุมมองให้พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่สร้างสรรค์แรงบันดาลใจและสร้างจินตนาการเกิดการเรียนรู้ตนเอง สังคมพิพิธภัณฑ์ต้องปรับเน้นให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการบริการ เน้น เพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองต่อผู้ชม(Customer Perspective)กล่าวคือ ผู้รับบริการ ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ในมุมมองนี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในหน้าที่พิพิธภัณฑ์จะต้องให้ความรู้และเผยแพร่ความรู้ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งจะต้องให้บริการแก่ประชาชน ตามบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

มิติที่ 2 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม P: Participation Managementมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา/หน่วยงาน 3.เครือข่าย

ภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่นซึ่งการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ให้คนในท้องถิ่น เช่นเดียวกับ เหมือนพิมพ์ สุวรรณกาศ. (2558: 39) กล่าวว่า การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องมีความคิดในการพัฒนาเป็นที่ตั้ง สามัคคีเป็นสิ่งเสริม พร้อมทั้งต้องมองให้เห็น ความเป็นท้องถิ่นของตนเอง เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในท้องถิ่น ซึ่งกล่าว คือ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกเพศ ทุกวัย เข้ามาทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมภาพเก่าเล่าเรื่อง โดยเกิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า(Narrative) (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์.2550: 57-58) จากภาพถ่ายซึ่งเรื่องเล่ามีบทบาทในการตรึกตรองสะท้อนความคิดที่ตนเองได้สัมผัส ผ่านประสบการณ์ที่ตนได้เรียนรู้ เป็นการจัดเวทีให้คนในท้องถิ่นมารวมกัน โดยคนในชุมชนนำภาพเก่ามาจัด กิจกรรมจัดแสดงภาพของตนแล้วมาเล่าเรื่องเก่าเกี่ยวกับคนในภาพและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) ที่ใช้ประสบการณ์เก่าของตนร่วมกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ต่อยอดความรู้เป็นองค์ความรู้ใหม่ เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้ร่วมวงสนทนากับเรื่องในชุมชนในอดีตสะท้อนความคิดและเกิดการอภิปรายในเรื่องราววัตถุสถานที่ ตัวบุคคล ที่แสดงในภาพ (Reflection and Discussion)เกิดเป็นความรู้สร้างขึ้นภายในตัวบุคคลในการวงสนทนา นี้เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เน้นการมีส่วนร่วมพิพิธภัณฑ์กับขับเคลื่อนได้จึงจะต้องมองในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม เน้น การเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร(Learning and Growth) ในมุมมองนี้การที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องการที่จะมองในเรื่องของความเติบโตเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เพื่อจะให้พิพิธภัณฑ์เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา เครือข่ายสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ์ นำทำกิจกรรมในท้องถิ่นเป็นผู้นำทางความคิดในการนำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม

มิติที่ 3 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร R: Resource Managementมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงบประมาณ 3.การจัดการด้านการทรัพยากรวัฒนธรรม และทรัพยากรโบราณคดี การดูแลรักษา 4.การจัดแสดงและนิทรรศการ 5.สถานที่แล ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ 6.สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่สำคัญจะต้องมีการบริหารทรัพยากร มุ่งเน้นมุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ(Internal Business Process) เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแบบการบริการของคนภายในชุมชนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ภายในในมุมมองนี้ จึงต้องมองการจัดการในเรื่อง ทรัพยากร โครงสร้างในการบริหารจัดการ แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งมีเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภายในท้องถิ่นสอดคลองกับประเพณีวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ประเพณี 12 เดือน พิพิธภัณฑ์สามารถจัดกิจกรรมชั่วคราวสลับหมุนเวียนเปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับการนำเสนอองค์ความรู้ท้องถิ่น และกระตุ้นการกลับใช้พื้นที่พิพิธภัณฑ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ S: Service Managementมี 5องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กิจกรรมการเรียนรู้ 2.บริการนิทรรศการถาวร-ชั่วคราว ป้ายคำบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.การประชาสัมพันธ์ 4.บริการนำชมและเส้นทางการนำชมท้องถิ่น 5.จำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะต้องดำเนิน กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาในระบบการศึกษา สอดคล้องกับคำกล่าวของ วลัยลักษณ์ ทรงสิริ. (2556 : 213) ประสบการณ์ในการทำงาน มัคคุเทศก์ ถือเป็นตัวอย่างในการสร้างสรรค์และการบริหารงานที่ดี การก้าวสู่อนาคตของพิพิธภัณฑ์จันเสนที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการแสวงหาแนวทางร่วมเพื่อสร้างความรู้เผยแพร่ทั้งแก่คนในท้องถิ่นและผู้ที่มาเยี่ยมชมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งเพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้นอกระบบและนอกร้องเรียนมากกว่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการเชื่อมโยงเข้าไปในระบบโรงเรียน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรวัตถุ อันเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวกับผู้ที่อยู่ในชุมชนได้เรียนรู้ตนเองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ด้วยการเชื่อเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนรู้ในวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษาโดยเป็นแหล่งค้นคว้าต้นกำเนิดขององค์ความรู้ท้องถิ่นเชื่อมกับหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ ในการสงวนรักษา เก็บรักษา ดูแลรักษา หน้าที่ในการค้นคว้า หน้าที่ในการให้การศึกษา หน้าที่ในการจัดแสดงและเผยแพร่ หน้าที่ในการให้การศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังสามารถจัดด้วยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บริการนำชมเส้นทางการนำชมในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกสบายในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม ให้กับผู้เข้าชม มีของที่ระลึกเป็นคุณค่าทางจิตใจและเป็นการบริหารรายได้ให้กับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น นอกจากนั้นยังต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้รับทราบข่าวสารการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกระบบ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งใช้พิพิธภัณฑ์ในการสนับสนุนองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชาวบ้านมาทำกิจกรรมร่วมกันในการสอนอาชีพการทำผ้ามัดย้อม การรวมกลุ่มอาชีพศึกษาเรียนรู้การทอผ้าจนสามารถสร้างรายได้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับการศึกษานอกระบบเป็นสถานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่นพิพิธภัณฑ์ก็เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย พิพิธภัณฑ์มีการจัดนิทรรศการถาวรบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของคนในท้องถิ่น เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา เครื่องใช้ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาได้ตามอัธยาศัย พิพิธภัณฑ์เปิดให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองสามารถเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจที่ชื่นชอบที่จะศึกษา หรือเป็นนักสะสมก็จะแสวงหาความรู้กับเรื่องที่ตนเองสนใจ ก็จะเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นก็จะต้องมีการจัดแสดงนิทรรศการที่รองรับการเรียนรู้ที่หลายหลาย เพศ หลาย วัย สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดช่วงชีวิต จัดนิทรรศการชั่วคราวสลับหมุนเวียน

เปลี่ยนไปในการจัดแสดงเรื่องที่มีเรื่องราวเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมสาธิตการทำขนมโบราณ

ซึ่งการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบการศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังสนับสนุนการเรียนรู้นอกระบบและสนับสนุนเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงสนับสนุนส่งเสริมกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ตั้งแต่เกิดจนตายที่เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนอันเป็นที่ทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันอนุรักษ์ นอกจากนั้นผู้จัดพิพิธภัณฑ์จะต้องดำเนินกิจกรรมให้รองรับกิจกรรมที่หลายหลายในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ คนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถเข้ามาเรียนรู้ภายในตัวพิพิธภัณฑ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มนัญญา นวลศรี .2552: 179)กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดมีความหลากหลายในขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละแห่งวิเคราะห์หาจุดเด่น กิจกรรมหลัก กิจกรรมเสริม จัดกิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มและจัดกิจกรรมที่มีชีวิตชีวาน่าสมใจ จัดทำนอกสถานที่หรือทำสื่อต่างให้น่าสนใจ ได้กล่าวว่า ควรมีการจัดกิจกรรมควรมีหลากหลายรูปแบบ มีทั้งนิทรรศการชั่วคราวและถาวร และจัดกิจรรมหลักและกิจกรรมเสริมตามความต้องการ

กิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและเป็นจุดโดยเด่นที่ทำให้พิพิธภัณฑ์สามารถสนับสนุนการศึกษาได้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย โดยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันโดยรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขึ้น เกิดขึ้นจากกรอบการบริหารแบบสมดุล ซึ่ง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นกระบวนการจากภายในพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรในมุมมองนี้ซึ่งการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ไม่มุ่งเน้นในการหาผลกำไรจึงปรับเปลี่ยน ให้พิพิธภัณฑ์ บรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน พิพิธภัณฑ์ควร ทำอย่างไรโดยการบริหารการบริหารจัดการด้านทรัพยากรการจัดการด้านการเงิน (Financial Perspective) จะต้องมีการจัดการ การบริหารจัดการงานบุคลากรการบริหารจัดการงานงบประมาณการจัดการการดูแลรักษา ด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถานการจัดแสดงสถานที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ สื่อ วัสดุเทคโนโลยี และนิทรรศการ ซึ่งผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ท้องคำนึงถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะหากนำแนวทางจากการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยให้ข้อแนะนำว่า ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในควรบริหารจัดการให้ครบทั้ง 4 มิติอย่างสมดุล เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในท้องถิ่น และหัวใจสำคัญ คือ การกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้ในระบบการศึกษา นอกระบบการศึกษา และ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในการส่งเสริมให้รักท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาหาร วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมควรมีการจัดอย่างต่อเนื่อง ท้องถิ่นควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้นำรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไปใช้จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของท้องถิ่นตนเอง ดูองค์ประกอบและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยพิพิธภัณฑ์ที่เริ่มต้น ควรเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนที่จะบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมศึกษาศักยภาพของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สามารถอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

2. การวิจัยศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละท้องถิ่นตามประเพณี 12 เดือนของไทย สิ่งของเครื่องใช้ในท้องถิ่นนับวันยิ่งจะสูญหายไป โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์มีการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นด้วยการบริหารแบบ บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน การมีส่วนร่วมซึ่งโครงสร้างในการบริหารนั้นจะสอดคล้องกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น คือ ทุกคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ซึ่งไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่าเป็นของคนท้องถิ่น ไม่ใช่ของข้าพเจ้าของหน่วยงาน หรือของคนอื่นๆ จากภายนอก สิ่งที่แสดงคือ เนื้อหาที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วคนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่ดูแลกันเอง รวมถึงอธิบายและนำชม การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวไม่ หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่มีอยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ตั้งขึ้นเพื่อคนในท้องถิ่นนอกนั้นผู้ที่จะสืบทอดให้พิพิธภัณฑ์ยังยืนก็เป็นจุดที่คนพิพิธภัณฑ์ต้องคำนึงถึงยุคในการสืบทอดในการอนุรักษ์ สงวนรักษาประเพณี เอกลักษณ์พื้นบ้านท้องถิ่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ต่อไป ซึ่งนับวันพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นถูกปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กล้า สมตระกูล. (2547). การศึกษาตลอดชีวิต. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2558, จาก http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/liciti/longlife.html.

กลอยตา ณ ถลาง. (2543). การเรียนรู้ตลอดชีวิต : การประเมินการเรียนรู้จากประสบการณ์.Lifelong learning through apel : a UK perspective . กรุงเทพฯ : กลุ่มงานรายงานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

กฤษฎา ตัสมา. (2556). **การจัดการพิพิภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดศรีสุพรรณ**. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต. (สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). มหาวิทยาลัยศิลปากร

งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). เอกสารสัมมนาทางวิชาการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

จำเนียร ราชแพทยาคม. (2558). เอกสารการสอนชุดวิชาองค์การและการจัดการ หน่วยที่ 13 การจัดการคุณภาพ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

จิรโชค วีระสัย. (2543). เอกสารสัมมนาทางวิชาการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

ทิศนา แขมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 15 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพศักดิ์ บุณยรัตนพันธ์. (2558). เอกสารการสอนชุดวิชาองค์การและการจัดการ หน่วยที่ 15 ทิศทางและแนวโน้มองค์การและการจัดการในอนาคต : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

นพดล กรรณิกา. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องสถานภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน : [electronic resources] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

นิคม มูสิกะคามะ. (2521). **วิชาการพิพิธภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์. (2533). แหล่งวิทยาการในชุมชน. ใน เอกสารการสอนชุเวิชาวิทยาการชุมชนเพื่อการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1 เล่มที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญเลิศ มาแสง. (2532). นอกรั้วโรงเรียน กระบวนการนำการศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปหล่อหลอมตนเอง และสังคม .กรุงเทพฯ

ปณิตา สระวาสี. (2557). พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นคุณูปการ อุปสรรค และทางเลือก. ใน **คนทำพิพิธภัณฑ์**. หน้า 33-34 กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

_____. (2557). การวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระยะที่ 2 : ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)กรุงเทพฯ

พิศวาส ปทุมุต์ตรังษี. (2543). ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 :สหราชอาณาจักร Learning for the Twenty - First Century. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ; แปล.กรุงเทพฯ : สำนักงาน

มาฆวดี บุณสมบัติ. (2552). **การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์**. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม) วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.กรุงเทพฯ

มัณฑนาหนูอร่าม. (2553). **การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อาหารไทย :กรณีตัวอย่างบริเวณแพร่งนรา**. (ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม) วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.กรุงเทพฯ

มนัญญา นวลศรี. (2552). แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ. (2544). **การศึกษาตามอัธยาศัย :แนวความคิดและประสบการณ์**. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน

วรนันท์โสวรรณี. (2552). **คู่มือปฏิบัติการ โครงการพัฒนาศักยภาพพิพิธภัณฑ์ โดยองค์การยูเนสโก** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2557). การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา.สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพฯ

วรลัญจก์บุณยสุรัตน์. (2552). คู่มือปฏิบัติการ โครงการพัฒนาศักยภาพพิพิธภัณฑ์ โดยองค์การยูเนสโก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วรรณาศิลประเสริฐ. (2557). **คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรณีศึกษาจิปาถะภัณฑ์สถานบัวคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศรีศักรวัลลิโภดม. (2543). เอกสารสัมมนาทางวิชาการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

_____. (2551). พิพิธภัณฑ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น :กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธ์ กรุงเทพฯ

เหมือนพิมพ์ สุวรรณกาศ. (2558). “พิพิภัณฑ์ท้องถิ่น : ความต้องการจากภายในสู่พื้นที่แห่งการเรียนรู้ การท่องเที่ยวและความยั่งยืน ; วารสารการประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์.สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กรุงเทพฯ

สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2550). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์. ใน **คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น**. หน้า 5-24กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

สุมาลี สังข์ศรี. (2548). รายงานการวิจัยการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต :พิพิธภัณฑ์. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ภาพพิมพ์

_____ . (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

_____ .(2556). การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.พิมพ์ครั้งที่ 2.นนทบุรี

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. (2550). **คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น**. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท กราฟิคฟอร์เมท (ไทยแลนด์) จำกัด

อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. (2557). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร 7, 3 (กันยายน-ธันวาคม) : หน้า 1113 - 1124

อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2549). คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำ BSC (balanced Scorecard). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ

อุทุมพร จามรมาร. (2541). โมเดลคืออะไร. วารสารวิชาการ.มีนาคม 22-25

Allen,Douglas A. (1967). The Museum and Its Functions. **The organization of Museum Practice Advice. Unesco. P.13**

Ananiadou.K.. and M. Claro. 2009. 21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries. OECD Education Working Papers. Paris.p.4-33.

Dave,R.H. (1975). Reflection on lifelong Education and School.(UIE Monograph III) Hambrung: UnescoInsutitutefot Education.

_____ .(1973). Lifelong Education and School Curriculum.(UIE Monogragh I) Humburh : UnescoInstitue for Education.

Fretwell. D. H..and J. E. Colombano. (2000). Adult Continuing Education: An Integral Part of Lifelong Learning. Emerging Policies and Programs for the 21st Century in Upper and Middle Income Countries. World Bank Discussion Paper.

fozeHudales. (2007). Museums "at the heart ofthe community": local museums in the post-socialist period in Slovenia.p.421-439

Gordon.J.. G. Halasz. M. Krawczyk. T. Leney. A. Michel. D. Pepper. E. Putkiewicz.and J. Wiśniewski. (2009). Key competences in Europe: opening doors for lifelong learners across the school curriculum and teacher education: CASE Network Reports.

Huggins.K.. (2004). Lifelong learning--the key to competence in the intensive care unit?: Intensive & Critical Care Nursing. v. 20. p. 38-44.

Keeves, J.P. (Ed.) (1988). **Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon.

Keeves, J.P. (1997). Models and model building. In J.P. Keeves (Ed.) **Educational Research,Methodology and Measurement: An International Handbook (2nd ed.)**, (pp.386-394).Oxford: Pergamon.

Ogden. P. L.. (1996). Success factors for returning adult learners in a competency-based educational program: 9633791 thesis. The Union Institute. Ann Arbor. p.136-136

Petrillo.T.. (2003). Lifelong learning goals: Individual steps that propel the profession of dietetics: American Dietetic Association. Journal of the American Dietetic Association. v. 103. p. 298-300.

Peter Jarvis . (2010). Adult Education and Lifelong Learning Theory and Practice.London

Stewart. O. L.. (2014). Identifying motivational factors of senior citizens towards higher education as lifelong learners: A phenomenological study: 3647744 thesis. University of Phoenix. Ann Arbor.P.157

Sherene. Suchy. (2006). Museum management: Emotional value and community engagement

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ก-1 รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

ก-2 รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ

ภาคผนวก ก-1

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

1. รศ.ดร.อาชัญญารัตนอุบล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาตลอดชีวิต
2. ผศ.ดร.ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาตลอดชีวิต
3. ผศ.ดร.กุญชร เจือตี๋	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน
4.อ.พิสุทธิลักษณ์ บุญโต	มหาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์
5.อ.ดร. นาที เกิดอรุณ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้เชี่ยวชายด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์

ภาคผนวก ก-2

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ

1. ผศ.ดร.คีรีบูร จงวุฒิเวศย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2. ผศ.ดร.ชนกนารท บุญวัฒนะกุล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ผศ.ดร. ปิยะ ศักดิ์เจริญ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์

4. อ.ดร.วีรานันท์ ดำรงสกุล มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์

5. อ.ดร.ชไมพร ดิสถาพร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. อ.ดร.อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์

7. อ.ดร.สถิดาพร คำสด มหาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. อ.ดร.พยุง ใบแย้ม พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว
ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์

9. ผอ.จารุณี อินเฉิดฉาย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกาญจนาภิเษก
ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์

ภาคผนวก ข

ข-1 ประเมินเครื่องมือแบบสอบถาม IOC

ข-2 แบบประเมินรูปแบบ

ภาคผนวก ข-1

ประเมินเครื่องมือแบบสอบถาม IOC

ผลการประเมิน ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านการมีส่วนร่วม

สภาพโครงสร้างการบริหารและแผนงาน		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี โครงสร้างการบริหารบุคลากรในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ระยะยาว	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ระยะสั้น	1.00	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	1.00	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านการจัดแสดงนิทรรศการ	0.60	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร	1.00	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี แผนในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์	1.00	นำมาใช้
8.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี ฝ่ายต่างๆในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
9.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี เป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
10.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี การกำหนดพันธกิจของพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
11.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี การกำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
12.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี การแบ่งภาระงานหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน	1.00	นำมาใช้
13.	พิพิธภัณฑ์ท่านมี การแบ่งสัดส่วนห้องต่างๆหรือพื้นที่ในการจัดแสดง	0.40	ตัดออก

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านการมีส่วนร่วม

สภาพด้านการมีส่วนร่วม		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นจาก ความต้องการของท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย การร่วมกลุ่มของคนในชุมชน	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย หน่วยงานภาครัฐ	1.00	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ถูกจัดตั้งขึ้นโดย ปราชญ์ ผู้มีความรู้ ในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ท่าน มีความร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ท่าน มีคณะกรรมการบริหารจากคนในชุมชนและท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ท่าน ร่วมกับสถานศึกษาทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน	1.00	นำมาใช้

สภาพด้านการมีส่วนร่วม	IOC	แปลผล
8. พิพิธภัณฑ์ท่าน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆกับชุมชน	1.00	นำมาใช้
9. พิพิธภัณฑ์ท่าน การจัดพื้นที่ให้กับชุมชนมามีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน	1.00	นำมาใช้
10. พิพิธภัณฑ์มี อาสาสมัครเข้ามาทำงานหรือช่วยเหลือในกิจกรรมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
11. พิพิธภัณฑ์มี เป้าหมายจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
12. พิพิธภัณฑ์มี การเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
13. พิพิธภัณฑ์มี การให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียนองค์กรต่างๆ	1.00	นำมาใช้
14. พิพิธภัณฑ์มี เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์อื่น	1.00	นำมาใช้
15. พิพิธภัณฑ์มี การสมัครเป็นสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
16. พิพิธภัณฑ์มี คณะกรรมการจากวัดเข้ามาร่วมบริหาร	0.40	ตัดออก

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์

สภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	IOC	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มี การรวบรวมหลักฐานที่ตีพิมพ์เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	1.00	นำมาใช้
2. พิพิธภัณฑ์มี แหล่งให้ค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	0.40	ตัดออก
3. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน	1.00	นำมาใช้
4. พิพิธภัณฑ์มี ห้องจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
5. พิพิธภัณฑ์มี เทคนิคการเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
6. พิพิธภัณฑ์มี รวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
7. พิพิธภัณฑ์มี บุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
8. พิพิธภัณฑ์มี ภัณฑารักษ์	0.80	นำมาใช้
9. พิพิธภัณฑ์มี การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
10. พิพิธภัณฑ์มี การบริหารจัดการบุคลากรที่เพียงพอกับงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
11. พิพิธภัณฑ์มี การจัดการด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม	0.80	นำมาใช้
12. พิพิธภัณฑ์มี การจัดการด้านงบประมาณในการทำนุบำรุง	0.80	นำมาใช้
13. พิพิธภัณฑ์มี การจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
14. พิพิธภัณฑ์มี การสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐ	0.60	นำมาใช้

สภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	IOC	แปลผล
15. พิพิธภัณฑ์มี การสนับสนุนเงินทุนจากคนในท้องถิ่นชุมชน	0.80	นำมาใช้
16. พิพิธภัณฑ์มี การจัดทำทะเบียนวัตถุในการจัดแสดง	1.00	นำมาใช้
17. พิพิธภัณฑ์มี การถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์

สภาพด้านการบริการ	IOC	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเนื้อหา หรือ กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น	0.80	นำมาใช้
2. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเนื้อหากิจกรรมแสดงถึง การศึกษาค้นคว้าและจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	1.00	นำมาใช้
3. พิพิธภัณฑ์มี การจัดลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
4. พิพิธภัณฑ์มี การจัดโซนพื้นที่แสดงวัตถุหรือเรื่องราวตามหมวดหมู่	1.00	นำมาใช้
5. พิพิธภัณฑ์มี การจัดเส้นทางการชมพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
6. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายแสดงคำบรรยายใต้วัตถุพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
7. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกทาง	1.00	นำมาใช้
8. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใหญ่	1.00	นำมาใช้
9. พิพิธภัณฑ์มี การจัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็ก	1.00	นำมาใช้
10. พิพิธภัณฑ์มี กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นชุมชน	1.00	นำมาใช้
11. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมงานประจำปี	1.00	นำมาใช้
12. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับคนในชุมชนท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
13. พิพิธภัณฑ์มี การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ชมกลับเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง	1.00	นำมาใช้
14. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว	1.00	นำมาใช้
15. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการถาวร	1.00	นำมาใช้
16. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญของที่เกี่ยวกับท้องถิ่น	0.80	นำมาใช้
17. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญทางศาสนา	0.60	นำมาใช้
18. พิพิธภัณฑ์มี การจัดแสดงโดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น เสียง ภาพถ่าย วีดิทัศน์	1.00	นำมาใช้
19. พิพิธภัณฑ์มี วีดิทัศน์ มีการจัดแสง	0.20	ตัดออก
20. พิพิธภัณฑ์มี บริการเอกสารตีพิมพ์หรือเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	1.00	นำมาใช้
21. พิพิธภัณฑ์มี บริการแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	1.00	นำมาใช้

สภาพด้านการบริการ		IOC	แปลผล
22.	พิพิธภัณฑ์มี บริการพื้นที่สำหรับพักผ่อน	1.00	นำมาใช้
23.	พิพิธภัณฑ์มี บริการเครื่องดื่ม	0.60	นำมาใช้
24.	พิพิธภัณฑ์มี บริการห้องน้ำ	0.80	นำมาใช้
25.	พิพิธภัณฑ์มี การรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
26.	พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายของที่ระลึก	1.00	นำมาใช้
27.	พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายสินค้าในชุมชน	1.00	นำมาใช้
28.	พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายบัตรเข้าชม	1.00	นำมาใช้
29.	พิพิธภัณฑ์มี การจำหน่ายอาหาร และเครื่องดื่ม	1.00	นำมาใช้
30.	พิพิธภัณฑ์มี บุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
31.	พิพิธภัณฑ์มี บริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
32.	พิพิธภัณฑ์มี การแบ่งกลุ่มการให้ความรู้สำหรับช่วงอายุ	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน

ปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนในการดำเนินงานและกิจกรรม	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	1.00	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร	1.00	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา แผนด้านการประชาสัมพันธ์	0.60	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหา เป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหา การแบ่งภาระงานกิจกรรมอย่างชัดเจน	0.60	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับปัญหาด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วม		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม	1.00	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน	1.00	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
8.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา คนในท้องถิ่น ไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรม	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับปัญหาด้านด้านทรัพยากร

ปัญหาการจัดการด้านทรัพยากร		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ผู้มีความรู้ด้านการจัดแสดง	0.80	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ผู้มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านการนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านการพัฒนาบุคลากร	1.00	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์	1.00	นำมาใช้
8.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านสถานที่	1.00	นำมาใช้
9.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับปัญหาด้านด้านการบริการ

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ		IOC	แปลผล
1.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การบริการด้านพื้นที่พักผ่อน	1.00	นำมาใช้
2.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
3.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก	1.00	นำมาใช้
4.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการตลาด	0.60	นำมาใช้
5.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการบริการ	0.80	นำมาใช้
6.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
7.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดการด้านประชาสัมพันธ์	1.00	นำมาใช้
8.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา เรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
9.	พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหา การจัดบริการห้องสมุด	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับความพึงพอใจด้านการโครงสร้างและแผนงาน

ความพึงพอใจด้านโครงสร้างและแผนงาน		IOC	แปลผล
1.	ความพึงพอใจในโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
2.	ความพึงพอใจในแผนการบริหารจัดการด้านการจัดแสดงนิทรรศการ	0.80	นำมาใช้
3.	ความพึงพอใจในฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
4.	ความพึงพอใจในเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	0.60	นำมาใช้
5.	ความพึงพอใจในพันธกิจของพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
6.	ความพึงพอใจใน วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
7.	ความพึงพอใจใน การแบ่งภาระงานหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน	0.80	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับความพึงพอใจด้านการโครงสร้างและแผนงาน

ความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วม	IOC	แปลผล
1. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในวันสำคัญต่างๆ กับชุมชน	0.60	นำมาใช้
2. ความพึงพอใจในส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	0.60	นำมาใช้
3. ความพึงพอใจอาสาสมัครเข้ามาทำงาน หรือช่วยเหลือในกิจกรรมพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
4. ความพึงพอใจแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น	0.80	นำมาใช้
5. ความพึงพอใจส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
6. ความพึงพอใจเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
7. ความพึงพอใจในการเป็นสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับความพึงพอใจด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์

สภาพด้านการจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	IOC	แปลผล
1. ความพึงพอใจการรวบรวมหลักฐานที่ตีพิมพ์เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับชุมชน	1.00	นำมาใช้
2. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์ที่มีแหล่งให้ค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	1.00	นำมาใช้
3. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน	1.00	นำมาใช้
4. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบ	0.60	นำมาใช้
5. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีเทคนิคการเก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
6. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรวบรวมวัตถุในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	0.80	นำมาใช้
7. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
8. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีภัณฑารักษ์	0.80	นำมาใช้
9. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับ	0.80	นำมาใช้

สภาพด้านการจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์	IOC	แปลผล
พิพิธภัณฑ์		
10. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการบริหารบุคลากรที่เพียงพอกับงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
11. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้
12. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีว่าการสนับสนุนเงินทุนจากคนในท้องถิ่นชุมชน	0.60	นำมาใช้
13. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดทำทะเบียนวัตถุในการจัดแสดง	0.60	นำมาใช้
14. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการถ่ายทอดความรู้พิพิธภัณฑ์และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน	0.60	นำมาใช้
15. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรของชุมชน	0.40	ตัดออก

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับความพึงพอใจด้านการบริการ

สภาพด้านการจัดการด้านการบริการ	IOC	แปลผล
1. ความพึงพอใจในการจัดเนื้อหาหรือกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ชมเข้าใจในท้องถิ่นเรียนรู้ความเป็นมาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	0.80	นำมาใช้
2. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเนื้อหากิจกรรมแสดงถึงการศึกษาค้นคว้า	0.80	นำมาใช้
3. ความพึงพอใจในจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	0.80	นำมาใช้
4. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเรียงลำดับเนื้อหาตามวิวัฒนาการของท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
5. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแบ่งโซนพื้นที่แสดงวัตถุหรือเรียงเรื่องราวตามหมวดหมู่	1.00	นำมาใช้
6. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดเส้นทางในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
7. ความพึงพอใจในการจัดป้ายแสดงคำบรรยายเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้

สภาพด้านการจัดการด้านการบริการ	IOC	แปลผล
8. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายแสดงคำบรรยายใต้วัตถุพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
9. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์การจัดป้ายบอกทาง	1.00	นำมาใช้
10. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใหญ่	1.00	นำมาใช้
11. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดป้ายบอกเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับกลุ่มเด็กและเยาวชน	1.00	นำมาใช้
12. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่น ชุมชน	0.80	นำมาใช้
13. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมพิพิธภัณฑ์และงานประจำปี	1.00	นำมาใช้
14. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจรรมเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
15. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดกิจกรรมที่ให้ผู้ชมกลับเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง	1.00	นำมาใช้
16. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดการแสดงนิทรรศการชั่วคราว	1.00	นำมาใช้
17. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการถาวร	1.00	นำมาใช้
18. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญของที่เกี่ยวกับท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
19. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงนิทรรศการตามวันสำคัญทางศาสนา	1.00	นำมาใช้
20. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงโดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น เสียง ภาพถ่าย วีดีทัศน์	1.00	นำมาใช้
21. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการเอกสารตีพิมพ์หรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชุมชน	1.00	นำมาใช้
22. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	1.00	นำมาใช้
23. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการพื้นที่สำหรับพักผ่อน	1.00	นำมาใช้
24. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการน้ำดื่มฟรี	1.00	นำมาใช้
25. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดบริการห้องน้ำ	0.80	นำมาใช้
26. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการรับสมัครสมาชิกพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้

สภาพด้านการจัดการด้านการบริการ	IOC	แปลผล
27. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดจำหน่ายของที่ระลึก	0.80	นำมาใช้
28. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จัดจำหน่ายสินค้าในชุมชน	1.00	นำมาใช้
29. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จำหน่ายบัตรเข้าชม	0.60	นำมาใช้
30. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จำหน่ายอาหาร	0.40	ตัดออก
31. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	0.60	นำมาใช้
32. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบุคลากรบริการนำชมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
33. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีบริการนำชมในท้องถิ่นหรือชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
34. ความพึงพอใจในพิพิธภัณฑ์มีการแบ่งกลุ่มการให้ความรู้สำหรับเด็กและผู้ใหญ่	1.00	นำมาใช้

ภาคผนวก ข-2

ประเมินเครื่องมือแบบสอบถาม IOC

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับปัญหาปัญหาการจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน

ปัญหาการจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน	IOC	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาโครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม	0.80	นำมาใช้
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาแผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ	0.60	นำมาใช้
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการบริหารจัดการโครงสร้างบุคลากร	0.80	นำมาใช้
5. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหาการเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
6. พิพิธภัณฑ์ท่านประสบปัญหาการแบ่งภาระงานกิจกรรมอย่างชัดเจน	0.60	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับปัญหาการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ปัญหาการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	IOC	แปลผล
1. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
2. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา	0.80	นำมาใช้
3. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
4. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม	0.80	นำมาใช้
5. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรม	0.60	นำมาใช้

ปัญหาการจัดการด้านการมีส่วนร่วม	IOC	แปลผล
ร่วมกัน		
6. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
7. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาคนในท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจกิจกรรม	1.00	นำมาใช้
8. ท่านพบว่าพิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาอาสาสมัครทำงานพิพิธภัณฑ์	0.80	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านทรัพยากร	IOC	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านเนื้อหาพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
2. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น	1.00	นำมาใช้
3. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความรู้ด้านการจัดแสดงวัตถุ	0.60	นำมาใช้
4. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์	0.60	นำมาใช้
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร	0.60	นำมาใช้
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์	1.00	นำมาใช้

ค่าประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้รับบริการ เกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาการบริการด้านพื้นที่พักผ่อน	1.00	นำมาใช้
2. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ไม่เพียงพอ	1.00	นำมาใช้
3. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก	1.00	นำมาใช้
4. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาด้านความรู้เรื่องการตลาด	0.60	นำมาใช้

ปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
5. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาด้านความรู้เรื่องการบริการ	1.00	นำมาใช้
6. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
7. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการจัดการด้านประชาสัมพันธ์	1.00	นำมาใช้
8. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	1.00	นำมาใช้
9. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาการจัดบริการห้องสมุด	1.00	นำมาใช้
10. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องห้องน้ำ	1.00	นำมาใช้
11. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์	1.00	นำมาใช้
12. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องวันในการเปิดให้บริการเข้าชม	1.00	นำมาใช้
13. พิพิธภัณฑ์ประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเปิดให้บริการเข้าชม	1.00	นำมาใช้
14. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาขนาดการจัดแสดง	0.40	ตัดออก
15. พิพิธภัณฑ์มีปัญหาการสถานที่พักผ่อน	0.40	ตัดออก

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการเชิญผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0519.12/ ๑๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๙ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ดุษฎี โยเหลา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 0519.12/ 947

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๙ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ดร.ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ดุษฎี โยเหลา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 0519.12/ 451

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

19 กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธ์

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ดุษฎี โยเหลา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ 2191

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

19 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุญชร เจือตี๋ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ ว191

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

19 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์พิสุทธิลักษณ์ บุญโต เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๔๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

16 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

นมัสการ พระครูนิวิฐธรรมขันธ์ เจ้าอาวาสวัดจันเสน

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.ภัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่ พิพิธภัณฑ์จันเสน เพื่อจัดเวทีการเสวนา ในหัวข้อเรื่อง "การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในแนวทางปฏิบัติที่ดี ที่ประสบความสำเร็จในจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต" กับบุคคลในท้องถิ่นร่วมเวทีเสวนา ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมชุมชน, ผู้นำชุมชน, ผู้สูงอายุ, นักการศึกษา, คนในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลการวิจัย ในวันพฤหัสบดีที่ 22 ธันวาคม 2559 เวลา 13.00 น. ณ พิพิธภัณฑ์จันเสน ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 0519.12/ 1454

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

11 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ วินัย อินทวินโย เจ้าอาวาสวัดอินทาราม

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหนองขาว เพื่อจัดเวทีการเสวนาในหัวข้อเรื่อง "การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในแนวทางปฏิบัติที่ดี ที่ประสบความสำเร็จในจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต" กับบุคคลในท้องถิ่นร่วมเวทีเสวนา ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมชุมชน, ผู้นำชุมชน, ผู้สูงอายุ, นักการศึกษา, คนในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลการวิจัย ในวันที่พุธ 21 ธันวาคม 2559 เวลา 11.00 น. ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหนองขาว ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ 1618

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

11 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลระโนด

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญ คณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนร่วมในชุมชน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น" ในวันที่ 12 พฤษภาคม 2560 เวลา 10.00 น. ณ พิพิธภัณฑ์ระโนด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ ๒๔๒๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ดร.วีรานันท์ ดำรงสกุล

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ 2226

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

21 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ดร.พยุง ใบแย้ม

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ ๑๑๑๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิรีบูน จงวุฒิเวศย์

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/1226

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

21 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน อาจารย์ ดร.สถิดาพร คำสด

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ ๒๒๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้อำนวยการจารุณี อินเฉิดฉาย

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/๒๑๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

ที่ ศธ 6918/ ๒๒๑๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.ภัมปนาท บริบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064
หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/ ๑๑๑๖ **วันที่** ๒๑ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ดร.ชไมพร ดิสถาพร

เนื่องด้วย นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.ภัมปนาท บริบูรณ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง "การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 401 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 085 119 3599

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายพิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พิสิษฐ์ ณัฏประเสริฐ
วันเดือนปีเกิด	16 กันยายน 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	27/16 ถ.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	อาคารวิชาการ 2 ชั้น 4 ศูนย์วิชาการเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	นิเทศศาสตรบัณฑิต(นศ.บ) เกียรตินิยมอันดับ 2 การโฆษณา สาขาการโฆษณา คณะนิเทศศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2552	การศึกษามหาบัณฑิต(กศ.ม) เทคโนโลยีการศึกษา สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2559	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา แขนงวิชาการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากร คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ